

ДИЗЪКАЗИМОВ

СЪБРАНИ РАЗКАЗИ

ТОМ ТРЕТИ

КОЛЕКЦИЯ АБХАДДОН

АЙЗЪК АЗИМОВ СЪБРАНИ РАЗКАЗИ ТОМ ТРЕТИ

Превод: Елена Кортел

chitanka.info

За legionите почитатели на Айзък Азимов, които се радват на неговите разкази вече почти половин век, но просто не са могли да съберат всичко от периодиката, това е завършената колекция „Събрани разкази“.

Написани с голяма ерудиция и богато въображение, провокиращи или просто шеговити, разказите илюстрират многообразието на забележителния му талант. Да прочетете който и да е от тях означава веднага да разберете защо Айзък Азимов се радва на огромна и повсеместна популярност. Да ги притежавате като колекция означава да останете завинаги читатели или почитатели на Айзък Азимов, откривайки неговите въображаеми нови светове отново и отново.

САЛИ

Сали се движеше по пътя край езерото, помахаш й с ръка и я извиках по име. За мен винаги е било удоволствие да виждам Сали. Харесват ми всичките, разбира се, но тя е най-хубава измежду тях. Не може да има никакъв спор по този въпрос.

Когато й помахаш, тя ускори бавно ход. При това си личеше, че достойнството й изобщо не е накърнено. Не е от докачливите. Ускори ход толкова, колкото да ми покаже, че също се радва да ме види.

— Това е Сали — обърнах се към мъжа до мене.

Той ми се усмихна в отговор и кимна разбиращо.

Госпожа Хестър бе въвела гостенина преди малко и го представи:

— Господин Гелхорн, Джейк. Нали си спомняш, че той ти изпрати писмо с молба за среща?

Спомням си само на думи, разбира се. Аз имам да върша хиляди неща из Стопанството и не мога да си губя времето с пощата. Затова използвам услугите на госпожа Хестър, която живее съвсем наблизко. Върши си работата прилежно и не тича за всяка дреболия при мене. Но най-вече обича Сали. Докато някои хора не ги обичат.

— Радвам се да се запознаем, господин Гелхорн — тръгнах към гостенина.

— Реймънд Дж. Гелхорн — уточни той и ми подаде ръка, аз се отдръпнах малко назад.

Мъжът бе доста едър, с половин глава по-висок, а също и доста по-едър от мен. Сигурно бе приблизително на половината на моите години, около трийсет. Чернокос, сресан на път по средата и гладко зализан, а надолу коса с тънки, старателно подрязани мустачки. Лицевите му кости бяха масивни, особено челюстите в основата под ушите бяха особено масивни и му придаваха вид на човек, който страда от лека форма на заушка. Във филмите той би бил злодейт, затова предположих, че е добро момче. Това ясно показва, че видеото не винаги греши.

— Аз съм Джейкъб Фолкърс. С какво мога да ви помогна?

Той се засмя. Усмивката му бе огромна, широка и показваше пълна с бели зъби уста:

— Бихте могли да ми поразкажете за вашето Стопанство, ако нямате нещо против.

Чух зад себе си шума от приближаването на Сали и протегнах ръка. Тя се плъзна точно под дланта ми и спря. Усетих допира на топлия ѝ, лъскав от емайл-лака калник.

— Хубав автомобил — каза Гелхорн.

Това е един от изразите, които използват по неин адрес. Сали е модел 2045-а, с подвижен покрив, позитронен двигател „Хенис Карлтън“ и шаси „Армат“. Тя има най-изчистената и фина линия, която съм виждал сред всичките модели коли, без изключение. Стана ми любимка преди пет години и оттогава аз влагам в нея всичките си идеи за съвършена кола. През цялото това време нито едно човешко същество не бе сядало зад волана ѝ.

Нито веднъж.

— Сали — потупах я нежно, — запознай се с господин Гелхорн.

Бръмченето от двигателя на Сали прозвуча малко възбудено. Заслушах се внимателно дали нещо няма да изтрака. Напоследък чувах тракане в двигателите на почти всички коли. Смяната на бензина не бе довела до подобрене. Но гласът на Сали се носеше гладък като лъскавия ѝ емайл-лак.

— Всички ваши коли ли си имат имена!? — на Гелхорн явно му бе забавно, но госпожа Хестър не обичаше хората да се присмиват на Стопанството.

— Задължително — отвърна рязко тя. — Колите си имат своите индивидуални особености. Нали така, Джейк? Седаните са от мъжки пол, а откритите коли са от женски.

— И в различни гаражи ли ги държите, мадам? — насмешливата усмивка отново се появи на лицето на госта.

В отговор госпожа Хестър го стрелна с гневен поглед.

— Дали бих могъл да поговоря с вас насаме, господин Фолкърс? — обърна се към мен Гелхорн.

— Зависи — отговорих. — Репортер ли сте?

— Не, господине. Търговски посредник съм. Нито дума от нашия разговор няма да бъде публикувана. Уверявам ви, че лично аз съм заинтересуван всичко да остане в тайна.

— Хайде да повървим по пътеката. Нататък има пейка, можем и да поседим.

Отправихме се към нея, а госпожа Хестър си тръгна. Сали пое след нас.

— Нямате нищо против Сали да ни придружава, нали? — запитах гостенина.

— В никакъв случай. Тя не може да издаде на никой разговора ни, нали? — търговският посредник се разсмя над собствената си шега, протегна ръка и потърка капака на колата.

Тогава двигателят на Сали забръмча по-силно и Гелхорн бързо отдръпна ръката си.

— Не е свикнала с непознати — обясних аз.

Седнахме на пейката под големия дъб, откъдето зад малкото езерце можехме да виждаме частната скоростна писта. Времето се беше затоплило и по-голямата част от колите бяха навън, поне трийсетина от тях. Дори от това разстояние виждах как Джеремая извършва обичайния си номер: неусетно се прокрадва зад някой спокоен по-стар модел, след което внезапно се понася с бясна скорост и също така ненадейно спира, за да оглуши с воя на спирачките си всичко наоколо. Така преди две седмици принуди стария Ангъс да излезе по-далеч от пистата. Изключих двигателя му за два дни, но не постигнах нищо. И изглежда нищо не може да се направи, защото работата е в това, че Джеремая е от спортните модели. А те са ужасно буйни глави.

— Е, господин Гелхорн, бихте ли ми казали защо ви е нужна тази информация?

Но гостенинът ми все още се оглеждаше:

— Това тук наистина е поразително място, господин Фолкърс.

— Предпочитам да ме наричате Джейк. Всички ми казват така.

— Добре, Джейк. Колко коли имаш тук?

— Петдесет и една. Всяка година се сдобиваме с по една-две нови коли. А една година получихме пет коли наведнъж. Досега не сме загубили нито една. Всичките се движат безотказно. Имаме дори екземпляр от модела „Мат-о-Мот“ от 15-та. И той е в движение. Един от първите автоматици. С него започнахме.

Добрият стар Матю. Сега почти по цял ден седеше в гаража, а някога бе прототипът на колите с позитронни двигатели. Това бе

времето, когато само слепите ветерани от войната, парализираните и държавните глави караха автоматици. Но моят шеф Самсън Харидж имаше толкова пари, че можеше да си позволи такава кола. Тогава аз бях негов шофьор.

Тази мисъл ме накара да се почувствам стар. Спомних си времето, когато в целия свят нямаше нито един автомобил с достатъчна памет, за да се прибере сам в къщи. Аз карах едни мъртви машинарии, които през цялото време имаха нужда от човешка ръка, да ги направлява. Всяка година тези машини убиваха десетки хиляди хора.

Автоматиците оправиха това положение. Позитронният мозък може да реагира много по-бързо от човешкия, затова си струваше хората да не посягат към волана. Човек влизаше в колата, натискаше копчетата, с които определяше маршрута и я оставяше сама да се движи.

Сега това е съвсем естествено за нас, но аз помня кога се появи първият закон, който забраняваше движението на стари коли по магистралите и задължаваше пътуването да става само с автоматици. Господи, какъв ропот се надигна! Ругаеха закона как ли не, обвиниха го във всички грехове от комунизъм до фашизъм, но той прочисти магистралите и спря убийствата. А и пътуването стана много по-леко за хората.

Разбира се, автоматичните коли бяха от десет до сто пъти по-скъпи от ръчно управляваните, затова тези, които можеха да си позволят собствен автомобил от новата модификация, не бяха много. Индустрията се специализира в производството на омнибуси-автоматици. По всяко време можеше да се обадиш на някоя компания и след минути пред вратата ти спираше такава машина, която те откарваше където пожелаеш. Съвсем обичайно бе да пътуваш с други хора в една и съща посока, но какво лошо има в това?

Виж, Самсън Харидж си купи автоматик. И аз отидох при него точно на минутата, в която автомобилът пристигна. Тогава той за мене още не беше Матю. И през ум не ми минаваше, че един ден ще стане най-старият член на Стопанството. Знаех само, че ми отнема работата и го мразех.

— Вие повече няма да имате нужда от мен, нали, господин Харидж? — запитах веднага.

— Каква треска те тресе, Джейк? Да не мислиш, че ще се доверя на измишльотина? Ти оставах зад волана.

— Но автомобилът се движи сам-самичък, господин Харидж. Изучава пътя, реагира както трябва на всички препятствия, било то хора или коли. А и помни маршрутите във всяко пътуване.

— Така казват. Така казват. Все едно, ти ще си седиш зад волана — в случай че нещо не е наред.

Странно как човек може да заобича един автомобил. За нула време започнах да го наричам Матю, отделях му всичкото си време, за да го лъскам до блясък и да поддържам тихото, равномерно бръмчене на двигателя. Позитронният мозък запазва най-добро състояние, когато непрекъснато има контрол над шасито си. А това от своя страна иска винаги пълен резервоар, за да може двигателят да работи ден и нощ. След известно време стана така, че по шума на двигателя разбирах как се чувства Матю.

Макар и по свой начин, Харидж също започна да обиква новата си кола. Той нямаше никой друг, когото да обича. Кога — разведен, кога — надживял съпругата си, след три брака той бе надживял и петте си деца, както и тримата си внуци. Така че когато умря, не беше чудно, че е завещал имуществото си на бъдещото Стопанство за излезли от употреба коли. Мен бе определил за управител, а Матю — за първия представител на една изключителна колекция.

Така това автомобилно стопанство стана всичко в живота ми. Дори не се ожених: не може да се ожениш и да продължиш да се грижиш за автоматичите както трябва.

Вестниците обявиха начинанието за налудничаво, но не след дълго се отказаха от насмешливите си писания. Та това си беше явление, с което човек не бива да се шегува. Един автоматик може и да не ти е по джоба, възможно е да не го видиш до края на живота си, но от мен да знаете: няма как да не обичаш тия коли. Те са безкрайно работливи и предани. Само някой без сърце ще си позволи да ги занемари или да ги държи оставени без грижи.

И стана така, че ако някой собственик на автоматик нямаше благонадежден наследник, който да се грижи за колата му, непременно го завещаваше на Стопанството.

Обясних всички тия неща на Гелхорн.

— Петдесет и една коли! — зяпна той от изумление. — Това са купища пари.

— Най-малко по петдесет хиляди на автоматик, като първоначално капиталовложение — добавих. — Сега те струват много повече. Направих им редица подобрения.

— Сигурно трябва много пари за поддържане на Стопанството.

— Тук сте прав. Стопанството е предприятие с идеална цел, което ни освобождава от данъци. А и новите автоматици обикновено пристигат с известни суми, на които ние ставаме попечители. Но разходите постоянно се увеличават. Налага се да взимам мерки за опазване на природата, да правя нови писти, да поддържам старите. Освен това имам разходи за бензин, за масло, за ремонт, за подобрения по колите. Сумата нараства.

— Много време си отделил на това Стопанство.

— Така е, господин Гелхорн. Трийсет и три години.

— Не личи да печелиш кой знае колко за себе си.

— Така ли? Учудвате ме, господин Гелхорн. Та аз имам Сали и още петдесет други коли. Погледнете я само.

Не можах да сдържа усмивката си. Сали винаги бе така ослепително чиста, излъскана, че това, което я бе сполетяло сега, си беше направо оскърбление. Някакво насекомо се бе ударило в предното ѝ стъкло или просто се бе появило петънце прах, но тя веднага пристъпи към работа. Първо задейства една мъничка тръбичка, която изскочи и напръска стъклото с Тергозол. По силиконовата повърхност бързо се образува промиващ разтвор, а после моментално изскочиха гумени чистачки и насочиха струйките към малък канал. Оттам препаратът се стече на земята капка по капка. Дори пръски от водата не попаднаха върху ослепителния зелен капак. Чистачките и тръбичката с препарата се отдръпнаха рязко от стъклото и се скриха отново.

— Никога не съм виждал автоматик да върши такова нещо — обади се Гелхорн.

— Предполагам, че е така. Монтирах тези приспособления само на нашите автомобили. Чиста работа. Винаги сами измиват стъклата си. Харесва им. А на Сали съм ѝ монтирал и дюзичка с восък. Всяка вечер тя се полира до блясък, докато всичко засияе така, че можеш да се огледаш във всяка нейна част, та дори и да се обръснеш. Ако мога да

посъбера пари, ще монтирам такива приспособления и на останалите момичета. Откритите коли са много суетни.

— Аз зная как да събереш парите, ако това те интересува.

— Това винаги ме интересува. Как?

— Наистина ли не виждаш как, Джейк? Ти сам каза, че всяка от твоите коли струва най-малко петдесет хиляди. Обзалагам се, че цената на повечето надхвърля и шестцифрено число.

— И какво?

— Не ти ли е идвало наум да продадеш няколко от тях?

— Мисля, че вие не сте ме разбрали, господин Гелхорн — поклатих глава в знак на отрицание. — Не мога да продам нито един автомобил. Те принадлежат на Стопанството, не на мен.

— Парите ще са за Стопанството.

— Според договора за регистриране на Стопанството, на колите трябва да бъде осигурена постоянна грижа. Те не могат да бъдат продавани.

— Ами двигателите?

— Не ви разбирам.

— Слушай сега, Джейк — Гелхорн наведе глава и сниши глас заговорнически, — нека да ти обясня ситуацията. Има огромен пазар за леки автомобили-автоматици, стига да са евтини. Така ли е?

— Това не е тайна.

— И деветдесет и пет на сто от цената се пада на двигателя. Вярно ли е? Така, аз знам откъде можем да се снабдим с каросерии. Знам също така къде можем да продаваме автоматиците на добра цена... двайсет или трийсет хиляди за по-евтините модели, а за по-хубавите става и петдесет-шейсет хиляди. Трябват ми всичко на всичко двигателите. Ясна ли ти е картинката?

— Не, господин Гелхорн — разбрах всичко, но исках да изплюе камъчето.

— Ясно е като бял ден. Ти имаш петдесет и един двигатели. Специалист си по механиката на автоматиците. Колко му е да откачиш един двигател и да го сложиш на друга кола. Никой не би разбрал разликата.

— Няма да е много етично.

— Ти няма да навредиш на колите. Ще им направиш услуга. Използвай по-старите си коли. Започни от онзи старец „Мат-о-Мот“.

— Почакайте, господин Гелхорн. Двигателите и каросериите са неделими части. Те са едно цяло. Тези двигатели са свикнали със своите каросерии. Те няма да са щастливи в друга кола.

— Добре, това е нещо съществено. Много правилна забележка, Джейк. Все едно да вземат твоя мозък и да го сложат в черепа на някой друг, нали? Мислиш, че това не би ти харесало?

— Да, смятам, че не би ми харесало.

— Ако взема мозъка ти и го сложа в тялото на млад атлет? Тогава какво ще кажеш, Джейк? Ти вече не си младо момче. Няма ли да ти хареса да станеш отново на двайсет, ако имаш такава възможност? Ето какво предлагам аз на някои от твоите позитронни двигатели. Те ще бъдат монтирани на нови каросерии от 57-ма. Последен модел.

— Не е много разумно, господин Гелхорн — засмях се. — Някои от колите ни може и да са стари, но са добре поддържани. Никой не ги кара. Оставени са на воля. Те са *пенсионирани*, господин Гелхорн. Не бих си пожелал двайсетгодишно тяло, ако през останалата част от новия ми живот се налага да копая канали и постоянно да не си дояждам... Ти какво мислиш, Сали?

Вратите на колата се отвориха и се затвориха с приглушен удар.

— Какво е това? — запита Гелхорн.

— Така Сали се смее.

Гелхорн насила се усмихна. Сигурно смяташе, че се шегувам.

— Какви ги приказваш, Джейк? Автомобилите са *направени* точно, за да бъдат карани от някого. Сигурно не са щастливи, когато не са използвани.

— От пет години никой не е сядал зад кормилото на Сали. При това ми изглежда доста щастлива.

— Много се съмнявам — Гелхорн тръгна бавно към нея: — Здравей, Сали, би ли искала да се поразходим заедно?

Колата форсира двигателя си. И потегли назад.

— Не я принуждавайте, господин Гелхорн. Тя има склонност малко да кокетничи. — Налагаше се да го предупредя.

В горната част на пътя, на по-малко от сто метра от нас бяха спрели два седана. Може би по някакъв свой начин те ни наблюдаваха. Мен не ме беше грижа за тях, погледът ми бе насочен към Сали, не я изпусках от очи.

— Спокойно, Сали — промълви Гелхорн, а после внезапно се хвърли и сграбчи дръжката на вратата, но тя, разбира се, не поддаде. — Нали беше отворена преди минута?!

— Автоматично заключване — обясних. — Тя има чувство за собствено достойнство. Да, Сали си е такава.

Той пусна дръжката на вратата и занарежда тихо и отмерено:

— Една кола с чувство за собствено достойнство не би трябвало да се разкарва насам-натам със спуснат гюрук.

Мъжът отстъпи три-четири крачки назад, но след това изведнъж бързо, толкова бързо, че не можах да предприема нищо, за да го спра, се спусна и се метна в колата. Това хвана напълно неподготвена Сали и той успя да изключи двигателя преди тя да блокира запалването.

За пръв път от пет години двигателят на Сали бе угасен.

Мисля, че извиках нещо, но Гелхорн премина на ръчното управление и го запали. Сали отново се върна към живота, но нямаше свобода на действие.

Натрапникът подкара към пистата. Седаните все още стояха там, но сега направиха завой и бавно започнаха да се отдалечават. Предполагам, че случаят много ги озадачи. Единият беше Джузепе от заводите в Милано, а другият — Стивън. Двата бяха неразделни. Те бяха пристигнали неотдавна в Стопанството, но вече знаеха, че нашите коли нямат шофьори.

Гелхорн продължаваше в посока към седаните и когато те проумяха, че Сали не може да намали скоростта, че тя просто *не е в състояние* да го направи, бе прекалено късно да направят нещо, освен отчаяни действия.

Двата автомобила се хвърлиха в различни посоки и Сали префуча между тях като светкавица. Стивън стремглаво прегази оградата откъм езерото, като успя да спре на затревения кален бряг едва на петнайсетина сантиметра от водата. Джузепе заподскача по черния път край пистата и спря разтреперан.

Помогнах на Стивън да се върне на пистата и тъкмо се опитвах да разбера дали оградата му е причинила някаква вреда, когато пристигна Гелхорн. Той отвори вратата и слезе от колата, но после веднага изключи двигателя за втори път.

— Така — каза той. — Смятам, че й направих едно голямо добро.

— Защо се понесохте така срещу седаните? — овладях гнева си.
— Нямахте причини да го правите.

— През цялото време очаквах да се отдръпнат.

— И те го направиха. Единият мина през оградата.

— Извинявай, Джейк. Мислех, че ще реагират по-бързо. Нали знаеш как е. Пътувал съм много пъти с автобуси, но в лек автомобил-автоматик съм се качвал само два-три пъти в живота си. А и сега карах за пръв път. Направо ми разказа играта. Шофирането ме увлече, искам да имам такава кола, а аз съм упорит. Казвам ти, няма нужда да сваляме от търговската цена повече от двайсет на сто, за да намерим добър пазар. И пак ще имаме около деветдесет процента чиста печалба.

— Която ще си поделим?

— Петдесет на петдесет. А аз поемам и целия риск, не го забравяй.

— Добре. Изслушах ви. Сега вие ме послушайте — викнах, защото вече бях прекалено вбесен, за да продължавам да се държа вежливо. — Когато изключихте двигателя на Сали, вие я наранихте. На вас ще ви хареса ли някой да ви просне в безсъзнание съвсем неочаквано? Така постъпихте вие със Сали, когато ѝ изключихте двигателя.

— Преувеличаваш, Джейк. Автобусите-автоматици ги изключват всяка нощ.

— Точно затова не искам нито едно от моите момчета и момичета в някое шаси на вашите шантави коли от 57-ма. Автобусите се нуждаят от основен ремонт на позитронните вериги на всеки няколко години. Докато веригите на стария Матю не са пипнати от двайсет години. Каква равностойна замяна можете да му предложите вие?

— Хайде, хайде, сега си нервиран. Когато се успокоиш, обмисли отново предложението ми и ми се обади.

— Вече го обмислих. Ако ви видя отново тук, ще извикам полиция.

Той грозно стисна устни:

— Я чакай малко, старче.

— Вие почакайте. Това е частна собственост и аз ви заповядвам да напуснете.

- Тогава довиждане — присви той рамене.
- Госпожа Хестър ще ви изпрати. Гледайте да е завинаги.

Но не стана така. Видях го отново след два дни. По-точно след два дни и половина, защото първия път го видях около обяд, а втория — малко след полунощ.

Когато включи лампата, аз се надигнах от леглото и замигах заслепен, докато проумея какво става. Но щом очите ми привикнаха към светлината, нямах нужда от много обяснения. Всъщност не се наложи да ми обяснява нищо. В дясната си ръка имаше оръжие. Много опасен, малък, островърх пистолет, който едва се виждаше между двата му пръста. Знаех, че трябва всичко на всичко да натисне спусъка и аз щях да бъда разкъсан на парчета.

— Облечи се, Джейк — нареди Гелхорн.

Аз не помръдвах. Само го наблюдавах.

— Слушай, Джейк, обстановката ми е ясна. Дойдох на посещение при теб преди два дена, спомни си. Тук ти нямаш никаква охрана, нито електрическа ограда или алармена инсталация. Нищо.

— Не ми трябва. И вас нищо не ви спира да си отидете, господин Гелхорн. На ваше място бих го направил. Това място може да бъде много опасно — отвърнах аз.

— Така е — позасмя се той. — Но за всеки, който би се оказал срещу този пистолет в ръката ми.

— Виждам го. Зная, че имате оръжие.

— Тогава мърдай. Моите хора чакат.

— Не, сър, не господин Гелхорн. Не, докато не ми кажете какво искате. По всяка вероятност и тогава няма да ви се подчиня.

— Направих ти предложение онзи ден.

— Отговорът все още е „не“.

— Сега допълвам предложението си. Дойдох с няколко мъже и с един автобус-автоматик. Можеш да дойдеш с мен и да откачиш двайсет и пет позитронни двигатели. Все ми е едно кои ще избереш. Ние ще ги натоварим на автобуса и ще ги откараме. Щом ги продадем, ще се погрижа да получиш своя дял от парите.

— Предполагам, че имам честната ви дума за това.

— Имаш я — явно Гелхорн не бе доловил сарказма ми.

— Не! — този път се противопоставих ясно.

— Ако продължаваш с това „не“, ние ще се справим така, както си знаем. Аз сам ще откача двигателите, само че ще сваля всичките петдесет и един. Всеки един от тях.

— Не е лесно да се демонтират позитронни двигатели, господин Гелхорн. Специалист ли сте по роботика? Дори и да сте, както знаете, тези двигатели са модифицирани от мен.

— Зная, Джейк. И, честно казано, не съм специалист. Може и да съсия доста двигатели, докато се опитвам да ги сваля. Ето защо ще се наложи да поработя над всичките петдесет и един, ако ти не пожелаеш да ми помогнеш. Разбираш ли, когато завърша работата си, напълно вероятно е да останат читави само двацет и пет от тях. Първите няколко, с които ще се заема, сигурно ще пострадат най-много. Докато им хвана цаката, сам знаеш как е. И, ако действам сам, мисля, че Сали ще бъде първа в редицата.

— Не мога да повярвам, че говорите сериозно, господин Гелхорн.

— Съвсем сериозно, Джейк — той изрече думите си бавно и изчака, за да ми даде възможност да ги проумея. — Ако искаш да ми помогнеш, можеш да задържиш Сали. В противен случай има опасност да бъде наранена много лошо. Съжалявам.

— Ще дойда с вас — реших да се съглася, — но ви предупреждавам още веднъж: ще си вземете белята, господин Гелхорн.

Тази ситуация му се стори забавна и през цялото време, докато слизахме по стълбището, той се смееше тихо.

Встрани от пътя към гаражите бе спрял автобус-автоматик. До него се виждаха силуетите на трима мъже. Щом се приближихме, техните джобни фенерчета светнаха като по даден знак.

— Пипнах стареца — каза тихо Гелхорн. — Хайде. Докарайте автобуса и да започваме.

Единият от мъжете се пхна вътре и заудря с юмрук по контролното табло съответните команди. Тръгнахме по алеята, а след нас смирено потегли и автобусът.

— Той няма как да влезе в гаража — казах им веднага. — Вратата е тясна за него. Ние нямаме автобуси. Само леки автомобили.

— Добре. Изтеглете го на тревата и го прикрийте — нареди Гелхорн.

Чувах бумтенето на двигателите десетина метра преди да достигнем гаражите.

Обикновено утихваха при влизането ми. Но този път не го направиха. Мисля, че предчувстваха какво са намислили непознатите среднощни посетители, защото веднага след като лицата на Гелхорн и останалите започнаха ясно да се различават, колите нададоха силен вой. Всеки двигател изразяваше разпалено недоволството си. Всичките до един забучаха, загракаха, зареваха невъобразимо, а гаражите започнаха да се тресат.

Светлините се включиха автоматично веднага щом влязохме. Гелхорн не изглеждаше разтревожен от рева на двигателите, но тримата с него се стреснаха и се притесниха. Имаха вид на наемни убийци, но той се дължеше не толкова на някакви физически черти, колкото на предпазливите им шарещи погледи и наглите изразения на лицата им. Познавах този тип хора и не се разтревожих.

— По дяволите, те са включени! — удиви се единият.

— Моите коли винаги са включени — отговорих хладно.

— Не и тази нощ. Изключи ги — нареди Гелхорн.

— Не е толкова лесно, господин Гелхорн — възпротивих се.

— Започвай! — тонът му изискваше незабавно подчинение.

Стоях неподвижно. Тогава той насочи пистолета хладнокръвно към мен.

— Казах ви, господин Гелхорн, че в Стопанството моите коли са наглеждани много добре. Те са свикнали на грижи и няма да приемат друго отношение.

— Имаш една минута. Остави лекциите си за друг път.

— Опитвам се да ви кажа нещо важно. Искам да ви обясня, че моите коли разбират какво им говоря. При достатъчно търпение, с времето позитронните двигатели се научават да го правят. Моите коли вече се научиха. Сали разбра вашето предложение преди два дни. Спомнете си само как се засмя, когато я запитах за мнението ѝ. Освен това знае какво ѝ причинихте. Двата седана, които изплашихте, също го осъзнават. И те, и останалите коли са наясно как да се отнасят с натрапниците.

— Слушай, ти изкукал стар глупако...

— Исках да кажа само... Дръжте ги! — извиках аз.

Единият от тримата пребледня и извика. Звукът обаче бе изцяло погълнат от рева на петдесет и един клаксона, които писнаха едновременно. Ехото от непрестанния вой отекна между четирите стени на гаража като див, металически зов. Две от колите бавно потеглиха напред, без да оставят съмнения за набелязаната от тях цел. Други две коли застанаха зад тях. След тях и всичките, останали все още в клетките си се раздвижиха.

Наемните убийци се стъписаха, после взеха да отстъпват.

— Не заставайте срещу тази стена — викнах силно, за да ме чуят добре.

Явно самите те инстинктивно се бяха досетили за това и хукнаха през глава към вратата на гаража.

На изхода единият се обърна, насочил към нас пистолета си. От острия край на оръжието изскочи тънко, синкаво сияние срещу първата кола — Джузепе. От капака му се обели малка люспичка боя, а дясната половина на предното стъкло се напука, но не се разчупи.

Тримата мъже вече бяха извън гаража, тичаха с все сили, а колите две по две се понасяха след тях в нощта, надули клаксони в призив за атака.

Аз стисках Гелхорн за лакътя, но дори и да го бях оставил, той пак нямаше да помръдне. Устните му трепереха.

— Ето защо аз нямам нужда от електрическа ограда или от охрана. Моите питомци се защитават сами.

Гелхорн въртеше очи напред-назад като обезумял, докато колите две по две профучаваха край нас.

— Те са убийци! — промълви той едва-едва.

— Не говорете глупости. Те няма да убият хората ви.

— Те са убийци!

— Само ще им дадат добър урок. Моите коли са обучени за преследване в пресечена местност. И мисля, че това, което ще изпитат вашите хора, ще е по-страшно от внезапното, бързо убийство. Някога да ви е преследвал самоуправляващ се автомобил?

Гелхорн не отговори.

Но затова пък аз продължих. Не исках да му спестя нищо:

— Те ще се движат като сенки след хората ви, без да изостават, ще ги преследват, ще надуват до възбог клаксоните си, ще връхлитат

върху им, ще ги задминават с оглушителен рев и внезапно ще спират със скърцащи и виещи спирачки. И това ще продължи, докато вашите хора не изпадат — задъхани, полумъртви, в очакване колелата да ги смачкат и изпотрошат костите им. Но колите няма да го направят. Те ще обърнат назад. Можем обаче да се обзаложим, че вашите хора до края на живота си няма да се върнат тук. За никакви пари, които вие или десетина като вас могат да им предложат. Слушайте...

Стиснах лакътя му по-силно. Той се напрегна да чуе.

— Чувате ли трясък от затръшване на автомобилни врати?

Звукът бе тих и далечен, но ясен. Грешка не можеше да има.

— Те се смеят — поясних. — Те се забавляват.

Лицето се изкриви от гняв и той вдигна ръка, здраво стиснал пистолета. Държеше все още юмручното си оръжие.

— На твоє място не бих го правил. Един автоматик остана при нас — предупредих го.

Изглежда той едва сега забеляза Сали: тя се бе приближила толкова тихо. Макар че предният ѝ десен калник едва не ме докосна, аз не чух шум от двигателя. Сали бе притаила дъх.

Гелхорн извика.

— Докато съм с вас, тя няма да ви докосне. Но, ако ме убиете... Знаете, че Сали не ви обича.

Онзи насочи оръжието си към колата.

— Двигателят ѝ е защитен, така че преди да успеете да стреляте втори път, тя ще ви прегази.

— Добре тогава — викна той, внезапно изви ръката ми и я притисна до гърба ми така силно, че едва изтърпях болката. Без да разхлабва хватката си, ме изправи между себе си и Сали. — Отстъпвай с мен и не се опитвай да се отскубнеш, дъртако, иначе ще счупя ръката ти.

Трябваше да се подчиня. Сали се движеше плътно до нас, разтревожена, разколебана какво да направи. Опитах се да ѝ кажа нещо, но не успях. Можех само да стискам зъби и да стена.

Самоходният автобус на Гелхорн все още стоеше до гаража. Насила бях принуден да се кача в него. Гелхорн скочи след мен и заключи вратите.

— Сега е по-добре — каза той. — Ще си поговорим разумно.

Разтърках ръката си, стараейки се да възстановя кръвообращението си, но дори и в тази ситуация несъзнателно и без никакво усилие изучавах контролното табло на автобуса.

— Това нещо е преработка — казах след миг-два.

— Е та какво? — отвърна хапливо той. — Моя работа е. Задигнах едно бракувано шаси, намерих запаметяващо устройство, което пасваше, и си направих автобус. Какво като е така?

Трябваше да проверя, затова отскубнах капака на разпределителното табло.

— Какво по дяволите правиш? Махай се оттам — Гелхорн нанесе рязък, вцепеняващ удар по лявото ми рамо.

— Не искам да навредя на автобуса в никакъв случай — отблъснах го. — За какъв ме взимате? Искam само да видя някои връзки.

Един поглед ми бе достатъчен.

— Вие сте некадърник, мърляч — обърнах се към него вбесен. — Не сте имали право да монтирате този двигател. Защо не сте потърсили специалист роботехник?

— На луд ли ти приличам?

— Дори и с откраднат двигател нямате право да постъпвате по този начин. Аз на човек не бих причинил това, което вие сте причинили на двигателя. Спойки, лепенки и скоби! Това е жестоко!

— Нали работи?

— Ами да, работи, но за буса сигурно е адско мъчение. Човек може да живее с остра мигрена и с артритни болки, но това няма да е нормален живот. Този автобус *страда*!

— Млъквай! — Гелхорн хвърли бърз поглед през прозореца към Сали, която се бе приближила възможно най-близо до автобуса, после провери дали всички врати и прозорци са заключени. — А сега да се махаме оттука, преди да се върнат другите коли. Дотогава ние ще сме далеч.

— А каква ще е ползата за вас?

— Твоите коли един ден ще свършат бензина, нали? Ти не си ги направил така, че сами да си пълнят резервоарите, така ли е? Тогава ние ще се върнем и ще си довършим работата.

— Те ще ме търсят. Госпожа Хестър ще се обади в полицията.

Но той си знаеше своето, не искаше даже да ме чуе — включи рязко на скорост и потеглихме. Сали моментално ни последва, с което предизвика смеха на Гелхорн:

— Какво може да направи, щом като си тук при мен?

Изглежда Сали също го разбра. Тя набра скорост, изпревари ни и изчезна. Гелхорн отвори прозореца откъм своята страна и се изплю.

Автобусът се движеше тежко по тъмния път. Двигателят му тракаше неравномерно.

Гелхорн намали почти докрай светлините. Единствено фосфоресциращата зелена ивица по средата на пътя блестеше на лунната светлина и ни предпазваше да не се блъснем в дърветата. Всъщност движение нямаше, с изключение на две коли, които пътуваха в обратна посока. В нашето платно не се виждаше нищо нито пред нас, нито след нас.

Аз пръв долових шума от затварящи се врати. Отривист и рязък в среднощната тишина, той се чу първо отляво, после отдясно. Ръцете на Гелхорн трепереха, когато той тресна яростно с юмрук командата за по-висока скорост. Изведнъж измежду група дървета блесна сноп ярка светлина и ни заслепи. Иззад мантинелата от насрещното платно светнаха фарове друг сноп. Само след четиристотин метра на кръстовището гумите на някаква кола изсвириха пронизително, когато тя изскочи стремително и закова спирачки пред нас.

— Сали е довела останалите коли — обясних спокойно. — Мисля, че си обкръжен.

— И какво? Какво могат да ми направят? — Гелхорн се наведе над контролното табло, втренчил поглед през предното стъкло и процеди през зъби: — А ти, дъртако, да не си мръднал.

Не можех. Бях съсипан, лявата ми ръка гореше. Различавах ясно шума от двигателите на все повече коли. От време на време някои от тях започнаха да заглъхват — изведнъж ми се стори, че моите коли разговарят помежду си.

Зад нас множество клаксони засвириха едновременно. Обърнах се, а Гелхорн веднага прикова очи в огледалото за обратно виждане. По двете платна откъм гърба ни прииждаха цяла дузина коли.

Гелхорн извика и започна да се смее като обезумял, докато аз се разкрещях:

— Спри! Спри автобуса!

На по-малко от километър пред нас стоеше Сали, осветена от два седана, застанали встрани от шосето. Стройната ѝ снага препречваше пътя под прав ъгъл. Две коли от колоната зад нас се стрелнаха към насрещното платно. След като се изравниха с нас, продължиха да се движат успоредно без да изостават, за да попречат на Гелхорн да се отбие.

Но той нямаше никакво намерение да се отбива. Напротив — натисна копчето за пределна скорост и не отдръпна пръста си от него:

— Вече няма шега. Този автобус е най-малко пет пъти по-тежък от нея, дъртако. Просто ще я пометем от пътя като мъртво коте.

Знаех, че може да го направи. Автобусът бе на ръчно управление, а Гелхорн натискаше копчето за „пълен напред“. Знаех, че ще го направи.

Нямах голям избор. Свалих стъклото, подадох глава навън и закрещях:

— Сали! Махни се от пътя. *Сали!*

Виковеите ми бяха удавени в агонизиращия вой на спирачки. Усетих тласък и политнах напред. Гелхорн изпуфтя ядосан.

— Какво стана? — въпросът ми прозвуча глупаво, ясно виждах, че сме спрели.

Ето това се бе случило. А между автобуса и Сали нямаше и два метра. Макар върху ѝ да върхлиташе кола с тегло, което надхвърляше нейното пет пъти, Сали не бе помръднала. Куражлия момиче!

Гелхорн дърпаше ръчката за ръчно управление и нареждаше гневно:

— Трябваше да го направи, трябваше.

— Не и при начина, по който си прикачил двигателя, майсторе. Всяка една от веригите би могла да направи засечка.

Набеденият специалист ме изглежда разгневен. Яростта направо го разяждаше отвътре, изригваше дълбоко в гърлото му като ръмжение, на което той не даваше воля. Разрошен, със сплъстена на челото коса, той вдигна юмрук:

— Това ти беше последната забележка, дъртако.

Знаех, че пистолетът е готов да гръмне.

Натиснах здраво с гръб вратата на микробуса и следях как ръчката му се вдига. Веднага щом вратата се отвори, аз се претърколих навън и паднах шумно на земята. След мен вратата се затръшна отново.

Изправих се на колене точно в мига, когато Гелхорн безуспешно опита да се пребори с автоматичния прозорец. После се прицели през стъклото, но така и не успя да стреля. Автобусът изведнъж потегли с оглушителен рев, а Гелхорн политна назад.

Сали вече не препречваше пътя и аз едва успях да видя проблясващите задни фарове на автобуса, който се отдалечаваше бързо по магистралата.

Бях изнемощял до краен предел. Седнах направо там, на сред шосето и захлупих глава върху ръцете си. Опитах се да си поема дъх след всичко случило се тази нощ.

След миг-два чух някаква кола да спира тихо до мене. Когато вдигнах очи, видях Сали. Тя бавно — човек би могъл да каже дори любящо — отвори предната си врата.

Никой не бе сядал зад волана на Сали вече пет години, изключвам Гелхорн, разбира се... Знаех колко ценна е за една кола такава независимост. Затова оцених жеста, но не го приех:

— Благодаря, Сали. Ще взема някоя от по-новите коли.

Изправих се и се обърнах, но тя умело направи пирует и застана отново пред мен. Не можех да нараня чувствата ѝ. Този път влезнах. На предната седалка се носеше свежо ухание на винаги безупречно чисто поддържан автомобил. Легнах, изпълнен с благодарност, а моите момичета и момчета плавно, безшумно и бързо ме докараха вкъщи.

Следващата вечер госпожа Хестър силно развълнувана ми донесе разпечатка на новините по радиото:

— Говорят за господин Гелхорн. Онзи мъж, който дойде да говори с Вас.

— И какво за него? — страхувах се от отговора ѝ.

— Намерил са го мъртъв. Представи си само. Лежал мъртъв в една канавка.

— Може да е някой непознат — смотолевих аз.

— Реймънд Дж. Гелхорн — реагира тя поривисто. — Не може да са двама, нали? Описанието също съвпада. Господи каква смърт! Открили по ръцете и тялото му следи от автомобилни гуми. Представяш ли си? Радвам се, че са следи от автобус. Иначе можеха да дойдат тук и да тършуват наоколо.

— Наблизо ли е станало? — разтревожих се.

— Не... Близко до Куксвил. Боже мой, вземи сам да прочетеш, ако... Какво му се е случило на Джузепе?

Промяната в разговора бе добре дошла за мен. Джузепе очакваше търпеливо да приключи с боядисването. Предното му стъкло бе подменено.

Щом госпожа Хестър излезе, аз веднага грабнах съобщението. Нямаше съмнение. Лекарското заключение гласеше, че Гелхорн е тичал и паднал в състояние на пълно изтощение. Питам се колко ли километри го е разигравал автобусът преди последния, решаващ натиск. Но, разбира се, в съобщението нямаше и намек за подобно нещо.

Автобусът бе открит и идентифициран по следите от гумите. Полицията го бе задържала и се опитваше да намери собственика му.

В съобщението имаше и редакторска бележка. В нея бе отбелязано, че това е първото транспортно произшествие в щата с фатален край през годината. Вестникът настойчиво предупреждаваше да не се кара на ръчно управление през нощта.

Слава богу, не беше казана и дума за тримата наемни убийци. Нито една от нашите коли не се бе поблазнила от преследване, което да им причини смъртта.

Това беше всичко. Не си направих труда да задържа повече съобщението и то се изплъзна от ръцете ми. Гелхорн бе престъпник. Той се отнасяше жестоко с автобуса. В мен нямаше и капка съмнение дали заслужава смъртта си. Но все пак малко ми се повдигаше от начина, по който я бе получил.

Измина вече цял месец, но аз не мога да избия от главата си тази история.

Моите коли разговарят помежду си. Не се съмнявам, че е така. Сякаш добиха увереност и като че ли не са загрижени да го пазят в тайна. Двигателите им непрекъснато тракат и потрепват. Те обаче не разговарят единствено помежду си. Приказват също с автомобилите и с автобусите, които идват в Стопанството по работа. Откога ли го правят?

Сигурно другите коли ги разбират. Нали автобусът на Гелхорн ги разбра, макар че постоя тук не повече от един час. Затварям очи и в съзнанието ми отново изниква преследването по магистралата, как нашите коли обкръжиха автобуса, а двигателите им загракаха, докато той разбра, спря, даде ми възможност да се измъкна и се понесе с Гелхорн.

Дали моите коли са му казали да убие Гелхорн? Или идеята си беше чисто негова?

Могат ли колите да имат такива идеи? Конструкторите на двигатели казват, че не е възможно. Но те взимат предвид единствено обичайните обстоятелства. А дали са предвидили *всичко*?

Нали знаете, че колите са подложени на жестоко експлоатиране.

Някои от тях идват в Стопанството и виждат съвсем различно отношение. Другите коли им разказват някои неща. Така те разбират, че има автомобили, чиито двигатели работят непрекъснато, автомобили, които се движат без шофьори и чиито нужди са винаги удовлетворени.

После те излизат оттук и навярно разказват това на други. Вероятно мълвата се разпространява доста бързо. И може би те си мислят, че отношението към тях в целия свят трябва да бъде такова, каквото е в Стопанството. Те не разбират, а и не може да се очаква от тях да разбират какво е завещание или богаташки прищевки.

На земята има милиони автомобили, десетки милиони. Ако в съзнанието им се загнезди мисълта, че са заробени, че трябва да предприемат нещо това да не е така... Ако започнат да разсъждават като микробуса на Гелхорн...

Може би това няма да се случи веднага след като аз си отида от този свят. Пък и ще им се наложи да оставят някой от нас, за да се грижи за тях, нали? Няма да ни убият всичките.

А може и да ни убият. Възможно е да не проумеят, че някой би трябвало да се грижи за тях. Може би повече няма да чакат.

Всяка сутрин се събуждам и си казвам: „Може би днес...“

Вече не се радвам на колите си както преди. В последно време забелязвам, че започвам да отбягвам дори Сали.

МУХИ

— Мухи! — уморено рече Кендъл Кейси и замахна. Мухата направи кръг и след което се върна при него и се настани удобно на яката на ризата му.

Отнякъде се разнесе бръмченето на втора муха.

— Не очаквах да те видя, Кейси — доктор Джон Полън прикри лекото потреперване на брадичката си, като приближи бързо цигарата към устните си. — Нито пък теб, Уинтърп. Или би трябвало да те наричам Преподобни Уиптърп?

— Трябва ли аз да те наричам професор Полъп? — върна му го Уинтърп, докосвайки болезнена струна от богатото на чувства приятелство.

След двацет години всеки един от тримата се опитваше да се домогне отново до лодката на отдавна отплувалото им приятелство. Правеха го с доста увъртания и натяквания, почти без успех.

„По дяволите — помисли си раздражен Полън, — защо им е на хората да ходят по такива юбилейни срещи?“

Яркосините очи на Кейси бяха все така препълнени с неадресирания гняв на студент-второкурсник, който проявява едновременно и умствени способности, и разочарование, и наченки на цинична философия.

Кейси! Страшилището на колежа!

Той така и не бе успял да надрасне този свой образ. Двацет години по-късно Кейси си бе Кейси — страшилището на колежа. Полън долавяше това от начина, по който той безцелно свиваше пръсти, от стойката на запазеното му тяло.

А Уинтърп? Той бе с двацет години по-стар, по-отпуснат, по-закръглен. Кожата му бе станала по-ярко розова, а очите бяха добили по-мек израз. Но все пак така и не се бе доближил до спокойната увереност, която никога нямаше да достигне. Личеше си по бързата му, бегла усмивка, която никога не изчезваше напълно от устните му,

сякаш той се страхуваше, че няма да има с какво да я замени, че нейната липса ще превърне лицето му в меко, безформено желе.

Полън се умори да разчита безцелните трептения на мускулите им, дотегна му да ги гледа — узурпирали мястото на неговите машини, омръзнаха му прекалено многословните им тиради.

Дали те съумяваха да го проумеят, както той проумяваше тях? Дали и най-малкото нетърпение в очите му издаваше факта, че го гнетеше възмущение, което бе плъзнало из душата му като плесен?

„Дяволите го взели — помисли си Полън, — защо не си стоях настрана?“

Тримата седяха и чакаха някой от тях да каже нещо, да измъкне това „нещо“ от онази двайсетгодишна празнота и да го пренесе разтреперан в настоящето.

Полън това и направи:

— Все още ли се занимаваш с химия, Кейси?

— Да, по начина, по който на мене ми допада — отговори той рязко. — Аз не съм учен като тебе. Изследвам насекоми за Е. Дж. Линк в Чатъм.

— Наистина ли? — удиви се Уинтръп. — Ти така и беше казал, че ще се заемеш с изследователска работа върху насекоми. Спомняш ли си, Полън? И при все това мухите се осмеляват да те преследват, Кейси?

— Не мога да се отърва от тях — отговори Кейси. — Аз съм най-доброто опитно поле за тях в лабораториите. Нито едно съединение, което приготвяме, не ги отпъжда, щом аз съм наблизо. Някой веднъж каза, че причината е в миризмата ми. Привличам ги.

Полън си спомни кой го бе казал.

— Иначе казано... — поде Уинтръп.

Полън усети, че се започва и изтръпна.

— Иначе казано — продължи Уинтръп, — това е проклятието, както ви е известно. — Устните му този път се разтегнаха малко повече, за да стане ясно, че той се шегува, че не държи сметка за миналото.

„Отвратително! — помисли си Полън. — Те дори говорят със същите изрази отпреди двайсет години.“

Така миналото се завърна.

— Напаст от мухи — замахна Кейси. — Да сте виждали някога подобно нещо? Защо не летят към вас двамата?

— Има нещо в миризмата на тялото ти, Кейси. — Джони Полън се изсмя гръмогласно. По-късно още много пъти се смя. — Ти си просто дар божи за науката. Открий химическата субстанция на мириса, синтезирай я, смеси я с ДДТ и ще имаш най-добрата отрова за мухи в света.

— Хубава работа. И на какво толкова мириша? Да не би на разтопена женска муха? Жалко, че си хабят силите да оплюват мен, когато целият свят е заприличал на огромна купчина изпражнения.

Уинтръп смръщи лице и почти изрецитира:

— Красотата не е единствената притегателна сила за съзидателя, Кейси.

Но той не го удостои с директен отговор. Вместо към него, се обърна към Полън:

— Знаеш ли какво ми каза вчера Уинтръп? Каза, че тези отвратителни мухи са проклятието на Билзебаб.

— Пошегувах се — обади се веднага Уинтръп.

— Какъв е тоя Билзебаб? — запита Полън.

— Тук има каламбур, игра на думи — поясни Уинтръп. — Древните евреи са използвали този израз, а той е един от многото, за да осмиват чуждите богове. Думата идва от *Ба'ал*, което значи *господ* и от *зевав*, което значи *муха*. Бог на мухите.

— Е, хайде сега, Уинтръп, не ми казвай, че не вярваш в Билзебаб.

— Аз вярвам в съществуването на злото — настоя на своето Уинтръп.

— Ама аз ти говоря за Билзебаб. За живия Билзебаб — с рога и с копита. Едно страховито божество.

— В никакъв случай. — Уинтръп се наежи още повече. — Злото е нещо краткотрайно. В края на краищата то трябва да загуби...

Полън се подразни и побърза да смени темата:

— Между другото, предстои ми следдипломна квалификация при Винер. Говорих с него онзи ден. Ще ме вземе.

Уинтръп изведнъж засия и веднага поде новата тема:

— Не думай! Просто чудесно — пресегна се той и стисна ръката на Полън: винаги искрено се радваше на успехите на останалите.

Кейси често отбелязваше това негово качество.

— Кибернетика Винер ли? — обади се веднага той. — Ами щом можеш да го изтраеш, предполагам, че и той ще те понесе.

— Какво мисли той за твоята идея? — продължи Уинтърп. — Каза ли му за нея?

— Каква идея? — настоя да разбере Кейси.

До този момент Полън се пазеше да не спомене нещо за темата си пред него. Но Винер вече я бе приел, одобрил я бе със своето обичайно, равнодушно „интересна работа“. Да видим сега ще може ли Кейси да я охули с ироничния си смях?!

— Не е нещо особено — поясни Полън. — По същество тя е просто една идея, че по-скоро чувството е общото звено в живота, отколкото логиката или разумът. На практика нещата се свеждат до утвърждаването на една банална истина. Човек не може да каже какво си мислят бебетата и дали изобщо мислят, но е очевидно, че те се сърдят, плашат се или са доволни, когато са на няколко дни. Разбирате ли ме? Също като при животните. Можеш за секунда да различиш дали кучето се радва, дали котката е уплашена. Смисълът е в това, че ако се намираме в една и съща обстановка, техните емоционални реакции са същите като нашите.

— И? Какви са изводите ти? — запита Кейси.

— Още не зная. Засега мога да кажа само едно: чувствата са общовалидни. Да допуснем, че сме в състояние да изследваме обстойно всички човешки тези, заедно с действията на някои животни, а после да ги приравним към видими емоции. Съществува голяма вероятност да открием тясна взаимовръзка помежду им. Възможно е емоцията „А“ винаги да е обуславяна от действието „Б“. После нека се опитаме да ги съпоставим с реакциите на животните, чиито емоции бихме могли да разгадаем с помощта на логиката. Както е при змиите или при омарите.

— Или при мухите — добави Кейси и нанесе яростен удар по едно от тези нахални насекоми, след което рязко очисти остатъците му от китката си, изпълнен с бесен възторг. — Продължавай, Джони. Аз ще доставям мухите, а ти ще ги изследваш. И току-виж сме утвърдили науката мухология, а също и усилията да ги направим щастливи, като отстраним тяхната невроза. В края на краищата искаме най-доброто за

тези, които са най-много, нали така? А мухите са много повече от хората.

— Е, щом казваш.

— Я ми кажи, Полън, ти изобщо доведе ли докрай онази своя съдбоносна идея? Все пак ние всички знаем, че ти си блестящ кибернетичен ум, но лично аз не съм чел твоите статии. При толкова много начини за пилеене на времето, човек все нещо ще пропусне, нали ме разбираш?

— Каква идея? — запита Полън сковано.

— Хайде сега пък ти. Добре знаеш каква. Чувствата при животните и всякакви такива глупости. Ама че време беше. Тогава познавах истински луди хора. Сега срещам само идиоти.

— Така е, Полън — обади се Уинтърп. — Спомням си го много добре. През първата година от следдипломната си квалификация ти правеше някакви изследвания върху кучета и зайци. Спомням си, че дори се опита да работиш по мухите на Кейси.

— Нищо не стана — отвърна Полън. — Все пак стигнах до някои нови принципи на изчисления, така че не беше пълен провал.

Защо ли говореха за това?

Чувства! Какво право има който и да е да се набърква в чувствата? Думите са създадени, за да прикриват чувствата. Точно ужасът от грубата емоция е направил речта основна необходимост.

Полън разбра това. Неговите машини бяха проникнали през защитния екран на думите, за да изкарат на бял свят подсъзнанието. При момчето и момичето, сина и майката. По същия начин стана при котката и мишката или при змията и птицата. Данните се сипеха едновременно от двете области и бяха универсални във всяко едно отношение. Те запълваха и преливаха в съзнанието на Полън. Накрая той бе така затрупан от тях, че повече не можеше да понесе никакъв допир с истинския живот.

През последните няколко години Полън се бе старал да насочи мислите си в друга посока, но ето че сега дойдоха тези двамата, взеха да си пхат човките в мозъка му и да го размътват.

— Много лошо — Кейси замахна несъзнателно пред носа си, за да прогони поредната муха. — Преди време смятах, че можеш да разбереш изключителни неща благодарение на мишките, да речем. Е, може би не чак изключителни, но не и толкова скучни в сравнение с

резултатите от изследванията на нашите що-годе човешки същества. Мислех си, че...

Полън си спомняше какво мислеше тогава Кейси.

— Дяволите да го вземат това ДДТ. Ако питаш мен, мухите се хранят с него — избълва Кейси. — Смятам да взема дипломна работа по химия, а после да се захвана с насекомите. Така че давайте, помагайте. Лично аз ще изнамеря нещо, което със сигурност *ще убива* тези вредни насекоми.

Компанията се намираше в стаята на Кейси, където силно миришеше на препарат срещу насекоми.

— Един сгънат вестник винаги ще ги убива — присви недоверчиво рамене Полън.

Кейси забеляза несъществуваща пролука и веднага се обади:

— Как би обобщил първата година от своята работа, Полън? Нямам предвид научното тълкуване на данните, което всеки учен би направил, ако му стиска. Говоря за обобщение от рода на „пълнен провал“.

— Това е твое обобщение — отговори Полън.

— Продължавай. На тебе ти бяха нужни повече кучета, отколкото на физиолозите, а аз се обзалагам, че на кучетата им пука по-малко за тия физиологични експерименти, отколкото за твоите. Поне аз бих се чувствал така.

— О-о-о, остави го на мира — викна Уинтърп. — Раздрънkal си се като осемдесет и седем клавишно пиано, разстроено открай докрай. Ама че си досаден!

Но с Кейси не биваше да се разговаря така. Той изведнъж се оживи, като старателно избягваше погледа на Уинтърп:

— Ще ви кажа на какво вероятно ще се натъкнете при животните, ако се вгледате внимателно в тях. На религия.

— Какви ги дрънкат, да го вземат мътните? — Уинтърп избухна. — Пълни глупости!

— Чакай, чакай, Уинтърп — усмихна се другият. — „Мътните“ е евфемизъм на „Дявол“, а ти не искаш да ругаеш, нали?

— Престани да ми четеш морал. И не богохулствай.

— Какво богохулство има тук? Защо бълхата да не възприема кучето като някакво божествено създание? То е източник на топлина, на храна — все чудесни неща за бълхата.

— Не искам да обсъждам това.

— А защо не? Ще ти е от полза. И за мравката можеш да кажеш, че мравоядът е по-висше създание от нея. В сравнение с нея той е прекалено голям, за да го проумее, прекалено силен е, за да си мечтае да му се възпротивят. Движи се сред мравките като необозрима, необяснима вихрушка, която им носи само разруха и смърт. Но от това светът на мравките не пропада. Те осъзнават, че разрухата е тяхното справедливо наказание за злото. А мравоядът дори и не подозира, че е божество. Или пет пари не дава за това.

— Зная, че приказваш само за да ме дразниш — Уинтърп бе пребледнял. — Мъчно ми става да те гледам как рискуваш душата си заради мимолетно забавление. Позволи ми да ти кажа нещо — гласът му потрепера, — позволи ми да ти го кажа съвсем сериозно. Мухите, които те измъчват, са твоето божие наказание в този живот. Билзебаб, като всички сили на злото, може и да си мисли, че върши зло, но в крайна сметка — всяко зло е за добро. Проклятието на Билзебаб тегне отгоре ти пак за твое добро. Може би то ще съумее да промени жизнения ти път в добра насока преди да е станало твърде късно.

След тези думи Уинтърп припряно напусна стаята.

— Нали ви казах, че Уинтърп вярва в съществуването на Билзебаб — изпроводи го с поглед Кейси. — Голяма смехория е, като си помисля какви вдъхващи уважение имена може да има суеверието — разсмя се той, но смехът му секна преждевременно.

В стаята имаше две мухи, които жужаха и се приближаваха (през уж отровните за тях пари) право към него.

Полън се надигна и излезе от стаята силно потиснат. За една година той бе научил малко, но все пак достатъчно, за да се смее вече все по-рядко. Само неговата апаратура би могла да направи достоверен анализ на емоциите в животинския свят. А що се отнася до човешките емоции, тяхната същност му се разкриваше вече все по-ясно.

Не му се искаше да предугажда дивите желания на някой убиец в ситуация, която други виждаха само като безобидна караница.

— Слушай, спомни си хубаво, ти наистина направи експерименти с някои от моите мухи, както казва Уинтърп — обади се неочаквано Кейси. — Какво ще кажеш за това?

— Така ли? Минаха двайсет години, едва ли ще мога да си спомня нещо — измърмори Полън.

— А трябва — намеси се Уинтръп. — Нали бяхме в твоята лаборатория и ти се оплакваше, че мухите на Кейси го следват дори и там. Той ти предложи да ги изследваш и ти го направи. Записва техните движения и жужене, трептенето на крилата им повече от половин час. Поигра си с около дузина мухи.

Полън не пророни и дума, само присви рамене.

— Е, в крайна сметка няма значение — каза Кейси. — Хубаво, че се видяхме, старче.

Но Полън възприе сърдечното му ръкостискане, потупването по рамото и широката му усмивка по-скоро като израз на болезнено отвращение към неговия „успех“.

— Обаждай ми се понякога.

Думите на Полън прозвучаха кухо. Те не означаваха нищо. Кейси го знаеше, както го знаеше и самият Полън. А и всички останали. Но думите бяха предназначени за да прикриват чувствата, а когато те изчезваха, човечеството неизменно се връщаше към преструвката.

— Това ми напомни доброто старо време, Полън — ръкостискането на Уинтръп бе малко по-нежно. — Ако някога дойдеш в Синсинати, защо не минеш към къщи? Винаги ще си добре дошъл.

Полън осъзнаваше, че от Уинтръп лъха облекчение, докато той бе видимо потиснат. Явно уменията нямаха никакво значение и компанията посрещаше със задоволство неизменната несигурност на Уинтръп.

— Ще се отбия — промълви Полън. Това бе обичайната вежлива форма за отказ.

Наблюдава ги известно време, докато се разделят.

Уинтръп никога нямаше да разбере. Полън бе сигурен. Чудно му бе дали Кейси знае нещо. Най-големият майтап ще е, ако той не знае.

Разбира се, че той *бе правил* експерименти с всичките мухи на Кейси, не само веднъж, а много пъти. И винаги получаваше един и същ отговор! Винаги един и същ отговор, който не би могъл да публикува.

Полазиха го ледени тръпки, и докато се стараяше да успокои разтрепераното си тяло, Полън видя една муха, останала в стаята. Тя се лута безцелно миг-два, а после се насочи стремително и благоговейно натам, накъдето се бе отправил преди малко Кейси.

Възможно ли бе Кейси да *не* знае? Възможно ли бе това да е по същество някакво изначално проклятие, за да не може той никога да проумее, че е Билзебаб?

Кейси! Богът на Мухите!

ТУК НЯМА НИКОГО, ОСВЕН...

Разбирате ли, вината не беше наша. И през ум не ни минаваше, че нещо не е наред, докато не се обадох на Клиф Андерсън. И се оказа, че разговарям с него, докато той самият не е там. Отгоре на всичко нямаше да зная, че той не е там, ако в същия миг той не бе влязъл в стаята при мен. А в същото време аз приказвах с него.

Не, не, не и не...

Изглежда никога няма да мога да кажа просто и ясно какво стана. Изведнъж започва да ме тресе отвсякъде... Като че ли ми е по-лесно да започна от самото начало. Аз съм Бил Билингс, а моят приятел е Клиф Андерсън. Аз съм електроинженер, той е математик. Двамата сме преподаватели в техническия институт Мидуестърн. Сега знаете кои сме.

Откакто с Клиф се уволнихме от армията, работата ни е все с изчислителна техника. Знаете я. Норбърт Винер я популяризира в книгата си „Кибернетика“. Ако сте виждали снимките, знаете, че става дума за големи, страхотни машини. Заемат цяла стена, скъпа апаратура.

Но Клиф и аз имаме представа от нея. Разбирате ли, това, което прави тия машини толкова голяма работа, а също и скъпа, са безбройните релета и лампи. С тяхна помощ контролираме микроскопичните електрически потоци, включваме ги и ги изключваме където си поискаме. Но най-важни тук са онези малки електрически потоци, така значи...

Веднъж подметнах на Клиф:

— Защо да не можем да контролираме потоците електричество без всичките тия джаджи?

— Защо не наистина — отговори той и започна да търси математическо решение.

Няма значение как, но за две години постигнахме онова, което искахме. Става дума за резултата, който ни докара всичките неприятности. Оказа се, че накрая се сдобихме с нещо кажи-речи ей

толкова високо, може би ето толкова широко и приблизително около ей толкова дълго...

Не, не, не. Забравих, че не можете да ме видите. Ще ви кажа точните цифри. Това нещо беше около деветдесет сантиметра високо, метър и осемдесет дълго и около шейсет сантиметра широко. Представете ли си го? Трябваша двама човека, за да го носят, но важното е, че то бе преносимо. При все това, искам да ви обърна внимание, тя можеше да прави всичко, на което е способна голямата колкото цяла стена изчислителна техника. Не толкова бързо, може би, но все пак вършеше работа.

Имахме големи планове за тази машинка, най-най-големите. Бихме могли да я инсталираме на кораби или на самолети. А след известно време, ако успеехме да я смалим още малко — дори и в лек автомобил.

Особено ни интересуваше как да я пригодим точно за лек автомобил. Представете си, че си имате една малка умна машинка на таблото в колата, свързана с двигателя и акумулатора, снабдена с фотоелектрични очи. Тя е способна да подбере най-добрия маршрут, да избягва сблъсък с другите коли, да определи оптималната скорост за всякакъв вид терен. На задната седалка би могъл да седи всеки, а от катастрофите няма да остане и помен.

Всичко около работата с тази машинка ни беше интересно. Всеки път, когато изработвах поредната версия, се вълнувах страшно много, обземаха ме такива трепети, че още ми се иска да изкрещя, като си спомня как преди време се обаждах по телефона в лабораторията и после хуквах натам, зарязвах всичко друго.

Онази вечер бях у Мери Ан... О-о-о, ама аз казах ли ви коя е Мери Ан? Не. Вероятно не съм ви казал.

Мери Ан е момичето, което би могло да ми бъде годеница, но не е поради две причини. Първо — не знам дали тя иска, второ — нямам смелост да я попитам. Тя е червенокоса и е побрала два тона енергия в тяло, което няма и петдесет килограма, но се вие много изящно и закръглено на височина метър и шестдесет и седем, а всеки един от тези сантиметри е майсторски изваян. Сега нали разбирате, че умирам да я попитам дали иска да ми стане годеница, но щом я видя, тя с всяко свое движение сякаш поднася клечка кибрит към разголеното ми сърце и аз направо се гипсирам.

Не че аз съм някакво страшилище. Хората ми казват, че не падам по-долу от Мери Ан. Всеки косъм си е още на главата ми, висок съм над метър и осемдесет, дори мога да танцувам. Но просто нямам какво да ѝ предложа. Не е необходимо да ви казвам колко заработва един университетски преподавател. Инфлация, данъци и накрая — нищо. Разбира се, ако имахме патентни права за различните модификации на нашата малка умна машинка, нещата щяха да са по-различни. Но и не мога да моля момичето да ме чака. Може би, когато всичко се оправи...

Така значи, седях си аз, потънал в блажени мечти, в гостната на Мери Ан онази вечер, когато тя влезе, а ръката ми несъзнателно посегна към телефона.

— Аз съм готова. Бил, хайде да тръгваме — каза момичето.

— Почакай минутка. Искам да се обадя на Клиф.

— Толкова ли е спешно? — намръщи се тя.

— Трябваше да му се обадя още преди два часа.

Забавих се всичко на всичко две минути. Обадох се в лабораторията, Клиф тъкмо приключваше вечерното си дежурство и веднага вдигна слушалката. Запитах го нещо, той ми отговори, после попитах още нещо и той обясни. Подробностите не са от значение, но както ви казах, момчето е цар-математик на комбинациите. Докато аз свързвам електрическите вериги и правя неща, които на пръв поглед изглеждат невъзможни, той върти, суче математическите знаци и ми казва дали наистина всичко това е неосъществимо. Така разговорът ни приключи, аз оставих слушалката и в същия миг на вратата се звънна.

За момент си помислих, че Мери Ан си има друг ухажор и изтръпнах, докато я гледах как отива към вратата. Следях я с поглед и едновременно набързо си отбелязвах на едно листче какво ми каза Клиф. После тя отвори вратата и на прага се оказа самият Клиф Андерсън.

— Помислих си, че само тук ще ви намеря... Здравей, Мери Ан. Слушай, приятел, ти нали щеше да ми се обадиш в шест часа. На тебе може да се разчита като на картонена кула. — Клиф е нисичък, пълничък и винаги готов за схватка, но аз си го знаех и не му обръщам внимание.

— Ами всичко се промени и уговорката ми изскочи от главата. Но нали току-що ти се обадох. Какво значение има?

— Обадили си се? На мене? Кога?

Посочих телефона и понечих да изръсая някаква шега, но точно тогава осъзнах, че оправданието ми се разбива на пух и прах. Точно пет секунди преди да зазвъни звънецът на вратата, аз разговарях с Клиф по телефона, обадих му се в лабораторията. А лабораторията се намира на близо десет километра от дома на Мери Ан.

— Аз... аз току-що разговарях с теб.

Недоумявах какво става.

— С мен ли? — удиви се отново Клиф.

— Ами да, по телефона. — Сега вече сочех апарата с две ръце. — Обадих се в лабораторията. По този тук телефон! Мери Ан ме чу. Мери Ан, не говорих ли аз ей сега с...

— Аз не зная с кого разговарям... А сега вече можем ли да тръгваме?

Е, такава си е Мери Ан. Страшно държи на истината.

Само че аз не можех да тръгна, трябваше да седна. Опитах се да се успокоя и да обясня отново ясно и точно:

— Клиф, аз позвъних по телефона в лабораторията и ти ми отговори. Попитах те дали са готови данните. Ти каза „да“ и ми ги продиктува. Ето ги. Аз си ги записах. Вярно ли е това тук или не? — подадох му листа с изписаните набързо уравнения.

— Вярно е — погледна Клиф. — Но откъде имаш? Не си ги измислял, нали?

— Току-що ти казах. Ти ми ги продиктува по телефона.

— Бил, не съм се вясвал в лабораторията от седем и петнайсет. Там няма никого.

— Аз разговарях с някого. Казвам ти.

— Закъсняваме — Мери Ан играеше нетърпеливо с ръкавиците си.

Направих й знак с две ръце да почака малко и се обърнах отново към Клиф:

— Слушай, ти сигурен ли си...

— Там няма никого, ако не броим „Малкия“.

„Малкия“ е името на създадения от нас механичен мозък с минимални размери.

Двамата стояхме и се гледахме безмълвно в недоумение. А Мери Ан потрепваше равномерно крак, като часовников механизъм на бомба, готова да избухне.

Най-накрая Клиф се изсмя:

— Сетих се за един анимационен филм, гледах го някъде. Там показват един робот, който отговаря по телефона и казва: „Честна дума, шефе, тука няма никого, освен нас, високоинтелигентните машини.“

— Хайде да тръгваме към лабораторията — на мен изобщо не ми беше до смях.

— Хей! Ще изпуснем представлението — възнегодува момичето.

— Слушай, Мери Ан, това е много важно. Ще ни отнеме само една минута. Ела с нас, а оттам ще отидем на представлението.

— Ама то започва... — тя не успя да довърши, защото аз я сграбчих за ръката и тримата излязохме много бързо. Това просто показва колко бях объркан. Обикновено и през ум не ми минава да я сграбчвам така. Искам да кажа, че Мери Ан е дама и аз се държа с нея като с дама. Но тогава ми се събраха доста неща. Аз дори не си спомням, че съм стиснал китката ѝ, като се замисля. И веднага следващото нещо, което изниква в съзнанието ми, е колата. Как Клиф, аз и Мери Ан пътувахме към лабораторията, а тя разтриваше китката си и мърмореше нещо за големите горили.

— Да не би да ти причиних болка, Мери Ан? — разтревожих се истински.

— Не, разбира се, че не! Аз просто всеки ден изтръгвам ръката от ставата си ей така, за да е по-весело — след което прекрасната лейди ме ритна по пиццала.

Но тя ги прави тия работи само защото е червенокоса. А всъщност е много добра. Само дето полага усилия, за да се държи съобразно митологията за червенокосите. Естествено, на мен ми е напълно ясна цялата история, затова от време на време я глезя, горкото хлапе.

След двайсет минути бяхме в лабораторията.

През нощта в института няма никого. Тогава тук е по-голяма пустош от която и да е друга сграда. Нали знаете, че институтът е проектиран за тълпи от студенти, които препускат по коридорите, а когато ги няма, наоколо е като в пустиня. Или може би на мене така ми се струваше, защото се опасявах да погледна какво ли нещо се е

настанило в нашата лаборатория на горния етаж. Стъпките ни отекваха шумно и страховито, а в асансьора бе тъмно.

— Няма да ни отнеме много време — обърнах се към Мери Ан.

Тя не отвърна нищо, само изсумтя нервно, но пак си остана хубава.

Просто не можеше да не изглежда хубава.

Клиф измъкна ключа от лабораторията и аз надзърнах над рамото му, когато вратата се отвори. Нямаше нищо необичайно. „Малкият“ беше там, разбира се, но изобщо не се бе променил от последния път, когато го видях. Различните скали отпред не показваха нищо. И ако не броим нас, в стаята нямаше нищо друго освен голяма кутия, от която се точеше дълъг кабел и стигаше до контакта на стената.

Клиф и аз се отправихме към „Малкия“ и застанахме от двете му страни. Мисля, че бяхме готови да го сграбчим, в случай, че той изведнъж се раздвижи. Спряхме се, защото машинката не правеше абсолютно нищо. Мери Ан също я гледаше. Тя дори прокара пръст по повърхността на апарата, огледа полепналата прах по връхчето му и го разтърка с палец, за да се изчисти.

— Мери Ан, не се приближавай — предупредих я аз. — Стой в другия край на стаята.

— Тук е толкова мръсно.

Досега тя не бе идвала в лабораторията ни. На нея и през ум не й бе минавало, че една лаборатория не може да бъде чиста като бебешка спалня, разбирате какво имам предвид. Портиерът минава оттук два пъти на ден и работата му е всичко на всичко да изпразни кошчетата за боклук. Приблизително веднъж в седмицата той размята насам-натам по пода един мръсен парцал, размазва калта навсякъде и си тръгва.

— Телефонът не е там, където го оставих — забеляза Клиф.

— Как разбра?

— Ами защото си спомням, че го оставих ето там — посочи приятелят ми. — А сега го намирам тук.

Ако той не се лъжеше, значи телефонът се бе приближил до „Малкия“.

Преглътнах от напрежение и предложих:

— Може пък да не си спомняш добре. — Опитах се да се засмея, стана изкуствено. — Къде е отвертката?

— Какво смяташ да правиш?

— Ще хвърля един поглед вътре. Ей така, за всеки случай.

— И ще се изцапаш целия — намеси се Мери Ан.

Затова си облякох работната манта. Тя е много разсъдлива, тази Мери Ан.

Разбира се, веднъж да можехме да видим „Малкия“ в завършен вид, отделните му детайли щяха да бъдат запоени в една цялост. Дори си мислехме за цветни пластмасови отливки, за продажба по домовете. Но в лабораторията затягахме кутията с отвертки, за да можем винаги когато поискаме да я разглобяваме и сглобяваме.

Заех се да отвивам гайките, но те не поддаваха, не можех да измъкна и отвертката. Започнах да мърморя и дръпнах рязко:

— Някой е работил тук не с ръцете си, а с цяло тяло, натискал е до немай къде.

— Ти си единственият, който се докосва до машинката — отбеляза Клиф.

Прав беше, но от това на мен не ми стана по-леко. Изправих се и избърсах чело с опакото на ръката си:

— Искаш ли да опиташ? — подадох му отвертката.

Клиф също положи усилия, но не постигна нищо.

— Странна работа — удиви се той.

— Кое е странното?

— Току-що отвертката се завъртя малко. Завъртя се на милиметри, а после се измъкна.

— Кое му е странното на това?

Клиф отстъпи настрана от „Малкия“ и остави отвертката:

— Странното е там, че видях как тя затегна отново гайката.

Мери Ан се раздвижи неспокойно:

— Щом толкова се тревожите, защо вашите учени мозъци не се сещат да използват горелка? — тя сочеше електрожена на една от табуретките.

Никога не бих и помислил да пристъпя към „Малкия“ с горелка, така както не бих я използвал и върху себе си. Но ми хрумна нещо друго, а разбихах, че и на Клиф му се върти нещо в главата. И двамата си мислехме едно и също. „Малкия“ не иска да бъде отворен.

— Какво ще кажеш, Бил? — запита Клиф.

— Не зная, Клиф.

— Ама побързай, глупчо, ще изпуснем представлението. — Мери Ан нямаше търпение.

Така че аз взех горелката и отворих вентила на кислородната бутилка. Струваше ми се, че ще убия приятел.

Тогава Мери Ан ме спря:

— Колко глупави могат да бъдат мъжете. Гайките са съвсем разхлабени. Сигурно сте въртели отвертката в обратната посока.

Не е възможно да въртиш дълго време отвертката в обратна посока, но понеже не обичам да противореча на червенокосата, кротко ѝ казах:

— Мери Ан, недей да стоиш толкова близо да „Малкия“. Защо не почакаш до вратата?

А тя отговори:

— Само гледай! — момичето държеше отвертката с една ръка, с другата махна една гайка и в обшивката на „Малкия“ зина дупка.

— Свети боже! — нададе смаян възглас Клиф.

Те се отвъртаха. Всичките едновременно. Отвъртаха се сам-самички, като малки червейчета, които се измъкват от дупките си. Въртяха се, въртяха се и изскачаха, аз ги събирах. Накрая остана само един, позабави се малко, така предната плоскост се поизкриви, но аз я задържах. Накрая се отвъртя и последната гайка, а капакът падна леко в ръцете ми. Сложих я настрана.

— Тази машинка го направи съзнателно. — Лицето на Клиф, обикновено розово, този път бе смъртно бледо. — Чу ме да споменавам горелката и се предаде.

— Какво се опитва да скрие? — аз самият бях малко озадачен.

— Не зная.

Наведохме се над апарата и известно време само гледахме. По едно време ясно дочух ударите от обувката на Мери Ан. Погледнах часовника си и трябваше да си призная, че наистина няхахме много време. Всъщност, вече няхахме никакво време.

— Има си мембрана — забелязах в следващия миг.

— Къде? — приятелят ми се наклони още по-ниско.

Показах му и добавих:

— А също и високоговорител.

— Ти не си монтирал такива неща, нали?!

— Много ясно, че не съм. Иначе щях да зная. Ако ги бях сложил, щях да си спомням.

— Тогава как машинката как се е сдобила с тях?

Бяхме приклепнали и водехме разгорещен скорострелен диалог.

— „Малкия“ си ги е направил сам, предполагам — реших аз. — Може би си ги отглежда. Виж това — посочих още нещо.

На две различни места в кутията имаше намотки, които приличаха на тънички-тънички градински маркучета, само че от метал. Те бяха навити стегнато и прилепваха плътно до основата на кутията, тъй като бяха сплеснати. В края на всяка намотка металът се разделяше на пет или шест фини жички, които се виеха като спирали.

— И тия работи не си ги слагал, нали?

— Не, не съм.

— А за какво служат?

Той знаеше какво е предназначението им, знаех го и аз. Това бяха приспособления, чрез които „Малкия“ си набавяше материали, за да си прави разни детайли; пипалца, които се бяха измъкнали, за да стигнат до телефона. Вдигнах предния панел и го огледах отново. Ясно се виждаха две кръгли метални пластинки, изрязани и прикрепени отново, така че да се отварят и да пропускат различни, подходящи по размер материали.

Мушнах палец през едно от тези отворстия и вдигнах капака към Клиф, за да му го покажа:

— Това също не съм го правил.

Мери Ан наблюдаваше всичко през рамото ми. След секунди, докато аз избърсвах ръцете си от прахоляка и греста с книжна салфетка, видях — твърде късно, — че тя посяга към апарата. Нямах време да я спра. Но нали си я знам, трябваше да предвидя нейното нетърпение непременно да помогне с нещо.

Е, станалото — станало. Мери Ан посегна към едно от... може да се каже едно от пипалата му. Не съм сигурен дали наистина го докосна. По-късно твърдеше, че не го е направила. Но както и да е, въпросът е, че след миг нададе вик, седна и започна да разтрива ръката си над китката.

— Лика прилика сте си — изхленчи момичето. — Първо ти, а сега *това*.

— Сигурно izolацията не е добра, Мери Ан. Съжалявам, но ти казах...

— Глупости! — възрази енергично Клиф. — Никакви проблеми в свързването. „Малкият“ просто се защитава.

И аз си помислих същото. Обзе ме тревога. „Малкия“ бе съвършено нов вид апаратура. Дори изчислителната техника, която го контролираше, нямаше нищо общо с каквито и да било машини. „Малкият“ вероятно притежаваше нещо, което нямаше в нито една от досега създадените операционни системи. Навярно той изпитваше желание да живее и да се развива. С времето той може би щеше да придобие желание да създава още машини, докато станат милиони по цялата земя — в битка с човечеството за господство.

Отворих уста да изрека всичко това, а Клиф изглежда много добре знаеше какво е, защото веднага се развива:

— Не. Не казвай това!

Но аз не можах да се въздържа:

— Ами вижте, хайде да изключим „Малкия“... Какво има?

— Ами че той слуша всичко, каквото си говорим, глупако — изрече ядно Клиф. — Разбра за горелката, нали? Тъкмо се канех да се промъкна зад него, за да го изключа, а сега ако опитам той сигурно ще ме тресне с токов удар.

Мери Ан все още търкаше ръката си и мърмореше колко е мръсен подът, макар да я убеждавах за пореден път, че нямам нищо общо с тази работа. Портиерът размазва калта, вместо да чисти.

— Ами ти защо не си сложиш гумени ръкавици и не измъкнеш кабела — обади се тя изведнъж ни в клин, ни в ръкав.

Виждах как Клиф се опитва да измисли разумни причини, поради които не бива да го правим. Но не успя да измисли нито една, затова си сложи гумени ръкавици и тръгна към „Малкия“.

— Внимавай! — викнах му, макар че бе глупаво да го предупреждавам.

Той нямаше друг избор: едно от пипалата се размърда и сега нямаше никакво съмнение какво е предназначението им. То се плъзна и се опъна между Клиф и хранящия кабел. Появиха се и шестте пръстопипалца, докато лампичките във вътрешността на „Малкия“ засвяткаха. Клиф не се и опита да заобикаля металното шнурче. Той се

отдръпна, а малко след това и шнурчето се прибра на мястото си. Ръкавиците повече не бяха нужни, можеше да ги свали.

— Бил, така няма да я докараме до никъде. Джаджата, дето сме създали, е много по-умна от онази, за която си мечтаехме. Дотолкова е умна, че е използвала гласа ми при моделирането на диафрагмата си. Може и да стане още по-умна и да се научи да... — Клиф се озърна през рамо и прошепна: — ... да генерира собствено хранване. Да стане независима.

— Бил, ние трябва да спрем „Малкия“, в противен случай един ден някой ще телефонира на планетата Земя и ще чуе отговора „Честно, шефе, тука няма никого, освен нас — високоинтелигентните мислещи машини!“

— Хайде да се свържем с полицията — предложих аз. — Ще им обясним всичко. После — една ръчна граната или нещо от този род и...

— Не можем да допуснем други хора да разберат — поклати глава в знак на несъгласие Клиф. — Те ще направят други апарати, а както се разбира в крайна сметка, ние нямаме всички отговори за такова развитие на нещата.

— Тогава какво правим?

— Не зная.

Изведнъж усетих силен удар в гърдите. Погледнах надолу — Мери Ан бе готова за битка:

— Слушай, дебела кратуно, щом като имаме среща, значи имаме среща, а ако нямаме — нямаме. Ти решавай сега.

— Чакай, Мери Ан...

— Отговори ми! Никога не съм чувала по-голяма тъпотия: обличам се аз за представление, а ти ме довеждаш в една мръсна лаборатория с някаква тъпа машина и прекарваш останалото време от вечерта в звънене по телефона...

— Мери Ан, аз не съм...

Но тя не ме слушаше, тя не спираше да говори. Де да можех да запомня какво ми каза. Или по-добре, че не си спомням, защото в словоизлиянието ѝ нямаше нито една ласкава дума. Само от време на време успях да се намеся с едно „Но, Мери Ан...“ и всеки път то биваше удавено в потока от думите ѝ, а после заглъхваше.

Всъщност, както ви казах, тя е много нежно създание и само когато се развълнува, става невероятно приказлива и необузdana.

Разбира се, поради червената си коса тя си мисли, че трябва да се вълнува час по час. Това си е моя теория. А според самата Мери Ан, тя е длъжна да живее в съзвучие с червената си коса.

И така, следващото нещо, което изниква ясно в съзнанието ми, е, че Мери Ан изкрещя ядно края на словоизлиянието си и ме настъпи по десния крак с бясна сила. А после се отправи към вратата. Хукнах след нея и захванах отново своето „Но, Мери Ан...“.

В този момент Клиф викна подир нас. Обикновено той не ни обръща внимание, но сега направо кресна:

— Защо не я помолиш да се омъжи за теб, глупако?

Мери Ан замръзна на мястото си. Тя бе стигнала до прага и остана там, без да се обръща. Спрях се и аз и усетих как думите се сбутаха, направо се материализираха в гърлото ми. Сега вече не можех да кажа дори „Но, Мери Ан...“.

Клиф продължаваше да крещи нещо зад нас. Гласът му достигаше до мен сякаш от километри далеч. А Клиф крещеше:

— Пипнах го! Пипнах го!

Тогава Мери Ан се обърна и изглеждаше толкова красива... Казах ли ви, че тя има зелени очи със сини жилчици? Както и да е, тя изглеждаше толкова хубава, че всички думи заседнаха в гърлото ми. Освободих се от тях едва когато успях да преглътна.

— Искаше ли да ми кажеш нещо, Бил? — запита Мери Ан.

Е, Клиф беше заложил вече матрицата в главата ми:

— Ще се омъжиш ли за мен, Мери Ан? — гласът ми прозвуча дрезгаво.

В мига, в който си затворих устата, съжалих, че изрекох тези думи, защото си мислех, че тя никога повече няма да ми проговори. Но след две минути бях радостен и горд от себе си, защото Мери Ан се хвърли към мен, прегърна ме и повдигна глава да ме целуне. Останахме така за миг, докато осъзная какво става, след което отвърнах на всичките ѝ целувки. Клиф доста време се мъчеше да привлече вниманието ми, като ме потупваше по рамото.

— Какво, по дяволите искаш? — сопнах му се аз.

От моя страна си беше чиста неблагодарност. Все пак той беше причината за тази развръзка с Мери Ан.

— Погледни! — Клиф държеше охранващия кабел на „Малкия“.

Аз го бях забравил, но сега той отново се върна в съзнанието ми.

— Значи си го изключил.

— Мъртъв е!

— *Как го направи?*

— „Малкият“ така се бе захласнал по схватката между тебе и Мери Ан, че аз успях да се промъкна до него. Мери Ан направи чудно представление.

Не ми хареса това определение, защото Мери Ан е гордо и сдържано момиче, което не прави „представления“. Но понеже ми предстояха още сериозни неща за разрешаване, не подхванах спор с него.

— Нямам кой знае какво да ти предложа, Мери Ан — трябваше да ѝ го кажа. — Всичко на всичко една преподавателска заплата. Сега, след като лишихме „Малкия“ от разум, нямам никакви шансове дори за...

— Изобщо не ме е грижа за това. Бил. Аз вече се бях отказала от теб, глупавият ми. След като бях опитала на практика абсолютно всичко...

— Ти ме риташе по пиццала и ме настъпваше.

— Свършиха се всичките ми други аргументи. Бях отчаяна.

Не разбирах добре каква е логиката, но си замълчах, защото си спомних за представлението и погледнах часовника си.

— Слушай, Мери Ан, ако побързаме, ще успеем за второто действие.

— Кой го е грижа за някакъв спектакъл? — отвърна тя.

Така че аз я целунах още много пъти и ние изобщо не стигнахме до театъра.

Сега има само едно нещо, което ме притеснява. Мери Ан и аз сме женени, щастливи сме до немай къде. Отскоро съм доцент. Клиф продължава да работи над планове за създаването на управляема умна машинка и напредва.

Но не става дума за всичко това.

На следващата вечер разговарях с Клиф, за да му кажа, че Мери Ан и аз ще се женим, исках също така да му благодаря за идеята. А той ме гледа известно време безмълвно, след което се закле, че не е казвал нищо подобно, не е крещял да предлагам на Мери Ан женитба.

Разбира се, в стаята имаше още нещо, което приказваше с гласа на Клиф.

Все се притеснявам, че Мери Ан някога ще разбере. Тя е най-милото момиче, което познавам, но все пак е *червенокоса*. И не може да не се съобразява с този факт. Нали съм ви го казвал.

И все пак, как ли ще реагира, ако някога разбере, че аз нямаше да се сетя да ѝ направя предложение, докато една *машина* не ми подсказа да го направя?

КАКЪВ ПРЕКРАСЕН ДЕН

На дванайсти април 2117-та пропускателната клапа от модулятора на силово поле за Вратата, собственост на госпожа Ричард Ханшоу, по неизвестни причини се деполяризира. В резултат на това денят на госпожа Ханшоу изцяло се обърка. А синът ѝ, Ричард младши, за пръв път прояви признаците на странната си невроза.

Болестта не беше нещо познато от класификацията за видовете невроза, описани в общоизвестните медицински книги. И съвсем определено малкият Ричард в повечето случаи се държеше така, както подобава на едно добре възпитано дванайсетгодишно момче.

Но от дванайсти април Ричард Ханшоу младши всеки път мъчително убеждаваше сам себе си да премине през някоя Врата. И съжаляваше, че се налага да го прави.

На дванайсти април госпожа Ханшоу дори и не подозираше за всичко това. Тя се събуди сутринта (обикновена утрин), когато мянното се плъзна безшумно в стаята ѝ с чаша кафе върху малък поднос.

Госпожа Ханшоу бе решила следобяд да пътува за Ню Йорк, но първо трябваше да свърши някои неща, за които не би могла да се довери изцяло на едно мяно. Така че тя отпи няколко глътки кафе и побърза да стане от леглото.

Мянното се оттегли, понесено все така безшумно от диамагнитното поле, което поддържаше овалното му тяло на около сантиметър над пода. Механичният робот се върна в кухнята, където неговият електронен мозък, иначе скромнен по възможности, бе напълно в силата си да контролира разнообразните кухненски уреди за приготвянето на подходяща закуска.

След като отпрати обичайния прочувствен поглед към кубографията на покойния си съпруг, госпожа Ханшоу премина с явно задоволство през всички етапи на утринния си ритуал. Ясно чуваше

как от другата страна на коридора синът ѝ с гръм и трясък върши същото, но знаеше, че не бива да се намесва. Естествено, мянкетът бе отлично програмиран да се грижи за момчето — що се отнася до къпането, смяната на дрехите и приготвянето на хранителна закуска. Тергодушът, който госпожа Ханшоу поръча да бъде инсталиран миналата година, направи къпането и изсушаването толкова бързо и приятно, че тя бе напълно сигурна за тоалета на сина си. Дики се къпеше без никой да го надзирава.

В сутрин като тази, когато бе заета, нямаше нужда да прави за момчето нищо повече от това да го целуне набързо по бузата преди то да излезе. Тя чу тихото позвъняване на мянкетът, което известяваше, че приближава време за училище. Спусна се на долния етаж с помощта на силовия лифт, без още да е оправила прическата си, за да изпълни майчинското си задължение.

Видя Ричард, застанал пред Вратата, окачил през рамо ремъците на учебните ролки и на джобния си проекционен апарат. Момчето бе намръщено:

— Виж, мамо — вдигна поглед към нея, — набрах координатите на училището, но нищо не става.

— Глупости, Дики — отвърна тя, без да се замисли. — Никога не съм чувала подобно нещо.

— Е, опитай ти.

Госпожа Ханшоу набра номера няколко пъти. Странно, Вратата към училището бе винаги в режим на постоянен прием. Набра друга комбинация: малко вероятно бе Вратата на нейните приятели да е в режим на прием, но поне щеше да се чуе сигнал и тогава би могла да им обясни.

В крайна сметка не постигна нищо. Вратата си оставаше все същата неподвижна сива преграда, независимо от всичките набрани комбинации. Ясно бе, че е повредена... при това едва пет месеца след цялостния годишен преглед на компанията.

Ядоса се. И това *трябваше* да се случи точно в деня, когато е запланувала толкова много задачи. Подразни я мисълта, че преди месец отказа в къщата им да бъде инсталирана допълнителна Врата. Сметна разходите по нея за прахосничество. Как би могла да знае, че Вратите са толкова *калпави*?

Все още пламнала от гняв, госпожа Ханшоу пристъпи към видеофона и нареди на Ричард:

— Тръгни по пътя, Дики, използвай Вратата на семейство Уилямсън.

По ирония на съдбата, имайки предвид развитието на нещата, синът ѝ се възпротиви:

— О-о-о, мамо. Ще се изцапам. Не може ли да си остана в къщи, докато оправят Вратата?

И пак по ирония на съдбата, госпожа Ханшоу настоя на своето:

— Няма да се изцапаш, ако нахлузиш върху обувките си еластичните предпазители. И не забравяй да ги избършеш добре преди да влезеш в къщата им — нареди тя, заета с набирането на номера по видеофона.

— Леле боже...

— Не ми възразявай, Дики. Трябва да отидеш на училище. Хайде, да те видя как излизащ оттука. И бързо, иначе ще закъснееш.

Меканото, последен и доста чевръст модел, вече стоеше пред Ричард и стискаше в един от израстъците си чифт еластични предпазители.

Ричард нахлузи прозрачните пластмасови предпазители върху обувките си.

— Аз дори не зная как да го задействам това нещо, — момчето тръгна по коридора с явно нежелание.

— Само натисни онзи бутон — обади се майка му. — Червения бутон. Там, където пише „Използвай при авария“. И недей да се мотаеш. Искаш ли меканото да дойде с тебе?

— Ами! Не ми трябва — отвърна Ричард навъсен. — Ти за какъв ме смяташ? За бебе ли? — след него вратата се затръшна силно и мърморенето му повече не се чу.

Пръстите на госпожа Ханшоу натискаха скоростно бутоните за необходимата ѝ комбинация по видеофона. В същото време тя си мислеше какво точно да каже на компанията за случая.

След по-малко от половин час в дома на семейство Ханшоу пристигна Джо Блум. Умен млад мъж, завършил техническо училище и специализирал механизми, задвижвани от силови полета, Блум бе наистина доста компетентен, макар младостта му да предизвика у госпожа Ханшоу дълбоко подозрение.

Тя отвори подвижната стена веднага след първия сигнал и го видя да се изтупва енергично, за да се очисти от прахоляка навън. Младият мъж свали еластичните си предпазители и ги остави там, където бе застанал. Госпожа Ханшоу затвори подвижния панел, преграждайки достъпа на ярката, слънчева светлина, която веднага нахлу в къщата. Жената се улови, че злорадо бе желала всяка крачка на Блум по пътя под открито небе от обществената Врата до тук да е била от неприятна по-неприятна. Или може би самата Врата да е била повредена, та младокът да е мъкнал инструментите си още по-далеч от тези двеста метра до къщата им. Искаше ѝ се компанията или поне нейният представител да страда малко. Това би им послужило за урок какво означава една повредена Врата.

Но той изглеждаше жизнерадостен и безгрижен:

— Добро утро, мадам. Дойдох да поправа Вратата ви.

— Радвам се, че поне някой дойде — отвърна нелюбезно госпожа Ханшоу. — Целият ми ден се провали.

— Съжалявам, мадам. Какъв е проблемът?

— Само този, че Вратата не работи. Набирам координатите, но нищо не се получава. Изведнъж, без ни най-малка промяна преди това. Наложих се да изпратя сина си навън при съседите през онова... онова нещо — тя посочи мястото, през което бе дошъл монтьорът.

— И това е врата, мадам — младият мъж се усмихна, а в думите му прозираше ясното съзнание за неговото собствено специализирано обучение по Вратите. — Нищо, че не е врата с главна буква. Тя е от така наречения тип ръчни врати. Някога този вид врати са били единствени.

— Е, тя поне върши работа. Наложих се момчето ми да излезе навън сред мръсотията и микробите.

— Днес навън не е лошо, мадам — отговори той с вид на познавач, чиято професия го принуждава да излиза под открито небе всеки ден. — Понякога наистина става неприятно. Но предполагам, че вие искате колкото е възможно по-скоро да поправа тази Врата, мадам, затова ще се заема с нея.

Джо Блум седна на пода, отвори голямата си чанта с инструменти и за половин минута с помощта на насочен демагнетизатор свали защитното табло. Появи се мрежа от сложни връзки.

Младежът си подсвиркваше, докато нагласяше фините електроди на анализатора за силово поле върху безбройните точки и премерваше нивото на индикаторите в различните скали. Стопанката на дома го наблюдаваше със скръстени ръце.

— Така-а-а, ето тука има нещо — каза накрая монтьорът и с ловко движение откачи пропускателната клапа. — Този прекъсвач се е деполяризировал — почука той с нокът по него. — Целият ви проблем е тук — прокара пръст по малките преградки на чантата си за инструменти и извади резервна част за смяна. — Тези неща съвсем неочаквано се повреждат. Човек не може да предвиди кога и как.

Младежът сложи предпазното табло отново на мястото му и се изправи:

— Сега вече ще работи, мадам.

Той набра стандартната комбинация за проба, анулира я и набра друга. Всеки път потискащата сивота на Вратата отстъпваше пред бездънния кадифен мрак.

— Бихте ли се подписали тук, мадам? И напишете номера на сметката си, ако обичате. Благодаря, мадам.

Блум набра нова комбинация, тази на местната служба за поправки на Врати, след което в знак на уважение докосна с пръст челото си и мина през Вратата. Когато тялото му се потопи в гъстия мрак, изведнъж престана да се вижда, сякаш част от него бе отсечена. За части от секундата видимата част ставаше все по-малка и по-малка. Последен изчезна крайчецът на чантата му. Младежът се бе потопил изцяло в мрака. Вратата си възвърна отново потискащия сив цвят.

След половин час, когато госпожа Ханшоу най-после приключи прекъснатите си приготовления, все още ядосана на утринната неприятност, видеофонът иззвъня тревожно и започнаха истинските ѝ проблеми.

Госпожица Елизабет Робинс бе притеснена. Малкият Дик Ханшоу беше винаги в групата на добрите ученици. Стана ѝ неприятно от това, че сега се налага да съобщава за него такива неща. И все пак, каза си учителката, постъпката му е наистина странна. Нека да поговори с майка му, а не с директора.

По време на сутрешните часове тя се измъкна набързо до видеофона, оставяйки дежурен един от учениците. Веднага след като набра номера, пред очите ѝ изникна красивата, но някак си страховита глава на госпожа Ханшоу.

Госпожица Робинс се отдръпна изплашена, но вече бе прекалено късно за отстъпление, затова започна нерешително:

— Госпожо Ханшоу, аз съм госпожица Робинс — от притеснение последните ѝ думи прозвучаха с възходяща интонация.

Госпожа Ханшоу я изглежда неразбиращо, а после запита:

— Учителката на Ричард ли? — нейното изречение също така завърши с възходяща интонация, но поради други причини.

— Точно така. Обаждам ви се, госпожо Ханшоу — младата жена пристъпи направо към същността, — за да ви кажа, че тази сутрин Дик пристигна много късно на училище.

— *Наистина ли?* Но това не е възможно. Аз го видях да излиза.

— Искате да кажете, че сте го видели да излиза през Вратата? — удиви се госпожица Робинс.

— Е, не — отговори бързо майката. — Нашата Врата временно бе повредена. Изпратих го у съседите и той използва тяхната Врата.

— Сигурна ли сте?

— Разбира се, че съм сигурна. Не бих ви лъгала.

— О, не, госпожо Ханшоу. Изобщо нямах предвид това. Искях да кажа дали сте сигурна, че е намерил пътя за съседите. Възможно е да се е заблудил.

— Каква нелепост. Ние имаме точни карти и аз съм сигурна, че Ричард знае разположението на всяка къща в Район А-3. Не поради някаква необходимост, разбира се — добави тя с подчертана гордост на човек, който знае задълженията си. — От значение са единствено кодовете.

Семейството на учителката винаги бе икономисвало безкомпромисно от употребата на собствената си Врата (заради високата цена на енергията тогава) и тя тичаше пеша по задълженията си, дори когато годините ѝ напреднаха. Затова сега вътрешно възнегодува, гордостта ѝ бе накърнена. Следващите си думи тя произнесе бавно и отчетливо:

— Е, опасявам се, госпожо Ханшоу, че Дик не е използвал Вратата на съседите ви. Той закъсня повече от един час за училище, а

видът на еластичните му предпазители недвусмислено показваше, че е преброял околността. Те бяха *кални*.

— *Кални?* — госпожа Ханшоу също наблегна на думата. — Какво каза той? Как се извини?

Госпожица Робинс не можеше да не усети поне малко радост от неудобството на другата жена:

— Изобщо не разговаря на тази тема. Да ви кажа честно, госпожо Ханшоу, той не изглежда добре. Затова ви се обадох. Допускам, че вие бихте пожелали да го заведете на лекар.

— Да не би да има температура? — тембърът на майката вече стигаше до писък.

— О, не. Нямам предвид физическо заболяване. Направиха ми впечатление неговото държание и погледът му. — Учителката се поколеба за миг, но после продължи, като се постара и думите, и интонацията да прозвучат колкото е възможно по-деликатно: — Помислих си, че би могъл да мине през един съвсем обичаен преглед, придружен от психотест...

Тя не успя да довърши мисълта си. Прекъсна я смразяващият глас на госпожа Ханшоу, който наподобяваше по-скоро ръмжене и само доброто възпитание не ѝ позволяваше наистина да изръмжи:

— Да не би да намекувате, че Ричард е *неврастеник*?

— О, не, госпожо Ханшоу, но...

— Точно така ми прозвуча. Що за хрумване?! Той винаги е бил в отлично здраве. Аз ще му поставя въпроса, когато се прибере. Сигурна съм, че случаят има съвсем нормално обяснение, което той ще даде на *мен*.

Тук връзката неочаквано бе прекъсната. Госпожица Робинс се почувства наскърбена, тази ситуация я постави в невероятно глупаво положение. В края на краищата се постара единствено да помогне, да изпълни, според мнението ѝ, задължението си към свой ученик.

След като отправи поглед към металния циферблат на часовника, побърза да се върне в класната стая. Наближаваше края на учебния час. Предстоеше съчинение по английски език.

Но съзнанието ѝ не бе изцяло погълнато от съчинението. Тя автоматично извикваше учениците да прочетат откъси от литературните си творби. От време на време записваше някои от тези

откъси и ги пускаше през един малък озвучител, за да разберат учениците как би *трябвало* да четат на английски.

Механичният глас на озвучителя бе както винаги съвършен и не носеше белезите на определен характер. Понякога тя се чудеше дали е разумно да обучава децата на такава реч, която бе лишена от индивидуалност и наблягаше единствено на уеднаквеното произношение и на интонацията.

Днес обаче учителката не се замисли за това. Вниманието ѝ бе насочено към Ричард Хашноу. Той седеше притихнал на мястото си, явно безразличен към обкръжението си. Беше вгълбен в себе си и съвсем не приличаше на онова момче, което тя познаваше. За нея бе ясно, че е преживял нещо необикновено тази сутрин. Значи с право се е обадила на майка му. Само дете вероятно не биваше да казва нищо за психотеста. И все пак той е нещо обичайно в днешно време. Всякакви хора си правят психологически изследвания. В това няма нищо срамно. Или поне не би *трябвало* да има.

Госпожица Робинс извика Ричард последен. Наложил се да повтори името му, преди той да отговори и да стане.

Основната тема на писмената работа днес беше: „Ако имате възможност да пътувате с някое древно превозно средство, кое бихте си избрали и защо?“ Учителката даваше тази тема всеки семестър. Намираше я за подходяща, защото тя носеше усет към историята, подтикваше децата да мислят как са живели хората в миналите епохи.

Ричард Ханшоу започна тихо да чете, а учителката се заслуша внимателно.

— Ако имах възможност да си избира някое древно превозно средство — момчето произнесе думата „средство“ без „д“, — аз бих си избрал стратолайнер. Той пътува бавен, като всичките останали средства, но е чист. Понеже се движи из стратосферата, той трябва да бъде затворен отвсякъде, за да не се разболее човек. Ако е нощ, могат да се гледат добре звездите — така добре, както и от планетариум. Ако човек погледне надолу, ще види Земята като карта или ще види облаците... — до края на съчинението имаше още няколкостотин думи.

— Произнася се „средства“, Ричард — поправи го учителката. — Ударението е на първата сричка. Недей да казваш „пътува бавен“ или „да се гледат добре“. Какво би казал класът?

Една малка група ѝ отговори в хор, след което тя продължи:

— Точно така. А сега — каква е разликата между прилагателно и наречие? Кой може да ми каже?

Учебният час продължи в този дух. После дойде време за обяд. Някои ученици останаха, други си отидоха по домовете. Ричард остана. Госпожица Робинс забеляза присъствието му, защото той обикновено се прибираще.

Изниза се и следобедът, би последният звънец, а след него се разнесе врявата от гласовете на двайсет и петте момичета и момчета, примесена с едновременното тракане, трополене на вещите им, с шума от мудното подреждане на децата в редица.

— Бързо, бързо — плесна учителката с ръце. — Хайде, Зелда, застани на мястото си.

— Аз си изпуснах лентата — изпищя момичето, за да се оправдае.

— Ами вдигни я, вдигни я. Хайде, деца, подреждайте се по-живо, по-живо.

Тя натисна един бутон, който задвижи част от стената встрани и разкри сивата празнота на една голяма Врата. Но тази тук не бе от широко разпространения вид, който някои ученици използваха, за да се върнат вкъщи за обяд. Става дума за Врата, която беше последен модел на техниката, една от гордостите на това богато частно училище.

Освен че бе двойно по-широка от обикновения тип Врати, тя имаше голям и внушителен „автоматичен сериен откривател“, който настройваше Вратата за различните комбинации на автоматични интервали.

В началото на всеки семестър се налагаше госпожица Робинс да остава по един следобед с механика, за да регулират приспособлението според координатите на домовете на новите ученици. Но, слава богу, после то рядко се нуждеше от внимание до края на срока.

Класът се нареди в редица по азбучен ред: първо — момичетата, после — момчетата. Вратата стана кадифеночерна, тогава Хестър Адамс размаха ръка:

— Довиж... — момичето се бе потопило в безпрогледния мрак, който отсече половината от думата, така ставаше почти винаги.

После Вратата стана сива, отново почерня и Тереза Кантрочи премина през нея. Сиво, черно — Зелда Карлович. Сиво, черно —

Патриша Кумс. Сиво, черно — Сара Мей Евънс.

Редицата се топеше — Вратата поглъщаше децата едно по едно, разпращаше ги по домовете им. Разбира се, имаше и такива случаи, когато в необходимото време някоя майка забравяше да нагласи домашната Врата за режим на прием и тогава училищната Врата оставаше сива. След едноминутно изчакване тя автоматично преминаваше към следващата комбинация и останалият ученик трябваше да почака, докато всичките деца преминат. После едно телефонно обаждане до разсеяните родители оправяше нещата. Но тези случаи винаги се отразяваха зле на забравените деца. Особено много страдаха чувствителните, затова че в къщи не се сещат за тях. Госпожица Робинс винаги се стараеше да го внуши на родителите по време на посещенията си, но пак не минаваше и един семестър без такива случаи.

Вече бяха преминали всички момичета. Черната бездна погълна Джон Абрамович, след него Едуин Бърн...

Не ще и дума, имаше и други обърквания. Най-често някое дете заемаше мястото на друго. Въпреки зоркия поглед на учителката, те пак *успяваха* да го направят. Особено в началото на срока, когато все още не можеха да запомнят реда си. Така поне половин дузина деца се появяваха в чужди къщи. После, естествено, ги отпращаха обратно. Това винаги създаваше бъркотия. Докато грешката се оправи, минаваха дълги минути, а родителите винаги се сърдеха.

Госпожица Робинс изведнъж осъзна, че редицата не помръдва.

— Хайде, Самуел, минавай — подкани тя рязко момчето в началото на редицата. — Какво чакаш?

Самуел Джоунс запази безучастното изражение на лицето си:

— Не е моята комбинация, госпожице Робинс.

— А чия е тогава? — тя огледа нетърпеливо петте останали момчета в редицата. — Кой е напуснал мястото си?

— Дик Ханшоу, госпожице Робинс.

— Къде е той?

Сега отговори друго момче. Тонът му бе доста неприятен — самодоволният тон, който всички деца усвояват автоматично, щом трябва да съобщят на някои от възрастните за прегрешенията на своите приятели.

— Той излезе през аварийната врата, госпожице Робинс.

— Какво?

Училищната Врата премина към следващата комбинация. Дойде редът на Самуел Джоунс. Останалите го последваха един по един.

Учителката стоеше сама насред стаята. Пристъпи към аварийната врата, нейните размери бяха доста незначителни. Отваряше се ръчно и бе скрита зад една извивка на стената, за да не нарушава вида на стаята.

Госпожица Робинс откряна вратата. Знаеше, че служи и за бягство от сградата в случай на пожар. Едно съоръжение, което бе задължително по силата на някакъв архаичен закон. Той не взимаше под внимание съвременните методи за гасене на пожар. Всички обществени сгради ги използваха.

А навън нямаше нищо, освен... това същото навън. Слънчевата светлина бе груба и духаше пращен вятър.

Госпожица Робинс затвори вратата. Доволна бе, че се обади на госпожа Ханшоу. Изпълни задължението си. Сега повече от всякога беше ясно, че с Ричард нещо не е наред. Този път тя потисна порива си да позвъни по видеофона.

Този ден госпожа Ханшоу не отиде в Ню Йорк. Остана си вкъщи, изпълнена с тревога и безумен гняв. Гневът ѝ бе насочен към безочливата госпожица Робинс.

Около петнайсетина минути преди края на занятията в училище безпокойството я отведе до Вратата. От миналата година към нея бе монтирано автоматично приспособление, което я активираше за училищните координати в три без пет. То я задържаеше в това положение, ако не бе пренастройвана ръчно, до пристигането на Ричард.

Госпожа Ханшоу стоеше в очакване, приковала поглед в мрачната сивота на Вратата. Защо ли неактивизираното силово поле не бе в някакъв друг цвят, по-свеж и по-весел?

Точно на секундата Вратата стана черна, но не последва нищо друго. Минаха няколко минути. Ричард закъсняваше. После закъснението стана голямо, а след време — страшно голямо.

Стана четири без петнайсет, майката бе вече обезумяла. При друго стечение на обстоятелствата би се обадила по видеофона в

училището, но сега не можеше, не можеше. Не и след като онази учителка съзнателно бе хвърлила сянка върху психическото здраве на Ричард. Как може да го направи?!

Госпожа Ханшоу крачеше неспокойно около Вратата, палеше цигара с вцепенени пръсти, а после я гасеше. А може би причина за закъснението е нещо съвсем безобидно? Или пък е трябвало по някакви причини момчето да остане в училище след часовете? Но то непременно щеше да я предупреди. Изведнъж я осени спасителна идея: Ричард знаеше, че тя възнамерява да ходи в Ню Йорк и би могъл да се върне късно вечерта...

Не, той непременно щеше да я предупреди. Защо се самозалъгва?

Гордостта ѝ започна да се пречупва. Би трябвало да се обади в училището или дори (затвори очи и през стиснатите ѝ клепачи се процедиха сълзи), дори в полицията.

А когато отвори очи, синът ѝ стоеше пред нея, забил поглед в пода. По вида му се разбираше, че очаква отгоре му да се стовари страшен удар.

— Здравей, мамо.

Тревогата на госпожа Ханшоу моментално отстъпи място на гнева:

— Къде беше, Ричард? — Само на майките им е известно как става тази скорострелна промяна от едно състояние в съвършено друго. Но преди да успее да продължи тирадата си за безотговорните, неразумни синове и майките с разбити сърца, очите ѝ най-после се отвориха за вида на стоящия пред нея виновник. — Ти си бил навън! — отекна ужасеният възглас на доскоро изплашената до смърт майка.

Синът ѝ наведе още по-ниско глава към прашните си обувки (без еластичните предпазители), към мръсните петна, които бяха покрили ръцете му до лактите, като не пропусна и разкъсаната си риза:

— Ей, мамо, аз само мислех да... — но тук гласът му утихна.

— Училищната Врата ли беше повредена? — поде майка му.

— Не, мамо.

— Ти съзнаваш ли, че се разтревожих за теб до смърт? — Тя напразно очакваше отговор. — Така, ще си поговоря с теб по-късно, млади господине. А сега отиваш в банята. И всяка нишка от дрехите ти да бъде изхвърлена. Мекано!

Но мянканото вече бе реагирано адекватно на фразата „отиваш в банята“ и безшумно се носеше натам.

— Ти, събуваш си обувките още тука — обърна се госпожа Ханшоу към сина си, — а после марш след мянканото!

Ричард направи каквото му бе наредено с примирение, което бързо настъпи след безплодния му опит за протест.

Госпожа Ханшоу вдигна с два пръста потъналите в прах обувки и ги хвърли в шахтата за смет, която забръмча малко тревожно от неочаквания товар. После избърса старателно ръцете си със салфетка и я запрати в шахтата след обувките.

Тази вечер майката не седна да се храни заедно със сина си, а го остави в компанията на мянканото — нещо по-лошо от липса на компания. Това ще му е за урок, помисли си тя, много по-ефикасно средство от каквото и да е хокане или наказание, за да проумее грешката си. Тя често си повтаряше, че Ричард е чувствително момче.

Преди лягане все пак отиде да го види.

Усмихна се и му заговори кротко. Реши, че така ще е най-добре. В края на краищата той вече си получи наказанието.

— Какво стана днес, момчето ми Дики? — така го наричаше, когато беше бебе и сега самият звук на името я размекна кажи-речи до сълзи.

Но той извърна глава от нея.

— Не обичам да минавам през тези Врати, мамо. — От гласа му появ хлад и обида.

— Но защо, за бога?

Момчето прокара ръце по финия чаршаф (свеж, чист, антисептичен и, разбира се, за еднократна употреба) и повтори:

— Ами просто не ги харесвам.

— Но как според теб ще ходиш на училище, Дики?

— Ще ставам рано — смотолеви той.

— Но на тези Врати нищо им няма.

— Не ми харесват. — Той нито веднъж не вдигна очи към майка си.

— Е, хайде, наспи се хубаво и утре сутринта ще си много по-добре. — Госпожа Ханшоу се огорчи и не пожела да продължат разговора на тази тема.

Тя целуна момчето и преди да излезе от стаята, автоматично прокара ръка пред фотоклетката със светлинен лъч, за да угаси осветлението.

Но тя самата тази нощ дълго не можа да заспи. Защо така изведнъж Дики престана да харесва Вратите? Никога преди не го бяха отблъсквали. Наистина тяхната Врата се повреди сутринта, но този факт би трябвало само да го накара да я оценява още по-добре.

Дики се държеше така безразсъдно.

Безразсъдно ли? Тази дума ѝ напомни за госпожица Робинс и за нейната диагноза. Госпожа Ханшоу стисна изящните си челюсти в мрака и уединението на спалнята си. Глупости! Момчето бе разстроено и се нуждаеше единствено от лековитото въздействие на здравия нощен сън.

Но на следващата сутрин, когато се събуди, синът ѝ не си бе вкъщи. Меканото не можеше да говори, но отговаряше на въпросите с движенията на своите пипалца. Движенията се равняваха на „да“ или „не“. На госпожа Ханшоу ѝ бяха необходими само трийсет секунди, за да разбере, че момчето е станало с половин час по-рано от обичайното, изкъпало се е надве-натри и хукнало навън.

Но не през Вратата.

Навън, по другия начин... през вратата. С малко „в“.

В три и десет същия ден прозвуча приятният мелодичен сигнал на видеофона на госпожа Ханшоу. А самата тя се досещаше кой може да я търси и след като включи приемателя, се убеди, че предположението ѝ е правилно. Бърз поглед в огледалото, за да се увери, че изглежда напълно спокойна един ден след притесненията. После включи предавателя си.

— Да, госпожице Робинс — изрече тя хладно.

Учителката на Ричард бе малко задъхана:

— Госпожо Ханшоу, Ричард напълно съзнателно си тръгна през аварийната врата, макар да го предупреждавах да използва общоприетата Врата. Не зная накъде тръгна.

— Тръгнал си е за вкъщи — отбеляза предпазливо госпожата.

— Вие одобрявате ли такова поведение? — госпожица Робинс изглеждаше изумена.

Госпожа Ханшоу пребледня и реши най-накрая да постави учителката на мястото ѝ:

— Мисля, че не е ваша работа да отправяте критики. Ако моят син е решил да не използва Вратата, това засяга само него и мен. Не вярвам да има училищно правило, което да го задължава да използва Вратата, нали? — Държанието ѝ даваше ясно да се разбере, че ако подобно правило наистина съществува, то тя ще направи всичко възможно, за да го промени.

Госпожица Робинс пламна от негодувание:

— Аз бих го отвела на психотест. Наистина — подхвърли тя набързо преди връзката да бъде прекъсната.

Госпожа Ханшоу остана неподвижна пред кварцовия екран, втренчила немиждащи очи в бездушната му повърхност. Чувството ѝ за семейна привързаност за миг-два решително я постави на страната на Ричард. Откъде-накъде ще е *длъжен* да минава през Вратата, ако не иска да го прави? После седна в очакване на сина си, гордостта ѝ се бореше с гризящата я тревога, че в крайна сметка с Ричард наистина става нещо нередно.

Той си дойде с дръзко изражение на лицето. Но майка му го посрещна сякаш не се бе случило нищо необичайно, макар да се владееше с усилие на волята.

Седмици наред тя се придържаше към тази политика. „Няма нищо — казваше си. — Само приумица е. Ще я надрасне.“

Това се превърна в почти обичайно състояние на нещата. От време на време, може би три дни един след друг, госпожа Ханшоу слизаше да закуси и виждаше как щом дойде време за училище, Ричард чака начумерен пред Вратата, а после минава през нея. Но тя винаги се въздържаше от коментари по този въпрос.

Всеки път, когато момчето използваше Вратата и особено ако дни наред се прибираше през нея, сърцето на майката се стопляше и тя си казваше: „Е, най-последно се свърши.“ Но после все ставаше така, че отmine ден, два или три... и той отново, като да бе изпаднал в зависимост от своя наркотик, започваше да се измъква тихомълком през вратата — с малко „в“ — преди майка му да се е събудила.

И всеки път тя си мислеше отчаяно за психиатри и психотестове. Но тогава пред очите ѝ неизменно изникваше едно и също видение: едва прикритото задоволство по лицето на госпожица Робинс (в случай, че научи). Точно то я спираше, макар самата тя да не

осъзнаваше ясно истинската причина за отлагането на лекарския преглед.

Междувременно понасяше всичките несгоди и се стараяше да се справя с тях по най-добрия начин. Меканото бе инструктирано да чака пред вратата — с малко „в“ — с „Терго“ принадлежности и с един кат дрехи за смяна. Ричард се миеше и се обличаше без да негодува. Бельото, чорапите и еластичните предпазители бяха така и така за еднократна употреба, но сега госпожа Ханшоу пое безропотно и всекидневните разходи за ризи. За панталоните най-накрая се съгласи да ги оставят поне за една седмица, но само с изричното условие всяка вечер да бъдат изрядно почиствани.

Един ден предложи Ричард да я придружи до Ню Йорк. Направи го по-скоро от желание да го държи под око, отколкото с намерението да сложи началото на някакъв обмислен план. Той не се възпротиви. Дори се зарадва. Премина през Вратата безгрижно. Не се поколеба и за миг. По лицето му нямаше и следа от онзи недоволен израз, който се появяваше в сутрините, щом застанеше пред Вратата на тръгване за училище.

Радостта се върна при госпожа Ханшоу. Това би могло да е начин да го спечели отново да използва Вратата, така че тя напрегна мозъка си да измисля всякакви поводи за пътувания. Сметката ѝ за енергия нарасна до нечувани размери. Особено след като реши и направи едно пътуване до Кантон, заедно със сина си, за да видят китайския фестивал.

Това беше в неделя. На следващата сутрин момчето се отправи без колебание към своята дупка в стената. Госпожа Ханшоу бе станала по-рано и го видя. В същия миг търпението ѝ се изчерпи.

— Защо не минеш през Вратата, Дики? — викна по него жаловито.

— Тя е чудесна за Кантон — отговори набързо той и излезе.

Така планът се сгромоляса. След това един ден Ричард пристигна в къщи мокър до кости. Меканото започна да кръжи около него объркано, а госпожа Ханшоу, която току-що се бе върнала от четиричасово гостуване при сестра си в Айова, извика:

— Ричард Ханшоу!

— Заваля — обясни той гузно. — Неочаквано заваля.

Смисълът на думата „заваля“ не достигна веднага до съзнанието на майката. Нейният училищен период и уроците по география бяха отпреди двайсет години. Но после си спомни и си представи как от небето тече вода, лее се безцелно и безкрайно... някаква безумна каскада без кран за спиране, без бутон за изключване, без контакт за прекъсване на потоците вода.

— И ти стоя навън да те мокри!

— Уф, мамо, ами прибрах се толкова бързо, колкото можах. Не знаех, че ще вали.

Госпожа Ханшоу сякаш загуби дар слово. Тя беше ужасена. Чувството я завладя и преизпълни до такава степен, че не остави място за думи.

След два дена Ричард имаше хрема, а на третия усети гърлото си сухо, болеше го. Госпожа Ханшоу трябваше да си признае, че болестотворният вирус се промъква в дома ѝ, сякаш той беше някакъв жалък коптор от Желязната епоха.

Упорството и гордостта ѝ се прекършиха, тя най-после призна пред самата себе си, че Ричард има нужда от психиатрична помощ.

Госпожа Ханшоу избра грижливо психиатъра. Първоначалният ѝ подтик бе да потърси някого от по-далече. За кратко време си мислеше да отиде направо в медицинския център на Сан Франциско и там напосоки да избере специалист.

Но после ѝ дойде наум, че по този начин ще бъде чисто и просто една от многобройните, анонимни хора, които идват за помощ. Там няма да ѝ обърнат повече внимание от онова, с което удостояват който и да е бедняк, ползвател на публична Врата в крайните квартали. А остане ли тук, в своята среда, думата ѝ ще тежи...

Взе картата на района, за да се ориентира. Беше едно от онези изключителни издания, подготвени от компанията „Врати“, която ги предоставяше безплатно на своите клиенти. Когато разгъна картата, госпожа Ханшоу не можа да потисне лекия трепет на гордост. Пред очите ѝ не бе просто фино отпечатан указател на координатите за Врати, а съвременна карта с грижливи обозначени координати на всеки дом.

А и защо не? Район А–3 бе име със световно значение, символ на аристократизъм. Тук се намираше първата общност на планетата, която бе изцяло снабдена с Врати. Първата, най-голямата, най-богатата и най-известната. Тя нямаше нужда от фабрики, нито от магазини. Не й трябваха дори пътища. Всяка къща бе малък, уединен замък, чиято Врата имаше достъп до всяка точка на света, където също имаше Врати.

Госпожа Ханшоу внимателно се зае да прегледа азбучника на петте хиляди семейства в Район А–3. Знаеше, че тук живеят няколко психиатри. В А–3 имаше доста богослови, юристи, медици.

Доктор Хамилтън Слоун бе второто име, на което се спря и пръстът ѝ се зарея по картата да намери местонахождението му. Неговият кабинет се намираше на около два километра от дома на семейство Ханшоу. Хареса името му. А фактът, че живееше в А–3, бе свидетелство за квалификацията му. Пък и на практика бяха съседи. Той щеше да разбере, че случаят не търпи отлагане... и е поверителен.

Така взе окончателно решение и се обади в кабинета му, за да уговори час за среща.

Господин Хамилтън Слоун бе сравнително млад човек, нямаше още четирийсет. Произхождаше от добро семейство и наистина бе чувал за госпожа Ханшоу.

Той я изслуша внимателно и запитва:

— И всичко това започна от деня, в който Вратата ви се повреди?

— Точно така, докторе.

— Проявява ли страх към Вратата?

— Не, разбира се. Що за мисъл! — Тя направо се стресна.

— Възможно е, госпожо Ханшоу, напълно е възможно. В края на краищата, ако човек се замисли на какъв принцип работи Вратата, доста ще се изплаши, наистина. Преминават през нея и за миг атомите ви се преобразуват в енергия на силово поле. Тази енергия заминава за другия край на пространството, където отново се преобразува в материя. През този миг човек не е жив.

— Аз съм сигурна, че никой не мисли за такива работи.

— Но вашият син може би мисли. Той е видял как Вратата се е повредила. Възможно е да си казва: „Ами ако Вратата излезе от строя,

докато аз съм вътре, на половината път за някъде?“

— Но това е абсурдно! Той продължава да минава през Вратата. Дори дойде в Кантон с мен. В Кантон, Китай. И, както ви казах, веднъж или два пъти в седмицата я използва, за да ходи на училище.

— Доброволно ли? С желание ли го прави?

— Е, наистина забелязвам, че малко се дразни — призна неохотно госпожа Ханшоу. — Но да ви кажа, докторе, няма полза от много приказки, нали? Ако се съгласите да направите един експресен тест, да разберете в какво се състои проблемът... — накрая тя се оживи — ами... това ще е достатъчно. Сигурна съм, че е нещо съвсем незначително.

Доктор Слоун въздъхна. Думата „тест“ отдавна му бе станала ненавистна, но едва ли имаше друга, която да чува по-често от нея.

— Госпожо Ханшоу, няма такова нещо „експресен тест“ — поясни той търпеливо. — Да, да, зная, че списанията пълнят по цели колони с приказки за него и в някои кръгове той се е превърнал в мода, но слуховете са доста преувеличени.

— Сериозно ли говорите?

— Напълно. Тестът е много сложно нещо и според теорията проследява мисловния цикъл. Разбирате ли, клетките на мозъка са взаимосвързани по много различни начини. Някои от тези съединени полета са използвани повече, отколкото останалите. Те представят мисловните навици — съзнателните и подсъзнателните. Според науката тези полета във всеки мозък могат да бъдат използвани за точна диагноза на умствени заболявания в ранен стадий.

— Тогава какво?

— Но приложението на такъв тест е твърде страшно, особено за дете. Експериментът е направо травмиращ. Продължава повече от час. След това резултатите от него трябва да бъдат изпратени в Централното психоаналитично бюро за анализ. Цялата процедура може да отнеме седмици. И на всичкото отгоре, госпожо Ханшоу, според много психиатри теорията за тестовия анализ далеч не гарантира верни резултати.

Жената стисна устни и процеди:

— Искате да кажете, че нищо не може да се направи.

— Не съвсем — усмихна се лекарят. — Психиатри е имало векове наред преди да са се появили тестовете. Предлагам ви да ми

позволите да поговоря с момчето.

— Да поговорите с него?! Това ли е всичко?

— Ще ви потърся за предварителна информация, когато е необходимо. Но главното според мен е да поговоря с момчето.

— Аз наистина се съмнявам, че Ричард ще обсъжда с вас този въпрос, доктор Слоун. Той не желае да разговаря дори с мен, а аз съм му майка.

— Това се случва често — увери я психиатърът. — Децата понякога са по-склонни да разговарят с непознати. В противен случай не мога да се заема с вашия син.

— Кога ще ви е възможно да дойдете, докторе? — изправи се госпожа Ханшоу неудовлетворена.

— Какво ще кажете за идната събота? Момчето няма да е на училище. Вие заета ли сте?

— Ние ще сме готови — тръгна си гордо госпожата.

Доктор Слоун я изпроводи през малката приемна до Вратата на кабинета и изчака, докато набере комбинацията на дома си. Загледа се как пристъпва в черната бездна: за миг от госпожа Ханшоу остана половин жена, после — четвърт жена, един лакът, крак и накрая... нищо.

Наистина беше страшно.

Дали се беше случвало Вратата да се повреди по време на преминаването, оставяйки едната половина на тялото навън, а другата половина — вътре? Никога не беше чувал, но допускаше, че има вероятност да стане.

Върна се на бюрото си и провери часа за следващия пациент. За него бе очевидно, че госпожа Ханшоу се подразни и остана разочарована, защото не успя да уреди лечение с психотест.

Защо, за бога? Защо трябва един нищо и никакъв си тест, а според него — чиста проба шарлатанство — да има такова влияние над голяма част от обществото? Сигурно е свързано с това поголовно залитане към машините. Всичко, на което е способен човекът, машините могат да го правят по-добре! Машини! Повече машини! Машини за щяло и нещяло! О, времена! О, нрави!

О-о-о, дяволите го взели!

Тази негова съпротива срещу психотеста започваше да го тревожи. Страх от технологична безработица ли го обземаше или

усещаше дълбока несигурност в себе си? А може би страдаше от механофобия, така ли трябваше да се нарече...

Отбеляза си наум да обсъди този въпрос със своя собствен психоаналитик.

Доктор Слоун трябваше да влезе под кожата на момчето. То не бе от пациентите, които сами идват при него — нетърпеливи да се наприказват, нетърпеливи да им бъде оказана помощ.

Имайки предвид обстоятелствата, по-добре би било първата му среща с Ричард да е кратка и да не е свързана с дразнещия въпрос за Вратата. Би било напълно достатъчно само да се запознаят. Следващият път ще се появи като човек, когото момчето вече е виждало. По-нататък ще се опознаят, а после ще бъде приятел на семейството.

За беда, госпожа Ханшоу най-вероятно нямаше да се съгласи на дълготрайна процедура. Щеше да потърси начин да се направи психотест и, разбира се, щеше да го намери.

И щеше да навреди на сина си. Лекарят го знаеше със сигурност.

Поради тази причина той чувстваше, че трябва да пожертва на първо време предпазните мерки и да рискува да предизвика дори малка криза.

Вече бяха изминали десет тягостни минути от посещението му. Най-после реши, че трябва да опита. Госпожа Ханшоу се усмихваше доста нервно и го поглеждаше косо, сякаш очакваше да чуе от него някакво магическо заклинание. Ричард се въртеше нетърпеливо на стола си, отегчаваше се до смърт, но не можеше да показва чувствата си. Затова оставаше безучастен към думите на доктор Слоун, който се опитваше да подхване нещата отдалеч.

— Искаш ли да се поразходиш с мен, Ричард? — пророни той съвсем неочаквано и малко небрежно.

Момчето отвори широко очи и се закова на място. Погледна право към доктор Слоун и запита:

— На разходка ли да отидем, сър?

— Имам предвид навън.

— Вие излизате ли... навън?

— Понякога. Когато ми се иска.

Момчето скочи на крака, едва сдържаше нетърпението си:

— Не знаех, че някой обича да го прави.

— Аз обичам да го правя. И ми харесва да го правя в компания.

— Мамо? — момчето седна неуверено. Госпожа Ханшоу сякаш се бе вцепенила, силно стиснатите устни издаваха ужас.

— Защо не наистина, Дики? Но се пази — успя да проговори тя все пак.

И стрелна с бърз и убийствен поглед доктор Слоун.

Доктор Слоун излъга: той *не излизаше* навън „понякога“. Не бе излизал още от ранните си ученически години. Наистина спортните занимания му допадаха (все още спортуваше, макар и вече не много активно), но по негово време бяха на закрито и ултравиолетовите камери, и плувните басейни, и тенис кортовете. Хората с пари ги предпочитаха пред площадките навън, които бяха незащитени от промените на времето. Нямаше защо да излиза навън.

Затова щом усети полъха на вятъра, по кожата му полазиха тръпки и той оживено нагази в тревата със защитените си от еластичните предпазители обувки.

— Хей, вижте това — сега Ричард бе съвсем различен, смееше се, а от предишната сдържаност не бе останала и следа.

Доктор Слоун успя само да зърне някаква синя светкавица, която се спусна върху едно дърво. Листата му се раздвижиха и светкавицата повече не се видя.

— Какво беше това?

— Птица. Синя птица.

Лекарят се огледа изумен. Къщата на семейство Ханшоу се намираше на височинка и погледът му се рееше на километри надалеч. Мястото бе слабо залесено, а между групичките дървета на слънцето ярко блестеше трева.

Сред тъмнозеленото се виждаха червени и жълти ивици. Това бяха цветята. Видяното и наученото от книгите, които бе разглеждал през живота си, от старите видеоленти, сега беше достатъчно, за да разбере, че пред него са все познати неща. Макар и на пръв поглед да му се сториха малко странни.

И все пак тревата изглеждаше толкова равна, а цветята — така добре подредени. Смътно осъзнаваше, че бе очаквал нещо по-диво.

— Кой се грижи за всичко това? — учуди се той.

— Не знам — присви рамене Ричард. — Навярно някое мекано.

— Мекано ли?

— Наоколо е пълно с тях. Понякога използват атомен нож, който придвижват плътно над земята. Подрязват тревата. И все се мотаят около цветята и другите неща. Ето там има едно такова нещо.

На около километър от тях се виждаше дребен предмет. Металната му повърхност блестеше на слънчевата светлина, докато съоръжението се движеше бавно по осветената от слънчевите зайчета поляна. То бе заето с дейност, която лекарят не можеше да определи. Той се стъписа — ето ти някакъв извратен естетизъм, безвкусица и ненужни разходи...

— Какво е онова там? — запита той неочаквано.

Ричард погледна накъде сочи.

— Къща е. Собственост на семейство Фролич. Координатите ѝ са А-3, 23, 461. Онази малката, островърха сграда по-нататък е обществена Врата.

Доктор Слоун гледаше съсредоточено къщата. Ама така ли изглежда тя отвън? Той си бе представял нещо по-заоблено и по-високо.

— Хайде, елате — извика Ричард и хукна напред.

— Всички къщи наоколо ли познаваш? — доктор Слоун тръгна след него вече по-спокоен.

— Само тези, които са наблизо.

— А къде е А-23, 26, 475?

Ставаше дума за неговата къща, разбира се.

— Чакайте да се огледам. О, ами да, разбира се, знам къде е... Виждате ли онази вода там?

— Вода ли? — спътникът му забеляза сребрилата виеща се лента от татък зеленината.

— Да. Истинска вода. Тече си ей така по камъни и разни други такива. Никога не спира да тече. Можеш да я преминеш, ако стъпваш по камъните. Нарича се река.

„Прилича повече на поток“ — помисли си доктор Слоун. Бе учил география, разбира се, но в сегашно време този предмет обемаше икономическа и културна география. Физическата география бе почти забравена наука. Навярно беше известна единствено на специалистите. И все пак той познаваше реките и потоците само на теория.

— А пък зад реката — продължаваше да бърбри Ричард — след онази височина с многото дървета и надолу откъм другата страна е А-23, 26, 475. Къщата е светлозелена с бял покрив.

— Така ли? — доктор Слоун искрено се учуди. Нямаше представа, че къщата му е зелена.

Тревата се разлюля от някакво малко животинче, което тревожно се мъчеше да избяга от приближаващите крака. Ричард го проследи с поглед и безпомощно присви рамене:

— Не можете да ги хванете. Аз съм опитвал много пъти.

Покрай тях прелетя пеперуда, едно малко трептящо жълто късче. Доктор Слоун я проследи с поглед.

Над полето се носеше тихо бърмчене. От време на време го прекъсваше рязък звук, изпълнен с призив, чуваше се тропот, цвърчене, потракване, което ту се усилваше, ту заглъхваше. Когато слухът му се настрои да ги улавя, доктор Слоун чу хиляди звуци и нито един от тях не бе предизвикан от човек.

Над полето се спусна сянка, полетя към тях и застана точно над главите им. Изведнъж стана хладно. Мъжът погледна нагоре и се сепна.

— Това е облак. След малко ще се разкара... я вижте тези цветя. Те са от ароматните.

Намираха се на няколкостотин метра от къщата на семейство Ханшоу. Облакът наистина отлетя и слънцето блесна отново. Лекарят погледна назад, ужаси го разстоянието, което бяха изминали. Ако продължат и се отдалечат дотолкова, че няма да могат да виждат къщата и ако Ричард побегне нанякъде, дали ще може да открие сам пътя за връщане?

Отпъди тази мисъл нетърпеливо и потърси с поглед водата (сега тя бе по-близо). По нея трябваше да се води, за да стигне до своята собствена къща. „Светлозелена?!“ — учуди се отново той и се обърна към Ричард:

— От теб става истински изследовател.

— Когато отивам на училище или се връщам вкъщи, винаги се старая да мина по нов път — обясни момчето със свенлива гордост. — Искам да видя все нови неща.

— Но ти не излизаш всяка сутрин навън, нали? Понякога използваш Вратата, предполагам.

— О, да.

— Защо го правиш. Ричард? — доктор Слоун усещаше, че засяга възлов момент.

Но момчето направо го нокаутира:

— Оо-о, ами понякога вали дъжд — цялата му физиономия изразяваше неимоверно удивление — и ми се *налага* да използвам Вратата. Никак не обичам да е така, но какво да направя? Преди две седмици ме хвана дъжда и... — Ричард се огледа несъзнателно, дори започна да шепне — ... аз се простудих и мама се притесни.

— А сега да се връщаме ли? — въздъхна доктор Слоун.

— Ама защо? — лицето на момчето моментално помръкна от разочарование.

— Ти ми напомни, че майка ти ни очаква.

— Сигурно — тръгна то обратно без желание.

Вървяха бавно. Ричард не спираше да бърбори:

— Веднъж написах съчинение в училище с какво древно превозно средство (той произнесе думата много старателно) бих пътувал, ако можех да си избира. „Аз бих пътувал със стратолайнер, бих гледал звездите, облаците...“ Ей такива едни ги бях написал. Страшна работа, какъв глупак съм бил.

— Сега нещо друго ли би си избрал?

— Сто на сто. Бих тръгнал с АВТОМОБИЛ, ей на това се казва бавно. Тогава бих могъл да видя всичко.

— Вие не намирате състоянието му за ненормално, докторе? — госпожа Ханшоу бе притеснена и неуверена.

— Бих казал необичайно, но не ненормално. На него му харесва навън.

— Но как може да му харесва? Там е толкова мръсно, толкова неприятно.

— Това е въпрос на личен вкус. Преди сто години нашите предци повечето време са били навън. Смея да твърдя, че дори и днес има милиони африканци, които никога не са виждали Врата.

— Но Ричард винаги е бил възпитаван да се държи така, както подобава на един благовъзпитан жител на Район А-3. — Госпожа

Ханшоу не може да овладее бурната си реакция. — Не като африканец или... или като онези, древните.

— Това вероятно е част от проблема, госпожо Ханшоу. Нещо го тегли непреодолимо навън, но в същото време той изпитва угризения, че върши нещо нередно. Срамува се да говори за това с вас или с учителката си. То го принуждава да се затваря в себе си. Последствията могат да се окажат опасни.

— Тогава как можем да го убедим да престане?

— Не се опитвайте. Старайте се по-скоро да направлявате нещата. В деня, когато Вратата ви се е повредила, той по принуда е излязъл навън, но там му е харесало. Така се е започнало. Използвал е придвижването до училището и обратно като извинение, за да изпита отново онова първо, вълнуващо преживяване. А сега си представете, че му позволявате да излиза навън в съботните и неделните дни за по два часа. Да допуснем, че в крайна сметка той осъзнава възможността да излиза, без да е необходимо да ходи където и да било. Не смятате ли, че тогава с желание ще използва Вратата, за да ходи на училище и да се връща оттам? И не мислите ли, че така ще престанат неприятностите, които сега има с учителката и вероятно със съучениците си?

— Но тогава положението все същото ли ще си остане? Така ли трябва да е? Никога повече ли няма да бъде нормален?

— Госпожо Ханшоу — доктор Слоун се изправи, — синът ви е толкова нормален, колкото би трябвало да бъде точно в този период. Сега той се наслаждава на радостта от забранения плод. Ако се съюзите с него и му покажете, че не възразявате, притегателната му сила ще намалее доста. Освен това той расте, ще започне да разбира какви очаквания и изисквания има обществото. Ще се научи да се съобразява с тях. И в крайна сметка у всеки от нас има по малко от характера на бунтаря, но той обикновено постепенно умира с възрастта, с умората. Освен ако не започнат да го потискат безразсъдно. Тогава той ще изгради много силна съпротива. Не го предизвиквайте. Ричард ще се оправи.

Лекарят се отправи към Вратата.

— И не смятате, че е необходим психотест? — настигна го гласът на майката.

— Не! — реагира той бурно. — В никакъв случай! На момчето му няма нищо, което да изисква такъв тест. Разбирате ли ме? Нищо!

Пръстите му се поколебаха на сантиметри от таблото с бутоните за набиране на координатите, а по лицето му премина тъмна сянка.

— Какво има, доктор Слоун? — запита госпожа Ханшоу.

Но той не я чу, защото си мислеше за Вратата, за психотеста, за непрестанно нарастващия и задушаваш хората наплив на машините. „Всеки един от нас носи по малко от характера на бунтаря“ — повтори той наум.

После го каза тихо и ръката му се отдръпна от таблото с бутоните, а краката му го понесоха в обратна на Вратата посока.

— Знаете ли, днес навън е чудесно. Мисля да се поразходя.

СТАЧКОИЗМЕННИК

— Самостоятелност е точната дума — потърка една о друга пълничките си ръце Елвис Блей.

Той се усмихна неловко и поднесе огънче на Стивън Ламорак, който бе пристигнал от Земята. По цялото му гладко лице с малки, раздалечени очи се четеше неудобство.

Ламорак се наслади на цигарата си, блажено издуха облаче дим и кръстоса дългите си крака. Имаше масивна, здрава челюст, косата му бе леко прошарена.

— Собствено производство ли са? — Ламорак заоглежда внимателно цигарата. Опитваше се да не дава вид, че е забелязал смущението на другия.

— Точно така — потвърди Блей.

— Учудвам се, че във вашия малък свят имате място за такъв лукс.

Ламорак си спомни първия път, когато видя Елсевер през илюминатора на кораба. Това беше планетоид с назъбени контури и с диаметър около сто и седемдесет километра. Нищо друго, освен сивопепелява ръбеста скала. Тя проблясваше мъгляво в светлината на слънцето, отдалечено на 3 200 000 000 километра. Планетоидът беше единственият обект с диаметър по-голям от километър, който обикаляше около слънце. А хората бяха пробили дупки в този миниатюрен свят, за да си изградят в него общество. Самият Ламорак бе дошъл като социолог да види как човечеството се е пригодило към живота в тези ниши.

— Ние не сме малък свят, д-р Ламорак — учтивата, нагласена усмивка на Блей издаваше недоволството му. — Вие преценявате само по двете измерения. Площта на Елсевер е едва три четвърти от земята на щата Ню Йорк, но това е без значение. Не забравяйте, че ако пожелаем, можем да населим цялото вътрешно пространство на Елсевер. Сфера с радиус над осемдесет километра има обем доста повече от един милион кубични километра. Ако целият Елсевер беше

заселен на нива, отдалечени на по петнайсетина метра едно от друго, то цялата повърхност на планетоида би била 90 000 000 квадратни километра, а това се равнява на цялата повърхност на Земята. А и нито един от сантиметър, докторе, няма да остане неизползван.

— Боже господи! — ококори се Ламорак. — Разбира се, имате право. Странно е, че никога на съм мислил по този начин. Но тогава Елсевер е единственият напълно експлоатиран планетоид в Галактиката. Всички останали просто не могат да се отърсят от двуизмерното си мислене, както вече отбелязахте. Е, аз съм безмерно щастлив, че вашият Съвет бе така добър да ми помогне в моето проучване.

Блей кимна отривисто в отговор.

Ламорак се намръщи леко: „Той сякаш се опитва да ми покаже, че му се иска да не бях идвал. Нещо не е наред.“

— Вие несъмнено разбирате, че сега всъщност заемаме далеч по-малко територия, отколкото бихме могли да населим. Само малки части от Елсевер са прокопани и се използват. Ние и не държим особено много да се разпростираме, освен ако процесът не върви постепенно от самосебе си. До известна степен сме ограничени от възможностите на нашите псевдогравитационни двигатели и от преобразувателите на слънчева енергия.

— Разбирам, но кажете ми, съветник Блей, просто ми е любопитно, не защото има първостепенно значение за проекта ми, ще мога ли първо да видя някои от земеделските и скотовъдните ви нива? Смаян съм от мисълта за полета от пшеница и стада добитък във вътрешността на планетоид.

— Добитъкът ще ви се стори дребен, а и нямаме много пшеница. Отглеждаме царевица в доста по-големи количества, но ще се намери малко пшеница, ще ви я покажем. Отглеждаме също тютюн, памук, както и плодни дръвчета.

— Чудесно. Както казахте, самостоятелност. Вие използвате и всички отпадъци, нали?

Проницателните очи на Ламорак не пропуснаха факта, че последните му думи са засегнали Блей. Очите на елсеверианеца се свиха до два тесни процепа, които скриха изражението им.

— Да, няма как да не ги използваме. Въздух, вода, храна, минерали — всичко, което е използвано, трябва да бъде възстановено.

Остатъчните продукти се преработват в суровина. За целта ни е необходима само енергия, а ние имаме достатъчно. Не можем да постигнем стопроцентна ефективност, разбира се. Имаме и загуби. Всяка година внасяме малко количество вода, а ако нуждите ни нараснат, може да се наложи да внесем известни количества въглища и кислород.

— Кога ще можем да започнем обиколката си, съветник Блей? — попита Ламорак.

Усмивката на Блей загуби малко от и без това оскъдната си топлота:

— Веднага щом можем, докторе. Има някои обичайни въпроси за уреждане.

Ламорак кимна в знак на разбиране и тъй като бе изпушил цигарата си, смачка фасата.

Рутинни въпроси? В предварителната кореспонденция това разтакаване го нямаше. Елсевер изглеждаше горд, че уникалното му съществуване е привлякло вниманието на Галактиката.

— Осъзнавам, че нарушавам спокойствието на едно тяснообвързано общество — Ламорак наблюдаваше помръкнал Блей, който се хвана за обяснението и го прие веднага като свое:

— Да. Ние се чувстваме отделени от останалата част от Галактиката. Имаме си свои традиции. Всеки един елсеверианец спада към точно определена ниша. Появата на някой чужденец без дефинирана каста нарушава реда.

— На кастовата система ѝ е присъща известна закостенялост.

— Така е — съгласи се веднага Блей, — но тя внася сигурност. Ние имаме стриктни правила за женитба и за наследяване на жилището. Всеки мъж, жена и дете си знае мястото, приема го, а и останалите го приемат на това място. Ние практически нямаме неврози или умствени заболявания.

— Няма ли несъвместимост между отделните хора? — попита Ламорак.

Блей отвори уста като да каже „не“, но веднага рязко я затвори. Една бръчка проряза още по-дълбоко челото му.

— Ще уредя обиколката, докторе — проговори той най-после. — През това време мисля, че бихте могли да се изкъпете и да поспите.

Станаха едновременно и напуснаха стаята, като Блей учтиво подкани землянина да мине преди него.

Ламорак се чувстваше потиснат от неясното чувство за някаква кризисна ситуация, която съпътстваше разговора му с Блей.

Вестникът подсили това чувство. Той внимателно го прочете преди да си легне, първоначално съвсем безпристрастно. Таблоидът се състоеше от 8 страници, отпечатани на изкуствена хартия. Една четвърт бяха от „лични“ съобщения: раждания, бракове, смърт, рекордни проценти, разширение на обитаваното пространство (Не като площ! В триизмерен мащаб!). Останалото бяха ученически есета, образователни и научни материали. Новини — в смисъла, с който Ламорак бе свикнал — практически нямаше.

Един единствен материал можеше да бъде взет под внимание, но и той го потресе с това, че не съдържаше цялостна информация.

Привлече го заглавието „ИСКАНИЯТА НЕПРОМЕНЕНИ“. Понататък пишеше: *„В неговото отношение от вчера не е настъпила промяна. Главният съветник обяви след втори разговор, че неговите искания са напълно неоснователни и не могат да бъдат удовлетворени при никакви обстоятелства.“*

След това в скоби и с различен шрифт бе написано: *Редакторите на този вестник са съгласни, че Елсевер не може и няма да играе по неговата свирка, каквото и да става.*

Ламорак прочете написаното поне три пъти. *Неговото отношение. Неговите искания. Неговата свирка. Чии?*

Той спа неспокойно тази нощ.

През следващите дни нямаше време за вестници, но на моменти мислите му се връщаха към материала.

Блей, който остана негов водач и спътник през по-голямата част от обиколката, се отдръпна в себе си още повече.

На третия ден (доста изкуствено нагласен по земен, 24 часов образец), Блей спря на едно място и каза:

— Сега това ниво се използва изцяло от химическата индустрия. Този сектор не е важен.

Но се дръпна прекалено бързо и Ламорак го хвана за ръката:

— Какви продукти се произвеждат тук?

— Изкуствени торове. Някои органични съединения — отвърна Блей резервирано.

Ламорак го дръпна обратно, чудеше се от какво ли се страхува. Погледът му се плъзна по очертанията на близките скали и сгради, гъсто разположени между различните нива.

— Не е ли това там частен дом? — запита той.

Блей не погледна в указаната посока.

— Мисля, че това е най-големият, който съм виждал до сега — каза Ламорак. — Защо е тук, на фабричното ниво?

Фактът сам по себе си правеше къщата забележителна. Гостът вече бе разбрал, че отделните нива на Елсевер са точно разграничени: за жилищни нужди, за селскостопански и за индустриални. Обърна се назад и извика:

— Съветник Блей!

Съветникът се отдалечаваше и Ламорак го последва с припряна стъпка.

— Нещо нередно ли се е случило, сър?

— Грубо се държа, зная — промърмори Блей. — Извинете ме. Има неща, които ме измъчват — той продължи да се отдалечава все така бързо.

— Например *неговите* искания.

Блей се спря:

— Какво знаете *вие* за това?

— Не повече от онова, което казах. Прочетох го във вестника.

Блей промърмори нещо.

— Рагусник?! — учуди се Ламорак. — Какво е това?

— Мисля, че е редно да ви кажа — въздъхна тежко Блей. — Унизително е и ми е адски неудобно. Съветът мислеше, че проблемите със сигурност ще бъдат решени за кратко време и вашето посещение няма да бъде възпрепятствано, че вие не трябва да знаете или да ви притесняваме. Но вече мина цяла седмица. Не знам какво ще се случи и може би ще е най-добре да си тръгнете. Няма никаква причина един външен човек да рискува живота си.

Землянинът се усмихна скептично:

— Да рискувам живота си? В този така спокоен и работлив малък свят? Не е за вярване.

— Мога да ви обясня — реши елсеверианският съветник. — Мисля, че така ще е най-добре — той извърна глава и продължи: — Както ви казах, на Елсевер всички отпадъци трябва да бъдат преработвани. Разбирате, нали?

— Да.

— Включително и-и-и човешки екскременти.

— Така и предполагам — каза Ламорак.

— Водата се възстановява чрез дестилация и абсорбиране. Онова, което остава, го преработваме в торове, а част от него използваме като източник на химикали и други странични продукти. Фабриците, които виждате, изпълняват точно тези функции.

— И после? — Ламорак изпита известни затруднения при пиенето на вода, когато кацна за първи път на Елсевер, защото гледаше на нещата доста реалистично и знаеше от какво е извлечена. Но лесно превъзможна чувството си на отвращение. Дори на Земята водата се получава чрез естествени процеси от всякакви видове неприятни субстанции.

На Блей му ставаше все по-трудно да говори:

— Игор Рагусник е човекът, който отговаря за индустриалните процеси, касаещи отпадъците. Семейството му отговаря за този пост от колонизирането на Елсевер. Един от първите заселници е Михаил Рагусник и той, той...

— Е бил отговорен за преработването на отпадъците — довърши изречението Ламорак.

— Да. Къщата, която видяхте току-що, е на Рагусник. Тя е най-хубавата и луксозна къща на планетоида. Рагусник има много привилегии, които ние нямаме, но в крайна сметка — в гласа на съветника изведнъж се долови силен пристъп на гняв — ние не можем да говорим с него.

— Какво?

— Той иска пълно социално равенство. Искане неговите деца да общуват с нашите и нашите жени да си ходят на гости. Ох! — този стон издаваше абсолютно отвращение.

Ламорак се сети за вестникарската рубрика, в която името на Рагусник дори не бе изписано, нито пък се споменаваше нещо за неговите искания.

— Приемам, че е изолиран заради работата си.

— Естествено. Човешки екскременти и... — на Блей не му достигнаха думи. След кратка пауза той припряно каза:

— Предполагам, че като Земянин не разбирате.

— Като социолог мисля, че разбирам.

Ламорак помисли за Недокосваемите в древна Индия. Онези, които са се грижили за трупове на мъртвите. Сети се и за положението на свинарите в Иудея.

— Смятам, че Елсевер няма да удовлетвори тези искания — продължи той.

— Никога — отзова се енергично Блей. — Никога.

— И?

— Рагусник заплаши, че ще спре процеса на преработка.

— Ще стачкува, с други думи.

— Да.

— Това сериозно ли ще е?

— Имаме достатъчно храна и вода за много време. Преработването не е от голяма важност в това отношение. Отпадъците, обаче, ще се натрупат и има опасност да плъзнат зарази в планетоида. След векове грижовен здравен контрол ние имаме слаби имунни системи. Пламне ли епидемия — а тя е неминуема в случая — ние ще започнем да измираме със стотици.

— Рагусник знае ли за това?

— Да, разбира се.

— В такъв случай смятате ли, че той ще се откаже от заплахата си?

— Той е луд. Вече е спрял работа. Не е имало преработка на отпадъци от деня преди вие да пристигнете.

Блей подуши въздуха с големия си нос, като че ли вече усещаше миризмата на екскременти.

Ламорак механично последва примера му, но не усети нищо. Тогава Блей продължи:

— И така, виждате защо заминаването ви ще е едно мъдро решение. За нас несъмнено е унижително да ви го предлагаме...

— Почакайте, не още. Боже господи, това за мен е много интересно от професионална гледна точка. Мога ли да говоря с Рагусник?

— В никакъв случай — разтревожи се Блей.

— Но аз бих искал да разбера ситуацията. Социологическите условия тук са уникални и не е възможно да бъдат пресъздадени другаде. В името на науката.

— Какво имате предвид под „да говоря“? Видеовръзка ще свърши ли работа?

— Да.

— Ще попитам Съвета — промълви Блей.

Те седяха пред Ламорак напрегнати и от строгите им и горди изражения струеше тревога. Блей, който също беше там, упорито отбягваше очите на землянина.

Главният съветник, мъж с посивели коси, с дълбоки бръчки по лицето и врата, проговори със сух глас:

— Ако по някакъв начин можете да го склоните, господине, за нас ще е добре дошло. В никакъв случай, обаче, не бива да загатвате, че поради една или друга причина бихме отстъпили.

После между Съвета и Ламорак се спусна някаква прозрачна завеса. Той все още различаваше отделните съветници, но побърза да се обърне към приемника пред него, който се включи веднага. На екрана се появи образ, нечия глава. Изключително реална и в естествени цветове: едра глава с тъмна коса и массивна брадичка (леко брадясала), червени устни без никаква извивка, разположени като две плътни, успоредни линии една над друга.

— Кой сте вие? — запита образът подозрително.

— Името ми е Стивън Ламорак. Аз съм землянин.

— Чужденец значи?

— Точно така. На посещение съм в Елсевер. Вие сте Рагусник, нали?

— Игор Рагусник, на вашите услуги — отзова се шеговито образът. — Само дето няма никакви услуги. И няма да има, докато към мен и към семейството ми не започнат да се отнасят като с човешки същества.

— Осъзнавате ли пред каква опасност е изправен Елсевер? — започна Ламорак. — Има вероятност от епидемии.

— За двацет и четири часа ситуацията може да стане нормална, ако започнат да се отнасят към мен човешки. Решението е в техните

ръце.

— Говорите като учен човек, Рагусник.

— И какво?

— Казаха ми, че не сте лишени от никакви удобства. Имате си къща, облечени и нахранени сте по-добре от който и да е на Елсевер. Децата ви получават най-доброто образование.

— Точно така. Но всичко е чрез обслужващи механизми. И ни изпращат невръстни момиченца — сирачета, за да се грижим за тях, докато пораснат. А после да станат наши жени. Но още малки те умират от самота. Защо? — гласът му изведнъж се препълни с ярост — Защо трябва да живеем в изолация, като че ли всички сме чудовища, които не заслужават да са в близост до хората? Ние не сме ли човешки същества, като останалите, със същите нужди, желания и чувства? Не вършим ли и ние почтена и полезна дейност?

Зад Ламорак се разнесе въздишка. Рагусник я чу и повиши глас:

— Виждам и Съвета там отзад. Отговорете ми! Не е ли това почтена и полезна дейност? Нали *ваши* отпадъци се превръщат в храна за *вас*. По-лош ли е човекът, който пречиства мръсотията от този, който я прави? Чуйте, съветници, аз няма да се откажа! Нека цял Елсевер загине, включително аз и синът ми, ако се наложи. Но аз няма да се откажа! За семейството ми ще е по-добре да умре от болест, отколкото да живее както сега.

— Вие водите този живот от рождение, нали? — прекъсна го Ламорак.

— И какво, ако е така?

— Със сигурност сте свикнали с него?

— Никога! Може да се каже, че съм примирен. Баща ми се беше примирил, аз също за известно време, но отдавна гледам как синът ми, единственият ми син, няма с кого да си играе. Аз и брат ми бяхме двама, но синът ми никога няма да си има някого. И аз вече не съм примирен. Приключвам с Елсевер и с този разговор.

Екранът угасна. Лицето на главния съветник бе прежълтяло. Единствено той и Блей бяха останали с Ламорак.

— Човекът е побъркан — каза главният съветник. — Не знам как да го принудя да отстъпи.

Пред него имаше чаша вино. Когато я поднесе към устата си, той разля няколко капки върху белите си панталони.

— Толкова ли неоснователни са неговите искания? — запита Ламорак. — Защо да не може да бъде приет в обществото?

В очите на Блей за миг блесна ярост:

— Човек, който преработва екскременти?! — но после присви рамене: — Е, да, ти си от Земята.

Ламорак неочаквано се сети за един друг отхвърлен, класическо творение на средновековните аниматори — Ал Капп, човекът с многото имена, „човекът-черноработник“

— Рагусник наистина ли се занимава с екскременти? Имам предвид има ли физически контакт тях? Сигурно всичко се прави от автоматични машини.

— Разбира се — отговори главният съветник.

— Тогава каква точно е ролята на Рагусник?

— Той ръчно настройва различните контролни уреди, които осигуряват правилното функциониране на машините. Той ги коригира, сменя скоростта на преработката в зависимост от времето на деня, съгласува крайната продукция с търсенето. Ако имяхме място, за да направим машините десет пъти по-ефективни, цялата тази работа щеше да се извършва автоматично — тъжно добави съветникът. — Но това би било ненужно разхищение.

— Дори и да е така — настоя Ламорак, — всичко, което Рагусник прави, е да натиска копчета, да включва релета или други такива неща.

— Да.

— Тогава работата му не е по-различна от тази на всеки друг елсеверианец.

— Вие не разбирате — обади се Блей троснато.

— И за това ще рискувате живота на децата си?

— Нямаме друг избор — гласът на Блей бе изпълнен с такава болка, която бе в състояние да увери Ламорак, че ситуацията за него е цяло мъчение, и че той наистина няма друг избор.

Землянинът потръпна от ужас:

— Тогава прекратете стачката. Накарайте го насила.

— Как? — попита главният съветник. — Кой ще го докосне или ще се приближи до него? Дори и да го убием, като стреляме по него от разстояние, по какъв начин ще ни помогне това?

— Вие знаете ли как се пуска тази машина?

Главният съветник се изправи на крака:

— Аз ли?! — изрева той.

— Нямах предвид самия *вас* — извика Ламорак в отговор, — използвах местоимението в неговия неопределен смисъл. Може ли някой да се научи как да се справя с машините на Рагусник?

— Има го в наръчниците, сигурен съм — бурният гняв на главния съветник бавно се уталожи, — но ви уверявам, че никога не съм се занимавал с това.

— Тогава не би ли могъл някой да се обучи и да замести Рагусник, щом като той не желае?

— Кой би се съгласил на такова нещо? — учуди се Блей. — Няма да съм аз при никакви обстоятелства.

Ламорак си спомни за някои земни табути, които биха могли да бъдат почти толкова силни. Помисли си за канибализма, кръвосмешението и богохулството.

— Но вие трябва да сте подготвили заместници на Рагусник. Представете си, че той умре.

— Тогава синът му ще се заеме с неговата работа или друг негов най-близък роднина — отговори Блей.

— Ами ако той няма възрастни роднини? Ако цялото му семейство загине внезапно?

— Това никога не се е случвало и никога няма да се случи.

— Ако имаше такава опасност — добави главният съветник, — ние може би щяхме да оставим едно или две бебета в дома на семейство Рагусник, за да ги обучат в занаята.

— И как щяхте да изберете това бебе?

— Измежду деца, чиито майки са починали по време на раждането, точно както избираме бъдещата жена на Рагусник.

— Тогава изберете с жребий заместника на Рагусник — каза Ламорак.

— Не е възможно! Как въобще можахте да го предложите? Бебетата са току-що дошли на тоя свят, те не знаят нищо. В този момент ще трябва да изберем възрастен и да го причислим към Рагусник. Не, доктор Ламорак, — продължи Главният Съветник — ние не сме чудовища!

„Няма смисъл — помисли Ламорак безнадеждно. — Няма смисъл, освен ако...“ Той все още не беше готов да се изправи срещу

това ако.

Тази нощ Ламорак почти не спа. Рагусник искаше да получи само основни човешки права, но трийсет хиляди елсеверианци бяха против, въпреки че смъртта чукаше на вратата. Животът на трийсет хиляди от едната страна, а справедливите искания на едно семейство от друга. Би ли могъл някой да каже, че трийсет хиляди привърженици на такава несправедливост не заслужават да живеят? Несправедливост по чии стандарти? Земните? Елсеверианските? А и кой бе Ламорак, за да ги съди? Ами Рагусник? Той обричаше хиляди на смърт, мъже и жени, приемници на едно поколение, което беше научено да мисли по този начин и не можеше да промени нищо, дори и да искаше. Сред тези трийсет хиляди бяха и децата, които нямаха нищо общо с конфликта. Тридесет хиляди от едната страна и едно единствено семейство от другата.

Ламорак взе решението почти от отчаяние. На сутринта той се обади на главния съветник:

— Ако намерите заместник, Рагусник ще разбере, че е загубил всички шансове да наложи решение в негова полза и ще се върне на работа.

— Не може да има заместник! — въздъхна главният съветник. — Вече ви обясних.

— Не може да има измежду елсеверианците, но аз не съм елсеверианец. За мен табуто ви не означава нищо. Аз ще го заместя!

Те бяха въодушевени, много по-въодушевени от самия Ламорак. Десетина пъти го попитаха дали говори сериозно. Ламорак не се беше бръснал и се чувстваше зле:

— Разбира се, че говоря сериозно. А и всеки път, когато Рагусник се държи така, вие можете да си докарате заместник. В никой друг свят не съществува това табу и винаги ще има много временни заместници на разположение, ако плащате достатъчно.

Той предаваше един брутално експлоатиран човек и го знаеше. И все пак си казваше: „С изключение на това, че е изолиран, той си живее добре, доста добре.“

Ламорак прекара шест часа, четейки и препрочитайки наръчника, който му дадоха. Нямаше смисъл да се задават въпроси. Никой от елсеверианците не знаеше за работата нищо освен това, което пишеше в наръчника, а и всички изпитваха неудобство при споменаването на детайлите.

— Поддържайте нулева стойност на галванометър А-2, докато има червен сигнал на стартовия звуков индикатор — прочете Ламорак. — Така, какво е стартов звуков индикатор?

— Там е отбелязано — смотолеви Блей, а елсеверианците се спогледаха бързо и забиха погледи в краката си.

Оставиха го сам още преди да стигне малките помещения, отредени за поколения работници от семейство Рагусник, чийто живот преминаваше в служба към своя свят. Ламорак получи точни упътвания къде да завие и кое ниво да стигне.

Вървеше съсредоточен, като по пътя разпознаваше инструментите и уредите за управление, следвайки схемата от наръчника.

„Има стартов звуков индикатор — помисли си той със задоволство. — Наистина е отбелязано.“ Индикаторът имаше форма на полукръг. Беше целият на дупки, явно направени, за да светят с различни цветове. Защо тогава е звуковият индикатор? Той не знаеше.

„Някъде — помисли Ламорак, — някъде отпадъците се акумулират, като се избутват към люкове, отвори, тръби, където чакат да бъдат преработени по поне петдесет начина. Сега те просто се трупат.“

Той дръпна не без вълнение първия ключ в положение „начало“, както бе написано в упътването. Стените и подът започнаха да вибрират съвсем слабо. Ламорак завъртя един ключ и осветлението се включи.

Постоянно се консултираше с упътването, въпреки че го знаеше наизуст. И с всяка стъпка помещенията ставаха по-осветени, индикаторите се задвижваха и бръмченето се усилваше. Някъде дълбоко във фабриката насъбралите се отпадъци тръгнаха по каналите за преработка.

Прозвуча силен звук, който извади Ламорак от болезнената концентрация. Това беше сигналът за връзка и землянинът включи приемника.

На екрана се появи главата на Рагусник. Първоначално той се стресна, но после шокът и учудването бавно изчезнаха от очите му.

— Така значи?

— Аз не съм елсеверианец, Рагусник. На мен не ми пречи да върша това.

— Но какво ви влиза в работата? Защо се месите?

— Аз съм на ваша страна, но трябваше да го направя.

— Защо, след като сте на моя страна? Във вашия свят така ли се отнасят с хората, както към мен тук?

— Вече не. Но дори и да имате право, тук има трийсет хиляди души.

— Те щяха да се предадат. Вие съсипахте единствения ми шанс.

— Те нямаше да се предадат, а от друга страна вие спечелихте. Те вече знаят, че сте недоволен. Досега не са си и помисляли, че един Рагусник може да бъде нещастен, че може да предизвиква неприятности.

— И какво като знаят? Сега просто трябва да си наемат човек от друг свят, когато си поискат.

Ламорак не бе съгласен. През последните няколко часа си мислеше само за изхода от ситуацията.

— Фактът, че те знаят, означава, че елсеверианците ще започнат да се замислят за вас. Някои ще се попитат дали е редно да се отнасят така с човек. Ако пък наемат хора от друг свят, те от своя страна ще разгласят на света какво става на Елсевер и общественото мнение в Галактиката ще е във ваша полза.

— Е и?

— Условията ще се подобрят. По времето на вашия син те ще бъдат много по-различни.

— По времето на сина ми? — обезкуражи се Рагусник. — Аз можех да го постигна сега. Е, аз губя. Ще се захвана за работа.

Ламорак почувства огромно облекчение:

— Ако сега пристигнете тук, господине, ще можете да продължите работата си веднага и аз ще имам честта да ви стисна ръката.

Рагусник рязко вдигна глава и погледът му се изпълни с тъжна гордост.

— Вие ме наричате „господине“ и искате да ми стиснете ръка?! Вървете си по пътя, землянино, и ме оставете спокойно да си върша работата, защото аз няма да ви стисна ръката.

Ламорак се върна по пътя, по който беше дошъл, успокоен, че кризата е свършила, но и дълбоко депресиран. Той спря учуден, когато видя, че част от тунела е затворен и не може да продължи. Огледа се за околни пътища и изведнъж се стресна от един глас, който прозвуча над главата му:

— Доктор Ламорак, чувате ли ме? Аз съм съветник Блей.

Ламорак погледна нагоре. Гласът идваше от някаква система за обществена комуникация, но никъде не се виждаше високоговорител.

— Всичко наред ли е? Чувате ли ме? — извика Ламорак.

— Чувам ви.

— Нещо не е както трябва ли? — извика Ламорак, обзет от някакво предчувствие. — Тук изглежда е блокирано? Да няма усложнения с Рагусник?

— Рагусник отиде на работа — чу се гласът на Блей. — Кризата свърши и вие трябва да се подготвите за заминаване.

— Заминаване?

— Напускате Елсевер. За вас има приготвен кораб.

— Но, чакайте малко! — Ламорак се обърка от бързото развитие на нещата. — Аз не съм приключил със събирането на информация.

— Нищо не може да се направи. Ще бъдете изпроводен до кораба и принадлежностите ви ще бъдат докарани от обслужващите механизми. Надяваме се, че... надяваме се, че...

— *Какво се надявате?*

— Надяваме се, че няма да правите опити да общувате директно с който и да е елсеверианец. А и несъмнено ще избегнете неприятностите, ако не се връщате повече на Елсевер. Ако ви е нужна още информация, някой ваш колега ще е добре дошъл.

— Разбирам — изрече Ламорак с отпаднал глас. Явно той вече се беше превърнал в Рагусник. Беше се справил с уредите, които управляваха преработката на отпадъци. Беше прокуден. Станал бе гробар, свинар — „човек, който е на ти с черната работа“.

— Довиждане — каза Ламорак.

— Преди да ви отпратим, доктор Ламорак — добави Блей, — от името на съвета на Елсевер ви благодаря за оказаната помощ по време на тази кризисна ситуация!

— Пак заповядайте! — сбогува се Ламорак с горчивина.

ВКАРАЙТЕ ЦИЛИНДЪРА „А“ В ПРОЦЕПА „Б“

Дейв Удбъри и Джон Хансен, които изглеждаха доста смешни в космическите си костюми, наблюдаваха с тревога как големият сандък се отдели бавно от товарния кораб. Движеше се към въздушната тапа. След близо едногодишния престой на космическата станция А-5, на двамата им бе дошло до гуша от филтрови установки, които дрънчаха, от хидропонни тръби, които капеха, от аерогенератори, които бучаха непрекъснато и от време на време спираха да работят.

— Нищо не работи — казваше печално Удбъри, — защото всичко е сглобено на ръка от нас самите.

— Следвайки указанията — добавяше Хансен, — написани от някой идиот.

Несъмнено имаха основание за недоволство. Най-скъпото нещо в един космически кораб е товарното отделение, поради което цялото оборудване трябва да бъде пращано в космоса на части. После цялото оборудване трябваше да бъде сглобено на самата станция от нечийи тромави ръце, въоръжени с криво-ляво пригодени инструменти и с помощта на някакви мъгляви инструкции за работа.

Затова Удбъри прилежно бе излял на хартия оплакванията си, към които Хансен бе добавил подходящи епитети и така обичайните им молби за преместване от станцията се бяха отправили отново към Земята.

И Земята им бе отговорила. Там бяха конструирали един специален робот с позитронен мозък, натъпкан с необходимите знания как да сглоби правилно коя да е машинария.

Сега този робот бе в сандъка и Удбъри се разтрепера, когато въздушната тапа се затвори след него.

— Първо ще го накараме да направи основен преглед на всички Храно-Събирачки и да регулира бифтеко-прикрепващия бутон, за да бъде леко недопечен, а не изгорял.

Двамата влязоха в станцията и нападнаха сандъка с ножово-демолекуларизатори, за да са сигурни, че нито един безценен атом от техния специален робот няма да бъде засегнат.

Сандъкът се отвори.

Вътре се оказаха петстотин дребни части и една мъглява инструкция за сглобяването на робота.

СЪВРЕМЕННИЯТ ВЪЛШЕБНИК

Винаги съм се удивлявал, че Николас Найтли, макар и да бе мирови съдия, си остана ерген. Атмосферата на неговата професия, така да се каже, предполага към семеен живот. Та затова той едва ли би могъл да избегне нежните вериги на съпружеството.

Когато неотдавна му го казах в Клуба на чаша джинс с тоник, той отговори:

— О-о, ами аз за малко не се ожених преди известно време. — И въздъхна.

— Я виж ти?

— Едно светлокосо младо момиче, прелестно, интелигентно, самата невинност и в същото време невероятно страстно, при това изключително очарователно дори за древно изкопаемо като мене.

— И как я остави да си отиде?

— Нямах друг изход — усмихна ми се той кротко, а гладкото му червендалесто лице, меката сива коса, сини очи сякаш бяха събрани на едно място, за да му придадат изражение на полусветец. — Разбираш ли, вината е изцяло на нейния годеник...

— А, на всичкото отгоре тя е била сгодена за друг!

— ... и на професор Уелингтън Джонс, който, макар да е ендокринолог, се оказа един съвременен вълшебник. Всъщност стана така, че... — той въздъхна, отпи от питието си и обърна към мен мило, жизнерадостно лице на човек, който се кани да промени темата.

— Хайде сега, Найтли, старче — възпротивих се решително, — не можеш да зарежеш разказа си по средата. Искам да чуя за твоето красиво момиче... за избягалия дивеч.

Той ми смигна разбиращо за шегата (трябва обаче да си призная, че тази беше една от най-неудачните ми шегички) и се настани удобно. Дори поръча да напълнят отново чашата му.

— Разбираш ли — захвана разказа си той, — аз научих някои подробности по-късно.

Професор Уелингтън Джоунс имаше дълъг, заострен нос, открит поглед и безспорен талант да прави така, че всяка дреха, която обличаше, да изглежда прекалено голяма за него. Той често обичаше да казва: „Скъпи мои деца, любовта е въпрос на химия.“

Скъпите му деца, които всъщност бяха негови студенти, без изобщо да са му деца, се казваха Александър Декстър и Алис Сангър. И сега двамата, както си седяха хванати за ръце, изглеждаха претъпкани с химически елементи. Общата им възраст вероятно достигаше 45 години, разделена поравно между двамата. В отговор Александър този път разпалено се провикна:

— *Vive la chimie!*

А професор Джоунс се усмихна укорително:

— Или по-скоро ендокринологията. В крайна сметка хормоните предизвикват нашите чувства и няма нищо чудно в това, че човек би трябвало по специфичен начин да стимулира онова, което ние наричаме любов.

— Не ми звучи никак романтично — възнегодува Алис. — Сигурна съм, че на мен не ми е нужно никакво стимулиране — вдигна тя към Александър поглед, изпълнен с копнеж.

— Скъпа моя, твоята кръв гъмжеше от хормони в мига, в който ти, както се казва, се влюби — настоя професорът. — Появата на това чувство бе стимулирано от... — той за миг обмисли внимателно думите си, защото бе човек с висока нравственост — от някои странични фактори, които включват и твоя млад приятел. И след като хормоналното въздействие започне, инерцията вече те понася. Аз мога да повторя ефекта много лесно.

— Ами да, професоре — каза Алис, леко засегната, — би било възхитително да опитате — тя стисна ръката на Александър свенливо.

— Аз не искам да кажа — професорът се закашля, за да прикрие неудобството си, — че лично ще направя опит за репродукция... или по-скоро да повторя... условията, които предизвикват естествената секреция на хормона. Имам предвид, че вместо това бих могъл да инжектирам хормон със спринцовка. Или да го осигуря за приемане през устата, тъй като той е стероиден хормон. Аз, разбирате ли — на

това място професорът свали очилата си и ги избърса гордо, — изолирах и получих в чист вид хормона.

— Професоре! — Александър се изпъна като струна напред от стола си. — И вие не сте ни казали нищо?

— Трябва първо аз да науча повече за него.

— Да не би да искате да кажете — красивите кафяви очи на Алис заискриха с възхищение, — че можете да накарате хората да изпитат изумителната наслада и свръхбожествената нежност на истинската любов, благодарение на... на хапчета?

— Аз наистина мога да повтора чувството, което ти описа, в тези твърде наситени краски.

— Тогава защо не го направите?

— Чакай, любов моя — побърза да я укроти Александър, — твоята страст те отклонява от правия път. Нашето собствено щастие и бъдеща сватба те карат да забравяш някои неща от живота. Ако един семеен човек по грешка изпие този хормон...

— Нека да ви обясня веднага — извиси глас професорът високомерно, — че моят хормон или моят аматогенен първоизточник, както аз го наричам (той, както много други учени-практици, предпочиташе насмешливите названия за смекчаване на деликатните понятия от класическата филология)...

— Наречете го любовен еликсир, професоре — горещо въздъхна Алис.

— ... моят аматогенен първоизточник — продължи професорът строго — не оказва влияние върху семейни индивиди. Хормонът не може да действа, ако е повлиян отрицателно от други фактори, а съпружеството безусловно е фактор, който възпрепятства любовта.

— Виж ти, аз съм чувал същото — отбеляза печално Александър. — Но в случая с моята Алис имам намерение да опровергая това коравосърдечно твърдение.

— Александър! — възкликна Алис. — Любов моя.

— Имам предвид, че бракът възпрепятства извънбрачната любов — уточни професорът.

— Виж ти, а до моите уши достигна слухът, че понякога не пречи.

— Александър! — реагира бурно Алис. Тя бе шокирана.

— Така става само в редки моменти, скъпа моя. Сред онези, които не са учили в колеж.

— Бракът може и да не забранява някои дребни сексуални привличания — продължи професорът — или тенденцията към леките шегички, но истинската любов, както госпожица Сангър се изрази, е нещо, което не може да разцъфне, ако мисълта за суровата съпруга или за разни там неприятни деца, измъчват подсъзнанието.

— Да не би да искате да кажете, че ако захранвате с вашия любовен еликсир, извинете ме, с вашия аматогенен първоизточник... редица хора безразборно, само несемейните от тях ще бъдат повлияни? — заинтересува се Александър.

— Точно така. Аз проведох експерименти върху някои животни, които, макар и да не преминават през разни съзнателни брачни церемонии, формират моногамни връзки. Създайте такива връзки не се влияят от хормона.

— Тогава, професоре, аз имам великолепна идея. Утре вечер тук в колежа е балът на студентите от най-горния курс. Ще има поне петдесет двойки, предимно несемейни. Сложете своя еликсир в пунша.

— Какво?! Ти да не си луд?

— Но това е божествена идея, професоре — запали се Алис. — Само като си помисля, че всички мои приятели ще се чувстват точно като мене! Професоре, вие ще сте направо ангел небесен... Но, Александър, смяташ ли, че чувствата може да не бъдат много добре контролирани? Някои от нашите приятели са малко дивички и ако се разгорещат от любовта и се хвърлят, ами да целуват...

— Скъпа моя госпожице Сангър — прекъсна я професорът възмутен, — не бива да давате воля на въображението си. Моят хормон предизвиква само онези чувства, които водят до брак, а не до никакви неблагоприятни действия.

— Извинете ме — промълви Алис засрамена. — Не бивате да забравям, професоре, че вие сте човекът с най-висока нравственост, когото познавам... като винаги изключвам любимия Александър. А и нито едно от вашите научни открития не води до неморални постъпки.

Тя изглеждаше така съкрушена, че професорът веднага ѝ прости.

— Ами тогава значи ще го направите, професоре? — настоя Александър. — В края на краищата, представете си, че после ще се породят внезапен порив за масови сватби. Аз ще се погрижа за този

момент, като доведа под благовиден претекст Николас Найтли, стар и скъп приятел на семейството ни. Той е мирови съдия и може лесно да уреди такива неща като разрешителни и така нататък.

— Едва ли мога да се съглася — професорът все пак омекна — да проведе експеримент без съгласието на тези хора. Няма да е етично.

— Но вие ще им донесете само радост. Ще имате свой принос за общото веселие. При тази липса на завладяващ подтик за женитба, понякога дори и в колежа желанието, породено единствено от продължителната близост, създава известна опасност от... от...

— Да, точно така — съгласи се професорът. — Ами добре, ще опитам с малко разтвор. В края на краищата, резултатите могат да подпомогнат развитието на науката неимоверно и, както двамата казвате, ще допринесе за морала.

— И разбира се, Алис и аз също ще си пийнем пунш — заяви Александър.

— О, Александър, любов като нашата не се нуждае от изкуствено подпомагане.

— Но то няма да е изкуствено, единствена моя. Според професора твоята любов започна в резултат на точно такова хормонално въздействие, което бе предизвикано, признавам си, благодарение на по-обикновени методи.

— Но тогава, единствена моя любов — Алис цялата поруменя, — защо е нужно това повторение?

— За да ни пренесе отвъд превратностите на съдбата, обич моя.

— Ти със сигурност не се съмняват в моята любов, обожаеми мой, нали?

— Не, чаровнице на моята душа, но...

— *Но?* Да не би това да означава, че не ми вярваш, Александър?

— Разбира се, че ти вярвам, Алис, но...

— *Но?* Отново „но“! — изправи се Алис вбесена. — Ако вие не можете да ми вярвате, сър, вероятно е най-добре да напусна... — и тя наистина „напусна“ под погледите на двамата слисани мъже. Професорът каза:

— Страхувам се, че моят хормон индиректно се оказа по-скоро причина за осуетяването на един брак, отколкото за изграждането му.

Александър преглътна нещастно, но гордостта му го крепеше:

— Тя ще се върне — гласът му прозвуча приглушен. — Любов като нашата не се пречупва така лесно.

Балът на студентите от последния курс бе, разбира се, събитието на годината. Младите господа бяха блестящи, а техните дами — ослепителни. Носеше се жива, весела музика, танцуващите нозе докосваха пода през определени интервали. Навсякъде цареше всеобщо, необузвано веселие.

По-правилно е да се каже, че се веселяха почти всички. Александър Декстър стоеше в един ъгъл мрачен, с леден поглед. Колкото и да бе привлекателен, колкото и красива осанка да имаше, нито една от младите дами не се приближаваше до него. Знаеше се, че той принадлежи на Алис Сангър. Поради тази причина на никоя и през ум не ѝ мина да посегне към него. Но къде бе Алис?

Тя не дойде с Александър, а неговата гордост го възпря да я потърси. Само поглеждаше крадешком кръжащите наоколо двойки изпод тъжните си, натежали клепачи.

Професор Джоунс пристигна облечен в официален костюм (който отново висеше отвсякъде, макар и да бе ушит по точките му мерки) и се приближи до своя студент:

— Ще сложа хормона в пушна малко преди тоста в полунощ. Тук ли е още господин Найтли?

— Видях го преди малко. Много е зает. Следи за необходимата дистанция между кавалера и дамата по време на танц. Разстоянието между тях трябва да е най-много четири пръста, доколкото си спомням. Господин Найтли прави измерванията много усърдно.

— Чудесно. О-о-о, пропуснах да те попитам дали в пунша има алкохол. Алкохолът влияе пагубно на аматогенния първоизточник.

Въпреки душевните си терзания Александър намери сили да разсее сянката от непреднамерена клевета, надвиснала над състудентите му:

— Какъв алкохол, професоре? Този пунш е приготвен изцяло от първокурсниците. В него има само чист плодов сок, рафинирана захар и известно количество лимонени кори... бива го да стимулира, но не и да опиянява.

— Хубаво — професорът остана доволен. — Към хормона съм добавил и приспивателно, за да приспи обектите на експеримента ни за кратко, докато хормонът си свърши работата. Щом се събудят, първият индивид, когото всеки един от тях забележи — естествено от противоположния пол — ще вдъхне на другия чиста и възвишена страст, която може да доведе единствено до брак.

Тъй като бе почти полунощ, той си проправи път между щастливите двойки, танцуващи на четири пръста разстояние, към купата с пунша.

Със сълзи на отчаяние Александър излезе на балкона. И така изпусна Алис, която в същия миг влезе в балната зала от съседната врата.

— Полунощ! — чу се щастлив възглас. — Тост! Тост! Тост за живота пред нас!

Младежите се струпяха около купата с пунша. Малките стъклени чаши вървяха от ръка на ръка.

— За живота пред нас! — викнаха всички с ентусиазма на първокурсници и изпиха до дъно огнената смес от чист плодов сок, захар, лимонени кори и — както бе решено — аматогенния първоизточник плюс приспивателно.

След малко приспивателното подейства, постепенно всички младежи се свлякоха на пода. Алис остана сама. Все още стискаше чашата с питието си, а очите ѝ бяха пълни със сълзи. „О, Александър, Александър — мислеше си тя, — макар и да се съмняваш, все пак ти си моята единствена любов. Ти искаш да изпия това и аз ще го изпия.“ След секунди тя също се свлече грациозно на пода.

Николас Найтли тръгна да търси Александър. Горещото му сърце изпита тревога за младежа. Видя го да пристига без Алис и можеше само да предполага, че причината е любовна кавга. Но и през ум не му мина, че оставяйки празненството без надзор, ще се случи нещо страшно. Тези младежи не бяха диви хлапаци, а момичета и момчета от добри семейства, с изискано възпитание. Можеше изцяло да им се довери, че ще спазват четирипръстовото разстояние. Сигурен беше.

Намери Александър на балкона загледан тъжно в звездното небе.

— Александър, момчето ми — сложи той ръка на рамото му. — Това никак не ти приляга: да се предаваш на отчаянието. Хайде, млади приятелю, съвземи се.

Александър наведе глава, когато чу гласа на добродушния старец:

— Зная, че не е по мъжки, но страдам за Алис. Отнесох се жестоко с нея и сега съм справедливо наказан. Само да знаехте, господин Найтли... — момчето сви юмрук на гърдите си, близо до сърцето. Не можеше да каже нищо повече.

— Смяташ ли, че щом като не съм женен, не са ми известни нежните чувства? — запита старецът тъжно. — Не се заблуждавай. Беше време... аз също познавах любовта и любовните страдания. Но ти недей да правиш така, както аз постъпих някога, не позволявай на гордостта да попречи на одобряването ви. Потърси Алис, момчето ми, потърси я и поискай прошка. Не допускай да се превърнеш в древно изкопаемо, в стар ерген като мене... Но стига толкова, аз се разхленчих.

— Ще послушам напътствията ви, господин Найтли. — Александър се изправи. — Ще я потърся.

— Тогава тръгвай към залата. Мисля, че я видях да влиза тъкмо преди да дойда тука.

— Навярно дори в този момент тя ме търси. — Сърцето на Александър се разлудува. — Ще отида... Но не сега. Вървете първо вие, господин Найтли. Аз ще се забавя, за да дойда на себе си. Няма да се оставя да ме гледа облян в сълзи.

— Разбира се, момчето ми.

Найтли се спря край вратата на балната зала слисан: космическа катастрофа ли бе поразила всички тук? Петдесет двойки бяха изпопадали на пода, някои лежаха един връз друг съвсем непристойно.

Но преди още да се сети да провери дали най-близките са сред живите, да подаде сигнал за тревога, да извика полицията, да направи каквото и да е, младежите се размърдаха и започнаха да се изправят.

Само едно момиче още лежеше неподвижно. Едно единствено, самотно момиче, облечено в бяло, сгънало грациозно ръка под русата

си глава. Това бе Алис Сангър. Найтли се спусна към нея, глух и сляп за гълчавата около себе си.

— Госпожице Сангър — старецът падна на колене до момичето.
— Скъпа госпожице Сангър. Боли ли ви някъде?

Тя отвори бавно красивите си очи и проговори развълнувана:

— Господин Найтли! Никога не съм подозирала, че сте толкова чаровен.

— Аз? — Найтли се отдръпна ужасено, но тя се изправи, а очите ѝ сияеха от огън, какъвто не бе виждал в женски очи от трийсет години насам... а и тогава го откриваше само от дъжд на вятър.

— Господин Найтли, вие няма да ме изоставите, нали?

— Не, не — отговори той объркан. — Ако имате нужда от мен, ще остана.

— Имам нужда от вас. От все сърце и душа. Имам нужда от вас така, както жадно цвете от утринна роса... Имам нужда от вас така, както Тисба от дълго чакания Пирам...

Найтли продължи да отстъпва заднишком. Оглеждаше се трескаво, за да види дали някой чува тези необичайни признания. Но изглежда никой не им обръщаше внимание: доколкото долавяше, от всички страни се носеха обяснения от същия род, някои бяха дори по-ярки и прями.

Мировият съдия вече нямаше накъде да отстъпва — гърбът му се опря в стената. Алис се приближи до него толкова близо, че разби на дребни парченца правилото за четирипръстовото разстояние. Всъщност тя наруши дори правилото за нулево разстояние и при последвалото взаимно притискане, Найтли усети в гърдите си да отеква с глух тътен нещо неопределено.

— Госпожице Сангър, моля ви!

— Госпожице Сангър ли? Нима за вас съм госпожица Сангър?!
— възкликна Алис пламенно. — Господин Найтли! Николас! Кажи ми, че съм твоята Алис, твоята единствена. Ожени се за мен. Ожени се за мен!

Отвсякъде се чуваха едни и същи викове: „Ожени се за мен!“, „Омъжи се за мен!“ Младежите се скупчиха около Найтли, добре знаеха, че той е мирови съдия и започнаха да крещат всички в един глас: „Искаме да се оженим, искаме да се оженим!“

— Трябва да ви издам на всички свидетелства — успя да извика той.

Всички се отдръпнаха, направиха му път да излезе, за да се заеме с милостивото си дело, но Алис тръгна след него.

Найтли срещна Александър на вратата, която водеше към балкона. Мировият съдия отпрати младежа обратно на чист въздух. В този миг се появи и професор Джоунс.

— Александър, професор Джоунс — заговори Найтли, — случи се най-невероятното нещо...

— Да — отговори професорът, лицето му сияеше от радост. — Експериментът се оказа успешен. Първоизточникът действа много по-ефикасно на хората, отколкото на моите опитни животинки.

Професор Джоунс забеляза колко объркан е Найтли и набързо обясни с няколко изречения ситуацията.

Мировият съдия го изслуша, след което измърмори под нос:

— Странно, странно. Усещам в тази работа нещо познато, а не мога да го определя, изплъзва ми се — той притисна с длани челото си, но това не му помогна.

Александър се приближи внимателно до Алис. Жадуваше да я притисне силно до гърдите си. И все пак разбираше, че никое добре възпитано момиче няма да приеме такъв изблик на чувства от някого, който още не се е извинил за обидното си държание.

— Алис, моя изгубена любов, ако можеш да намериш в сърцето си...

Момичето се отдръпна рязко от него, дори отблъсна ръцете му, макар да бяха протегнати смирено, почти молитвено:

— Александър, аз пих от пунша. Ти така пожела.

— Нямаше нужда. Аз не бях прав, не бях прав.

— Но аз го направих и о, Александър, аз никога няма да съм твоя.

— Никога няма да си моя ли? Ама какво означава това?

— Моята душа е неразделно свързана с душата на господин Найтли, искам да кажа Николас. О, Николас — Алис сграбчи ръката на мировия съдия и я стисна жадно. — Моята страст към него... моята страст да се омъжа за него... не ми дава мира. Направо ме измъчва.

— Та ти си измамница! — извика Александър. Не можеше да повярва.

— Жестоко е да ме наричаш „измамница“ — проплака Алис. — Това чувство не зависи от мен.

— Така е, наистина — потвърди професор Джоунс, който изслуша всичко смаян до немай къде. — Тя не е в състояние да го контролира. Чисто и просто изява на жлезите с вътрешна секреция.

— Наистина е така — обади се и Найтли. Той самият се бореше със своите собствени жлези. — Хайде, хайде... скъпа моя — погали той Алис по главата съвсем по бащински. А когато тя вдигна към него красивото си лице, примряла от ласката, той си помисли дали е възможно ей така по бащински... не, нека да е по съседски... да притисне устните си към нейните.

Но Александър, отчаян от дъното на дутата си, започна да крещи неудържимо:

— Ти си измамница, измамница... измамна като Кресида — и побегна нанякъде.

Найтли също би избягал, но Алис обви здраво ръце около врата му и запечата върху бавно разтапящите му се устни такава целувка, каквата съвсем не би могла да мине за роднинска.

Тя не би могла да мине дори за съседска.

Пристигнаха в малката ергенска къща на Найтли. Целомъдрената табелка отвън, изписана на староанглийски, гласеше „мирови съдия“. Вътре цареше спокойствие и ред. Още с влизането Найтли бързо сложи върху ниската печка малкия си чайник. Посегна с лявата ръка — дясната бе във владение на Алис. Момичето се бе вкопчило в нея, защото с неестествена за годините си проникателност разбираше, че по този начин предотвратява възможността Найтли внезапно да избяга.

През отворената врата на всекидневната се виждаше кабинетът, етажерките покрай стените, отрупани с всякакви книги.

— Скъпа моя — Найтли вдигна ръка (пак лявата) към веждите си, — учудващо е как... ако може да разхлабиш малко хватката, съвсем малко, дете мое, за да се възстанови кръвообръщението ми... учудващо е как в главата ми се върти непрекъснато мисъл, че всичко това вече се е случвало някога.

— Със сигурност никога не се е случвало, скъпи ми Николас. — Алис положи русата си глава на рамото му и се усмихна нежно и свенливо. Усмивката правеше красотата ѝ омагьосваща сила, като лунна светлина в спокойни води. — Може ли днес да има такъв магьосник като нашия мъдър професор Джоунс, толкова съвременен вълшебник?

— Толкова съвременен... — Найтли изведнъж подскочи като ужилен и повдигна поривисто Алис. — Ами да, точно така е. Дяволите да ме вземат, ако не е така. (Той ругаеше само в редки случаи, когато бе силно развълнуван.)

— Николас, какво е това? Ти ме платиш, ангелчето ми.

Но мировият съдия не чуваше момичето, той се отправи бързо към кабинета си. Алис бе принудена да подтичва след него. Пребледнял и стиснал устни, Найтли измъкна една книга от лавиците и издуха благоговейно праха от нея.

— О, господи — в гласа му прозвуча разкаяние, — как можах да пренебрегна невинните радости на младежките си години? Дете мое, имайки предвид невъзможността да си служи с дясната ръка, ще бъдеш ли така добра да обръщаш страниците? Ще ти кажа къде да спреш.

Двамата представляваха живописна картина на досъпружеско блаженство, каквото рядко може да бъде видяно: той държеше книгата с лявата си ръка, а тя бавно обръщаше страниците. Справяха се чудесно.

— Прав съм! — извика Найтли. — Професор Джоунс, скъпи ми приятелю, елате незабавно. Това е най-удивителното съвпадение... страховит пример за мистериозната невидима сила, която си играе с нас поради някакви неизвестни причини.

Професор Джоунс отпиваше спокойно от чая си, който бе приготвил сам. Държеше се благопристойно и дискретно, както подобава на джентълмен в присъствието на двама пламенно влюбени, които внезапно са се оттеглили в съседната стая.

— Вие сигурно не се нуждаете от моето присъствие.

— Наистина имам нужда от вас, сър. С удоволствие бих обсъдил едно от вашите научни постижения.

— Но вие сте в такава ситуация...

— Професоре! — изписка Алис.

— Хиляди извинения, скъпа моя — обърна се Джоунс към нея с влизането си в кабинета. — Моят мухлясал, стар мозък е наблъскан със смехотворни фантазмагории. Мина много време откакто аз... — тук той отпи голяма глътка от чая си (доста силен чай) и в същия миг отново бе самият той.

— Професоре, това мило дете се отзова за вас като за съвременен възшебник и това ми напомни веднага „Въшебникът“ на Гилбърт и Съливан — каза Найтли.

— Кои са тези Гилбърт и Съливан? — запита невъзмутимо професорът.

Найтли погледна отчаяно нагоре, сякаш за да определи посоката на неизбежната в този случай гръмотевица и да се предпази от нея.

— Сър Уилям Гилбърт и сър Артър Съливан са написали текстовете и музиката за най-великите музикални комедии, които светът някога е виждал. Заглавието на една от тях е „Въшебникът“. В нея също се говори за еликсир — с високо нравствено въздействие, който не влияе на семейни хора, но който отклонява младата героиня от красиви млади любовници към по-възрастни мъже.

— И това остава така? — запита професорът.

— Не... Знаеш ли, скъпа моя, движенията на пръстите ти по врата ми, вместо да предизвикат приятно усещане, доста ме разсейват... Младите влюбени отново се събират, професоре.

— Така значи — възкликна Джоунс. — Ами тогава, имайки предвид голямата прилика между художествената измислица и живота, навярно развързката в пиесата ще ни помогне да определим по какъв начин Алис и Александър отново да се съберат. Предполагам, че вие нямате желание да изживеете живота си без една ръка.

— Аз нямам желание да се събирам с Александър — възпротиви се Алис. — Искам си само моя Николас.

— Към тази освежителна гледна точка би могло да се добави нещо — отбеляза Найтли, — но няма как, трябва да се служи на младостта. Случаят в пиесата има развързка и точно за нея ми се иска да поговорим — усмихна се той дружелюбно. — Там въздействието от еликсира е неутрализирано напълно от джентълмена, който го създава. Този джентълмен, с други думи, сте вие.

— И какви са действията му?

— Самоубийство! Просто самоубийство! То остава необяснено от авторите, ефектът от това самоубийство е да прекъсне...

— Уважаеми господине — професор Джоунс си бе възвърнал самообладанието, — може ли да отбележа само, че независимо от моите чувства към младите хора, замесени в този тъжен случай, не мога при никакви обстоятелства да се съглася на саможертва. Такова действие вероятно би се оказало изключително ефикасно при обикновените любовни еликсири или магии, но моят аматогенен първоизточник, държа да ви уверя, няма да се повлияе от смъртта ми.

— Опасявах се, че е така — въздъхна тежко Найтли. — Всъщност, между нас казано, краят на пиесата никак не е добър, навярно е най-слаб в сравнение с останалите им произведения — той вдигна взор към небесата в смирена молба за прошка от душата на Уилям Гилбърт. — Съшит е с бели конци. Не е заложен както трябва предварително в пиесата. И така наказанието пада върху един човек, който не го заслужава. Накратко казано, пиесата за съжаление изобщо не съответства на гения на Гилбърт.

— Възможно е това изобщо да не е работа на Гилбърт, а някакъв некадърник да се е намесил и да е объркал всичко — допусна професор Джоунс.

— Няма писмени доказателства.

Но изследователският мозък на учения трескаво работеше над заплетения проблем:

— Можем да направим изследване. Хайде да проучим мозъка на този... този Гилбърт. Той е написал и други пиеси, нали?

— Четиринайсет, заедно със Съливан.

— Сред тях има ли по-приемливо разрешение на подобна ситуация?

— Да, има една — Найтли кимна, в знак на потвърждение. — „Рудигор“.

— Кой е той?

— Това е място. Мъжкият образ е представен като истински злодей, баронет на Рудигор. Той, разбира се, е прокълнат.

— Непременно е така — измърмори професор Джоунс, който знаеше, че баронетите често са сполетявани от подобно нещастие и дори бе склонен да мисли, че така им се пада.

— Проклятието го задължава да извършва по едно или повече престъпления на ден — мировият съдия естествено знаеше и тази пиеса. — Ако мине ден без да е извършил престъпление, той би умрял в жестоки мъки.

— Какъв ужас — прошепна Алис.

— Близко е до ума, че никой не може да измисля по едно престъпление всеки ден. Така че нашият герой е принуден да търси начин да се освободи от проклятието.

— Как?

— Той разсъждава така: ако решително откаже да следва черната си орис, ще предизвика своята смърт. С други думи той извършва самоубийство, а самото самоубийство също е престъпление... така той изпълнява и проклятието.

— Разбирам, разбирам. Гилбърт очевидно вярва в разрешаването на проблемите, оставяйки ги да следват своя логичен завършек. — Професор Джоунс затвори очи. Мислите се зароиха напрегнато в главата му и сякаш потърсиха излаз през внушителните неспокойни вежди. — Найтли, старче, кога се е появила пиесата „Вълшебникът“?

— През хиляда осемстотин седемдесет и седма.

— Ами ето това е, скъпи ми приятелю. През хиляда осемстотин седемдесет и седма в началото на Викторианската епоха. Тогава не е било възможно да се осмива семейната институция. Не е трябвало да правят от нея комедия заради интригата, фабулата. Бракът е бил свещен, възвишен, тайнство...

— Достатъчно, затваряме тази скоба — прекъсна го Найтли. — Какво сте намислили?

— Женитба. Оженете се за момичето, Найтли. Извършете бракосъчетанието на всичките двойки наведнъж. Сигурен съм, че Гилбърт е възнамерявал да го направи така от самото начало.

— Но нали точно това се опитваме да избегнем. — Мировият съдия не беше толкова уверен в своите намерения.

— Не и аз — Алис решително отхвърли идеята (колко упорство имате в нейното очарователно гъвкаво и изящно тяло).

— Не разбирате ли? — продължи ученият. — Веднага след бракосъчетанието на всяка от двойките аматогенният първоизточник, който не въздейства на семейни хора, загубва своята сила над тях. Влюбените без помощта на първоизточника ще си останат влюбени в

предишните избраници. Който не е бил влюбен, ще престане да бъде влюбен... Действието на еликсира се прекратява.

— О, господи, колко е лесно — възкликна Найтли. — Ама разбира се! Това ще да е била идеята на Гилбърт, докато не се е намесил някакъв налудничав продуцент или режисьор — някой некадърник, както казвате, за да направи промените.

— И оправиха ли се така нещата? — запитах. — Нали професорът е казал, че ефектът върху семейни двойки е само толкова, колкото да предотврати извънбрачните...

— Оправиха се — Найтли ме прекъсна. Върху клепачите му трептеше сълза, но не съм сигурен дали бе от спомените или от четирите джина с тоник. — Оправиха се. Алис и аз се оженихме, но бракът ни бе почти веднага анулиран по взаимно съгласие, защото бе повлиян от въздействието на недопустими средства. А и заради непрестанното наблюдение, на което бяхме подложени, влиянието на незаконния еликсир върху нас бе за жалост нулев — въздъхна той. — Алис и Александър най-после се ожениха и сега тя, както разбирам, очаква дете.

Найтли откъсна поглед от почти празната си чаша и изведнъж нададе тревожен възглас:

— Господи! Пак тя.

Огледах се изумен. На прага се бе появило едно бледосиньо видение. Представете си, ако можете, едно чаровно лице, създадено за целувки, едно прелестно тяло, създадено за любов.

— Николас! Почакай! — извика жената.

— Това Алис ли е? — запитах.

— Не, не. Няма нищо общо с нея, свършено друга история е тази... Но аз не бива да оставам тука.

Поклатих глава със съжаление и съчувствие към него: горкият човек бе изтормозен от непрестанните чудесии и ред красавици, които кой знае защо се влюбваха в него. Мисълта за тази ужасна орис ме накара и аз да пресуша чашата си. Осъзнах, че такива чудати случки никога не ме бяха мъчили, нито бях имал подобни грижи.

И като си го помислих, странна работа, взех че си поръчах стръвно още едно питие и неволно изругах собствената си съдба.

КЪМ ЧЕТВЪРТТО ПОКОЛЕНИЕ

В десет предиобяд Сам Мартин излезна от таксито, опитвайки се, както винаги, да отвори вратата с една ръка, да удържи куфарчето си с друга и да извади портфейла си с трета. Но тъй като имаше само две ръце, разбра, че ще е трудна работа да се справи по този начин. Отново, както обикновено, той си удари коляното във вратата на таксито и макар вече да бе стъпил с единия крак на тротоара, ръцете му все още шареха безнадеждно по джобовите в търсене на портфейла.

Колоната от автомобили по „Медисън авеню“ се точеше сантиметър по сантиметър. Един червен камион по неволя намали още повече ход, но щом светлините на светофара се смениха, потегли рязко със скърцане. Белият надпис на каросерията информираше безразличния свят наоколо, че камионът е собственост на *Левкович и снове* — продажба на мъжко облекло на едро.

Левкович — мисълта на Мартин изведнъж ни в клин, ни в ръкав се насочи към надписа. Най-накрая откри портфейла си и стиснал куфарчето си под мишница, хвърли поглед на брояча: долар и шейсет и пет. Като сложиш отгоре двайсет цента за бакшиш, пиши ги отишли двете банкноти от по един долар. По-добре да развали петарка.

— Добре, вземи един и осемдесет и пет, братле — подаде той парите.

— Благодаря — отговори таксиджията механично и върна рестото.

Мартин пхна парите в портфейла си, прибра го, вдигна куфарчето и тръгна срещу човешкия поток на тротоара, за да стигне до стъклената врата на сградата. *Левкович* — сети се изведнъж и спря рязко.

Един минувач го изгледа през рамо.

— Прощавайте — смотолевти тихо Мартин и се отправи отново към вратата.

Левкович? Това не бе името, изписано на камиона. То беше Луковиц, Лу-ко-виц. Защо го помисли за Левкович? Въпреки

колежанския си немски, който променяше „у“ на „в“, откъде се взе това „ич“?

Левкович? Той рязко се отърси от цялата тази история. Ако й даде възможност, тя ще го преследва като празнична шумотевица.

По-добре да се концентрира върху работата си. Тук е, за да обядва с онзи човек Нейлър, най-вече за да постигне споразумение за един договор и на двайсет и три години да започне своята кариера. Ако бизнесът се развиеше нормално, както го планираше той, след две години ще се ожени за Елизабет и след още десет ще бъде солиден семеен човек с къща в предградията.

Влезе във фоайето с мрачна сдържаност и се запъти към асансьорите. Минавайки покрай указателя, плъзна поглед по белите надписи.

Имаше смешния навик да се опитва да прочете номерата на стайте набързо, без да забавя погледа си, или опазил Бог, да спира. Ако продължава да напредва все така, казваше си той, ще придобие уверен вид, вид на човек, който познава обстановката. А това беше наистина важно, след като работеше с други хора.

Търсеше Кулинетс, думата го изуми. Фирма, специализирана в производството на дребни кухненски приспособления, която се стреми решително да си извоюва име, женствено и сдържано едновременно.

Погледът му проследи имената с буква „М“ и продължи с все същото темпо. Мандел, Луси, Издателство Липерт (разположено на цели два етажа), Лафковиц, Кулин и т.н.... Ето го — 1024. Десети етаж. Добре.

Изведнъж се спря страшно изненадан, обърна отново глава към указателя и се втренчи в него, като човек, който пристига от друг град.

Лафковиц?

Що за правопис е това?

Беше съвсем ясно: Хенри Дж. Лафковиц, 701-ва. Написано с „А“. Никак не беше добре. Беше безполезно.

Безполезно ли? Защо безполезно? Той рязко тръсна глава, сякаш за да се отърси от замайването. По дяволите! Какво го интересува него как е написано името? Той се отдръпна ядосан и се забърза към вратата на асансьора, която се затвори под носа му, като го остави да чака объркан.

Вратата на един от другите асансьори се отвори и той бързо се шмугна вътре. Хвана куфарчето си под мишница и се постара да си придаде вид на енергичен заместник изпълнителен директор в най-добрата си форма. Трябваше да направи впечатление на Алекс Нейлър, с когото до сега бе общувал само по телефона. Ако ще се тормози с някакви си Левкович, Лафковиц...

Асансьорът безшумно спря на седмия етаж, за да излезе един младеж по риза. Той държеше табла, на която имаше три чашки с кафе и три сандвича. Когато вратите тръгнаха да се затварят, пред погледа на Мартин се мярна матирана витрина с черен надпис. На нея пишеше: 701 — Хенри Дж. Лефковиц — вносител. Двете крила на асансьора се съединиха и не се видя нищо повече.

Мартин чак се наведе напред от удивление. Нещо го подтикваше да извика: „Върнете ме обратно на седмия етаж“, но в асансьора имаше и други хора. А и в крайна сметка нямаше никаква причина да го прави.

И въпреки това го обзе смътно вълнение. В указателя наистина бе допусната грешка. Не беше „А“, а „Е“. Явно буквите ги е подреждал някакъв неграмотник.

Лефковиц. Пак не е както трябва. Асансьорът спря на десетия етаж и Мартин слезе. Алекс Нейлър от Кулинетс се оказа човек на средна възраст с кичур бяла коса, червендалесто лице и широка усмивка. Дланите му бяха сухи и груби, имаше доста здраво ръкостискане, като междувременно потупваше с лявата ръка Мартин по рамото в знак на приятелство.

— Ще дойда след две минути. Какво ще кажете да хапнем тук в сградата? Има отличен ресторант, барманът прави много добро мартини.

— Чудесно, чудесно! — Мартин се насили да изцеди капка ентузиазъм от пресъхналия кладенец.

Изминаха не две, а по-скоро 10 минути, но Мартин чакаше с обичайното неудобство, което изпитва човек в непознат офис. Той огледа тапицерията на столовете и малкото уютно местенце, където седеше млад и отегчен телефонист. Погледна картините на стената, дори се опита да се съсредоточи в списание за търговия, оставено на масата до него.

Само едно не правеше, не мислеше за Лев...

Той наистина *не мислеше* за това име.

Ресторантът беше добър или по-точно щеше да е добър, ако Мартин можеше да се отпусне изцяло. За щастие бе освободен от товара да поддържа разговора. Нейлър говореше бързо и шумно. Той разгледа менюто с опитно око, поръча яйца по бенедиктински и заговори за времето и отвратителните задръствания по улиците.

От време на време Мартин се опитваше да се съвземе, да излезе от състоянието на разсеяност, в което беше изпаднал, но всеки път безпокойството се връщаше. Нещо не беше наред. Името. Сгрешеното име. То му пречеше да се заеме с работата си.

С всички сили се опитваше да се освободи от налудничавата мисъл. Във внезапен словесен изблик Мартин поведе разговор за сливането на двете фирми. Беше безочливо от негова страна. Нямаше никаква основа за такъв разговор, смяната на темата беше прекалено рязка, но обядът беше добър, предстоеше им да хапнат десерт и Нейлър отговори благоприятно. Той призна неудовлетворението си от настоящите договори. Да, той имал предвид фирмата на Мартин и всъщност му се струва, че шансовете са добри. Той мисли, че...

— Как е момчето, Алекс? — един мъж сложи ръка на рамото на Нейлър.

Нейлър вдигна поглед към него ухилен и извика:

— Хей, Лефк, как върви работата?

— Не мога да се оплача. Ще се видим на... — мъжът отмина бързо.

Мартин не ги слуша внимателно. Понадигна се малко и усети, че коленете му треперят.

— Кой беше този мъж? — попита той веднага. Тонът му прозвуча по-настойтелно, отколкото искаше.

— Кой, Лефк? Джери Лефковиц. Познавате ли го? — Нейлър изглеждаше изненадан.

— Не. Как се пише името му?

— Л-е-ф-к-о-в-и-ц мисля. Защо?

— С „В“ ли?

— С „Ф“. Има също и „В“. — По лицето на Нейлър не остана и следа от доброто настроение.

— В сградата има един Лефкоуиц — продължи Мартин. — Името му е с „у“. Познавате ли Леф-КОУ-иц? Той е в 701-ва стая. Не е ли същият?

— Джери не работи в тази сграда. Той си има офис от другата страна на улицата. Този другия не го познавам. Това е голяма сграда, да знаете. Не следя всеки един. За какво е всичко това, впрочем?

Мартин разтърси глава и се отпусна на стола. Той самият не знаеше. А дори и да знаеше, то това не беше нещо, което би се осмелил да сподели. Можеше ли да каже: „Днес навсякъде ме преследват разни Левковиц.“

— Та говорехме за обвързване — каза той.

— Да — отговори Нейлър. — Както вече ви казах, наблюдавам компанията ви. Трябва да обсъдя нещата с момчетата от производствения отдел, разбирате, нали? Ще ви уведомя за резултатите.

— Разбира се — отвърна Мартин, потиснат до краен предел.

Нейлър нямаше да го уведоми. Всичко беше свършило, но дори и сега, въпреки депресията все още усещаше онова безпокойство.

Нейлър да върви по дяволите. Всичко, което Мартин иска, е да зареже това и да се заеме с другото. (С какво да се заеме? Но въпросът беше по-тих от шепот и постепенно избледняваше в съзнанието му...)

Обядът свърши. Срещнаха се като добри приятели, които отдавна не са се виждали, а се разделиха като непознати.

На Мартин му олекна.

Пулсът му биеше като бесен. Искаше да се махне по-скоро от тая сграда, населена с духове. Да излезе на улицата, пълна с духове. „Медисън Авеню“ в един и дваисет, в ранния следобед, когато слънцето свети ярко и десетки хиляди мъже и жени щъкат като мравки по булеварда открай докрай.

Мартин не можеше да се освободи от натрапчивата мисъл. Пъхна куфарчето си под мишница и отчаяно се запъти на север. Последната частичка здрав разум му напомни, че в три часа има среща на тридесет и шеста улица. Това за него вече нямаше значение. Продължи да върви към центъра на града. В посока север.

При петдесет и четвърта улица той пресече „Медисън“ и се упъти на запад. Внезапно се спря и погледна нагоре. На прозореца на едно магазинче имаше надпис. Виждаше се ясно — А. С. Лефкоуич, дипломиран счетоводител.

Беше с „ф“ и с „оу“, но те за първи път се съчетаваха с окончание „ич“. За първи път. Приближаваше се. Пак се запъти на север, по Пето авеню, бързаше по нереалните улици на нереалния град, преследваше нещо, а тълпите покрай него започнаха да оредяват.

Надпис на прозореца на приземен етаж гласеше М. Р. Лефкоуиц, д-р по медицина.

Малък, златист полукръг от букви на витрината на магазин за сладкиши: Джейкъб Левкоу. („Половин име — помисли Мартин. — Защо този ме занимава с половин име?“)

Сега улиците бяха пусли с изключение на различните варианти на Левкоуиц, Левковиц и Левкоуич, които изплуваха от нищото.

Мартин смътно осъзнаваше, че пред него има парк, потънал в неподвижна зеленина. Тръгна на запад. В ъгълчето на полезрението му се мерна парче вестник: единственото движение в този застинал, мъртъв свят. Отклони се от пътя си и го вдигна без да забавя ход. Беше на иврит, половин откъсната страница.

Не можеше да прочете написаното. Не различаваше избледнелите, еврейски букви, а и не и могъл, дори да бяха ясни. Една дума, обаче, се разбираше. Точно по средата на страницата, изписана с черен шрифт, като всички детайли на буквите бяха запазени до най-малката подробност. Мартин знаеше какво гласи думата, „Лефкович“. Повтори си я наум, но постави ударението на втората сричка; Леф-КУ-вич.

Пусна вестника да отлети с вятъра и влезе в опустелия парк.

Дърветата стояха неподвижни, листата им висяха в някакво странно, сънно състояние. Слънчевата светлина бе надвиснала отгоре му като мъртворешко бреме и не топлеше.

Мартин тичаше, но под краката му не излизаше прах и нито едно стръкче трева, върху което стъпваше, не се огъна нито веднъж.

И някъде в далечината видя пейка, на която седеше старец, единственият човек в пустия парк. Тъмна шапка с козирка засенчваше

очите му. Изпод краищата ѝ се подаваха кичури побеляла коса. Прошарената брада стигаше до горното копче на грубото яке. Вехтите панталони бяха закърпени, а износените и безформени обувки бяха увити с по едно парче груб плат.

Мартин спря. Нямаше сили да си поеме дъх. Успя все пак да изрече една единствена дума, с която зададе и въпроса си.

— Левкович?

Замръзна на мястото си, старецът се изправи, кафявите му очи се приближаха, втренчени в младия мъж.

— Мартин — въздъхна той — Самуел Мартин. Ти дойде.

Думите звучаха леко непознати, в произношението му се усещаше слабо влияние на чужд език. В думата „Самуел“ се долавяше едва чуто загатване на „Шамуел“. Грубите, съсухрени старчески ръце, набраздени от изпъкнали вени, се протегнаха, но веднага се дръпнаха назад, като че ли се страхуваха от допира.

— Търсих те, но тук, в този полудял град има толкова много хора. Толкова много с имена като Мартин, Мартинес, Мортон, Мертон. Спрях най-накрая, когато намерих зеленина, спрях само за миг, не бих се поддал на този грях — да загубя вяра. И тогава ти дойде.

— Аз съм — каза Мартин и за първи път осъзна кой е всъщност. — А ти си Финеха Левкович. Защо сме тук?

— Аз съм Финеха бен Йехуда, получих името Левкович по нареждане на Този, който дава фамилни имена на всички. Ние сме тук — продължи старият човек кротко, — защото аз се молих. Когато остарях, единствената ми дъщеря Лия, детето на моята старост, замина за Америка със съпруга си. Тя замени корените на старото с надеждата на новото. Синовете ми умряха, а Сара, жената на моето сърце, почина много отдавна. Живях сам. Дойде време и аз да умра, но не съм виждал Лия, откакто замина за тази далечна страна, а и вестите идваха много рядко. Душата ми копнееше да види нейните синове, синове от моята кръв; синове, в които душата ми може още да живее, да не умира.

Гласът му бе равен, а едва доловимата сянка на акцента следваше неизменно думите му и отекуваше в тях като величествен тътен на древен език.

— Молбите ми бяха чути, получих два часа, за да видя първия син от моя род, отворил очи на нова земя, в ново време. Сине на

дъщерята на дъщерята на моята дъщеря, намерих ли те най-сетне сред хаоса на този град?

— Но защо беше това търсене? Защо не ни събраха заедно веднага?

— Защото в надеждата на търсещия има сладост, сине мой — засия старецът. — И радост в намирането. Бяха ми дадени два часа, през които можех да търся; два часа, през които можех да намеря и аз намерих това, за което не бях и мечтал през живота си. — Старецът галеше с гласа си: — Добре ли си, сине мой?

— Добре съм, татко мой, сега, когато те намерих — каза Мартин и падна на колене: — Дай ми благословията си, татко мой, за да добрувам през целия си живот, за да бъде добре тази, която ще взема за жена, за да добруват и малките, които ще се родят от семето ми.

Той почувства лекия допир на старческата ръка върху главата си и улови едва чутия шепот, който бе единственият звук в целия притихнал град.

Когато се изправи, очите на стареца се вгледаха в неговите и се премрежиха. Може би не виждаха добре?

— Сега отивам в мир при своите деди, сине — промълви старецът и Мартин остана сам в парка.

В този миг светът отново оживя, слънцето засия както преди, вятърът задуха отново и всичко се плъзна назад.

В десет предиобяд Сам Мартин излезе от таксито и безуспешно започна да търси портфейла си. Потокът от коли пъплеше сантиметър по сантиметър.

Един червен камион намали ход и след това продължи по пътя си. На каросерията му имаше бял надпис, който гласеше „Ф. Левкович и синове. Продажба на дрехи на едро.“

Мартин не го видя. Но по някакъв начин знаеше, че всичко с него ще бъде наред. Някак си, както никога досега, той беше сигурен в себе си...

КАКВО Е ТОВА НЕЩО, НАРЕЧЕНО „ЛЮБОВ“?

— Но това са два различни биологични вида — капитан Гарм се взираше отблизо в съществата, отраснали на планета под тях. Оптичните му органи се настроиха за максимална яснота и изпъкнаха силно. Цветното петно над тях присветваше бързо.

На Ботакс му доставяше удоволствие да следи отново промяната на цветовете след месеците, прекарани в кабината за наблюдение на тази планета. Там той се опитваше да разбере смисъла на модулираните звукови вълни, излъчвани от местните жители. Общуването с цветове му носеше усещането за дома на далечния Персей, в другия край на Галактиката.

— Не два вида — поправи го Ботакс, — а две форми на един вид...

— Глупости, та те изглеждат съвсем различни. Слабо приличат на персианци, хвала на Същността. И не са чак толкова отвратителни на вид, каквито са повечето от останалите чужди форми. Приемлива конфигурация, отчетливи крайници. Нямаат обаче цвят. Могат ли да говорят?

— Да, капитан Гарм — побърза да отговори Ботакс, — подробностите са описани в доклада ми. Тези същества издават звуци чрез устата и гърлото си, нещо като сложно кашляне. Аз също се научих да го правя — възгордя се той скрито, — много е трудно.

— Сигурно ти се преобръща стомаха. Е, това обяснява техните плоски, неизпъкнали очи. Щом не говорят чрез цветове, то очите не са им чак толкова нужни. Между другото как можете да твърдите, че са от един вид? Онова от лявата страна с по-малко, има по-дълги ластари или каквото с там и изглежда с различни пропорции. То с плоско на места, на които другото не е. Живи ли са?

— Живи, но са в безсъзнание, капитане. Бяха хипнотизирани, за да не се страхуват, за да бъдат изследвани по-лесно.

— Но заслужава ли си да ги изследваме? Ние изоставяме от графика и имаме поне още пет по-важни свята от този за изследване. Поддържането на единици пространства от време е скъпо. Аз бих искал да ги върнем обратно и да продължаваме.

Влажното, вретеновидно тяло на Ботакс потрепваше от нетърпение. Тръбовидният му език отскачаше и се усукваше над сплескания нос, като в същото време очите му хлътнаха дълбоко в орбитите си. После перестата му трипръста ръка направи знак на отрицание, а тонът му мина почти изцяло в тъмnochервения спектър.

— Опазила ни Същността, капитане, за нас никой друг свят не е по-важен от този. Ние може би сме изправени пред огромна заплаха. Тези същества вероятно са най-опасните в Галактиката, капитане, само защото имат две форми.

— Не ви разбирам.

— Капитане, моя работа беше да изучавам тази планета. Беше ми много трудно, тя е уникална. Толкова е различна, че трудно проумявам различните ѝ характерни особености. Например почти всички видове на планетата имат две форми. Няма думи, с които да бъде описано това, нито дори теории. Мога само да говоря за тях като за първа и втора форма. Ако ми позволите да използвам техните определения, то онова малкото е „женско“, а това по-голямото е „мъжко“, което само по себе си показва, че съществата осъзнават разликата.

— Какъв отвратителен начин на комуникация — потръпна Гарм.

— И още нещо, капитане, за да се появи младо поколение, двете форми трябва да си съдействат.

Капитанът, който се беше навел, за да изследва отблизо съществата, а изражението на лицето му издаваше смесица от любопитство и отвращение, изведнъж се изправи:

— Да си съдействат ли? Що за безсмислица е това? Няма позначим признак за живот от този всяко живо същество да добива поколение в следствие на вътрешно комуникиране със себе си. За какво друго си заслужава да се живее?

— Едната форма наистина осигурява бъдещето поколение, но другата трябва да ѝ сътрудничи.

— Как?

— Това беше трудно за определяне. То е нещо много лично и в съществуващата литература, която прегледах, не можах да намеря

точно и подробно обяснение. Но успях да направя логични изводи.

— Смехория — Гарм поклати недоумяващо глава. — Пъпкуването е най-святата, най-личната функция на света. Така е в десетки хиляди светове. Както великият фотобард Левуин е казал: „По време на пъпкуване, по време на пъпкуване, по време на сладостното, възхитително пъпкуване, когато...“

— Капитане, вие не разбирате. Това взаимодействие между формите по някакъв начин (и аз още не съм сигурен как) води до смесване и прекомбиниране на гените. По този начин във всяко следващо поколение се получават нови характеристики на индивида. Възможностите са многобройни. Мутациите се проявяват почти веднага, докато при пъпкуването трябва да мине хилядолетие преди това да проличи.

— Да не се опитвате да ми кажете, че гените на един индивид могат да се комбинират с тези на друг? Знаете ли колко глупаво звучи твърдението ви в светлината на всичките принципи на клетъчната физиология?

— Със сигурност е така — отговори Ботакс нервно под ококорения поглед на капитана. — Еволюцията там е *невероятно* ускорена. Тази планета е гнездо на видове. Там има един милион двеста и петдесет хиляди различни видове.

— Дузина и половина най-вероятно. Не вярвайте на всичко, което сте прочели в местната литература.

— Виждал съм няколко дузини от съвсем различни видове на съвсем малка площ. Уверявам ви, наистина. Дайте на тези същества малко време и те ще мутират в достатъчно силни интелектуални индивиди, за да ни превземат и да управляват Галактиката.

— Докажете, че това съдействие, за което говорите, е факт, Изследователю, тогава и аз ще обмисля предложенията ви. Ако не успеете, ще отрека всичките ви съображения като несъстоятелни и ще продължим останалите си изследвания.

— Мога да го докажа — цветовете на Ботакс преминаха в наситения жълто-зелен спектър. — Съществата от този свят са уникални в друг аспект. Те са наясно какъв напредък биха могли да имат, но още не са го постигнали. Това е следствие на вярата им в бързата промяна, която се извършва непрекъснато пред очите им. Именно поради тази причина те си позволяват да натрупват

литература, която засяга пътуването в космоса, макар и още да не са го усвоили. Преведох понятието им за тази литература като „научна фантастика“. Сега съм задълбал в този жанр, защото мисля, че там, в своите сънища и желания, те ще се покажат в цялата си същност. И именно там ще открием каква опасност представляват те за нас. Именно от тази научна фантастика аз си направих извода за взаимното им сътрудничество, съдействие.

— И как го постигнахте?

— В този свят има едно издателство, което публикува научна фантастика, почти изцяло посветена на различните аспекти на тяхното взаимодействие. Те не говорят съвсем свободно на тази тема. Това малко дразни, но те постоянно използват намеци. Името на това издателство, доколкото мога да го изразя светлинно, е „Възпроизводственик“. Съществото, което го управлява, според мен се интересува само от вътрешните форми на съдействие и ги търси навсякъде със систематична и научна упоритост. Именно това ме насочи към него. Издателството е открило някои от фазите на съдействие в научната фантастика и аз се оставих материалите да ме водят. От разказите научих как да постигна това съдействие.

Капитане, моля ви, когато съдействието бъде постигнато и малките се появят пред очите ви, дайте заповед да не бъде оставен дори един атом от тази планета.

— Добре — съгласи се капитан Гарм уморено. — Върнете ги в съзнание и правете, каквото ще правите, само че побързайте.

Мардж Скидмор изведнъж осъзна, че се намира на непознато място. Тя ясно си спомняше спирката в здрачината. Мястото бе почти безлюдно. Имаше само още двама души. Близко до нея стоеше някакъв мъж, а в другия край на платформата имаше още един. В далечината се чуваше приглушеното тракане на приближаващ влак...

После край нея нещо присветна, а вътрешностите ѝ сякаш се преобърнаха, когато забеляза мъглявото видение на някакво вретеновидно тяло, мазна, капеща слуз. Усети, че се издига, а сега...

— О, господи — потрепера тя, — то е още тук. А, има и още едно.

Усети, че ѝ се повдига, но не се страхуваше. Почти се възгордя от смелостта си. Мъжът, който се намираще до нея, не помръдваше, както и тя самата, но бе все още замаян. Този човек стоеше съвсем близо до нея на гарата.

— Хванали са и вас — проговори тя. — Кого още са хванали?

Чарли Гримуолд се чувстваше отпуснат и подпухнал. Опита се да вдигне ръка, за да си свали шапката и да заглади косата си, но откри, че това е доста трудно. Почти не можеше да се движи, сякаш бе обвит от нещо като гума. Затова се отпусна и мрачно погледна жената срещу себе си. Реши, че тя е на около трийсет и пет, хубава коса, а роклята ѝ стоеше добре. В момента, обаче, той просто искаше да е някъде другаде и това, че има компания, та била тя и женска, не му подейства никак добре.

— Не знам, госпожо, аз просто си стоях на гарата.

— Аз също.

— А после нещо ми присветна. Не чух нищо. И сега съм тук. Трябва да са малките човечета от Марс или от Венера, или от някое друго подобно място.

— И аз така си мисля — кимна Мардж живо. — Изглежда се е приземила летяща чиния. Страх ли ви е?

— Не. Забавно е, не намирате ли? Мисля, че полудявам. Ако не е така, *би трябвало* да се страхувам.

— Смешно е наистина, аз също не съм уплашена. О, господи, ето едно от тях идва насам. Ако ме докосне, ще се разкрещя. Вижте ги тези криви ръце. Ами тази набръчкана кожа, цялата олигавена. Повдига ми се.

Ботакс се приближи предпазливо и заговори със стържещ глас:

— Същества! Ние няма да ви нараним, но сме принудени да ви молим да си съдействате.

— Ей, та то говори — каза Чарли. — Какво имащ предвид под „да си съдействате“?

— Двамата заедно — поясни Ботакс, — един с друг.

— А, какво е това? — Чарли погледна Мардж. — Разбирате ли за какво говори, госпожо?

— Нямам никаква представа — отговори тя надменно.

— Имам предвид, госпожо — Ботекс реши да употреби една дума, която беше чул като по-къс синоним на процеса.

— Какво — изкрещя Мардж с все сила, а лицето ѝ пламна от гняв.

Ботакс и капитанът закриха с ръце слуховите си отвори, разположени по средата на вретеновидните им тела, изпитваха болезнени трептения от децибелите.

Мардж бързо и почти несвързано продължи:

— На всичкото отгоре и това. Аз съм омъжена жена, ей вие. Ако моят Ед беше тука, щяхте да си го получите от него. А ти, умнико — обърна се тя към Чарли, — който и да си, ако си мислиш...

— Госпожо, госпожо — заговори Чарли отчаяно. — Аз нямам нищо общо. Имам предвид, че съм далеч от идеята да се нахвърля върху една дама. Ама аз, аз също съм женен. Аз имам три деца. Чуйте...

— Какво става, изследователю Ботакс? — запита капитан Гарм. — Тази какафония е ужасна.

— Ами, процесът включва сложен ритуал — притеснено отговори Ботакс. — В първия момент те са неподатливи. Това повишава крайния ефект. Точно след тази фаза кожата им трябва да бъдат свалени.

— Трябва да бъдат одрани?

— Не точно одрани. Това са изкуствени кожи, които могат да бъдат сваляни безболезнено и трябва да бъдат свалени. Особено кожата на малката форма.

— Добре тогава, кажете ѝ да си свали кожата. Наистина, Ботакс, никак не ми е приятна тази история.

— Не мисля, че ще е добре да казвам на малката форма каквото и да е. По-добре да следим ритуала отблизо. Тук имам откъси от онези космически разкази, за които мъжът от „Възпроизводителник“ периодично е писал. В тях кожата са сваляни насилствено. Ето тук има едно такова описание: „... който изпокъса дрехите на момичето. Остави около тънката ѝ фигура само парцали. За момент почувства топлината на оголената ѝ гръд върху лицето си...“ Продължава в същия дух. Разбирате ли, разкъсването, насилственото сваляне на дрехите, действа като стимул.

— „Гръд“!? — учуди се капитанът — не разпознавам светлинния сигнал.

— Измислих го, за да поясня. Отнася се за издутините по горната част на малката форма.

— Разбирам. Е, кажете на голямата форма да разкъса кожата на малката. Какво шантаво нещо е това съдействие.

— Господине — обърна се Ботакс към Чарли, — разкъсайте роклята на момичето, моля ви! Ще ви освободя за целта.

Мардж ококори очи. Тя се извърна към Чарли:

— Да не си посмял. Не смей да ме пипаш, сексуален маниак.

— Аз?! — учуди се Чарли. — Това не е моя идея. Да не си мислите, че ще тръгна да късам дрехи наляво и надясно? Слушай — обърна се той към Ботакс, — аз имам жена и три деца. Ако тя разбере, че съм късал рокли, ще си изпатя. Знаеш ли какво прави жена ми само като погледна към някоя друга жена? Слушай...

— Той още ли е неподатлив? — попита капитанът нетърпеливо.

— Явно чуждата среда удължава тази част от съдействието — поясни Ботакс. — Тъй като знам, че това протакане ви е неприятно, то аз сам ще изпълня тази част от ритуала. От време на време в разказите е описано как и представители на чужди планети осъществяват свалянето на кожата. Ето например тук — потърси той из бележките си — те описват тези създания като отворителни. Съществата на тази планета имат глупави схващания, както разбирате. Никога не им се е случвало да си представят красиви индивиди като нас, с фина слуз, която да ги покрива.

— Давайте, хайде. Не губете целия ден.

— Да, капитане. Пише, че извънземният „... се приближи до момичето. Сграбчи я, а тя крещеше истерично. По тялото ѝ се забиваха нокти и късаха дрехите на парцали, докато тя крещеше истерично.“ Виждате, че местното същество крещи от удоволствие, докато му свалят кожата.

— Хайде тогава, Ботакс, свалете ги. Но моля ви, не допускате пищене. Аз целият треперя от звуковите вълни.

— Ако не възразявате — каза Ботакс вежливо на Мардж.

Един от плоските му пръсти, свит като кука, се приближаваше към презрамката на роклята ѝ. Мардж отчаяно започна да се извива.

— Не ме докосвай, не ме докосвай. Ще ми олигавиш дрехите. Виж какво, тази рокля струва двацет и четири долара и деветдесет и пет цента в магазина на Орбах. Не се приближавай, чудовище такова. Ама виж му само очите... — тя отчаяно се опитваше да отблъсне протягащата се към нея извънземна ръка. — Мазно чудовище с очи на насекомо, това си ти. Сама ще я сваля, само не я пипай с лигавата си ръка, за бога.

Тя посегна към ципа, като в същото време каза на Чарли:

— Не смей да гледаш.

Той затвори очи и присви рамене примирено.

— Е, добре — каза Мардж щом съблече дрехата си, — доволни ли сте сега?

Пръстите на капитан Гарм потрепваха от неудовлетворение.

— Това ли е гърдта? Другото същество защо гледа настрани?

— Прави го без желание, капитане, без никакво желание. Освен това гърдта още е покрита. Още кожи трябва да бъдат свалени. Когато е оголена, гърдта е много силен стимул. Непрекъснато е описвана като сфери от слонова кост, бели кълбета или други подобни изрази. Тук имам рисунки и скици, които съм взел от кориците на онези списания. Ако ги разгледате, ще откриете, че на всяка от тях съществата са с различно оголена гърд.

Капитанът замислено гледаше ту картините, ту Мардж и обратно.

— Какво е слонова кост?

— Това е друга измислена от мен светлинна дума. Тя означава роговото вещество на едно от големите, по-слабо интелигентни същества от планетата.

— А! — капитан Гарм премина в пастеленозеления спектър от задоволство. — Това обяснява нещата. Малкото същество е от военните части и това са бивни, с които мачка врага.

— Не, не. Те са доста меки, доколкото знам — каза Ботакс и малката му, кафява ръка посочи към обекта на дискусията, при което Мардж изпищя и се отдръпна.

— Каква друга роля имат тогава?

— Мисля, че се използват за хранене на малките — каза Ботакс след известен размисъл.

— Малките ги ядат? — запита капитанът, потресен.

— Не ядат точно тях. Обектите произвеждат течност, с която малките се хранят.

— Хранят се с течност от живо тяло?! Пфу — отврати се капитанът и се хвана за главата с всичките си три ръце, като измъкна рязко средната си ръка изпод обвивката, сякаш за да удари Ботакс.

— Мазно, триръко чудовище с очи на насекомо — изкрещя Мардж.

— Уха-а-а! — реагира веднага Чарли.

— Ей, ти, я си дръж очите затворени.

— Слушайте, госпожо, опитвам се да не гледам.

Ботакс отново се приближи:

— Госпожо, бихте ли свалили останалото?

Мардж се изправи максимално, доколкото имаше свобода на действие на малката площадка, към която бе като прикована.

— Никога! — изкрещя жената.

— Аз ще го махна тогава, ако желаете.

— Не ме докосвай! За бога, недей да ме докосващ! Виж я само слузта по него. Добре, ще ги сваля — заговори тя тихо и започна да сваля останалите си дрехи, като хвърляше убийствени погледи по посока на Чарли.

— Нищо не се случва — отбеляза капитанът силно неудовлетворен, — а и този екземпляр тук изглежда дефектен.

Ботакс почувства намека за своята собствена некомпетентност.

— Доведох ви два свършени индивида. Какво не му с наред на съществото?

— Гръдта не е направена от кълба или сфери. Знам какво е сфера, а и в тези картинки те пак така са изобразени. Онова там са големи сфери. Това същество, обаче, няма нищо повече от малки парчета суха плът. А и те са почти безцветни.

— Глупости — възропта Ботакс, — трябва да допуснете естествени вариации при индивидите. Нека питаме самото същество. Госпожо, вашите гърди дефектни ли са?

Очите на Мардж се отвориха широко и няколко мига тя не можа да реагира по никакъв друг начин, освен с диви викове „Истински са!“.

— Аз може и да не съм Джина Лолобриджида или Анита Егберг — отприщи се най-последно словесният поток, — но съм си съвсем наред. Господи, де да беше тука моят Ед... Слушай ти — обърна се тя към Чарли, — кажи им ти на тия лигави същества, дето са с очи на насекоми, че на развитието ми нищо му няма.

— Госпожо — поясни Чарли, — аз не гледам, не си ли спомняте?

— Да де, не гледаш! Достатъчно си видял вече, така че просто можеш да си отвориш калпавите очи и да се застъпиш за една дама, ако си поне малко джентълмен, каквото сигурно не си.

— Ами какво да кажа — започна Чарли, поглеждайки косо Мардж, а тя през това време си бе поела въздух и пъчеше гърдите си, — не искам да се забърквам в такива деликатни работи, но... предполагам, че сте си наред.

— *Предполагаш* ли? Ти сляп ли си или какво? Аз съм била кандидатка за мис Бруклин в случай, че не знаеш. И се провалих заради талията, а не заради...

— Добре, добре. Хубави са. Честно. Те са нормални — мъжът чевръсто закима по посока на Ботакс, — тя си е наред. Не съм голям експерт, разбирате ме, но за мен те са съвсем наред.

Мардж се успокои.

Ботакс също се успокои. Той се обърна към Гарм:

— По-голямата форма прояви интерес, капитане. Стимулът проработи. Сега трябва да направим и последната процедура.

— И тя е?

— Няма светлинно определение за нея, капитане. Процесът се състои в допирането на органите за говорене и хранене на двете форми. Все пак съм измислил светлинен сигнал и за този процес. Наричам го „целувка“.

— Тази гадост няма ли да свърши? — простена капитанът.

— Това е кулминацията. Във всички разкази след като кожата се махнати насила, те преплитат крайниците си и се потапят в горещи целувки. Това е възможно най-смисленият и точен превод на описанието на тази последна фаза. Ето един пример, само един, който се употребява най-често: „Той прегръщаше момичето, а устните му бяха притиснати към нейните.“

— Може би едното същество е искало да погълне другото.

— Съвсем не — отрече Ботакс, — това са изгарящи целувки.

— Как така „изгарящи“? Да не би да се получава горене?

— Не смятам така. Мисля, че по този начин описват покачването на температурата при това действие. Може би колкото по-висока е температурата, толкова по-успешно ще е възпроизвеждането. Без тази стъпка малките няма да бъдат създадени.

— Това ли е всичко? Само това? — капитанът приближи дланите си една към друга, без да смее да изрази мисълта си по светлинен начин.

— Това е всичко — каза Ботакс. — В нито един от разказите не съм намирал сведения за по-нататъшна физическа активност за възпроизводство. Нищо не е отбелязано дори и във „Възпроизводителник“. Понякога, след описанието на целуването те пишат по някой ред от символи, които приличат на звездички, но смятам, че това е знак за повече целувки. По целувка за всяка звезда, когато искат да имат многобройно потомство.

— Нека направят само едно малко същество сега, моля ви.

— Разбира се, капитане.

— Господине, ще целунете ли госпожата? — в интонацията на Ботакс явно пролича сурова решимост.

— Слушайте, аз не мога да се движа — реагира Чарли.

— Ще ви освободя.

— На госпожата може да не ѝ хареса — продължи Чарли.

— Можеш да си съвсем сигурен, че няма да ми хареса. Стой далеч от мен — предупреди Мардж.

— Бих искал, госпожо, но как ще реагират те, ако не го направя? Вижте, не искам да ги ядосвам. Можем само... нали знаете... една малка целувчица.

Тя се колебаеше, защото разбираше правотата на предупреждението му.

— Добре, но без щуротии. Нямам навика да стоя така като на повикване пред всеки, на когото му скимне.

— Знам, госпожо. Не е по моя вина, трябва да признаете.

— Същински чудовища, при това лигави — замърмори гневно Мардж. — Като ги гледам как командват, сигурно се мислят за богове или нещо такова. Богове от слуг, това са те!

— Ако може, госпожо? — приближи се мъжът до нея. Той изрази почитанията си с едно докосване до главата, жест, който символизираше свалянето на шапка пред дамата. Едва после сложи внимателно ръце върху голите рамене на Мардж и се наведе към нея.

Жената се стегна до такава степен, че жилите по врата ѝ изпъкнаха. Устните им се срещнаха.

— Аз не улавям никакво покачване на температурата — светлинният сигнал отбеляза раздразнението на Гарм.

Топлинният детектор на главата му се беше увеличил до максимум.

— Аз също — обърка се Ботакс, — въпреки че ние правим всичко, както е описано в разказите. Мисля, че крайниците му трябва да са малко по-изпънати... А, точно така. Виждате ли, получава се.

Почти несъзнателно Чарли бе плъзнал ръка по голото, меко тяло на Мардж. За момент изглеждаше така, сякаш жената се поддаде на ласката, после изведнъж рязко се отдръпна, но полето не я пускаше.

— Пусни ме — прошепна тя, правейки опит да се освободи от целувката на Чарли. А после неочаквано го ухапа. Той извика силно и се отдръпна. Държеше се за долната устна, дори огледа пръстите си — помисли, че му тече кръв.

— Какво става, госпожо?

— Съгласихме се просто на целувчица, това става. Какво се опитваш да направиш? Ти да не си някакъв плейбой? Господи в какво обкръжение съм?! Сред плейбой и богове от слуз!

Капитан Гарм просветна с бърза смяна на синьо и жълто:

— Стана ли? Колко ще чакаме сега?

— Струва ми се, че трябва да стане веднага. По цялата планета, когато трябва да се възпроизведеш, се възпроизвеждаш. Няма никакво чакане.

— Така ли? Като си спомня всичките навици, които ми описахте, не смятам, че ще се размножавам отново някога. Моля ви, приключвайте този експеримент.

— Само един момент, капитане.

Изминаха не един и два момента и светлината над очите на капитана бавно започна да се променя към яркооранжево. А светлината

на Ботакс почти избледня.

— Извинявайте, госпожо, но кога ще се пъпкувате? — запита най-после той.

— Кога да се какво?...

— Кога ще имате малки?

— Аз вече имам дете.

— Искам да кажа сега.

— Не бих казала, че ще го направя. Не съм готова още за друго дете.

— Какво, какво? — запита капитанът. — Какво казва?

— Изглежда, че тя няма намерение точно сега да се сдобие с потомство.

— Знаете ли какво мисля аз, Изследователю? — цветното петно на капитана светна ярко. — Мисля, че имате болен, перверзен разсъдък. Нищо не се случва с тези същества. Няма никакво съдействие между тях и не се появява никакво малко. Мисля, че те са два различни вида и че вие си играете някаква глупава игричка с мен.

— Но, капитане... — понечи да се оправдае Ботакс.

— Никакви „но капитане“. Вече видях достатъчно. Вие ме разстроихте, от всичко това ми се повдига, отвратихте ме с представата си за пъпкуването, а да не говорим, че ми загубихте времето. Просто търсите гръмки заглавия и слава, но аз ще се погрижа да не ги получите. Веднага се отървете от тези същества. Дайте на онова кожата и върнете екземплярите там, където ги намерихте. Длъжен съм да удържа от заплатата ви всичките разходи за поддържането на полето за временен престой.

— Но, капитане...

— Обратно ви казах, върнете ги обратно на същото място и в същият момент, в който ги взехте. Искам тази планета да си остане недокосната и ще се погрижа това наистина да бъде така.

Той хвърли още един разярен поглед към Ботакс:

— Един вид, две форми, гръд, целувки, съдействие — пфу... Вие сте глупак, изследователю, също и тъпак, а най-вече сте извратено, извратено, извратено същество.

Спор не можеше да има. Ботакс с разтреперани ръце се зае да върне съществата обратно.

Те стояха на гарата и се оглеждаха като обезумели. Припаднаше здрач и се чуваше тихото тракане на приближаващия се влак.

— Господине, това наистина ли се случи? — запита колебливо Мардж.

— Аз си го спомням — кимна в знак на потвърждение Чарли.

— Не можем да кажем на никого — отбеляза Мардж.

— Разбира се, че не можем. Ще ни помислят за луди. Знаете какво имам предвид, нали?

— Уф-ф-ф! Ами да — Мардж отмести погледа си.

— Слушайте, съжалявам, че трябваше да изтърпите всичко това. Не беше по моя вина.

— Всичко е наред, знам — Мардж бе забила поглед в дървената платформа, върху която стояха.

Шумът от влака се усилваше.

— Искам да кажа, госпожо, че никак не изглеждате зле. Дори сте доста привлекателна, но аз бях прекалено смутен, за да ви го кажа.

— Няма нищо — усмихна се тя неочаквано.

— Би ли искала да прием по чаша кафе, за да се поуспокоим? Жена ми не ме очаква точно сега.

— О, добре. Ед е извън града за уикенда и на мен не ми остава нищо друго, освен да се прибера в празния апартамент. Детето е при майка ми.

— Хайде, тогава. И без това сме почти познати.

— И аз така казвам — засмя се тя.

Влакът спря, но те не се качиха, а слязоха по стълбите и тръгнаха по улицата.

Изпиха не по едно кафе, а по няколко коктейла и тогава Чарли не можеше да я остави да се прибере сама, така че я изпрати до тях. Мардж пък от своя страна се почувства задължена да го покани, за малко, естествено.

В това време на кораба покрусеният Ботакс правеше последни опити да докаже правотата си. Докато Гарм приготвяте кораба за отлитане, Ботакс трескаво нагласи прихващащия лъч, за да погледне съществата, които бяха изследвали. Той намери Чарли и Мардж в нейния апартамент. Крайниците му се вдървиха и той започна да проблясва с ярките цветове на дъгата.

— Капитан Гарм! Капитане, вижте ги сега какво правят!
Но в същия момент корабът напусна полето за временен престой.

МАШИНАТА, КОЯТО СПЕЧЕЛИ ВОЙНАТА

Имаше още много да се празнува. Веселбата отекваше дори в усамотените дълбини на подземията на Мултивак.

Ако не друго, там поне имаше изолация и тишина. За първи път от десет години техници не се суетяха около частите на гигантския компютър. Меките светлини не примигваха учестено, потокът от информация, който обикновено минаваше в две посоки, сега бе замрял.

Нямаше дълго да се задържи така, защото нуждата от обществен ред бе огромна. Но сега за ден, за два или може би за седмица, дори Мултивак можеше да празнува и да почине малко.

Ламар Суифт свали военната си шапка и погледна надолу по дългия, пуст, главен коридор на огромния компютър. Седна в един от въртящите се столове на техниците и униформата му, в която никога не се чувстваше удобно, доста се измачка.

— Всичко това ще ми липсва. Трудно ми е да си припомня — продължи той — кога не сме били във война с Денеб. Сега ми се струва неестествено да сме в мир и да гледаме към звездите без страх.

Двамата мъже при главния директор на Слънчевата Федерация бяха по-млади от Суифт. Нито един от тях не бе посивял толкова много, колкото той, нито един не изглеждаше така уморен.

Джон Хендерсън имаше тънки, фини устни и му бе трудно да прикрие облекчението си в разгара на празника:

— Те са унищожени! Унищожени ви казвам! Това си го повтарям отново и отново и пак не мога да повярвам. Толкова много години все говорехме за заплахата, надвиснала над Земята и над всичките нейни светове, над всеки човек. И през цялото време това беше самата истина, всяка дума беше вярна. Сега обаче сме живи, а денебианците са тези, които бяха разбити и унищожени. Те няма да ни заплашват никога вече!

— Благодарение на Мултивак — каза Суифт, като хвърли един поглед към невъзмутимия Яблонски, който през цялата война беше главен тълкувател на оракула. — Така ли е, Макс?

Яблонски потръпна. Посегна машинално за цигара, но се отказа. Единствен той от хилядите, които живееха в тунелите на Мултивак, имаше привилегията да пуши, но към края упорито се стараше да не се възползва от нея.

— Е, така твърдят *те* — каза той и посочи с широкия си палец нагоре.

— Ревнуваш ли, Макс?

— Защото празнуват в чест на Мултивак? Защото Мултивак е големият герой на човечеството в тази война ли? — Скулестото лице на Яблонски се поразведри малко:

— Какво значение има това за мен? Нека Мултивак бъде машината, която спечели войната, ако това ги удовлетворява.

Хендерсън погледна останалите двама с крайчеца на очите си. В тази кратка почивка, която тримата бяха потърсили инстинктивно в единственото тихо ъгълче на този луд град; в този преход от опасностите на войната към трудностите на мира, когато за момент можеха да се отпуснат, той мислеше единствено за тежестта на своята вина.

Изведнъж сякаш осъзна, че тя е вече прекалено тежка и непоносима. Трябваше да се отърве от нея, заедно с войната, още сега!

— Мултивак няма нищо общо с победата. Той просто е една машина.

— Една голяма машина — допълни Суифт.

— Тогава — просто една голяма машина. Тя не струва нищо повече от информацията, с която я захранвахме.

За момент той замълча, внезапно успокоен от казаното.

— Ти би трябвало да знаеш — погледна го Яблонски, дебелиите му пръсти отново опипаха една цигара, но после пак я оставиха, — ти доставяше информацията. А може би просто сега си приписваш изцяло заслугата?

— *Не* — ядоса се Хендерсън, — няма никакви заслуги. Какво знаете вие за информацията, която Мултивак трябваше да преработва? Тя беше обработвана предварително от стотици помощни компютри тук на Земята, на Луната, на Марс и дори на Титан. Титан винаги закъсняваше и все имахме чувството, че ще получим оттам някакви отклонения.

— Това би могло да доведе до лудост всеки — отбеляза Суифт със симпатия.

— Не беше само това — поклати глава Хендерсън. — Признавам, че преди осем години, когато смених главния програмист Лепонт, се бях изнервил. Но в онези дни се ширеше безгрижно настроение. Войната бе още далеч, струваше ни се като едно приключение, без никакви опасности. Не бяхме стигнали до фазата, когато въоръжените части трябваше да поемат командването, когато междувездните бази можеха да погълнат цяла планета, ако бяха насочени правилно. Но после, когато започнаха истинските трудности... Вие нищо не знаете за тях. — Той най-после си позволи да излее гнева си.

— Е, кажи ни — подхвърли Суифт. — Войната свърши и ние спечелихме.

— Да — потвърди Хендерсън и кимна. Не биваше да забравя това. Земята бе победила, значи всичко е било за добро. — Ами информацията стана безсмислена.

— Безсмислена ли? — учуди се Яблонски. — Буквално ли имаш предвид?

— Буквално, а вие какво очаквахте? Вашият проблем се състои в това, че не бяхте в нейната месомелачка. Вие никога не напускахте Мултивак, Макс, а вие, господин директор, никога не напускахте резиденцията, освен за редките официални посещения, когато виждахте това, което те искаха да видите.

— Аз знаех — отвърна Суифт, — както може би сте се досетили.

— Знаете ли — продължи Хендерсън — до каква степен информацията за нашите силови единици, за наличните ресурси, за тренирани бойни единици — всъщност за всичко важно — беше станала несигурна през втората половина на войната? Лидери, военни и цивилни представяха личната си гледна точка, като по този начин замазваха лошите новини и превъзнасяха добрите. Каквото и да правеха машините, хората, които ги програмираха и интерпретираха резултатите, трябваше да мислят за собствените си кожи и за конкуренцията, която да изпързаят. Нямаше начин това да бъде спряно. Аз опитах и се провалих.

— Разбира се — съгласи се Суифт спокойно, — разбира се, че си опитал.

Този път Яблонски реши, че ще си запали цигарата.

— И все пак предполагам — намеси се той в разговора, — че си давал на Мултивак информация. Не си ни казал нищо за несигурността в данните.

— Как можех да ви кажа? А дори и да го бях направил, как можехте вие да си позволите да ми повярвате? Всичките ни усилия бяха насочени към Мултивак. Той беше единственото велико оръжие на наша страна, защото денебианците нямаха нищо подобно. Какво друго запазваше вярата пред лицето на смъртта, освен убеждението, че Мултивак ще предрече и опише всеки денебиански ход, винаги ще ни направлява и ще предотврати провалянето на нашите действия. Велика Вселено, след като нашата наблюдателна база беше унищожена в хипер-пространството, ние вече нямахме сигурна информация за денебианците, която да дадем на Мултивак и не смеехме да оповестим това публично.

— Съвсем вярно е — съгласи се Суифт.

— Ами тогава — продължи Хендерсън, — ако ви бях казал, че информацията не е надеждна, какво бихте направили, освен да ме отстраните и да откажете да ми вярвате? Не можех да го допусна.

— И какво направи? — попита Яблонски.

— Войната вече е спечелена, затова ще ви кажа какво направих. Кorigирах данните.

— Как? — попита Суифт.

— Интуиция, предполагам. Разбърквах ги докато не започваха да изглеждат както трябва. Отначало не смеех да го правя; променях по малко тук и там, за да поправа очевидно невъзможните факти. Когато видях, че небето не се срутва върху нас, станах по-смел. Към края вече почти не ми пукаше. Просто пишех нужната информация такава, както трябваше да е. Дори имах допълнителните данни на Мултивак, с помощта на една моя програмна схема. Създадох я специално за тази цел.

— Свободно избрани данни ли? — попита Яблонски.

— Съвсем не. Вкарах доста необходими факти.

Яблонски съвсем неочаквано се усмихна и тъмните му очи просветнаха:

— Три пъти ми беше докладвано, че някой без разрешение използва допълнителните данни, но не предприемах нищо. Ако имаше

значение, щях да проследя рапорта и да те хвана, Джон. Щях да разбера какво правиш. Но, разбира се, нищо относно Мултивак не беше от особено значение в онези дни, така че на тебе ти се размина.

— Какво имаш предвид под „нищо не беше от особено значение“? — попита подозрително Хендерсън.

— Нищо не беше от значение. Предполагам, че ако го бях казал навремето, щях да ти спестя. Но ако ми беше казал това, което преди малко сподели, щеше да ми спестиш моята мъка. Какво те караше да мислиш, че Мултивак е в изправност, каквато и информация да му подавахме?

— Не е бил в изправност ли? — възкликна Суифт.

— Всъщност не. Не беше надежден. Преди всичко къде бяха техниците през последните години на войната? Ще ви кажа: те работеха с компютри на стотици места в Галактиката. Нямаше ги! Аз трябваше да се задоволя с хлапета, на които нямах доверие и с ветерани, които не разбираха новите технологии. Освен всичко друго смятате ли, че можех да се доверя на полупроводниковите елементи, които идваха от Криогения през последните години? За мен нямаше значение дали данните, с които работеше Мултивак, бяха верни или не; самите *резултати* не бяха надеждни. Това го знаех.

— И какво направи? — заинтересува се Хендерсън.

— И аз постъпих като теб, Джон. Нагласях нещата в съответствие с интуицията си и така машината спечели войната.

Суифт се отпусна на стола и опъна крака:

— Какви разкрития. Оказва се, че съм получавал преработена от човек интерпретация на преработени от човек данни, които да ми помагат при взимането на решения, така ли?

— Така се оказва — отвърна Яблонски.

— Тогава предполагам, че съм бил прав, като не се уповавах много на тези данни — каза Суифт.

— Не си ли? — Яблонски, въпреки казаното преди малко, изглеждаше обиден.

— Не. Мултивак може и да казва: „Удари тук, не там; направи това, а не онова; чакай, не действай.“ Но аз никога не можех да бъда сигурен, че това наистина го казва той. Никога не можех да съм абсолютно сигурен.

— Но крайните резултати винаги бяха ясни, сър — учуди се Яблонски.

— За тези, които не трябваше да взимат решения, може би, но не и за мен. Ужасът от отговорността при взимането на тези решения беше непоносим и дори Мултивак не беше достатъчно основание, за да се отърва от този товар. Важното е, че съм имал правото да се съмнявам. Нещо, което ми носи огромно облекчение.

Въввлечен в съзаклятничеството на взаимните признания, Яблонски заряза официалностите:

— Какво направи тогава ти, Ламар? Все пак ти взимаше решенията. Как?

— Е, вече май е време да се връщаме, но защо първо да не ви кажа? Аз използвах компютър, Макс, но по-стар от Мултивак, много по-стар.

Той бръкна в джоба си за цигари и извади един пакет, а заедно с него загреба и шепа монети. Стари монети от времето, когато недостига на метални суровини въввлече хората в кредитната система, а оттам и към компютърната система.

— Аз още се нуждаю от тези неща — усмихна се Суифт смутено, — за да си представям парите. Един стар човек трудно загърбва навиците от младостта си.

Той захапа цигара и пусна монетите една по една обратно в джоба си. Последната монета я задържа, загледан в нея разсеяно:

— Мултивак не е първият компютър, приятели, нито най-известният, нито такъв компютър, който може да вдигне тежестта за едно решение от плещите на ръководителя. Една машина наистина спечели войната, Джон. Поне едно много просто устройство за смятане го направи. Устройство, което използвах всеки път, щом се налагаше да взимам важно решение.

И със спокойна усмивка, която бе отправена към спомените му, Суифт подхвърли монетата във въздуха. Докато се въртеше, тя проблясваше във въздуха. Когато падна в протегнатата му длан, Суифт я стисна и я сложи върху лявата си ръка. Дясната все още стоеше отгоре и криеше монетата.

— Ези или тура, господи?

МОЯТ СИН, ФИЗИКЪТ

Косата ѝ бе светлозелена, убит ябълковозелен цвят. Прическата — доста старомодна. Имаше нежни ръце и маникюр с едноцветен лак — жените го предпочитаха преди трийсет години, преди да станат модерни шарките на райета и точици.

Усмиваше се мило, а от погледа ѝ струеше спокойствие, което се дължеше на старостта.

Обстановката наоколо бе крещящо противоположна заради суматохата, обхванала цялото огромно държавно учреждение.

Покрай нея изтича едно момиче, което само след няколко крачки внезапно се спря, обърна се и я загледа озадачено:

— Вие как влязохте?

— Аз търся сина си, физика — усмихна се жената.

— Вашия син...

— Той е инженер по комуникациите. Старши физик Джерард Кремона.

— Доктор Кремона. Ами той е... А къде е пропускът ви?

— Ето го. Аз съм неговата майка.

— Ами какво да ви кажа, госпожа Кремона? Аз трябва да... Кабинетът му е ей там в дъното. Попитайте някого — момичето се обърна и се затича отново нанякъде.

Госпожа Кремона поклати глава замислено: вероятно нещо се е случило. Надяваше се все пак Джерард да е добре.

Далеч в дъното на коридора чу гласове и се усмихна радостно. Разпозна гласа на Джерард. След няколко мига влезе в кабинета му:

— Здравей, Джерард.

Джерард бе едър мъж с все още гъста коса, която бе започнала вече да се прошарва. Личеше си, че не я боядисва. Казваше, че няма време. Майката му много се гордееше с него.

Точно сега той оживено обясняваше нещо на един мъж във военна униформа. Госпожа Кремона не можеше да каже какъв чин има, но знаеше, че Джерард е в състояние да се справи с него.

— Какво обичате... — вдигна той поглед. — Майко! Какво правиш тука?

— Нали на този ден идвам да те видя.

— Днес сряда ли е? О, господи, забравих. Сядай, майко, сега не мога да ти обърна повече внимание. Сядай където и да е, където и да е. Вижте сега, генерале...

Генерал Рейнър погледна през рамо и положи ръка на другото:

— Вашата майка?

— Да.

— Редно ли е тя да е тук?

— Точно в този момент — не, но аз гарантирам за нея. Тя не се ориентира дори в показанията на термометъра, така че няма да разбере нито дума от разговора ни. Вижте сега, генерале. Те са на Плутон. Разбирате ли? Те са там. Не е възможно радиосигналите да са изпратени от местни същества, така че трябва да са подадени от хора, от нашите хора. Няма как да не се съгласите. От всичките експедиции, които летяха оттатък пръстена, все една ще трябва да ги е изпратила. Те са стигнали Плутон.

— Да, разбрах какво казвате, но как е възможно? Хората, които сега са на Плутон, потеглиха преди четири години. Съоръженията не биха могли да поддържат живота им повече от една година. Поне на мен така ми се струва. Насочиха се към Ганимед и изглежда са надхвърлили разстоянието осем пъти.

— Точно така. А ние трябва да разберем как и защо. Възможно е... да... им е била... оказана... помощ...

— Каква помощ? Как?

Кремона стисна челюсти, сякаш потъна за момент в дълбока молитва.

— Генерале, аз сигурно се поставям в много глупаво положение, но съществува вероятност да са замесени нехуманоиди. Извънземни. Трябва да разберем. Ние не знаем каква продължителност ще има контактът ни.

— Искате да кажете — мрачното изражение по лицето на генерала се поразкриви в подобие на усмивка, — че може би са се спасили от плен и опасността отново да бъдат заловени всеки момент остава?

— Може би, може би. Възможно е бъдещето на цялото човечество сега да зависи от точната ни представа с какво се сблъскваме. Да го узнаем незабавно.

— Добре. От какво имате нужда?

— Ще ни трябва веднага военния компютър Мултивак. Анулирайте всички задачи, по които работи в момента и започнете да въвеждате данни по нашия основен жизненоважен проблем. Всеки един от вашите инженери по комуникациите трябва да преустанови работата си и да бъде поставен под наше разпореждане.

— Но защо? Не проумявам връзката.

— Генерале, искате ли парченце плод? — обади се тъничък глас.
— Донесох малко портокали.

— Майко! Моля те! По-късно! — настоя Кремона. — Смисълът е един единствен и е напълно ясен. Сега Плутон е на около девет милиарда километра от нас. На радиовълните са им необходими шест часа, за да стигнат до там, при условие, че се движат със скоростта на светлината. Ако предадем съобщение, после трябва да чакаме дванайсет часа за отговор. Ако те пратят съобщение, а ние го изпуснем и кажем „какво?“, те ще повторят и... бам, минава цял ден.

— Няма ли как да ускорим процеса?

— Разбира се, че няма. Това е единственият начин за връзка. Нито едно съобщение не може да бъде предадено по-бързо от скоростта на светлината. Ако на Земята проведем разговор с продължителност няколко часа, на Плутон той ще ни отнеме месеци.

— Да, разбирам го. И вие наистина вярвате, че са замесени извънземни?

— Вярвам. Честно казано, не всички тук са съгласни с мен. Но ние правим всичко възможно, за да изнамерим някакъв метод за динамична комуникация. Трябва да съберем за секунда колкото е възможно повече информация и да се надяваме, че сме събрали необходимото преди да загубим връзката. Затова са ми нужни и Мултивак, и вашите хора. Трябва да имаме стратегия на комуникацията, да променим количествата сигнали за изпращане. Дори увеличение на ефективността от десет процента може да означава около седмица спестено време.

Тъничкият глас ги прекъсна отново:

— Боже господи, Джерард, някакъв разговор ли искахте да проведете?

— Майко! Моля те!

— Но ти подхождаш съвсем погрешно. Наистина.

— Майко — в гласа на Джерард се прокраднаха истерични нотки.

— Добре, добре, но ти се каниш да кажеш нещо и после дванайсет часа да очакват отговор. Много е глупаво. Съвсем не трябва да правиш такива неща.

— Доктор Кремона, да се консултираме ли... — изсумтя генералът.

— Само за момент, генерале — прекъсна го физикът. — Какво искаш да ми кажеш, мамо?

— Докато чакате отговор, продължавайте да предавате съобщенията и им казвайте да правят същото. Вие говорете през цялото време и те да говорят през цялото време. Ако някой от вас пита нещо, можете да го вмъкнете между другото, но и без да питате ще получите отговор.

Двамата мъже се вторачиха в нея.

— Разбира се — прошепна Кремона. — Непрекъснато трябва да предаваме. Само дванайсет часа ни остават. Господи, трябва да се захващаме. — Той бързо излезе от стаята, като буквално повлече със себе си генерала, но едва прекрачи прага и се върна с все същата припряна стъпка: — Майко, моля те да ме извиниш, но ще се забавя няколко часа. Междувременно ще изпратя няколко момичета да си приказват с теб. Или, ако предпочиташ, си полегни.

— Не се грижи за мен, Джерард.

— Само ми кажи как се сети, майко. Как ти дойде наум такова предположение?

— Но, Джерард, всички жени го знаят. Кой да е две жени, било в разговор по видеофона, било по стратолинията или просто очи в очи, знаят, че тайната за разпространяване на новини, каквито и да са те, е просто да говорят непрекъснато.

Кремона направи усилие да се усмихне. Долната му устна се разтрепера и той побърза да излезе от кабинета.

Госпожа Кремона се загледа след него доволна. Какъв чудесен мъж е нейният син, физикът. Толкова едър, внушителен и на отговорен

пост, но пак знае, че едно момче винаги трябва да слуша майка си.

ОЧИТЕ МОГАТ ПОВЕЧЕ, ОТКОЛКОТО ДА ВИЖДАТ...

След стотици милиарди години изведнъж помисли за себе си като за Еймс. Не за комбинацията от различни по дължина вълни, която по цялата вселена сега бе еквивалент на Еймс — за самото звукосъчетание. Възвърна си някаква слаба памет за звуковите трептения. Не ги бе чувал отдавна, а и не можеше да ги чуе.

Новият проект изостряше паметта му все повече за стари, стари неща от дълбока древност. Успокои вихровото поле на енергията си, полето, което представляваше цялостната му същност. Неговите силови лъчи се простряха отвъд звездите.

И получи в отговор сигнала на Брок.

Разбира се, че може да каже на Брок, помисли си Еймс. Сигурно може да каже на някого.

— Няма ли да дойдеш, Еймс? — променливата енергия на Брок си общуваше с него.

— Идвам, разбира се.

— Ще участваш ли в съревнованието?

— Да! — силовите лъчи на Еймс започнаха да пулсират неравномерно. — Със сигурност. Измислих една напълно нова арт-форма. Нещо наистина необичайно.

— Какво прахосване на сили! Как ти дойде наум, че е възможно да измислиш нова разновидност след двеста милиарда години? Нищо ново не може да има.

Брок за миг се фазоизмести, връзката прекъсна и Еймс трябваше много бързо да настрои собствените си силови лъчи към нейните. Улови направлението на отсрещните мисли през галактиката, осеяна със звезди, на фона на кадифената пустош. Настрои се към търсените от него силови лъчи, които пулсираха в безкрайно множество от енергоживот, разпрострян между галактиките.

— Моля те да приемаш мислите ми, Брок. Не изключвай. Намислих да обработвам материята. Представи си само! Симфония от

материя. Защо да се занимавам с енергията? В нея няма нищо ново. А и как да има? Това не е ли показателно, че трябва да се занимаваме с материята?

— Материята?!

Еймс определи енергийните трептения на Брок като отвращение.

— Защо не? Някога ние самите сме били материя, отдавна... отдавна... Е, наистина, преди един трилион години! Защо да не изграждаме обекти в материална среда? Или абстрактни форми, или... слушай, Брок, защо да не изградим имитация на нас самите от материя, на нас — такива, каквито сме били?

— Аз не си спомням как сме изглеждали. Никой не си спомня — отговори Брок.

— Аз си спомням — реагира енергично Еймс. — Отдавна си мисля само за това и започвам да си спомням. Брок, нека ти покажа. Кажете ми, ако съм на прав път. Кажете ми.

— Не. Глупаво е. Направо е... неприятно.

— Остави ме да опитам, Брок. Нали сме приятели. Нали енергията ни пулсира заедно от самото начало... от мига, в който станавме това, което сме. Брок, моля те!

— Хайде тогава, бързо.

Еймс не бе усещал такъв трепет по силовите си линии от... колко ли време? Ако сега опитът му пред Брок успее, той би могъл да обработва материята пред събраните енергийни същества. Обзети от меланхолия, те очакваха вечността да ги изненада с нещо.

Материята между галактиките бе изтъняла, но Еймс я събираше, съединяваше я парченце по парченце в течение на светлинни години. Избираше атомите, за да постигне глинеста смес и придаваше на материята яйцевидна форма, която надолу се разделяше.

— Не се ли сещаш, Брок? — запита той тихо. — Не беше ли нещо подобно?

— Не ме принуждавай да си спомням. — Вихровото поле на Брок трепна. — Аз не си спомням!

— Ето, главата беше такава. Наричаха това нещо глава. Спомням си я толкова ясно, че ми се иска да я нарека така. Да чуя звука от думата — той замълча малко и продължи: — Погледни, спомняш ли си го?

В горната част на овалната форма се появи надпис „ГЛАВА“.

— Какво е това?

— Думата „глава“. Знаците, които се изговарят като „глава“. Кажи ми, че се сещаш, Брок!

— Имаше там нещо — отговори Брок колебливо, — нещо по средата. Една вертикално поставена издута форма.

— Да! Нос, ето го! — възкликна Еймс и на посоченото място се появи думата „НОС“. — Това пък са очите, от двете страни — последваха надписите „ЛЯВО ОКО“... „ДЯСНО ОКО“.

Еймс разглеждаше с бавно пулсиращи линии направеното от него. Сигурен ли бе, че го харесва?

— Уста — затрептя полето му — и брадичка, и адамова ябълка, и ключица. Как се връщат думите при мен?!

В същия миг те се преобразуваха във форма.

— Не съм мислил за тях от стотици милиарди години — отбеляза Брок. — Защо ми напомни? Защо?

Но Еймс за миг бе потънал в мислите си:

— Има още нещо. Слухови органи, нещо за звуковите вълни. Уши! Къде е тяхното място? Не си спомням къде трябва да ги сложа!

— Остави това! — изкрещя Брок. — Уши и всякакви такива! Не си припомняй!

— Какво лошо има в това да си спомняш? — запита Еймс неуверено.

— Защото пространство не беше сурово и студено като сегашното, а нежно и топло. Защото очите бяха ласкави и живи, защото устните потрепваха и ме докосваха нежно. — Силовите линии на Брок се изпъваха и потрепваха, изпъваха се и потрепваха.

— Извинявай! Извинявай!

— Ти ми напомняш, че някога аз бях жена и познавах любовта, напомнят ми, че очите могат много повече, отколкото да виждат, а аз си нямам и едно око, за да постигна това „повече“.

Тя с неистова ярост добави още малко материя към грубо скалъпената глава и викна:

— Тогава нека *те* го направят! — после се обърна и избяга.

А Еймс прогледна и си спомни също, че някога той бе мъж. Силата на вихровото му поле разцепи главата на две и той се спусна през галактиките по енергийната следа на Брок... обратно към безкрайната орис на живота.

А в очите върху разцепената глава от материя все още блестеше влага. Брок я остави там, за да напомня сълзи. Така главата от материя направи онова, което енергийните същества повече не можеха да правят — заплака за цялото човечество и за крехката красота на телата, пренебрегната от тях още в древността, преди милиард години.

ДИСКРИМИНАТОР

— Готов ли е? — вдигна безизразен поглед хирургът.

— „Готов“ е относително понятие — отвърна медицинският инженер. — *Ние* сме готови. Той е неспокоен.

— Всички са така... Ами какво, тази операция е сериозна.

— Сериозна или не, трябва да е благодарен. Избрали са го измежду огромно количество пациенти и честно да си кажа, аз не смятам...

— Не говорете така — прекъсна го хирургът. — Не е наша работа да взимаме решения.

— На нас ни го съобщават. Но трябва ли да се съгласяваме с него?

— Да — отсече решително хирургът. — *Ние* сме съгласни. Изцяло и чистосърдечно. Операцията е твърде сложна, за да пристъпваме към нея разколебани. Този мъж е доказал своята значимост в редица случаи и профилът му е напълно подходящ за Борда на човечеството.

— Добре — омекна малко другият.

— Мисля да си поприказвам с него направо тука — заяви хирургът. — Става дума за нещо дребно и твърде лично.

— Няма да има полза. Той е нервен и е направил своя избор.

— Наистина ли?

— Да. Иска метал, като всички.

Изражението на хирурга не се промени. Той се загледа в ръцете си:

— Понякога човек може да ги разубеди.

— Защо си правите труда? — запита напълно безразличен медицинският инженер. — Щом иска метал, нека да е метал.

— Вас не ви ли е грижа?

— А защо трябва да ме е грижа? — отвърна той с неприкрита жестокост. — И така и така става дума за медико-инженерен проблем,

а аз съм медицински инженер. Мога да се справя с него. Защо да се стремя да правя нещо повече от това?

— Според мен е въпрос на съвместимост — отбеляза безпристрастно хирургът.

— Съвместимост! Не можете да я използвате като аргумент. Какво значение има за пациента съвместимостта на материалите?

— За мен има значение.

— Оставете си с вашето мнение в малцинство. Тенденцията е срещу вас. Нямаме друг избор.

— Не мога да не опитам — хирургът махна по посока на медицинския инженер да запази тишина. В жеста му нямаше и капка нетърпение, просто движенията му бяха бързи. Съобщи на сестрата за намерението си предварително, като я предупреди кога да дойде. Времето бе приближило и сега той натисна малък бутон, двойната врата бързо се отвори. Пациентът пристигна на автоматична количка, а сестрата пристъпваше чевръсто около него.

— Можете да излезете, сестро — обърна се към нея хирургът, — но изчакайте навън. Ще ви извикам — даде той знак с глава на медицинския инженер.

Вратата се затвори след двамата. Мъжът в количката ги проследи с поглед през рамо, докато излязат. Кожата на врата му бе съсухрена, а около очите му имаше бръчки. Личеше, че е току-що избръснат, а на ноктите на ръцете му бе направен маникюр. Стискаше здраво ръкохватките на автоматичния стол. Пациент от високо привилегированото съсловие, за него се бяха погрижили от... Както и да е, по лицето му се четеше раздразнение:

— Ще започнем ли днес?

— Този следобед, сенаторе — кимна в знак на потвърждение лекарят.

— Разбрах, че ще са необходими седмици.

— Не и за самата операция, сенаторе. Но има редица допълнителни неща, за които трябва да се погрижим. Става дума за задължителното възстановяване на кръвообращението и за хормоналната регулация. Тези процеси са сложни.

— А опасни ли са... — високопоставеният пациент сякаш едва сега усети необходимост да установи дружелюбни взаимоотношения, но все пак явно против волята си добави: — ... докторе?

Хирургът не обърна внимание на промяната в интонацията му:

— Всичко е опасно — отбеляза той без заобикалки. — Стараем се да не се мотаем, за да мине всичко възможно по-безопасно. Но се иска време, обединените умения, усилия на много различни специалисти, оборудване, което прави такава операция възможна за толкова малко...

— Зная — прекъсна го невъздържано пациентът. — Отказвам да се чувствам виновен за това. Да не би да намекувате за някакво непристойно давление?

— Съвсем не, сенаторе. Решението на Борда никога не е поставяно под съмнение. Споменах за трудността и сложността на операцията, само за да ви дам яснота за моето собствено желание да я осъществя по най-добрия начин.

— Ами така и направете. Моето желание е същото.

— Тогава трябва да ви помоля да вземете решение. Има възможност да ви предоставим един от двата типа кибер-сърца: метален или...

— Пластмасов! — прекъсна го пациентът раздразнен. — Не е ли това другият тип сърце, което искате да ми предложите, докторе? Евтина пластмаса. Аз не искам такова нещо! Направих избора си. Искам метално сърце.

— Но...

— Слушайте. Казаха ми, че изборът си е лично моя работа. Не е ли така?

— Когато съществуват две равностойни от медицинска гледна точка процедури, изборът е на пациента. В съвременната практика изборът зависи от пациента дори когато предлаганите процедури *не са* еднакво ценни, както в сегашния случай.

— Искате да ми кажете, че пластмасовото сърце превъзхожда другото? — присви очи недоверчиво сенаторът.

— Зависи от пациента. Според мен във вашия случай е така. И ние предпочитаме да не използваме израза „пластмасово сърце“. То е фибро кибер-сърце.

— Ако ме питате мен, то е пластмасово.

— Сенаторе, материалът не е пластмаса в широкия смисъл на понятието — поясни безкрайно спокоен лекарят. — Той е полимерен материал, но е от онези, които са далеч по-сложни от обикновената

пластмаса. Става дума за сложна протеиновоподобна фибро тъкан. Нейната структура се приближава възможно най-много до структурата на човешкото сърце, което е сега във вас.

— Съвършено правилно. И сега човешкото сърце в моя гръден кош е износено, макар и да не съм достигнал още шейсет години. Не искам още едно такова сърце, благодаря. Искам нещо по-добро.

— Ние всички искаме нещо по-добро за вас, сенаторе. Фибро кибер-сърцето ще ви служи по-добре. Неговият потенциален живот е векове. То е абсолютно безвредно...

— Не се ли отнася същото и за металното сърце?

— Да, така е. Металното кибер-сърце представлява титаниева сплав, която...

— И не се износва? И е по-здрав от пластмасовото? Или от фибро, както искате го наречете...

— Металът е по-здрав, да. Но механичната сила не е обект на вниманието ни. Ако сърцето не е добре защитено, механичната сила не ви е от полза. Всичко, което се добере до сърцето, ще ви убие поради други причини, дори сърцето да е под контрол.

— Ако се чупи някое от ребрата ми, ще го заменя със същата титаниева сплав. Смяната на ребрата е лесна работа. Всеки може да го направи по всяко време. Аз ще се метализирам дотолкова, доколкото пожелаея, докторе.

— Ваша воля, щом така предпочитате. Но би било честно да ви кажа, че макар при нито едно метално кибер-сърце да не се е чупила титаниевата сплав, за редица от този вид сърца повредата е в електрониката.

— Какво означава това?

— Това означава, че всяко кибер-сърце има механизъм, който определя скоростта на ритъма му. Металният вариант е снабден с електронна апаратура, тя поддържа ритъма. А това означава, че трябва да бъде включен цял механизъм от миниатюрни приспособления, за да променят сърдечния ритъм така, че той да подхожда на емоционалния и физически статус на индивида. Понякога там нещо не върви и хората умират преди грешката да бъде поправена.

— Никога не съм чувал за такова нещо.

— Уверявам ви, случва се и това.

— Искате да ми кажете, че се случва често?

— Съвсем не. Случва се рядко.

— Ами ще опитам. Какво ще ми кажете за пластмасовите сърца? Те нямат ли приспособление за определяне на ритъма?

— Естествено имат. Но химическият строеж на фибро кибер-сърце е доста по-близък до строежа на човешката тъкан. То е в състояние да реагира на йонния и хормонален контрол на самото тяло. И общият комплекс от приспособления, които то трябва да съдържа, е много по-опростен, отколкото при металното кибер-сърце.

— Пластмасовото сърце никога ли не излиза от хормонален контрол?

— Досега не се е случвало с нито едно сърце.

— Защото не сте ги имплантирали често. Не е ли така?

Хирургът малко се забави с отговора си:

— Вярно е, че фибро кибер-сърцата не са използвани толкова дълго, колкото металните.

— Ето на. И в какво е тогава проблемът, докторе? Страх ви е, че се превръщам в робот... в Метало, както ги наричат, откакто и те станаха граждани?

— Няма нищо лошо в Металото като Метало. Както казвате, те също са граждани. Но вие не сте Метало. Вие сте човешко същество. Защо да не си останете човешко същество?

— Защото искам най-доброто за себе си. И то в случая е металното сърце. Разбирате ли?

— Много добре — кимна хирургът в знак, че разбира. — Ще ви помолят да подпишете необходимите документи и после ще ви бъде имплантирано метално сърце.

— А вие ще ръководите операцията? Казаха ми, че сте най-добрият.

— Ще направя каквото е във възможностите ми, за да премине операцията леко.

После врата се отвори и автоматичната количка изведе пациента при сестрата, която го очакваше.

Медицинският инженер влезе, огледа през рамо излизания пациент и изчака вратата да се затвори след него:

— Е, не ми е възможно само по вида ви да разбере какво е станало. Какво е решението му?

Хирургът се наведе над масата, за да отбележи последните си бележки:

— Както казахте, така и стана. Той настоя за метално кибер-сърце.

— В края на краищата те са по-добри.

— Разликата е незначителна. Те са от по-дълго време в употреба, нищо повече. Тази мания поразява човечеството, откакто Метало съществата получиха граждански права. Хората са обзети от странното желание да направят Метало съществата част от себе си. Стремят се към физическа мощ и издръжливост, която свързват с роботите.

— Процесът не е едностранен, докторе. Вие не работите с Метало същества, но аз работя и зная. Последните двама, които дойдоха за поправка, помолиха за фибро елементи.

— Получиха ли ги?

— В единия случай ставаше въпрос само за сухожилия. Нямаше значение дали са от метал или от фибро тъкан. Другият искаше кръвна система или неин еквивалент. Казах, че не мога да му направя, не и без цялостно преустройство на структурата на тялото му с фибро тъкан... Но мисля, че един ден ще се стигне и до това. Метало същества, които не са истински Метало, а са от плът и кръв.

— Нямате обаче нищо против, така ли?

— А защо да имам? Нямам нищо против и срещу метализираните човешки същества. На Земята сега имаме два вида интелект. Защо да се мъчим с тези два вида? Нека да се приближават един към друг. Най-накрая няма да можем да ги различаваме. Защо да е нужно да ги различаваме? Ще имаме най-доброто съчетание от двата свята: плюсовете на хората, свързани с плюсовете на роботите.

— Ще получите хибрид — отговори хирургът, а в интонацията му се долавяше някакво подобие на ярост. — Ще получите нещо, което не е нито едното, нито другото. Не е ли логично индивидът да е дотолкова горд с тялото си, със своята идентичност, че да не пожелае да ги смесва с някакви чужди същества? Би ли *поискал* той хибридизация?

— Това са расистки приказки.

— Тогава нека да е така — отговори хирургът спокойно. — Вярвам в съществата такива, каквито са. Не бих променил и частица от своето тяло по никакви причини. Ако някой орган се нуждае от подмяна, ще поискам да го заменят с такъв, който е най-близък по природа с него. Аз съм си аз, много съм доволен от себе си и не мога да бъда никой друг.

Завърши мисълта си. Сега трябваше да се приготви за операцията. Сложи силните си ръце в нагорещената пещ и ги остави да се зачервят до огненочервено. Така се стерилизираха изцяло. Но независимо от пламенните му думи, той никога не повиши глас, а по излъсканото му метално лице (както винаги) не се появи и следа от чувство.

НЕ Е ОКОНЧАТЕЛНО!

Николас Орлов нагласи монокъла на лявото си око с точния британски маниер на руснак, завършил Оксфорд:

— Но, скъпи господин секретар, половин милиард долара! — каза укорително той.

— Кредитът трябва да бъде отпуснат, комисар. — Лео Бърнам разтърси тежко рамене и отпусна изтощеното си тяло на стола. — Правителството на Доминиона тук, на Ганимед, е отчаяно. Досега ги удържах, но като секретар по научните дела моята власт е малка.

— Зная, но... — Орлов разпери безпомощно ръце.

— Предполагам — съгласи се Бърнам. — На имперското правителство му е по-лесно да гледа на нещата от друг ъгъл. И досега прави все същото. Опитвах се цяла година да им обясня каква е опасността, надвиснала над цялата Система, но изглежда е невъзможно. Но се обръщам с молба към вас, господин комисар. Вие сте отскоро на поста си и можете да се заемете със случая на „Юпитер“ съвсем непредубедено.

Орлов се изкашля и се загледа във върховете на ботушите си. От три месеца, откакто наследи от Гридли поста комисар по въпросите на колониите, той бе трупал на бюрото си всичко, свързано с „тази проклета афера Юпитер Д. Т.“, без да прочете и един ред. Нещата вървяха така съгласно политиката на кабинета, който бе нарекъл случая „Юпитер“ „сапунен мехур“ много преди той да заеме поста си.

Но се оказа, че сега, когато Ганимед ставаше все по-опасен, изпратиха комисаря в Юпитерополис с нареждането да усмири „проклетите провинциалисти“. Всичко това бе доста неприятно.

— Правителството на Доминиона страшно много се нуждае от пари. Всъщност, ако не ги получи, то възнамерява да публикува всичко — поясни Бърнам.

— Какво говорите, приятелю?! — Спокойствието на Орлов най-после бе взривено. Монокълът от окото му падна и той едва успя да го хване.

— Знам какво би означавало това. Посъветвах ги да не го правят, но те са в правото си да го сторят. Появи ли се на бял свят аферата за Юпитер, узнаят ли хората за нея — имперското правителство няма да остане на власт и една седмица. Тогава ще дойдат технократите. Те ще ни дадат, каквото поискаме. Народът ще има грижата за това.

— Но вие ще всеете паника и истерия...

— Неминуемо! Ето защо се колебаем. Но вие можете да го наречете ултиматум. Искामе всичко да остане в тайна, *необходимо* е всичко да остане в тайна, а в същото време имаме нужда от повече пари.

— Разбирам — Орлов мислеше трескаво, но изводите, до които достигаше, не бяха никак приятни. — В такъв случай ще е благоразумно да проуча случая по-добре. Ако имате документация на кореспонденцията с Юпитер...

— Имам я — отговори веднага със сух глас Бърнам, — каквато има и правителството на Империята във Вашингтон. Това няма да свърши работа, комисар. През последната година земните власти разтягаха все тези локуми. Така не стигнахме до никъде. Искам да дойдете с мен на Външната станция.

Ганимедецът се изправи от стола и изгледа намръщено Орлов от висотата на своите почти два метра.

— Заповядвате ли ми? — пламна комисарят.

— В известен смисъл — да. Казвам ви, че няма време. Ако имате намерение да предприемете нещо, трябва да действате бързо или да се откажете. — Бърнам замълча миг-два и продължи: — Надявам се нямате нищо против да повървим пеша. Не е позволено енергийни превозни средства да се приближават до Външната станция. А и докато вървим, ще мога да ви обясня някои неща. Разстоянието е само около три километра.

— Ще повървя — съобщи рязко решението си комисарят.

Изминаха пътя към по-високото ниво в мълчание. Със стъпването им в слабоосветено преддверие го наруши Орлов:

— Тук е мразовито.

— Да. Трудно е да се поддържа нормална температура толкова близо до повърхността. Но навън е по-студено. Ето! — Бърнам с един ритник отвори някаква врата и показа екипировката, която висеше от тавана. — Облечете тези дрехи. Без тях не може.

— Достатъчно ли са уплътнени? — опипваше ги недоверчиво Орлов.

Бърнам започна да се облича и поясни:

— Имат електрическо отопление. Ще ви стоплят много добре. Това е! Напъхайте крачолите на панталона в ботушите и ги завържете здраво.

После се обърна и мърморейки измъкна от ъгъла двоен цилиндър кислород под налягане. Погледна набързо скалата и отвъртя спирачното кранче. Чу се тихо свистене от изпуснатата струйка газ, последвано от доволното сумтене на Бърнам.

— Знаете ли как да си служите с това? — запита той, докато завинтваше върху дюзата една подвижна тръбичка с метален клуп. От другия му край имаше странно извит предмет от дебело, прозрачно стъкло.

— Какво е това?

— Кислородна маска. Атмосферата на Ганимед се състои от аргон и азот. Пропорцията ѝ е почти наполовина. Не се диша — той вдигна двойния цилиндър и го затегна на гърба на Орлов.

— Тежи — залитна комисарят. — Не мога да вървя с това три километра.

— Навън няма да усещате тази тежест — посочи Бърнам небрежно с глава нагоре и спусна кислородната маска върху главата на Орлов. — Не забравяйте да вдишвате през носа, да издишвате през устата и няма да имате никакви проблеми. Между другото, да сте яли нещо скоро?

— Обядвах преди да дойда.

— Ами, това ще ви се отрази сега малко зле — Бърнам изсумтя колебливо. Измъкна малка метална кутийка от единия от джобовете си и я подаде на комисаря: — Вземете едно от тези хапчета и го смучете.

Орлов посегна тронаво с облечените си с ръкавици ръце и най-накрая успя да улови едно кафяво топче и да го пхна в устата си. После тръгна подир Бърнам нагоре. Когато стигнаха до края на леко извития коридор, се чу тихо свистене от изпуснатия въздух в разредената атмосфера на Ганимед.

Бърнам хвана спътника си за лакътя и полека го измъкна.

— Отворил съм газовата ви бутилка докрай — извика той. — Дишайте дълбоко и продължавайте да смучете хапчето.

Щом излязоха на повърхността на Ганимед, гравитацията изведнъж се промени. След ужасния миг на внезапно издигане Орлов почувства как стомахът му направи салто мортале и се взриви.

Повръщаше му се, но продължаваше да смуче хапчето, стараяйки се отчаяно да се съвземе. Богатата на кислород струя от цилиндъра изгаряше гърлото му. Постепенно престана да му се гади, стомахът му се върна отново на мястото си. Ганимед се бе укротил. Комисарят се опита да върви.

— Сега по-полека — успокои го гласът на Бърнам. — Така става, когато човек рязко променя гравитационните полета. Вървете бавно, в ритъм, иначе ще се спънете. Точно така, справяте се добре.

Повърхността, по която стъпваха, бе сякаш жива, гъвкава. Орлов усещаше натиска на другия върху ръката си. Бърнам го притискаше при всяка крачка надолу, за да не подскача прекалено високо. Стъпките му сега бяха по-дълги... и по-plosки, когато улови ритъма. Бърнам продължаваше да говори. Гласът му излизаше малко приглушен иззад коженото ремъче, което преминаваше свободно през устата и под брадичката.

— Всеки се чувства най-добре в своя свят — засмя се той. — Преди няколко години посетих Земята с жена си. През цялото време се чувствах отвратително. Така и не свикнах, че мога да се движа по повърхността на една планета без кислородна маска. Все се задушавах... наистина. Слънцето ми бе прекалено ярко, небето твърде синьо, тревата много зелена. Постройките са намираха на самата повърхност. Никога няма да забравя как ме караха да спя в стая на двайсет етажа над земята, с широко отворен прозорец и с луна, която осветяваше всичко вътре. Качих се на първия космически кораб за Ганимед и никога не си и помислих да се върна. Как се чувствате сега?

— Добре! Чудесно! — След като преодоля първото неприятно усещане, Орлов намираше ниската гравитация за освежаваща. Огледа неравната, хълмиста повърхност, окъпана в жълта светлина; покрита с широколистни храсти. Растенията полека-лека бяха започнали да се приспособяват.

— Тук има достатъчно азотен двуокис във въздуха, за да поддържа живота на растенията, а и те улавят атмосферния азот — отговори Бърнам на незададения му въпрос. — Ето кое превръща земеделието на Ганимед в най-голямата индустрия. На Земята тези

растения са безценни като обогатители, те са двойно и тройно поценни като източник на петдесетина алкалоида, които не се срещат никъде другаде в Системата.

Над главите им се разнесе бръмчене от страторакета. В разредената атмосфера звукът пронизваше слуха им. Орлов се огледа и застина... вцепени се на мястото си... забрави дори да диша!

Той за пръв път виждаше Юпитер на небосвода.

Едно е да видиш Юпитер, студен и суров, на фона на черния като абанос космически екран — на разстояние деветстотин и шейсет хиляди километра той е величествен. Но на Ганимед неговите контури се очертават по-меки и леко замъглени от разредената атмосфера. С мекото му сияние на пурпурното небе, в което само някои самотни звезди дръзват да се сравняват с гиганта Юпитер... той би могъл да бъде описан само с метафори.

Комисарят наблюдаваше огромния диск мълчаливо. Гигант с трийсет и два пъти по-голям диаметър от този на Слънцето, както се вижда от Земята. Пръстените му се открояваха в бледи акварелни цветове на жълтия фон под тях, а Голямото Червено Петно беше всъщност оранжева елипса с неравни очертания близо до западния край.

— Красив е! — прошепна най-после Орлов, омаломощен от гледката.

Лео Бърнам също се загледа в гиганта, но в очите му нямаше страхопочитание, а досада от често виждана гледка, та дори болезнена неприязън. Ремъчето по брадичката му скриваше изкривената усмивка, но ръката, с която придържаше комисаря, остави белези по грубата тъкан на неговия костюм.

— Тази гледка е най-ужасната в цялата Система — изрече бавно той.

— А? — Орлов извърна без желание поглед към спътника си. После се съгласи с половин уста: — О, да, онези странни юпитериапци.

След като чу това, ганимеецът се обърна гневно и се втурна с огромни крачки напред. С едно преместване на крака минаваше над

четири метра. Комисарят го последва тронаво, едва успяваше да запази равновесие.

— Ей, почакайте — извика по едно време.

Но Бърнам не го слушаше. Приказваше си сам, огорчен и разгневен:

— Вие там на Земята можете да си позволите да не се интересувате от Юпитер. Вие нищо не знаете за него. На вашето небе той е нещо дребно, някаква точица. Вие не живеете тука на Ганимед и не виждате как този проклет колос злорадства над вас. Непрекъснато по петнайсет часа... господ знае какво крие на повърхността си, нещо, което все *чака да се пръкне* като гигантска бомба, готова да избухне!

— Пълна безсмислица! — успя все пак да отговори Орлов. — Ще намалите ли малко? Не мога да поддържам такова темпо.

Бърнам съкрати наполовина дължината на крачката си, в гласа му се усещаше напрежение:

— Всеки знае, че Юпитер е заселен, но на практика никой не се замисля какво означава това. Казвам ви, че тези юпитерианци, каквито и да са, са с божествено потекло. *Те са естествените владетели на Слънчевата система.*

— Чиста проба истерия — измърмори другият. — Правителството на Империята не чува от вас, Доминиона, нищо друго вече цяла година.

— И вие пренебрегвате нашите твърдения. Чуйте ме добре! Юпитер, без да имаме предвид плътността на неговата колосална атмосфера, е около тринайсет хиляди километра в диаметър. Това означава, че неговата повърхност е сто пъти по-голяма от тази на Земята и повече от петдесет пъти на цялата Земна империя. Населението му, ресурсите, военният потенциал са пропорционални.

— Голи цифри...

— Зная какво имате предвид — продължи Бърнам разгорещено. — Войните не се печелят с цифри, а с наука и организация. Юпитерианците имат и едното, и другото. За двайсет и петте години, през които си общуваме, научихме някои работи. Те имат атомна енергия и радио. В свят, изграден предимно от амоняк под голямо налягане, с други думи свят, в който почти нито един метал не може да съществува като метал, заради образуването на разтворими амониеви съединения, те са успели да създадат развита цивилизация.

Следователно те работят изключително с пластмаса, стъкло, силикати и синтетични строителни материали от най-различен вид. Това означава химия, развита на толкова високо ниво, колкото и нашата. Аз дори се обзалагам, че е стигнала по-далече.

Орлов дълго мълча преди да отговори:

— Но доколко можете да сте сигурни в последното съобщение на юпитерианците? Ние на Земята сме склонни да се съмняваме, че те са войнствено настроени без никаква причина, както ни е представена ситуацията.

— Те прекъснаха всякаква връзка с нас след онова последно съобщение — изсмя се ганимедецът. — Не звучи приятелски от тяхна страна, нали? Уверявам ви, че се опитваме непрестанно да се свържем с тях.

Не казвайте нищо. Оставете ме да ви обясня това-онова. От двайсет и пет години тук на Ганимед една малка група хора работи до изнемога в старанието си да проумее почти неуловимите, изкривени от гравитацията сигнали на радиоапаратурата. Това е нашата единствена връзка с разумните същества на Юпитер. Работата е за цял свят от учени, а на станцията никога не сме имали повече от две дузини по всяко време. В това число и аз, от самото начало. Като филолог дадох своята лепта за създаването и разшифроването на кода, който се установи между нас и юпитерианците. Затова разбирате, че говоря съвсем искрено.

Работата ни бе направо инфарктна. Само преди пет години минахме елементарното ниво на аритметиката: три плюс четири е седем, корен квадратен от двайсет и пет е пет, хикс по шест е равно на седемстотин и двайсет. Понякога минаваха цели месеци преди да изработим и проверим при по-натъшните ни връзки една единствена нова идея.

Но (и това е основното) преди да се прекъснат връзките ни с юпитерианците, ние проумяхме изцяло що за същества са. Не можеше да има никаква грешка, както стана с Ганимед, който изведнъж се откъсна от Юпитер. А тяхното последно съобщение бе заплаха и обещание... да ни унищожат. О-о-о, няма никакво съмнение... никакво съмнение!

Вървяха през плитка падина, в която жълтата светлина на Юпитер отстъпваше пред студения мрак.

За Орлов вече нямаше покой. Никога досега този случай не му бе представян в такава светлина:

— Но каква е причината, човече? Как сме ги предизвикали...

— Няма причина! Ето как е станало: юпитерианците най-накрая са разбрали от нашите съобщения (не зная по какъв начин), че *ние не сме юпитерианци*.

— Много ясно.

— За тях не беше „много ясно“. Опитът им никога не ги е сблъсквал с разумни същества, които не са юпитерианци. Защо трябва да правят изключение в полза на някой от друга планета?

— Нали казвате, че са учени. — В гласа на Орлов се долавяше враждебна студенина. — Не са ли проумели, че различната среда определя и развитието на различни същества? *Ние* го знаехме. Никога не сме смятали юпитерианците за земляни, макар да не сме срещали други интелигентни същества, освен хората на Земята.

Сиянието на Юпитер отново ги обгърна, вдясно от тях блестеше в кехлибарено широка равнина, покрита с лед.

— Казах, че са химици и физици, но никога не съм твърдял, че са астрономи — поясни Бърнам. — Атмосферата на Юпитер, скъпи мой комисаре, надвишава нашата с около пет хиляди километра. И тези километри газ блокират всичко, освен Слънцето и четирите най-големи луни на гиганта. Юпитерианците не знаят нищо за околния свят.

— И така, те са решили, че сме чужденци — и какво от това? — запита Орлов.

— Щом като в техните очи не сме юпитерианци, значи не сме хора. Оказа се, че неюпитерианците са „паразити“.

Бърнам бързо прекъсна спонтанните протести на комисаря:

— В техните очи, казах; ние сме си паразити и ще си останем паразити. Нещо повече, оказахме се паразити, проявили особеното безочие да общуват с юпитерианците... с *човешките същества*. Последното им съобщение гласи буквално следното: „Юпитерианците са господарите. Място за паразити няма. Ще ви унищожим незабавно.“ Съмнявам се, че изразява ненавист — това е просто една трезва декларация. Но те имат намерение да я изпълнят.

— Защо?!

— А защо човекът убива мухата в къщи?

— Не говорете така, сър. Сигурно не се осланяте сериозно на аналогия от такова естество.

— Защо не, щом като е сигурно, че юпитерианците ни взимат за нещо като мухи... един непоносим вид муха, която смее да се домогва до интелигентни същества.

— Наистина, господин секретар, подобно отношение ми звучи невероятно за разумна форма на живот — Орлов направи последен опит.

— Познавате ли някоя друга разумна форма на живот така добре, както нашата? — последва моментална саркастична реакция. — Чувствате ли се компетентен да изясните юпитерианската психология? Знаете ли по какъв начин се различаваме физически от тях? Само си помислете за техния свят — гравитация, която надвишава земната два и половина пъти; за океаните от амоняк... океани, в които можете да хвърлите Земята и да не се вдигнат никакви пръски; за атмосферата от близо пет хиляди километра, привличана от колосална гравитация с плътност и налягане на повърхността, в сравнение с които морските дълбини на Земята наподобяват средноплътен вакуум. Казвам ви, че се опитахме да разберем какъв живот би могъл да съществува при тези условия и се отказахме. За нас той е напълно непонятен. Да не би да очаквате тогава разумът им да бъде по-достъпен за нас? Никога! Приемете го такъв, какъвто е. Те възнамеряват да ни унищожат. Това е всичко, което знаем, и то е напълно достатъчно. — Когато изрече последните думи, той посочи пред себе си: — Ето тук е Външната станция...

— Под земята ли? — завъртя се на място Орлов.

— Задължително! Всичко е под земята, с изключение на обсерваторията. Стоманено-кварцовият купол отдясно... малкият.

Стояха пред два огромни скални блока, които прикриваха земен насип. Зад каменните прикрития имаше двама войника с кислородни маски и с яркооранжева военна униформа на Ганимед. Бърнам вдигна лице към светлината на Юпитер, войниците го познаха, отдадоха чест и се отдръпнаха встрани. Единият от тях изрева някаква кратка заповед в микрофона, прикрепен към китката му, след което маскировката

между двата каменни блока се вдигна. Орлов последва секретаря в зейналия проход.

Преди затварящият механизъм да ги отдели от повърхността, землянинът хвърли последен, бегъл поглед към разпрострения върху огромна част от небосвода Юпитер.

Вече не му се струваше красив!

Орлов не се чувстваше особено добре, докато не се настани удобно на стола в личния кабинет на доктор Едуард Просър. С въздишка на пълно облекчение той най-после втъкна монокъла си под веждата и запита:

— Доктор Просър ще има ли нещо против да пуша, докато чакаме?

— Давайте — отвърна Бърнам небрежно. — Аз си мисля как да го измъкнем от работата, с която се забавлява в този момент. Той е голям чешит. Но ще научим повече, ако го оставим сам да ни обърне внимание. — Той измъкна една зеленикава пура от джоба си и стръвно отхапа крайчето ѝ.

— Нямам нищо против да чакаме — усмихна се през дима на своята пура комисарят. — Искам нещо да ви кажа. Разбирате ли, господин секретар, вие ме изплашихте. Но в края на краищата, макар и да съм съгласен, че юпитерианците се готвят да ни унищожат, щом като отправят заплахи, остава неизменен фактът — тук той замълча, а после наблегна на последните си думи, — че те не могат да ни направят нищо.

— Да не би бомбата им да е без възпламенител, а?

— Точно така! Простичко е и дори не заслужава да го обсъждаме. Ще се съгласите, предполагам, че юпитерианците не могат да напуснат планетата си при никакви обстоятелства.

— При *никакви* обстоятелства? — в гласа на Бърнам прозвуча шеговитата нотка. — Да ги обсъдим ли? — загледа се той настойчиво в аления пламък на пурата си. — Стара и изтъркана е тая приказка за юпитерианците, които не можели да напуснат планетата си. Това твърдение бе публикувано много пъти от продавачите на сензационни новини на Земята и на Ганимед. Издрънкаха се купища сантиментални глупости за нещастната цивилизация, която е фатално прикована към

Юпитер и не ѝ остава нищо друго, освен да се взира във Вселената, без да я вижда, без да я достига. Но да видим какво задържа юпитерианците на техния колос. Две неща. Само две. Първото е огромното гравитационно поле на планетата. Два и половина пъти надвишава земното.

— Доста лошо! — съгласи се Орлов.

— А притегателната сила на Юпитер е дори още по-силна, тъй като заради по-големия диаметър, интензивността на гравитационното поле спада с увеличаването на разстоянието само с една десета по-бързо, отколкото при земното поле. Ужасен проблем... *но те го разрешиха.*

— А?! — подскочи Орлов.

— Те имат атомна енергия. Гравитацията... дори тази на Юпитер... не представлява нищо, ако впрегнете неукротимата атомна сила да работи за вас.

Комисарят загаси яростно пурата си:

— Но тяхната атмосфера...

— Да, точно тя ги спира. Те живеят на дъното на океан с дълбочина пет хиляди километра, където водородът, от който се състои атмосферата, от огромното налягане почти добива плътността на *твърдия* водород. Той остава в състояние на газ, защото температурата на Юпитер е над критичната точка за водорода. Но само се опитайте да си представите налягането, при което водородът се превръща в газ, който тежи почти наполовина, колкото водата. Ще се учудите колко нули трябва да добавяте. Никакъв космически кораб — от метал или от каквото и да било — не може да издържи на такова налягане. Нито един земен космически кораб не може да се приземи на Юпитер, без да бъде смазан като черупка на яйце. И нито един кораб от Юпитер не може да го напусне, без да експлоадира като сапунен мехур. Този проблем още не е разрешен, но някой ден и това ще стане. Може би утре, може би след сто години или след хиляда. Не се знае, но когато бъде разрешен, юпитерианците ще ни превъзхождат. А решение може да се намери.

— Не виждам как...

— Силовите полета! Ние вече ги използвахме, както знаете.

— Силовите полета! — Орлов изглеждаше искрено удивен и продължи да си повтаря наум израза известно време. — Използват ги

като метеорен щит за корабите в астероидната зона... но не виждам какво ще е приложението им тук.

— Обикновеното силово поле — захвана се да обяснява Бърнам — е слаба зона на енергийно въздействие. Тя се простира на стотици километри и повече извън кораба. Спира метеорите, но е само празно пространство за обекти като газовите молекули. Но какво ще стане, ако същата тази енергийна зона я компресирате до плътност два милиметра и половина? Молекулите ще отскачат от нея ей така: *пинг!* А ако използвате по-мощни генератори и увеличите плътността до два микрона и половина, молекулите ще отскачат дори и да са подложени на невероятното налягане на юпитерианската атмосфера... А после, ако построите вътре един кораб... — той съзнателно не довърши изречението си.

— Не твърдете, че може да бъде направено, нали? — пребледня Орлов.

— Обзалагам се на каквото поискате, че юпитерианците *правят* такива опити. И ние се опитваме да го постигнем тук, във Външната станция.

Комисарят придърпа стола си по-близо до Бърнам и сграбчи китката на ганимедеца:

— Защо да не бомбардираме Юпитер с атомни бомби? При тази гравитация и площ все ще ги улучим.

— Минаваха ни през ум и такива мисли — усмихна се едва-едва Бърнам. — Но атомните бомби само ще разкъсат атмосферата. Дори и да можем да проникнем през нея, просто разделете повърхнината на колоса на зоната от поражението на една бомба и ще разберете колко години трябва да бомбардираме Юпитер, за да постигнем някакъв позначим успех. Юпитер е *огромен!* Никога не го забравяйте! — пурата на учения угасна, но той не понечи да я запали, продължи да говори с все същия тих и изпълнен с напрежение глас: — Не, не можем да атакуваме юпитерианците на планетата им. Трябва да ги чакаме да излязат... излязат ли, ще ни превъзхождат по численост. Ужасно превъзходство... така че ще трябва да вземем връх в науката.

— Но — запъна се Орлов и в гласа му затрепери ужас, — как да знаем предварително какво ще направят?

— Не можем да знаем. Трябва да правим всичко, което е по силите ни и да се надяваме на най-доброто. Но има едно нещо, което

със сигурност знаем, че те ще постигнат. Силовите полета. Не могат да се справят без тях. И ако те ги усвоят, ние трябва да направим същото. Това е въпросът, който се опитваме да разрешим тук. Те няма да ни осигурят победа, но без тях неминуемо ще претърпим поражение. Сега знаете защо са ни нужни пари... и дори нещо много повече. Ние искаме самата Земя да се захване с работа. Тя трябва да предприеме стремителна кампания за научно въоръжение и да я направлява във всяко едно отношение. Разбирате ли?

— Бърнам, аз съм с вас... — скочи Орлов, — ... сто процента с вас. Можете да разчитате на мен във Вашингтон.

Неговата искреност не би могла да бъде подложена на съмнение. Бърнам сграбчи протегнатата му ръка и я стисна. В този миг вратата се отвори и в кабинета врхлетя дребен чевръст мъж.

Речта на Едуард Просър беше бърза и насечена, отправена предимно към Бърнам:

— Откъде изникна? А аз се опитвам да се свържа с теб. Секретарят каза, че те няма. И след пет минути се пръкваш цял-целеничък. Не разбирам как става така — той се насочи стремително към бюрото си.

— Ако ти остане време, докторе, можещ да поздравиш комисаря по колониалните въпроси Орлов — засмя се Бърнам.

Доктор Едуард Просър се завъртя на палци като балерина и огледа землянина два пъти от горе до долу:

— Новичкият, а? И ние получаваме ли някакви пари? Трябва да получим. Откога работим на мускули. За онова нещо може и да не ни трябват. Зависи — той се върна отново до бюрото си.

Орлов изглеждаше малко смутен, но Бърнам му намигна окуражително и той едва тогава отправи към Просър продължителен, студен поглед през монокъла си.

Просър измъкна стремглаво бележник с черна кожена подвързия от едно чекмедже в бюрото си. После се хвърли върху въртящия се стол и започна да се движи с него наоколо.

— Радвам се, че дойде, Бърнам — запрелиства той бележника. — Имам да ти показвам нещо. И на комисаря Орлов.

— Защо ни накара да те чакаме? — настоя да разбере преди всичко Бърнам. — Къде беше?

— По работа! Заровил се бях в работа като свиня в бунцише! — Доктор Просър вдигна поглед и малкото му, набръчкано лице направо засия от удовлетворение. — Не съм спал три денонощия. Но изведнъж всичко започна да се подрежда. Пасна си като ребус. Никога не съм виждал такова нещо. Даде ни надежда, казвам ви.

— Вие сте създали плътни силови полета, каквато беше и целта ви?! — въодушеви се моментално Орлов.

— Не, не е така — реагира бързо Просър. — Нещо друго. Тръгвайте с мен — той погледна часовника си и скочи от стола. — Имаме половин час. Да вървим.

Навън ги очакваше малка самоходна машина с електродвигател. Просър говореше разпалено, докато набираха скорост по ската към дълбините на станцията:

— Теория! Теория! Дяволски важна е теорията. Възложете някакъв проблем на един техничар и ще видите как ще се оплете. Пропилян човешки живот. И доникъде няма да стигне. Само ще се лута напосоки. Истинският учен работи с теория. Накрая оставя математиката да разреши проблемите. — Ученият преливаше от самодоволство.

Спряха на площадката пред една голяма, двукрила врата. Просър скочи от самохода, докато другите двама мъже го последваха с по-спокойна крачка.

— Оттука! Оттука! — отвори той вратата и ги поведе първо по коридора, а после нагоре по тясна стълба, която се виеше покрай стената на триетажно помещение.

На две нива под тях Орлов забеляза кварцово-стоманената елипса на атомния генератор, от който излизаха множество тръби. Той побърза да нагласи монокъла си, за да проследи суетнята долу. Пред командния пулт, осеян с различни скали, седеше мъж със слушалки. Той погледна нагоре и помахаша за поздрав. Просър помахаша в отговор и се усмихна.

— Тука ли създавате вашите силови полета? — запита Орлов.

— Точно така! Виждали ли сте как става?

— Не — усмихна се комисарят обезсърчен. — Аз дори не зная какво *представява* такова едно поле. Чувал съм, че се използва като

щит срещу метеорити.

— Много е просто. Елементарна работа. Материята е изградена от атоми, между които съществуват сили на привличане. Отделяте настрана атомите и остават силите на привличане. Това е то силовото поле.

Орлов го гледаше с празен поглед, от който Бърнам го напуши смях, но се овладя и се почеса зад ухото:

— Това обяснение ми напомня за един наш ганимедски метод за окачване на яйце във въздуха: Намирате планина, която да е висока един километър и слагате яйцето на върха ѝ. После крепите яйцето на мястото му и махате планината. Това е то.

Комисарят се засмя с цяло гърло, а сприхавият доктор Просър присви недоволен устни:

— Хайде, хайде. Никакви шеги, да знаете. Силовите полета са най-важното нещо. Трябва да сме готови, когато юпитерианците дойдат.

Внезапно бръмчене накара учения да се отдръпне бързо от перилата:

— Минете зад преградата — заповяда бързо той. — Сега е двайсетмилиметровото поле. Радиацията му е опасна.

Шумът затихна и тримата излязоха отново на площадката. Видима промяна не се забелязваше, но Просър протегна ръка в посока към реактора и каза:

— Опитайте!

Орлов протегна предпазливо само един пръст и нададе изумен вик. После подложи длан — сякаш побутваше парче много мека гума или гъвкави стоманени струни.

— Това е по-добро от всичко, което сме правили досега, нали така? — Бърнам също опита какъв е допирът със силовото поле. — Двайсетмилиметровият екран е в състояние да задържи атмосфера с налягане двайсет милиметра живак във вакуум, без значително изтичане.

— Разбирам! — кимна комисарят тежко. — Тогава значи ще ви трябва седемстотин и шестдесет милиметров екран, за да постигнете атмосферното налягане на Земята.

— Да! Това ще е единица атмосферен екран. Е какво, Просър, вълнуваш се от постижението си?

— От този двайсетмилиметров екран ли? В никакъв случай. Аз мога да стигна до двеста петдесет и пет милиметра с помощта на активен ванадиев пентасулфид ядрен синтез. Но това не е необходимо. Техникът би го направил и би взривил станцията. Ученият проверява теорията си и напредва внимателно — намигна той. — Сега ще направим поле с по-голяма плътност. Гледайте!

— Да се скрием ли зад паравана?

— Сега не е необходимо. Радиационното ниво е опасно в началото.

Бръмченето нарастна отново, но вече не бе така шумно като преди. Просър извика нещо на мъжа пред командния пулт, който в отговор направи плавно движение с ръка.

После операторът размаха здраво стиснат юмрук и Просър извика:

— Преприбрахме петдесетте милиметра! Хайде да усетите сега полето!

Орлов протегна ръка и остана изумен. Меката гума се бе втвърдила! Направи усилие да я опипа с два пръста (усещането за плътна материя бе като истинско), но „гумата“ се разпадна до неуловим въздух.

— Няма съпротивление, което да му въздейства под прав ъгъл. Елементарна механика, това е — щракна с пръсти ученият.

Операторът отново им даде знак.

— Преприбра границата на седемдесетте — поясни Просър. — Сега намаляваме темпото. Критичната точка е 83,42.

След няколко секунди той се надвеси над перилата и предупреди другите двама:

— Стойте настрана! Става опасно!

А след още миг-два извика:

— Внимавайте! Генераторът отказа!

Шумът нарастна до краен предел и проряза слуха им. Операторът натискаше бясно копчетата на пулта. Бледочервеното сияние на изригналите атоми от кварцовото сърце на главния атомен реактор ставаше все по-ярко. Опасно ярко.

Шумът изведнъж секна, но тътенът му все още отекваше, когато образувалата се въздушна вълна отхвърли Орлов силно към стената.

Просър се спусна към него. Кожата над окото му бе цепната.

— Ударихте ли се? Не! Много добре, много добре! Очаквах нещо такова. Трябваше да ви предупредя. Хайде да се спуснем. Къде е Бърнам?

— Ето ме — огромният ганимедец се изправи и отърси дрехите си. — Какво гръмна така?

— Нищо не е гръмнало. Нещо се повреди. Хайде, отиваме долу. — Ученият притисна раната си с кърпичка и се упъти надолу.

Щом Просър се приближи, операторът махна слушалките си и стана от стола. Изглеждаше уморен, изцапаното му лице бе плувнало в пот.

— Проклетото му нещо се задейства при 82,3, шефе. Почти ме изненада.

— Стана, нали? — избълва Просър. — В рамките на допустимата грешка, нали? Как е генераторът? Хей, Стодърт!

— Пети реактор е свършил — отзова се техникът. — Ще ни трябват два дни да го заменим.

Просър се обърна доволен:

— Успяхме. Стана точно така, както бе предвидено. Проблемът е разрешен, джентълмени. Бедата отмина. Хайде да се връщаме в кабинета ми. Гладен съм. А после искам да спя.

Просър не каза ни дума повече по темата, докато не седна зад бюрото в кабинета си. Дори и тогава говореше накъсано между едрите хапки сандвич.

— Спомняш ли си работата по пространственото напрежение през миналия юни? — обърна се той към Бърнам. — Пълен провал, но ние не се отказахме. Миналата седмица Финч задейства нещата, а аз подех инициативата. Всичко си дойде на мястото. Като по мед и масло. Никога не съм виждал нищо подобно.

— Продължавай — подкани го кротко Бърнам. Той го познаваше достатъчно добре, за да си позволи да проявява нетърпение.

— Вие видяхте какво стана. Когато полето достигне 83,42 милиметра, става нестабилно. Средата няма да издържи на това напрежение. Тя се деформира и полето избухва. Бум!

Бърнам остана с отворена уста от изумление, а столът на Орлов изскърца от неочакван натиск. За известно време настана тишина,

после Бърнам заговори колебливо:

— Смяташ силовите полета за по-мощни от допустимото?

— Те са постижими и при върхови стойности. Възможно е да бъдат създадени. Но колкото повече нараства плътността им, толкова по-нестабилни стават. Ако бях наредил да създадат двеста и петдесет милиметрово поле, то щеше да просъществува само една десета част от секундата. И после да експлоадира! Щеше да взриви станцията! И *самия мене!* Операторът щеше да го направи. Но учения го пази теорията. Той работи внимателно, както правя аз. И всичко свърши добре.

Орлов мушна монокъла в джобчето на жилетката си и заговори несигурно:

— Но ако силовото поле се равнява на силите на привличане, защо стоманата, която има също толкова силно привличане между атомите, не деформира пространството? Нещо не е наред.

— Всичко си е така — изгледа го ядосан Просър. — Критичната точка на съпротивление зависи от количеството генератори. В стоманата всеки атом е силовополеви генератор. Това ще рече около сто милиарда трилиона генератори на всеки трийсет кубични сантиметра. Ако можехме да използваме толкова много... А сега сто генератора са пределът на възможностите ни. Така само се увеличава критичната точка до около деветдесет и седем... — Ученият изведнъж скочи и продължи разпалено: — Не. Проблемът е решен, казвам ви. Абсолютно невъзможно е да бъде създадено силов поле, което да издържи земното налягане за повече от стотна от секундата. А за атмосферата на Юпитер изобщо да не говорим. Цифрите са безпристрастни, експериментите ги доказват. *Пространството няма да издържи!* Юпитерианците нека да вършат пъкленото си дело. Те не могат да се измъкнат от планетата! Това е окончателно! Това е окончателно! *Това е окончателно!*

— Господин секретар, мога ли да изпратя космограма от станцията? — запита Орлов. — Искам да съобщя на Земята, че се връщам със следващия кораб и че юпитерианският проблем е разрешен... изцяло и краят му е добър.

Бърнам не отговори, само стисна ръката на комисаря. От лицето му лъхаше успокоение, което преобрази внезапно дори мрачната

обстановка на станцията. А доктор Просър повтори последната си фраза:

— Това е *окончателно*!

Хал Татъл вдигна глава, когато капитан Евърет влезе в наблюдателската си кабина. Помещението се намираше в носовата част на кораба „Прозрачен“ — най-новата машина на космическите линии „Комета“.

— Току-що получих космограма от управлението в Такеон — съобщи капитанът. — Трябва да вземем колониалния комисар Орлов от Юпитерополис, Ганимед, за да го върнем на Земята.

— Добре. Не се ли виждат никакви кораби?

— Не, не! Ние сме доста далеч от обичайните космически линии. Системата ще узнае за нас, когато кацнем с „Прозрачен“ на Ганимед. Това ще е най-великото космическо пътуване след първото кацане на Луната. Какво ти става. Хал? — гласът на капитана зазвуча по-дружелюбно. — В края на краищата това е твоят триумф.

Хал погледна навън, към черната бездна на космоса:

— Преодолагам, че е така. Десет години работа, Сам. Загубих си едната ръка и едното око при онази първа експлозия, но не усетих и капка съжаление. Проблемът вече е разрешен, трудът на моя живот е завършен.

— Същото се отнася и за всеки един стоманен кораб в рамките на Системата.

— Да — усмихна се Хал. — Трудно е да си го представи човек, нали? — Той посочи небето. — Виждаш ли звездите? Между тях и нас няма *нищо*. Тръпки ме побиват като ги гледам. — Гласът му притъмня: — Девет години работих за *нищо*. Аз не работех с теории и нямах ясна представа в каква насока се движа... просто опитвах всичко. Веднъж увеличих мощността и пространството не издържа. Платих за това с едната си ръка и с едното си око и започнах отново.

Капитан Евърет сви ръка в юмрук и замахна с все сила срещу звездите, които се виждаха съвсем ясно. Чу се приглушен шум, ударът му бе срещнал непоклатима повърхност, но никое човешко око не би могло да я види. Между тях и звездите имаше невидима стена.

— Сега е достатъчно яка — кимна Татъл, — макар да присвътва и да угасва осемстотин хиляди пъти в секунда. Идеята ми хрумна от стробоскопичните лампи. Знаеш ги... светват и угасват толкова бързо, че създават илюзията за непрекъсната светлина. Така е и с обвивката на кораба. Поле, чието въздействие е толкова краткотрайно, че не оказва влияние върху пространството. Но и фазата на бездействие не е дотолкова продължителна, че да позволи значително изтичане на атмосфера. Така се получава притегателен ефект, който е по-мощен от връзките в стоманата.

Хал помълча миг-два и добави бавно:

— И не се знае колко далече можем да стигнем, увеличавайки скоростта на процеса. Да задействаме и да изключваме полето милиони пъти в секунда... милиарди пъти. Можем да получим такива полета, които да са достатъчно яки, за да устоят на атомна експлозия. Трудът на целия ми живот!

— Освободи съзнанието си от всичко това, човече — потупа го по рамото капитан Евърет. — Съсредоточи се за кацането на Ганимед. По дяволите! Голям шум ще се вдигне. Помисли си само за миг каква ще е физиономията на Орлов, когато разбере, че е първият пасажер на кораб с обвивка от силово поле. Според теб какво ще изпита?

— Предполагам, че ще бъде доволен — Хал Татъл присви рамене с безразличие.

ШЕГА

Из университетските помещения на втората планета на Арктур — Ерон, по време на ваканцията в средата на годината е направо мъртвило. А като за капак е горещо. И става едно горещо мъртвило. Затова на второкурсника Майрън Тюбъл животът му се струваше скучен и неприятен. За пети път този ден той поглеждаше в студентския салон в отчаян опит да намери някой познат. Накрая остана благодарен, че откри Бил Сефан — зеленокож младеж от петата планета на Вега.

Сефан, както и Тюбъл, го бяха скъсали по биосоциология и той остана да учи през ваканцията за поправителния. Такива неща свързват много здраво един второкурсник с друг второкурсник.

Тюбъл промърмори нещо за поздрав и отпусна грамадното си гладко тяло в най-големия стол. В Арктурианската система той си бе у дома:

— Виждал ли си някого от новациите?

— Ами да! До есенния семестър остават шест седмици!

— Тия са някаква специално развъждана порода — прозя се Тюбъл. — Те са най-първата партия от Слънчевата система... десет човека.

— Слънчева система ли? Искаш да кажеш онази нова система, която се присъедини към Федерацията на галактиките преди три-четири години?

— Да, тази. Столицата на техния свят се казва Земя, така си мисля.

— Е, какво за тях?

— Нищо особено. Тука са, това е. Някои от тях имат косми на горната устна. Много е смешно. Иначе изглеждат като всеки един от дузините видове хуманоиди.

Точно в този миг вратата се отвори и в салона се втурна малкият Рай Форес. Той бе от единствената планета на Денеб. Малките сиви

влакърца, който покриваха главата и лицето му, стърчаха като наелектризирани. А големите му, пурпурни очи блестяха възбудено:

— Ей — изцвърча той припряно, — видяхте ли земляните?

— Няма ли някой да промени темата? — въздъхна Сефан. — Тюбъл току-що ми говореше за тях.

— Така ли? — разочарова се Форес. — Но... той каза ли ти, че тези са от оная ненормална раса, която е вдигнала голяма врява при влизането на Слънчевата система във Федерацията?

— Изглеждат ми добре — реагира Тюбъл.

— Не говоря за физическото им състояние — възмути се денебианецът. — А за психическата страна на нещата. Психология! Това е проблемът! — Форес се готвеше да стане психолог един ден.

— О, това ли било! Е, та какво не им е наред?

— Тяхната обща психология като раса е сбъркана — издърдори Форес. — Вместо да се поддават по-малко на чувствата, когато са повече на брой, както е при всеки един друг вид от хуманоидите, те стават по-емоционални! На групи тези земляни се бунтуват, паникьосват се, полудяват. Колкото са повече, толкова по-зле става. Хайде да ми помогнете. Ние изнамерихме нова математическа система за разрешаване на проблема. Вижте!

Той с мигновено движение извади бележник и писалка, но преди да надраска и един знак, Тюбъл ги сграбчи живо. Той самият бе измислил нещо:

— Ха! Аз имам страхотна идея.

— Виж ти! — измърмори Сефан.

Тюбъл не му обърна внимание. Усмихна се и умислено взе да поглажда плешивото си теме:

— Слушайте — въодушеви се той изведнъж. Гласът му се сниши заговорнически.

Албърт Уилямс, последният, който пристигна от Земята, изведнъж се събуди и бавно започна да осъзнава, че нещо го боде между второто и третото ребро. Отвори очи, обърна глава и се вгледа глуповато в тъмното. После извика, скочи и посегна към ключа за осветлението.

— Не мърдай — заповяда сянката до леглото му.

Нещо изцрака и землянинът се оказа под прицела на ярка светлина от джобно фенерче.

— Кой по дяволите си ти? — запримигва той.

— Ставай от леглото — отвърна настойчиво видението. — Обличаш се и идваш с мен.

— Опитай се да ме накараш — изхили се Уилямс диво.

Отговор не последва, но снопчето светлина се отмести към „невропарализиращия бич“ в другата ръка на сянката. Онова мило малко оръжие, което парализира гласните струни и изкривява нервите в болезнени възли. Уилямс преглътна с мъка. Трябваше да стане от леглото.

Облече се мълчаливо и запита:

— Така, а сега какво да правя?

Блестящият „бич“, посочи вратата. Землянинът изпълни заповедта, упъти се към нея.

— Върви направо без да спиращ — каза непознатият.

Уилямс излезе от стаята, мина през тихия коридор, през деветте етажа надолу, без да посмее да се обърне. Спря наред двора на университета, но веднага усети метала на кръста си.

— Знаеш ли къде е Хол Обел?

Уилямс кимна в знак на потвърждение и продължи да върви. Мина покрай Хол Обел, зави надясно по „Университетска улица“, а когато измина около километър, излезе от пътя и тръгна към близките дървета. В тъмното се мерзееха очертанията на космически кораб. Вратите му бяха плътно затворени, само откъм херметическата камера се процеждаше бледа светлина.

— Влизай! — сянката го побутна по стълбичката към малко помещение.

Момчето примигна, огледа се и преброи на глас:

— ... седем, осем, девет, като сложим и мен — десет. Пипнали са ни всичките, както изглежда.

— Какво има да ти изглежда? — измърмори омърлушено Ерик Чембърлейн. — Така си е, нали ни виждаш. Тук съм от един час — разтърка той едната си ръка.

— Какво ти е на ръката? — запита го Уилямс.

— Навехнах я като подпях челюстта на оня плъх, дето ме домъкна тука. Оказа се твърда като корпуса на кораб.

Уилямс седна на пода, кръстоса крака и подпря глава на стената:

— Някой да има представа защо е всичко това?

— Отвлечане! — отговори малкият Джоуи Суийни, а зъбите му потракваха.

— Ама за какъв дявол? — изсумтя Чембърлейн. — Разбирам някой от нас да е милионер, но май няма такъв. За себе си знам, че не съм!

— Вижте сега, хайде да не стигаме до крайности — подкани ги Уилямс. — Отвлечане и неща от тоя сорт са изключени. Тези хора не могат да са престъпници. Съвсем логично е цивилизацията, която е развила психологията в рамките на Федерацията на галактиките до такова ниво, да може да премахне престъплението без никакви усилия.

— Пирати — обади се тихо Лоурънс Марш. — Не че го мисля, само правя предположение.

— Глупости! — Уилямс не бе съгласен. — Пиратството е граничен феномен. Този район на космоса е цивилизован от десетки хиляди години.

— Не е по-различен от другите, щом като и тук се използват оръжия — настоя Джо. — А аз не ги одобрявам. — Той не бе успял да си вземе очилата и късогледството му го караше да се взира болезнено наоколо.

— Това няма голямо значение — отвърна Уилямс. — Сега, чуйте какво си мисля. Ние сме... десет наскоро пристигнали първокурсници на Арктур У. Още през първата ни нощ тук някой ни измъква загадъчно от стаите и ни води на някакъв космически кораб. Това според мен не е случайно. Вие какво ще кажете?

Сидни Мортън вдигна глава, колкото да изрече сънено:

— Аз си мисля същото. Струва ми се, че ни затвориха тук само за да ни извъртят една дяволски гадна шега. Господа, според мен местните студенти второкурсници са решили добре да се забавляват.

— Точно така — подкрепи го Уилямс. — Някой да има друго предположение?

Момчетата мълчаха.

— Добре, тогава не ни остава нищо друго, освен да чакаме. Лично аз смятам да се наспя. Ако им притрябвам, ще ме събудят.

В същия миг се разнесе пронизителен звук и Уилямс загуби равновесие.

— Ето че излитаме... нанякъде.

Минута след това и Бил Сефан се поколеба за миг дали да влезе в командното отделение, но не се отказа. Вътре завари силно притеснения Рай Форес.

— Как я караме? — запита Бил.

— Скапана работа — отвърна Сефан кисело. — Проклет да съм, ако може да се каже, че ония са се панирали. Те са канят да спят.

— Да спят? Всичките ли? А какво си приказваха?

— Как мога да зная? Те не говорят галактическия език, а аз не разбирам нито дума от техните чуждоземски брътвежи — разпери възмутено ръце бъдещият психолог.

— Слушай, Форес — наруши след известно време мълчанието Тюбъл, — аз не изучавам биосоциология... не мога да си позволя такъв лукс. Ти гарантира за психологическия ефект от този рискован номер. Никак няма да съм доволен, ако той се провали.

— О-о-о, милостиви мой Денеб — процеди отчаяно през зъби Форес, — вие двамата сте си лика-прилика страхливци! Да не би да очаквахте да се разпищят или да хвърлят топа? О, огненият Арктур! Само потърпете, докато стигнем до системата Спика, ако обичате. Тогава ще ги измъкнем през нощта... — Той се разхили изведнъж. — Ей това ще бъде най-шантавият номер, откакто някой завърза онези смрадливи прилепи на хроматичния орган по време на Вечерния концерт.

Тюбъл се изкикоти, но Сефан се облегна на стола си и подхвърли замислен:

— Ами ако някой... да речем президентът Уин... разбере за това?

— Това е само една шега — присви рамене арктурианецът, който контролираше командния пулт на кораба. — Всички ще погледнат през пръсти на нея.

— Не си прави глупави шеги, оператор. Не става дума за детска игра. Четвърта планета, Спика... всъщност цялата система Спика... забранява достъпа на кораби от Галактиката. И вие много добре го знаете. Там живее една предхуманоидна раса. От тях се очаква да се развият напълно свободно, без никаква намеса, за да открият самостоятелно междузвездните пътувания. Такъв е законът, а те го

спазват стриктно. Космически закон! Ако разберат какви ги вършим, ще си имаме страшни неприятности и то с право.

— И как на Арктур, според теб, Прекси Уин... това дебелокожо създание... ще разбере за нас? — обърна се рязко на стола си Тюбъл. — А сега да ви предупредя, че не съм сигурен дали историята няма да се разнесе из целия университет, защото забавлението ни ще бъде наполовина утрепано, ако го запазим в тайна. И как биха могли да се разчуят имената ни? Никой няма да смее да гъкне. Знаете го.

— Добре — присви безгрижно рамене Сефан.

Тогава Тюбъл заповяда:

— Готови за хиперпространството!

После натисна няколко копчета на пулта и корабът се разтърси леко при прехода от нормално към хиперпространство.

Десетте земляци се чувстваха страшно зле от умора. Лоурънс Марш хвърли за пореден път бърз поглед към часовника си:

— Два и половина. Досега са трийсет и шест часа. Как ми се иска да турят край на тази шега.

— Това не е шега — простена Суийни. — Прекалено се проточи.

— Ама вие имате вид на обречени! — лицето на Уилямс пламна от гняв. — Нали ни донасят навреме храна? Нали не са ни завързали? Да си призная, цяло събитие е, че се грижат за нас.

— А може би ни угояват за кланицата? — притъмня гласът на Сидни Мортън.

Веднага, щом провлеченият му говор секна, всички се вцепениха по местата си, никой от тях не се усъмни какво би могъл да означава необичайният тласък, който премина през целия кораб.

— Усетихте ли *това*? — изстреля изведнъж Ерик Чембърлейн като обезумял. — Върнахме се в нормалното пространство, значи сме само на час-два от мястото, накъдето сме се упътили. Трябва да направим нещо!

— Вярно — изпуфтя Уилямс, — но какво?

— Ние сме десет човека, нали? — викна Чембърлейн и красноречиво разкърши тяло. — Досега видях само един от тях. Следващия път, когато влезе, за да ни донесе храна, ще го нападнем.

На Суийни му призля от предложението:

— Ами неутронния бич, който той винаги носи?

— Няма да ни убие, я? Той не може да ни удари всичките, преди да го тръшнем на пода.

— Ерик — прекъсна го Уилямс рязко, — ти си глупак.

Чембърлейн кипна и късите му пръсти се свиха бавно в юмрук:

— Тъкмо съм в настроение за малък практически урок. Хайде кажи ми го пак, ако обичаш!

— Сядай! — Уилямс дори не си направи труда да го погледне. — И недей да приемаш толкова навътре епитетите ми. Всички сме нервни и възбудени, но това не значи, че трябва съвсем да издивяваме. Поне не на този етап. Първо, ако решим да не взимаме под внимание бича и завържем надзирателя, пак няма да постигнем нищо особено. Засега видяхме само един, но този един е от системата Арктур. Висок е близо два метра и петнайсет сантиметра, тежи над сто килограма. Той ще ни забърше... всичките десет... с голи ръце. Мисля, че вече си опитал крошето му, Ерик.

Настъпи пълна тишина.

— Дори да успеем да го повалим — продължи Уилямс — и да се справим с всички останали на кораба, колкото и да са те, ние нямаме ни най-малка представа къде се намираме и как да се върнем или как да управляваме кораба. — Момчето замълча, но в настъпилата тишина пак никой не се обади. Тогава то ги подкани: — Е, какво ще кажете?

— Тъпотия! — извърна се рязко Чембърлейн и се умълча заплашително.

Не мина много време и гигантският арктурианец отвори с ритник вратата на кабината им. Докато с едната си ръка опразваше торбата с храна, с другата държеше здраво насочения към тях невропарализиращ бич.

— Последната ви храна — измърмори той.

Навсякъде из стаята се търкаляха консервни кутии. Някои от тях бяха все още топли след последното подгряване. Мортън гледаше своята с отвращение:

— Слушай — заговори той на завален галактически, — няма ли да ни дадете нещо друго? До гуша ми дойде тоя ваш скапан гулаш. Тази е четвъртата ми консерва!

— И какво от това? Казах, че е последната ви храна — избълва арктурианецът и излезе.

Всички замълчаха като парализирани.

— Какво има предвид този? — обади се нечий дрезгав глас.

— Те са решили да ни убият! — очите на Суийни бяха станали кръгли от уплаха, в интонацията му се долавяше паника.

Устата на Уилямс пресъхна и той усети, че го обзема безумен гняв срещу заразителния страх на Суийни. Въздържа се да му каже веднага някои неща — хлапето бе само на седемнайсет. Обади се миг по-късно:

— Млъкни, моля те. Хайде да се нахраним.

След два часа корабът се разтресе, което означаваше, че кацат и че пътуването им е свършило. Никой не говореше, но Уилямс усещаше как с всяка минута задушаваният страх ги завладява все по-силно.

Спика бе залязла аленочервена зад хоризонта. Духаше студен вятър. Десетимата земляни се скупчиха отчаяни плътно един до друг на върха, осеян с камъни. Наблюдаваха потиснати кораба, с който ги докараха. Гигантът-арктурианец, Майрън Тюбъл, им говореше, докато зеленокожият Бил Сефан от Вега и сърдитият малък денебианец, Рай Форес, останаха назад безмълвни.

— Имате си огън, а дърветата тук са в изобилие, за да го поддържате — обясняваше им гигантът с дрезгав глас. — Той ще прогонва зверовете. Ще ви оставим два камшика, ще вършат работа, за да се защитавате, ако някой от местните реши да ви нападне. А за да се сдобие с храна, вода и подслон, ще трябва да разчитате на своя ум и находчивост.

Арктурианецът се обърна и тогава Чембърлейн се нахвърли върху него с рев. Но гигантът без никакво усилие го отхвърли от себе си с една ръка.

Вратата се затвори след тримата чужденци. Почти веднага след това корабът се издигна над повърхността и отлетя. Уилямс най-последно наруши смразяващата тишина:

— Оставиха ни бичове. Аз ще взема единия, а ти вземи другия, Ерик.

Един по един земляците насядаха тежко с гръб към огъня, изплашени и доста объркани.

— Играта започва — насили се да се усмихне Уилямс. — Районът е много добре залесен. Хайде, хайде, ние сме десет човека, а и те все ще трябва да се върнат по някое време. Хайде да им покажем, че ние, земляците, можем да издържим на тази игра. Какво ще кажете?

— Ти защо не млъкнеш? Така с нищо не облекчаваш положението ни.

Уилямс се отказа да им говори каквото и да било. Леден хлад започва да пронизва стомаха му.

Здрачът премина в черна нощ и кръгът от светлина край огъня се сви до малко мъждукащо петно, в края на което се виеха сенките им. Неочаквано Марш се развика, очите му се разшириха от ужас:

— Там не-нещо се приближава!

След последвалата суматоха всички останаха нащрек по местата си без да дишат.

— Ти си луд — изрече Уилямс дрезгаво, но се вцепени от протяжния вой, който достигна до слуха му.

— Грабвай бича си! — изкрещя той на Чембърлейн.

Джоуи Суийни съвсем неочаквано се разсмя — получи се писклив, напрегнат смях.

После... във въздуха се понесе писък и върху земляците се нахвърлиха някакви сенки.

Но премеждията връхлетяха не само тях.

Корабът на Тюбъл се издигна бавно от четвъртата планета на Спика. Управлението бе в ръцете на Бил Сефан. Самият Тюбъл бе в каютата си. Допиваше една голяма, плоска бутилка с денебиански алкохол. Справи се с цялата бутилка на две глътки.

Рай Форес го болеше сърцето, докато го наблюдаваше:

— Една бутилка струва дващест кредита, а на мен ми останаха само няколко.

— Ами тогава не ме оставяй да смуча така — отвърна Тюбъл. — Давай ми бутилките една по една — съгласи се великодушно той. — Мен това ме устройва.

— Едно такова сръбване и аз ще съм вън от играта чак до есенния семестър — измънка денебианецът.

Тюбъл го удостои само с бегъл поглед. В неговата глава се въртяха други мисли:

— Когато шегата се разчуе, университетът ще се прослави...

Но той не можа да довърши думите си: изведнъж се разнесе пронизителен звук, в който се открояваха няколко тона; в него имаше нещо напевно. Стените приглушаваха силата му. Почти едновременно с това угаснаха светлините.

Рай Форес бе притиснат неподвижно до една от стените. С мъка се опитваше да си поеме дъх и успя да изрече на пресекулки:

— В и-името на ко-космоса, та ние летим с пълна скорост! Какво е с-с-танало с балансъора?

— Дяволите да го вземат балансъора! — изрева Тюбъл и се изправи на крака. — Какво става с кораба?

Той тръгна трмаво по тъмния коридор. Форес пълзеше след него. Най-после стигнаха до командната зала и се втурнаха вътре. Намериха Сефан, осветен от бледите светлини, които оповестяваха тревогата. Зелената му кожа блестеше от пот.

— Метеор — изграчи той. — Оказа се зъл дух за нашите двигатели. Всичките увеличават скоростта. Осветлението, отоплителните уреди и радиото са извън строя, а вентилаторите не стават за нищо. Четвърти сектор е пробит.

— Идиот! — хвърли му див поглед Тюбъл. — Защо не си наблюдавал индикатора?

— Наблюдавах го, ти, свръхразраснала се маджунена буцо — викна по-силно и от него Сефан. — Нямаше никаква промяна! Стрелката... нито веднъж... не помръдна! Нима можеш да очакваш нещо друго от една таратайка втора употреба, наета за двеста кредита?! Метеорът врълхлетя през екрана, сякаш се движи из космоса без да е срещнал никаква преграда.

— Млъквай! — Тюбъл отвори помещението за космически костюми и простена: — Всичките са арктуриански размери. Трябваше да ги проверя. Ще можеш ли да се справиш с един такъв костюм, Сефан?

— Вероятно — почеса се той по ухото.

След пет минути Тюбъл се пълхна в шлюза, а Сефан го последва непохватно. Нямаше ги около половин час.

— Край! — изрече Тюбъл, щом махна скафандъра си.

— Искаш да кажеш, че... с нас е свършено?! — извика Рай Форес.

— Можем да го оправим, но ще ни отнеме много време — разтърси глава арктурианецът. — Радиото е почти съсипано, така че на помощ не можем да се надяваме.

— Да не се надяваме ли?! — Форес обезумя от страх. — Само това ни трябва! Как ще обясним тогава, че сме в система Спика?! Да изпратим радиосигнали е равно на самоубийство! Успеем ли да се доберем обратно без ничия помощ, спасени сме. Няма да загубим кой знае колко, ако пропуснем част от занятията.

— Ами какво ще правим с онези паникьосани земляци на Спика? — обади се мрачно Сефан.

Форес отвори уста да каже нещо, но не изрече и дума. Лицето му доби най-нещастния израз, какъвто може да има един хуманоид.

А това бе само началото.

Трябваше им ден и половина, за да сложат в ред таратайката си, още два дни, за да намалят скоростта и четири дни, за да се върнат на Спика IV. Всичко — осем дни.

Без да губи повече време, корабът се понесе отново към мястото, където оставиха земляните. Пристигнаха към десет часа сутринта. Лицето на Тюбал се бе удължило от напрежение пред екрана.

— Мисля, че решението ни да ги оставим край населено място, беше страхотен „бисер“. По-добро не можахме да измислим — обади се той по едно време. — От земляните няма и следа.

— Лоша работа — поклати горестно глава Сефан.

Тюбъл зарови глава в сплотените си ръце:

— Това е краят. Ако не са се изплашили до смърт, то тогава местните жители са ги заловили. Да проникнеш в забранена система без разрешение е страшно нарушение... но сега си мисля, че е чисто убийство.

— Не ни остава нищо друго, освен да кацнем и да проверим дали има останали живи хора — обади се Сефан. — Поне това им дължим. А после... — той преглътна тежко и не довърши мисълта си.

— А после ще ни изгонят от Арктур У, ще ни направят психо-преглед... и — трудова каторга до живот.

— Забрави ги тия работи! — изрева Тюбъл. — Когато ни дойдат до главата, тогава ще му мислим.

Корабът бавно, много бавно започна да се спуска и накрая кацна върху скалата, където оставиха земляните преди осем дни.

— Как да се справим с местните жители? — обърна си Тюбъл към Форес и вдигна въпросително вежди (по които нямаше нито едно косъмче, разбира се). — Хайде, момчето ми, дай тука някаква предхуманоидна психология. Ние сме само трима и аз не искам никакви неприятности.

Форес присви нервно рамене и мъхнатото му лице се набръчка от смущение:

— Тъкмо за това си мислех, Тюбъл. Не зная нищо подобно.

— Какво!? — избухнаха едновременно възгласите на Сефан и Тюбъл.

— Никой не знае — побърза да добави денебианецът. — Факт е. В края на краищата ние не допускаме нехуманоиди във Федерацията, докато не се цивилизоват напълно. Те са под карантина. Смятате ли, че имаме големи възможности да ги изучаваме?

— Нещата се развиват все „по-добре и по-добре“. Мисли, Мъхнато лице, мисли, ако обичаш. Гледай да измъкнеш някакво предположение.

— Ами-и-и... — почеса се по главата Форес, — най-доброто, което можем да направим, е да се отнасяме към тях като към нормални хуманоиди. Ако пристъпим към тях полека, открито, без да правим никакви резки движения и ако сме спокойни, би трябвало да успеем. Но не забравяйте какво казвам, *би трябвало*. Не мога да бъда напълно сигурен.

— Хайде да вървим и дяволите да я вземат сигурността — настоя Сефан нетърпеливо. — Няма кой знае какво значение. Ако ме пречукат тука, няма да има нужда да се прибирам. — Лицето му доби изражение на подгонен звяр. — Само като си помисля какво ще каже семейството ми...

Излязоха от кораба и подушиха въздуха на четвъртата планета на Спика. Слънцето бе в зенита си и сияеше над главите им като огромна, оранжева баскетболна топка. От гората в далечината се чу грачене на птица. После настана пълна тишина.

— Хм! — учуди се Тюбъл, поставил ръце на кръста си. — Чак да ти се приспи от тая тишина. Жива душа няма наоколо. А накъде е селото?

Всеки предложи по една посока, но спорът им не продължи дълго. Арктурианецът тръгна пръв, а другите двама го последваха. Вървяха към рехавата гора.

На стотина стъпки навътре в гората дърветата изведнъж оживяха, от короните им започнаха да скачат безшумно стотици местни жители. Рай Форес падна още под първата лавина. Бил Сефан се препъна, крепи се за миг и падна по гръб, като изсумтя.

Само огромният Майрън Тюбъл се задържа прав. Разкراчен широко, за да има здрава опора, той крещеше с цяло гърло и нанасяше бесни удари наляво и надясно. Атакуващите го удряха и отскачаха веднага от него като капчици от водно колело. Гигантът построи защитата си на принципа на лопатките на вятърната мелница и започна да отстъпва към едно дърво.

Но точно тук сгреши. На най-долния клон го очакваше като че ли най-умният, най-съобразителният абориген. На Тюбъл му бе направило впечатление, че тукашните имат здрави, мускулести опашки. Дори си отбеляза този факт мислено. От всичките народи на Галактиката само един, Хомо Гама Кцефеус, е опашат. А онова, което здравенякът не знаеше бе, че приматите използват опашките си, за да се прикрепят към клоните.

Това той откри почти незабавно, тъй като аборигенът на клона над главата му спусна опашка и я обви здраво около шията му.

Арктурианецът започна да се мята от болка. Опашатият нападател бе смъкнат от дървото. Макар да висеше надолу с главата, така че гигантът го подхвърляше насам-натам, той все пак не отпусна хватката си.

На Тюбъл му причерня пред очите и той загуби съзнание преди да бъде повален на земята.

Гигантът бавно дойде на себе си и усети вцепеняващата болка около врата си. Направи напразни усилия да го разтрие, но му трябваха няколко секунди, за да осъзнае, че е вързан здраво и няма как да протегне ръка към нараненото място. И изведнъж се сепна и се огледа.

Първото, което разбра, бе че лежи по корем, второ — най-после чу врявата наоколо, трето — видя също така вързаните Сефан и Форес до себе си... и най-накрая проумя, че не може да скъса въжетата, с които бе вързан.

— Хей, Сефан, Форес. Чувате ли ме?

Най-напред долетя шеговитият възглас на Сефан:

— Ти, стари дяволе! Мислехме, че вече си взел-дал.

— Аз не умирам толкова лесно — изръмжа арктурианецът. — Къде сме?

За секунди настъпи мълчание.

— Сигурно в близкото село — отбеляза мрачно Рай Форес. — Някога да сте чували такъв оглушителен шум? Барабанът не е затихвал нито за минута, откакто ни тръснаха тука.

— Виждали ли сте нещо...

Тюбъл усети как нечий ръце го повдигнаха и го настаниха да седне. Така вратът го болеше още повече. В лъчите на ранното следобедно слънце пред погледа му блеснаха паянтови колиби, покрити със слама и зелени трупи. Около пришълците стояха наредени в кръг и мълчаливо ги наблюдаваха тъмнокожи, дългоопашати същества. Местните жители. Сигурно бяха стотици, всичките имаха на главите си украшения от пера, а в ръцете си държаха къси, остри копия.

Очите им не се откъсваха от редицата странни същества, застанали пред тях. Тюбъл също впери гневен поглед в тях. Ясно беше, че те са вождовете на племето. Облечени в ярки, пищни роби от лошо обработена кожа с ресни по краищата, те бяха добавили към варварския си облик и дървени маски, изрисувани като карикатурни човешки образи.

Маскираният ужас, който се намираше най-близо до хуманоидите, пристъпи към тях с премерени стъпки.

— Здравейте — повдигна той маската и я отстрани от лицето си. — Колко скоро се завърнахте?!

Тюбъл и Сефан доста дълго време не можаха да промълвят нито дума. А Рей Форес го нападна продължителна кашлица.

Най-после Тюбъл си пое дълбоко дъх:

— Ти си един от земляните, нали?

— Точно така. Аз съм Ал Уилямс. Наричай ме само Ал.

— Значи още не са ви убили?!

— Не са посягали на никого от нас. Точно обратното. Господа — поклони се той като на церемония, — посрещнете новите... м-м-м... богове на племето.

— Новите *какво* на племето? — възкликна Форес, все още задавен от кашлицата.

— М-м-м... богове. Простете ме, но не зная как е на галактически думата „бог“.

— Ние сме нещо като свръхестествени същества... тотеми, на които те се кланят. Не разбирате ли?

Хуманоидите гледаха слисани.

— Да, наистина — захили се Уилямс, — ние притежаваме огромна власт.

— За какво говорите? — възмути се Тюбъл. — Защо да ви смятат вас за същества с огромна власт? Вие, земните хора, сте физически под средното ниво... много по-ниско!

— Тук нещата опират до психология — обясни Уилямс. — Щом като ни видяха да слизаме от голямо блестящо нещо, което пътува по някакъв чудат начин из въздуха, а после излита, като изпуска мощна струя пламъци... те просто нямаше как да не ни възприемат за свръхестествени същества. Това е елементарна, варварска психология.

Очите на Форес щяха да изскочат от орбитите си, толкова беше смаян.

— А междувременно вие защо се забавихте? — продължи Уилямс. — Представяхме си всичко като някаква шега. Така беше, нали?

— Слушай — обади се най-после и Сефан, — според мене ти страшно ни будалкаш! Ако те са сметнали вас, хората, за богове, защо сега и нас не ни възприемат така? Ние също имаме кораб и...

— Ето тука — подчерта Уилямс — се намесихме ние. Обяснихме им... с рисунки и със знаци, че вие сте дяволи. Когато накрая се върнахте... няма значение дали сме се радвали, че корабът каца... те знаеха какво да правят.

— Какво е „дяволи“? — запита Форес с неприкрито страхопочитание в гласа.

— Ама вие галактическите хора нищо ли не знаете? — въздъхна Уилямс.

— Какво ще кажеш да се изправим вече? — проскърца гласът на Тюбъл, докато той раздвижваше бавно и с усилие врата си. — Опитаха се да ме удушат.

— Закъде сте се забързали? В крайна сметка се появихте, за да бъдете принесени в жертва в наша чест.

— *Принесени в жертва!*

— Непременно. Ще ви режат къс по къс.

Настъпилата тишина тегнеше отгоре им все по-осезаемо.

— Не ни хвърляйте в очите този кометен газ! — успя най-последно да процеди през зъби Тюбъл. — Ние не сме земляци, та да загубим ума и дума или да се изплашим до смърт, знаете го.

— О-о-о, *това* ни е известно! За нищо на света не бих ви измамил. Но простата дивашка психология винаги иска една малка човешка жертва и...

Сефан се опита да разкъса въжетата си и с гняв скочи срещу Форес:

— Ти нали говореше, че никой не знаел нищо за предхуманоидната психология! Опитваше се да защитиш собственото си невежество, нали, ти, сбръчкан, космат, ококорен, недоразвит гуцлер от Вега! В хубава каша се забъркахме сега!

— Чакайте, де! Само... — сви се Форес.

Уилямс реши, че шегата е отишла твърде далеч:

— Успокойте се. Вашата глупава шегга тъпкано ви се върна... просто чудесно... но ние нямаме намерение да продължим дълго. Мисля, че достатъчно се забавлявахме за ваша сметка, момчета. Суийни сега е с главатаря на племето. Обяснява му, че ще заминаваме и ще ви вземем със себе си. Наистина, ще се радвам да... Чакайте малко, Суийни ме вика.

Когато Уилямс се върна след няколко секунди, лицето му имаше странно изражение, дори бе малко позеленяло. А след миг стана още по-наситено зелено:

— Изглежда — преглътна той шумно — нашата контра-шега сега ни се връща тъпкано. Главатарят на племето *настоява* за жертвоприношение!

Тримата хуманоиди се умислиха дълбоко. Няколко мига нито един от тях не можа да изрече нито дума.

— Казах на Суийни да отиде и да каже на вожда — добави Уилямс, — че ако не направи каквото му казваме, непременно ще се случи нещо ужасно с племето му. Но това си е чисто блъфиране и той може да не се хване. Уф... много съжалявам, момчета. Изглежда прекалихме. Ако наистина стане страшно, ще ви развържем и ще се бием заедно с вас.

— Срежи въжетата още сега — прошепна Тюбъл. — Хайде да приключваме с тази работа! — Той бе решен на всичко.

— Чакайте! — извика Форес. — Нека землянинът да опита някоя от своите психологии. Хайде, землянино. Мисли здравата!

Уилямс се напегна до такава степен, че усети болка в главата си.

— Разбирате ли, ние загубихме малко от своя божествен авторитет, откакто не успяхме да излекуваме жената на вожда. Тя почина вчера. Сега ни трябва чудо — призна преди всичко на самия себе си той. — Ами... вие момчета, имате ли нещо из джобовете си? — сети се изведнъж и коленичи край тях.

Започна да ги претърсва по ред. Форес имаше писалка, джобен бележник, гребен с тъпички зъбци, пудра против сърбежи, снопче кредити и още някои други дреболии. Сефан имаше подобни ненужни неща.

Виж, от джоба на Тюбъл измъкна един малък, черен предмет, който приличаше на оръжие с голяма ръкохватка и къса цев.

— Какво е това?

— О-о-о, на това ли съм седял през цялото време? — изскимтя арктурианецът. — Оксижен. Използвах го, за да заваря пукнатината на кораба от метеорита. Но не го бива, вече почти е свършил.

Погледът на Уилямс омекна. Цялото му тяло се наелектризира от възбуда:

— Така си мислиш ти! Вие, галактическите хора, никога няма да прогледнете по-далеч от носовите си. Защо не идвате на Земята поне за малко... за да научите нещо по-различно.

След миг той тичаше неудържимо към своя приятел:

— Суийни! — извика той. — Кажи му на този проклет маймуноопашат вожд, че само след секунда ще се обидя страшно и ще сгромолясам цялото небе върху главата му. Бъди непреклонен!

Но главатарят не изчака вестта. Даде знак на своите и те се спуснаха стремглаво като един. Тюбъл изрева и напегна мускули,

вързаните му стави запукаха под въжетата. Кислородът в ръцете на Уилямс избълва слаба струйка огън, но тя бе достатъчна, за да подпали неочаквано близката колиба. След нея пламна друга... после още една... следващата... а после кислородът замря.

Но си свърши работата. Нито един абориген не остана на крака. Всичките се бяха проснали по очи и ридаеха, молеха за прошка. Вождът виеше най-силно от всички.

— Кажи му — нареди Уилямс на Суийни, — че това е само малка част от онова, което възнамеряваме да сторим с него!

А на хуманоидите обясни добродушно, докато разрязваше въжетата, с които бяха завързани:

— Чиста и проста, най-обикновена дивашка психология.

Едва след като се качиха на кораба и се издигнаха отново в открития космос, гордостта на Форес му позволи да каже:

— Но аз си мислех, че земляците не са развили математическата психология! Откъде ги знаете всичките тия предхуманоидни неща? Никой в Галактиката не е стигал толкова далече!

— Ами ние имаме известен натрупан опит, на който се базира този метод — позасмя се Уилямс. — Знания за мисловния процес на нецивилизования мозък. Разбирате ли... ние идваме от свят, в който повечето хора... така да се каже... са все още нецивилизовани. Затова ни се налага да знаем!

— Смахнати земляни! — поклати бавно глава Форес. — Това малко преমেждие ни научи поне на едно нещо.

— Кое е то?

— Никога да не се отнасяме грубо към някоя група въртоглави. — Форес за втори път използва израз от Земята. — Защото могат да се окажат по-въртоглави, отколкото си си представял!

* * *

Когато подбих разказите за тази книга, открих, че „Шега“ е единственият публикуван разказ, за който аз не си спомних абсолютно нищо, когато прочетох заглавието. Дори след като го

прегледах втори път, съзнанието ми не отреагира по никакъв начин. Ако някой ми беше дал този разказ без името на автора и ме помолеше да го прочета и да позная кой го е написал, аз навярно щях да се объркам. Може би това означава нещо.

Но определено ми се струва, че разказът се противопоставя на миналото на Хомо Сол.

Повече ми провървя при Фред Пол с разказа „Супер неутрон“, който написах в края на същия този месец февруари, заедно с разказа „Маски“ и „Шега“. Предадох му го на трети март 1941-ва година, а той го одобри на пети март.

Дотогава, почти три години след първата ми среща с издател, аз доста се бях изнервил от отказите, които получавах. Поне вестта за одобряването на „Супер неутрон“ е отбелязана в моя дневник с изречението: „Време е вече да ме печатат... изминаха пет седмици и половина от последната ми публикация.“

СМЪРТНА ПРИСЪДА

— Тези приказки са преувеличени, да знаеш — усмивката на Бранд Горла издаваше неудобството му.

— Не, не, не! — стрелна го с розовите си, албиносови очи дребният мъж. — Дорлис е бил велик град преди хората да се появят в системата Вега. Той е бил столица на Галактическата Конфедерция, която е била по-голяма от нашата.

— Ами тогава да кажем, че е древна столица. Ще отбележа този факт и ще оставя другото на археолога.

— Археолози не са ни нужни. Онова, което открих, си иска своя специалист. Нали си в Борда?

Бранд Горла се измъчваше от съмнения. Погледът му го издаваше. Той си спомняше Тиър Реало от последната година в университета — едно дребно, бяло, саможиво човече, което стоеше все настрана и се спотайваше в собствените си мисли. Оттогава мина много време, но Бранд не можеше да забрави странния албинос. *Това* се набиваше на очи. Сега виждаше пред себе си все същия човек:

— Ще се постарая да ти помогна, ако ми кажеш какво искаш.

— Искам да изложиш някои факти пред Борда — погледна го сериозно Тиър. — Обещаваши ли да го направиш?

— Дори и да ти помогна, Тиър, трябва да ти напомня, че съм само младши член на Психологическия Борд — опита се да се измъкне Бранд. — Нямам голямо влияние.

— Трябва да дадеш всичко от себе си. Фактите говорят сами за себе си. — Ръцете на албиноса трепереха.

— Давай — примири се Бранд. Човекът бе все пак негов стар съученик. Не бива да го съди *прекалено* строго.

Горла се облегна на стола си и се отпусна. Светлината на Арктур проникваше в стаята през високите до тавана прозорци, но се разсейваше и омекваше от поляризиращото стъкло. Но дори и тази слаба слънчева светлина бе *прекалено* силна за светлите очи на дребното човече и то ги закриваше с длан, докато говореше:

— Живях на Дорлис двайсет и пет години, Бранд. Прониквал съм на такива места, за които никой не подозира, че съществуват. Намерих много неща. Дорлис е научна и културна столица на цивилизация, която е била по-велика от нашата. Да, така е, особено що се отнася до психологията.

— Всичко от миналото ни се струва по-величаво — усмихна се снизходително Бранд. — За този ефект има теорема, която ще откриеш във всеки учебник за начинаещи. Първокурсниците я наричат „Теорема ДСВ“. Тя се разшифрова като Доброто старо време, както знаеш. Но хайде, продължавай.

Тиър се намръщи заради отклонението от темата.

— Винаги можеш да отхвърлиш някой неудобен факт, като му лепнеш етикета „старомодно“ — той се опита да потисне наченките на подигравка. — Но ми кажи едно нещо. Какво знаеш за психологическото инженерство?

— Такова нещо няма — присви пренебрежително рамене Бранд. — Не и по законите на точната математическа наука. Цялата пропаганда и реклама е груба форма на безразборното Психоинженерство... но понякога то е невероятно ефективно. Навярно това имаш предвид.

— Съвсем не. Аз имам предвид истински експеримент в сегашни условия. С много хора, в продължение на години.

— Такова предложение вече бе обсъждано. На практика е неосъществимо. Нашата социална структура няма да издържи подобно нещо. А и ние не знаем как да осъществим ефективен контрол.

— Но древните жители са знаели достатъчно. — Тиър потисна вълнението си. — И са умеели да установяват контрол.

— Поразително и интересно — отзова се вяло Бранд. — Но ти откъде знаеш?

— Намерих документи, които го потвърждават — изрече той и замълча, останал без дъх. — Цяла планета, Бранд. Един цял свят, заселен със същества, които са били под контрол във всяко едно отношение. Изучавани, направлявани, подлагани на експерименти. Не схващаш ли?

Бранд не забеляза нито един от обичайните белези за психическо разстройство. След по-обстойни изследвания...

— Сигурно си се подвел — отбеляза той с равен глас. — Такова нещо е напълно невъзможно. Не може човешки същества да бъдат ръководени ей така. Имах прекалено много въпросителни.

— Там е работата, Бранд. Те не са били хора.

— Какво?

— Те са роботи, позитронни роботи. Цял свят от роботи, Бранд, които не правят нищо друго, освен да се движат, да реагират на команди и да бъдат подлагани на изследвания от *истински* психолози.

— Това е лудост!

— Имам доказателства... светът на роботите все още съществува. Първата Конфедерация се разпадна, но светът на роботите продължи да съществува. Той все още съществува.

— От къде знаеш?

— През последните двайсет и пет години живях там! — изправи се поривисто Тиър Реало.

Бордовият Магистър отхвърли официалната си дреха с червени ресни и посегна към джоба си за една дълга, неравна и определено неофициална пура.

— Абсурдно — измърмори той. — Пълна безсмислица.

— Точно така — отзова се Бранд. — Аз не мога да го съобща ей така пред Борда. Те няма да искат и да чуят. Първо на вас трябва да го кажа, а после, ако решите да застанете с авторитета си зад твърдението...

— О-о-о! Глупости! Не съм чувал нищо от... Кой е този човек?

— Един маниак, да си призная — въздъхна Бранд. — Учихме заедно на Арктур У. Още тогава си беше малко луд. Албинос. Саможив като дявол и вманиачен до мозъка на костите си на тема древна история. Ярък представител на онези, които като си наумят нещо, вървят с главата напред. Рови се из Дорлис вече двайсет и пет години, така казва. Събрал е летописите практически на цялата цивилизация.

— Да, знам ги тия — изпуфтя бясно Бордовият Магистър. — В телестатичните сериали един такъв брилянтен аматьор винаги прави големи открития. Независимият човек! Вълкът единак! Врели-некипели! Искали ли сте мнението на отдела по археология?

— Разбира се. Резултатът се оказа интересен. Никой не го е грижа за Дорлис. Не става дума само за древна история, разбирате ли? Говорим за петнайсет хиляди години. На практика това си е чиста митология. Уважаваните археолози не си губят времето с митове. И само един буквояд, лаик с еднопистов мозък ще вземе да разкрие някои неща. А ако тезата се окаже вярна, Дорлис ще бъде обявен за археологически рай.

Бордовият Магистър изкриви спокойното изражение на лицето си в умолителна гримаса:

— Не е много ласкаво признание за егото. Ако във всичко това има поне малко истина, така наречената Първа Конфедерация е разполагала с много по-развита психология от нашата; пред тях ние бихме изглеждали като разни идиоти слабоумници. Освен това вероятно са конструирали позитронни роботи, които да изпълняват седемдесет и пет команди с магнитуд над всичко онова, за което сме правили хелиографско описание. Родна Галактико! Помислете си само какво роля са играли математиците.

— Вижте, сър, исках съвет от всички специалисти. Не бих ви изложил тази теза, ако не бях сигурен, че съм я проверил отвсякъде. Първо отидох при Блек, а той е консултант-математик към „Юнайтид роботс“. Той твърди, че за тези неща няма граници. Щом има време, пари и *развитие на психологията*... разбирате ли... такива роботи могат да бъдат конструирани веднага.

— Какви доказателства има?

— Кой, Блек?

— Не, не! Вашият приятел. Албиносът. Казвате, че имал писмени доказателства.

— Има. Аз ги нося. Той има документи... за тяхната уникалност няма никакъв спор. От неделя до днес ги подложих на всякаква проверка. Не мога да ги разчета, естествено. Не зная дали някой освен Тиър Реало е в състояние да го направи.

— Това са все камъни в нашата градина, нали? Ние не можем да не се съобразим с неговите твърдения.

— Да, в известен смисъл. Но той не твърди, че може да разчете всичко, а само някои неща. Казва, че писмеността е подобна на тази, използвана на древния Кентавър и аз ангажирах лингвисти за работа

над материалите. Те могат да бъдат разчетени. И ако преводът на моя състудент се окаже неточен, ние ще знаем със сигурност.

— Добре. Дайте да ги видя.

Бранд Горла извади ламинираните документи. Бордовият Магистър ги остави настрана и посегна към преводите. През цялото време, докато четеше, всмукваше дълбоко дима от пурата си.

— Хм — бе първоначалният коментар. — Останалите данни са на Дорлис, предполагам.

— Тиър твърди, че съществуват още около стотина-двеста тона хелиографски копия. И то само за мозъка на позитронните роботи. Те са все още там, в първоначалното си хранилище. Но това е най-малкото нещо. Той самият е бил в света на роботите. Има техни фотографии, телетипни записи, всякакви подробности. Те не са анализирани и очевидно са събрани така, както би ги събирал един лаик, който не знае почти нищо за психологията. Но дори и така, той пак е успял да събере достатъчно данни, за да докаже твърде убедително, че същността на света, на който е живял, не е... ъ-ъ-ъ... природна.

— Вие носите и тези документи?

— Всичките ги нося. Повечето от тях са на микрофилми, но аз съм поръчал и прожекционен апарат. Заповядайте, имам видеоустройство за вас.

След един час Бордовият Магистър взе решение:

— Ще свикам утре Бордовия съвет и ще предложи на вниманието му тази история.

— Ще изпратим ли комисия на Дорлис? — смехът на Бранд Горла бе напрегнат.

— Когато и ако успеем да получим съгласието на университета за такова начинание — отговори висшият служител със сух глас. — Оставете ми тези материали за известно време, ако обичате. Искam да ги проуча по-обстойно.

На теория Министерството на Науката и Технологиите упражнява административен контрол над всички научни изследвания. На практика, обаче, изследователските екипи в големите университети са напълно автономни единици. Основно правило е правителството да

не си прави труда да оспорва тяхната автономия. Но основното правило не винаги е универсално правило.

И така, макар че Бордовият Магистър доста се мръщи, ядосва и руга, нямаше как да откаже среща на Уини Мъри. За да представим Мъри с всичките му титли, трябва да кажем, че той беше заместник-министър, отговарящ за психология, психопатия и мисловна технология. Освен това, той бе и доста способен психолог.

Та Бордовият Магистър можеше да го гледа колкото си иска кръвнишки, но нямаше как.

Мъри възприемаше реакцията му шеговито. Той разтърка продълговатата си брадичка и заговори:

— Случаят се очертава като недостатъчно ясен. Да го оставим ли така?

— Не разбирам каква информация искате — отговори хладно Бордовият Магистър. — Ролята на правителството е чисто съвещателна. И в такъв случай аз бих казал, че съветът на институцията е неприемлив.

— Аз не споря дали ролята е съвещателна или не — присви небрежно рамене Мъри. — Но вие не бихте могли да напуснете планетата без правителствено разрешение. Ето тук недостатъчната информация е от значение.

— Няма друга информация, освен онази, която ви дадохме.

— Но се чуват и други неща. Случаят започва да прилича на детска работа и секретността около него е съвсем ненужна.

— Секретност! — избухна възрастният психолог. — Щом не познавате академичния начин на живот, не мога да ви помогна. Изследванията, особено онези от първостепенно значение, не са и не могат да бъдат обнародвани, докато не достигнат съответното си развитие. След като всичко се провери, ще ви изпратим копия от документите, които готвим за публикация.

— Е, не е достатъчно — поклати недоволен глава Мъри. — Вие заминавате за Дорлис, нали?

— Ние информирахме министерството за това.

— Защо?

— А вие защо искате да знаете?

— Значи въпросът е от изключително значение, иначе не би се наложило да заминава самият Бордови Магистър. Каква е историята с

древната цивилизация и света на роботите?

— Щом питате, тогава знаете.

— Само някои неясни твърдения, които успяхме да изкопчим. Нужни са ми подробностите.

— Засега не знаем никакви подробности. Няма да разберем, докато не заминем за Дорлис.

— Тогава и аз идвам с вас.

— Какво!?

— Разбирате ли, на мен също са ми необходими подробностите.

— Защо?

— А — изправи се Мъри, — сега пък *вие* задавате въпроси! Вече няма смисъл. Аз зная, че университетите не са под правителствено наблюдение. Зная също, че не мога да очаквам никаква доброволна академична помощ. Но в името на Арктур, този път аз съм решен да получа помощ на всяка цена и няма значение по какъв начин ще се съпротивлявате. Вашата експедиция няма да замине никъде, ако аз не съм с вас... като представител на правителството.

Дорлис като цяло не впечатлява с нищо. Значението му за галактическата икономика е равно на нула, далеч е от големите търговски коридори, жителите му са изостанали и непросветени, а историята неясна. И все пак тук някъде в купищата камънак е затрупан един древен свят. Навсякъде личат смътни следи от огън и разрушения, които са съсипали Дорлис някога преди... величавата столица на една велика Федерация.

И някъде из тези купища камъни хората от един по-нов свят се ровеха, търсеха и се мъчеха да разберат истината.

Бордовият Магистър поклати недоволен глава и приглади посивялата си коса назад. Не беше се бръснал от една седмица:

— Бедата е там, че нямаме отправна точка. Има вероятност езикът да е изчезнал, но със системата от знаци нищо не може да бъде направено.

— Мисля, че е свършена огромна работа — отговори Бранд.

— А, удари в безпрогледна тъма! Игра на налучкване по преводите на вашия приятел албинос. Не възлагам никакви надежди на това.

— Глупости! Вие прекарахте две години по аномалията Нимиан, а тук сте само от два месеца, на място, което е сто хиляди пъти по-ценно. Нещо друго ви човърка вас — усмихна се мрачно Бранд. — Не е нужен психолог, за да разбере, че правителственият човек ви притеснява.

Бордовият Магистър отхапа края на една пура и изплю парченцето. После заговори бавно:

— Три неща у този твърдоглав идиот ме вбесяват. Първо: не ми харесва, когато правителството се намесва; второ: не обичам непознати да душат наоколо, когато ние сме на прага на най-голямото откритие в историята на психологията. Трето: какво толкова му трябва? *Какво търси?*

— Не знам.

— Какво би *могъл* да иска? Да сте мислили за това?

— Не. Честно казано, не ме интересува. Ако бях на ваше място, не бих му обръщал внимание. Предполагам, че знаете — този Мъри нарича себе си психолог.

— Знам.

— Предполагам знаете и това, че той проявява жив интерес към всичко, което правим.

— Бих казал, че интересът му е съвсем в реда на нещата.

— О! Знаете ли още какво... — гласът му изведнъж се сниши: — Тихо. Мъри е на вратата. Спокойно.

Уини Мъри ги поздрави усмихнат, но Бордовият Магистър му отвърна, като кимна сдържано.

— Е, сър, знаете ли вие, че съм на крака от четирисет и осем часа? — заговори Мъри отвлечено. — Вие сте се *натъкнали* на нещо. Нещо голямо.

— Благодаря.

— Не, не. Сериозно говоря. Светът на роботите съществува.

— Вие да не би да смятахте, че няма такова нещо?

— Човекът е скептик по природа — поклони се леко заместник-министърът. — Какви са бъдещите ви планове?

— Защо питате? — сопна му се Бордовият Магистър, без сам да разбере как думите изхвъркнаха от устата му. Сякаш действаша на своя глава.

— За да разбере дали съвпадат с моите.

— И какви са вашите?

— Не, не — усмихна се секретарят. — На вас се пада първенството да кажете какво смятате да правите. Колко дълго възнамерявате да останете тук?

— Толкова, колкото е необходимо, за да пристъпим истински към документите, които имаме.

— Това не е отговор. Какво имате предвид като казвате „да пристъпим истински“?

— Нямам ни най-малка представа. Може да са ни нужни години.

— О, проклетие.

Бордовият Магистър повдигна учудено вежди, но не каза нищо.

— Разбирам, че вие знаете местонахождението на света на роботите — взе да оглежда твърде внимателно ноктите си секретарят.

— Естествено. Тиър Реало е бил там. Неговата информация засега се доказва напълно.

— Точно така. Албиносът. Ами тогава защо да не отидем там?

— Да отидем там! Невъзможно е!

— Може ли да запитам защо?

— Вижте, вие не сте тук по наша покана — Бордовият Магистър успя да укроти своето нетърпение. — И ние не ви молим да се разпореждате какви да са по-нататъшните ни действия. Но за да ви докажа, че не търся сблъсък, ще ви дам едно малко метафорично разяснение за нашия случай. Да допуснем, че някой ни подхвърли голяма и сложна машина, съставена от части и материали, от които ние нищо не разбираме. Те са толкова много, че ние дори не проумяваме как да сглобим частите, а още по-малко разбираме какво е действието им като цяло. А сега бихте ли ме посъветвали да пристъпя „на ура“ към деликатните, непонятни, движещи се части на машината, преди да знам какво е нейното предназначение?

— Имате право, разбира се, но вие се поддавате на мистика. Метафората ми се струва пресиленна.

— Съвсем не. Тези позитронни работи са конструирани с определена цел, за която ние не подозираме все още нищо. Не знаем какво е предназначението им. Единственото нещо, което ни е известно е, че роботите са били напълно изолирани, оставени самостоятелно да изпълняват мисията си. Да се намесим при такова положение би било равносилно да провалим експеримента. Ако отидем там цяла група,

която се явява с непредвидимите си фактори и предизвиква нежелани реакции, всичко ще се опропасти. Най-малкото вмешателство...

— Дрън-дрън! Тиър Реало вече е бил там.

— Смятате ли, че аз не го знам? — Бордовият Магистър изведнъж загуби самообладание. — Мислите ли, че всичко това щеше да се случи, ако не бе онзи проклет албинос, един фанатичен невежа без никакви познания по психология?! Само Галактиката знае какви поразии е направил този идиот.

След бурния изблик на Бордовия Магистър всички се умълчаха. После Мъри почука замислено с нокът по зъбите си:

— Не знам, не знам... Но трябва да разбере. И не мога да чакам с години.

Мъри излезна. След него Бордовия Магистър изля гнева си пред Бранд:

— И как сега да го спрем да не ходи в света на роботите, ако той поиска да го направи?!

— Не виждам как би могъл да отиде, ако не му позволим. Не той оглавява експедицията.

— Не той ли? Точно по *този въпрос* исках да ви кажа нещо преди да влезем. Откакто сме пристигнали, на Дорлис са кацнали десет военни кораба.

— *Какво?!*

— Ами да.

— Защо?

— Причините, моето момче, са ми също така неизвестни.

— Имаш ли нещо против да вляза? — запита Уини Мъри учтиво и Тиър Реало вдигна сепнат очи от пръснатите книжа по бюрото си.

— Влезте. Ще поразтребя малко, за да има къде да седнете — албиносът махна нервно натрупаните документи от един стол.

Мъри седна и кръстоса дългите си крака:

— И тук ли работите? — кимна той по посока на бюрото.

Тиър тръсна глава и се усмихна едва-едва. Той автоматично събра листовите на купчинка и я обърна с изписаното надолу.

През месеците, откакто се бе върнал към Дорлис със стотина психолози — повече или по-малко известни, — той се бе почувствал

отстранен от центъра на събитията. За него там вече там нямаше място. Освен да отговаря на въпросите за света на роботите, които бе виждал единствено той, албиносът вече не играеше никаква роля. И въпреки това усещаше, че всички искат той да си тръгне.

Имаше право да се възмущава, но нали винаги ставаше така.

— Моля? — той изпусна следващата фраза на Мъри.

— Казвам, че е чудно защо не са ви включили в екипа — повтори секретарят.

— Да — разведри се Тиър. — Но нещата се изплъзнаха от ръцете ми. Не зависят от мен.

— Макар че бяхте в света на роботите.

— Сгрехих, казват ми го. Можех да проваля всичко.

— Те се дразнят, защото сте се сдобили с информация от извора, а те не са. Не се оставяйте чудатите им титли да ви объркват, да ви внушават, че сте никой. Един здравомислещ лаик е за предпочитане пред учения слепец. Вие и аз... аз също съм лаик, както знаете... трябва да защитаваме правата си. Моля, вземете си цигара.

— Аз не пу... Ще си взема една, благодаря — албиносът бе поласкан от вниманието на високия гост. Затова обърна отново книгата си в нормално положение и запали цигарата си смело, но неуверено.

— Двайсет и пет години — започна тихо Тиър, но се задави от кашлица.

— Бихте ли ми отговорили на няколко въпроса за този свят?

— Да. Мен само за него ме питат. Но по-добре да бяхте ги попитали *тях*. Сигурно вече всичко са проучили — издуха той дима далеч от себе си.

— Честно казано, още не са започнали даже. А аз искам чистата информация без гарнитура от психологически тълкувания. Преди всичко какви хора... или неща... са тези работи? Вие нямате техни фотографии, така ли?

— Ами не. Не ми се искаше да ги снимам. Но те не са предмети. Те са хора!

— Не са ли машини? А изглеждат ли като... хора?

— Да... почти. Поне външно. Аз донесох някои изследвания на клетъчната им структура. Данните са у Бордовия Магистър. Отвътре те

са различни, както знаете, много са опростени. Но вие няма как да го знаете. Интересни са... и са приятни.

— По-опростени ли са от другите форми на живот на планетата?

— О, не. Планетата е много примитивна. И... и — пристъпите от кашлица не му позволяваха да продължи. Тиър загаси неумело цигарата. — Те са изградени от протоплазма. Не вярвам да имат и най-малка представа, че са роботи.

— Не. Сигурно е така. Ами имат ли развита наука?

— Не зная. Нямах възможност да разбера. Всичко беше толкова различно. Според мен само специалист ще разбере.

— Имат ли машини?

— Ами да! — учуди се албиносът на въпроса. — Много машини и от всякакви видове.

— Големи градове?

— Да!

— И вие ги харесвате? Защо? — заместник-министърът отвори широко очи.

— Не знам. Просто са добронамерени. Разбирахме се. Изобщо не ме притесняваха. Няма нищо определено, което да изтъкна. Може би защото ми беше трудно да се върна в къщи, а те не са с толкова тежки характери като хората.

— По-приятелски настроени ли са?

— Н-не. Не мога да кажа така. Те не ме приеха изцяло. Аз бях чужденец, не знаех езика им в началото... такива работи. Но... — той изведнъж вдигна глава и лицето му засия, — аз ги разбирах по-добре. По-добре вниквах в техните мисли. Аз... Но не зная защо.

— Хм. Ами... още една цигара? Не? Добре ще е сега да се тръшна на възглавницата. Късно стана. Какво ще кажете утре да поиграем голф, само двамата? Изкарах един кратък курс. Ще ми е от полза. Хайде да излезем. Упражнението ще раздвижи кръвта ви — засмя се секретарят и излезе.

На път към стаята си той промърмори под нос:

— Прилича ми на смъртна присъда... — и си засвирка умислен.

На следващия ден, когато се изправи срещу Бордовия Магистър, Мъри повтори мислено фразата си. Този път не седна.

— Пак ли? — запита уморено Бордовият Магистър.

— Пак! Но този път съвсем по същество. Възможно е да ми се наложи да поема управлението на вашата експедиция.

— Какво?! Невъзможно, сър! Няма да слушам такива приказки.

— Ето правомощията ми — Уини Мъри представи металния си цилиндър, който се отвори при едно натискане с палец. — Имам пълната власт и свобода на действията си. Подписано е, както виждате, от председателя на Конгреса на Федерацията.

— Значи така... Но защо? — възрастният мъж с усилие успокояваше дишането си. — Малка своеволна тирания. И какъв е смисълът?

— Чудесен е, сър. Ние всичките имаме различни гледни точки за тази експедиция. Министерството на науката и технологиите разглежда света на роботите не откъм научната сензация, а съгласно това дали могат да нарушат мира във Федерацията. Не вярвам някога да сте се замисляли каква опасност крие този свят на роботите.

— Според мен никаква. Той е напълно изолиран и безвреден.

— Как бихте могли да знаете?

— Съдя по експеримента — извика Бордовият Магистър гневно. — Той е замислен като затворена система. Ето ги — колкото може подалеч от търговските маршрути, в район, който е съвсем слабо заселен. Идеята е роботите да се развиват свободно без нашата намеса, без да се намесваме в процеса на създаването им.

— Тук не съм съгласен с вас — усмихна се Мъри. — Вижте, вашата беда е в това, че сте теоретик. Виждате нещата такива, каквито би трябвало да са. А аз съм практик човек и виждам нещата такива, каквито са. Нито един експеримент не може да бъде оставен на самотек: необходимо е да има поне наблюдател, който да следи процеса и да го направлява, ако обстоятелствата го изискват.

— Е, какво тогава? — в гласа на учения прозвуча упорство.

— Ами наблюдателите в този експеримент, психолозите от Дорлис, са си отишли с Първата Федерация. Така в продължение на петнайсет хиляди години експериментът е протичал на воля. Малките грешки, натрупани с времето, са станали големи и са позволили чуждо вмешателство, което е предизвикало и други грешки. Геометрична прогресия. И не е имало кой да я спре.

— Чисто предположение.

— Може би. Но вие се интересувате само от света на роботите. А аз трябва да мисля за цялата Федерация.

— И каква опасност могат да представляват роботите за Федерацията? Аз пък не зная какво целите вие на Арктур, човече.

— Ще ви го кажа простичко — въздъхна Мъри. — Но не ме укорявайте, ако ви прозвучи твърде мелодраматично. Във Федерацията не е имало никакви вътрешни войни от векове насам. Какво ще стане, ако установим контакт с тези роботи?

— Да не би да се опасявате от един нов свят?

— Възможно е. Каква е тяхната наука? Роботите понякога правят странни неща.

— Каква наука биха могли да имат те? Те не са метало-електронни супермени. Те са слаби същества от протоплазма, бледа имитация на сегашното човечество. Имат позитронен мозък, който е пригоден да работи в условията на по-опростени психологически закони. Ако думата „робот“ ви плаши...

— Не, не ме плаши. Но аз разговарях с Риър Реало. Той е единственият, който ги е виждал, както знаете.

Бордовият Магистър изруга тихо, без да се притеснява. Значи позволиха на един слабоумен лаик да надрънка какво ли не и да развали всичко.

— Ние имаме всичките материали на Реало. Оценяваме ги по достойнство. Уверявам ви, че в тях не става дума за никаква опасност. Експериментът е изцяло академичен. Не бих загубил и два дена с него, ако не обещавахе големи възможности. Идеята е била да се изгради позитронен мозък, който да съдържа модификации на една или две фундаментални аксиоми. Не сме стигнали до детайлите, но те са незначителни. Това е първият експеримент от този вид и дори великите психолози на онези времена са действали стъпка по стъпка. Дори и на великите митични психолози от онова време им се е налагало да действат постепенно, напредвали са стъпало по стъпало. Тези роботи не са нито суперхора, нито зверове, казвам ви. Уверявам ви... като психолог.

— Съжалявам! Аз също съм психолог. С по-голям уклон към практиката, страхувам се. Това е всичко. Но дори и да става дума за малки модификации, да вземем войнствения дух като общо понятие. Това не е научен термин, но сега нямам време да излагам нещата по

научному. Знаете какво имам предвид. Ние, хората, някога сме били войнствени. Но тази черта се е загубила. Една стабилна политическа и икономическа система не предразполага хората към пилеене на сили за свади. Това не е фактор за оцеляване. Но да предположим, че роботите са войнствено настроени. Да допуснем, че в резултат на грешка по времето, когато не са били наблюдавани, те са станали далеч по-войнствени, отколкото създателите на експеримента са предполагали. С такива творения никак няма да ни е лесно. И накрая да допуснем, че всичките звезди в Галактиката станат нови в едно и също време. Хайде *наистина* да започнем да се тревожим.

— Има и още нещо — Мъри не се впечатли от сарказма на учения си колега. — Тиър Реало е харесал тези работи. Харесал ги е повече от истинските хора. Там се е почувствал много добре, а ние знаем какъв саможивец е той в своя свят.

— И какво от това? — запита Бордовият Магистър.

— Не разбирате ли? — вдигна учудено вежди Уини Мъри. — Тиър Реало харесва роботите, защото очевидно *прилича* на тях. Гарантирам ви още сега, че пълните психични анализи на Тиър Реало ще покажат модификация от няколко основни аксиоми. И те ще са същите като при роботите.

Тиър Реало е работил четвърт столетие, за да докаже нещо, на което цялото научно братство щеше да се смее до смърт, ако го знаеше. Налице е фанатизъм — добро, искрено, *нечовешко* постоянство. *Тези работи вероятно са същите!*

— Вие не мислите логично — реагира Бордовият Магистър. — Водите спора като маниак, като идиот.

— На мене не ми трябват точни математически доказателства. Едно разумно съмнение ми е достатъчно. Аз трябва да защитавам Федерацията. Слушайте, *има* логика в моята мисъл, вие го знаете. Психолозите на Дорлис не са били от висока класа. Вие сам отбелязахте, че е трябвало да напредват стъпало по стъпало. Техните хуманоиди... хайде да не ги наричаме работи... са само имитация на човешките същества и не биха могли да са сполучливи. Хората притежават много, *много* сложна система на реагиране — неща като социално съзнание и желание за установяване на етични норми; някои по-обикновени неща като галантност, щедрост, честни взаимоотношения и така нататък, които е невъзможно да бъдат

изкопирани. Не мисля, че тези хуманоиди са в състояние да ги проумеят. Но задължително би трябвало да притежават постоянство, а то на практика означава упоритост и войнствен характер, ако добре съм схванал характера на самия Тиър Реало. В случай, че науката им е постигнала поне нещо, тогава аз не желая да ги видя как препускат на воля из Галактиката, особено имайки предвид, че нашата численост е хиляди, милиони пъти по-малка от тяхната. Нямам намерение да им позволявам никаква свобода на действие!

— Какви незабавни мерки смятате да предприемете? — лицето на Бордовия Магистър придоби сурово изражение.

— Още не съм решил. Но мисля, че съм склонен да организирам една скромна експедиция към въпросната планета.

— Чакайте сега. — Старият психолог се изправи поривисто и заобиколи бюрото. — Ясно ли ви е напълно какво вършите? — сграбчи той секретаря за лакътя. — Възможностите на този масов експеримент надхвърлят всички предварителни разчети от ваша или от моя страна. Човек не може да знае какво разрушава с намесата си.

— Аз зная. Да не мислите, че съм във възторг от онова, което правя? Тази работа съвсем не е геройска работа. Все пак съм психолог и искам да разбера какво става, но съм изпратен тук, за да защитавам Федерацията. Ще го правя, докъдето се простират възможностите ми... ама че мръсна работа! Но не мога да не се заема с нея.

— Още не сте я обмислили добре. Какво можете да знаете вие за прозренията, които тя би ни дала за усвояването на основните закони на психологията? Всичко ще придобие много по-големи размери, ще доведе до сливането на две галактически системи. Това ще ни изпрати в невероятни за нас висини. Те ще отворят пред нас знания и сила, власт — милиони пъти по-големи от щетите, които биха ни причинили роботите. Ако изобщо са метало-електрически суперхора, съмнявам се да е така.

— Сега пък вие си играете на „дали или“ — вдигна недоумяващо рамене секретарят.

— Чуйте ме. Правя ви предложение. Блокирайте ги. Изолирайте ги със своите кораби. Струпайте там охранители. Но не ги закачайте. Дайте ни още време. Дайте ни възможност. Длъжни сте!

— Мислих си за такова нещо. Но се налага да представя идеята пред Конгреса за одобрение. Планът ще е скъп, да знаете.

— За какви разходи говорите вие? — Бордовият Магистър се хвърли на стола си в пристъп на диво нетърпение. — Осъзнавате ли изобщо каква ще е отплатата, ако успеем?

Мъри се замисли, после се усмихна с половин уста:

— Ами ако те осъществят междувъзвезден полет?

— Тогава ще оттегля възраженията си — отвърна веднага другият.

— Ще го обсъдим с Конгреса — изправи се секретарят.

Бранд Горла се стараеше да запази изражението на лицето си безпристрастно, докато наблюдаваше прегърбения Бордови Магистър. Неговите възторжени приказки пред членовете на експедицията бяха кухи, безмислени и започваха да го изнервят:

— И какво възнамерявате да правите сега?

— Изпратих да доведат Тиър Реало. — Бордовият Магистър не се обърна, само раменете му леко потръпнаха. — Този малък глупак миналата седмица е заминал за Източния Континент...

— Защо?

— Как мога да проумея капризите му? Не разбирате ли, че Мъри е прав? Онзи е психически ненормален. Не биваше да го оставяме без наблюдение. Ако го познавах, нямаше да допусна такава ситуация. Сега се връща, но повече няма да се меси. Трябваше вече да е тук преди два часа — промърмори той накрая.

— Намираме се в невъзможна ситуация, сър — отбеляза Бранд.

— Така ли смятате?

— Ами... Мислите ли, че Конгресът ще се съгласи да има някакъв патрул извън света на роботите? Въпросът опира до пари, а жителите на Галактиката няма да одобрят прехосването им. Психологическите уравнения се превръщат в аксиоми от общ характер. Всъщност не разбирам защо Мъри се съгласи да докладва пред Конгреса.

— Наистина ли? — Бордовият Магистър най-после се обърна с лице към своя подчинен. — Ами... глупакът се смята за психолог. Галактиката да ни е на помощ, ето го слабото му място. Ласкае се от мисълта, че сърце не му дава да унищожи света на роботите. А на Федерацията това ѝ е хубавото, че иска точно унищожаването им. И

той ще се хвърли към някакъв разумен компромис. Конгресът няма да се съгласи с него изцяло, няма нужда да ме уверявате как е. — Гласът му бе тих, спокоен. — Но аз ще помоля да ни дадат десет години, две години, шест месеца... толкова, колкото успея да изкопча. Все нещо ще получим. Междувременно ще получим нови данни за света. По някакъв начин ще укрепнем и ще удължим срока на споразумението, щом изтече. Ще запазим проекта.

Известно време никой не проговори, тишината бе нарушена пак от Бордовия Магистър:

— Ето тука вече Тиър Реало има съществена роля — отбеляза той с горчивина.

Бранд Горда го наблюдаваше мълчаливо и чакаше.

— От тази точка Мъри вижда онова, което ние не успяхме — продължи Бордовият Магистър. — Реало е инвалид в областта на психологията, но е единствената ни реална следа към този случай. Ако му направим изследвания, ще имаме груба картина на роботите, изопачена, разбира се, защото обкръжението там е недружелюбно, враждебно. Все пак няма да обръщаме внимание на това, ще направим оценка... Ох, всичко това ми дойде до гуша.

Сигналната лампа светна и Бордовият Магистър въздъхна:

— Тука е. Добре, Горла, сядайте, така ме изнервяте. Хайде да го видим.

Тиър Реало премина през вратата като комета и се спря внезапно задъхан по средата на стаята. Огледа пронизително първо единия, после другия.

— Как стана всичко това?

— Кое всичко? — запита хладно Бордовият Магистър. — Седнете. Искam да ви задам няколко въпроса.

— Не. Първо вие отговорете на моя въпрос.

— *Седнете!*

Реал седна. Очите му с напълниха със сълзи:

— Те искат да унищожат света на роботите.

— Не се тревожете за това.

— Но вие казахте, че могат да го направят, ако роботите усвоят междувзвездните пътувания. Вие така казахте. Вие сте глупак. Не

виждате ли...

Реало се задави.

— Моля ви да се успокоите и да говорите смислено — намръщи се Бордовият Магистър.

— Но те ще усвоят междузвездните пътувания много скоро — процеди Реало и изскърца със зъби.

Двамата психолози се втурнаха към дребния мъж:

— Какво!!!

— Ами... ами вие какво си мислите? — изправи се Реало отчаян до ярост. — Вие да не сте си въобразили, че се приземих в някаква пустиня или напред океан и направих сам изследванията си? Вие живота за някаква книжна история ли го взимате? Веднага, щом кацнах, ме заловиха и ме отведоха в един голям град. Поне за мене беше голям. Много различен от нашите. Има... Но аз няма да ви кажа какво има.

— Оставете града сега — изкрещя Бордовият Магистър. — Хванали са ви. После!

— Направиха ми изследвания. Изследваха съоръженията ми. После една нощ аз се магнах, за да кажа на Федерацията. Те не разбраха, че се магнах. Те не искаха да си тръгвам — гласът му затрепера. — А аз щях да остана, щом като е така, но трябваше да съобща на Федерацията.

— Казахте ли им нещо за вашия кораб?

— Как можех да им кажа? Аз не съм механик. Аз не зная теорията на конструирането. Но им показах как работи контролното табло и ги оставих да разгледат двигателите. Това е всичко.

— Тогава никога няма да успеят — каза повече на себе си Бранд Горла. — Не е достатъчно.

— О-о-о, да, достатъчно е — възтържествува неочаквано албиносът, извисявайки писклив глас. — Аз ги познавам. Те са машини, знаете го. Те ще работят върху проблема. И ще работят, и ще работят, и ще работят. Никога няма да се откажат. Накрая ще постигнат своето. Те разбраха достатъчно неща от мене. *Обзалагам се*, че измъкнах достатъчно.

Бордовият Магистър го изгледа продължително и се извърна уморено, тежко:

— Защо не ни казахте?

— Защото ми отнехте моя свят. Аз го открих... сам-самичък... съвсем самичък. А след като свърших цялата работа и ви поканих, вие ме отхвърлихте. От вас получих само упреци, че съм кацнал там и съм могъл да унищожа всичко с вмешателството си. Защо трябваше да ви казвам? Намерете си всичко, щом като сте толкова умни и си позволявате да ме изритате.

„Саможивец! — помисли си с горчивина Бордовият Магистър. — Комплекс за малоценност! Мания за преследване! Хубава работа! Нещата се натаманият вече, след като си дадохме труда да погледнем оттатък хоризонта и да видим какво има под носовете ни. Сега всичко е разрушено.“

— Добре, Реало. Приключихме всичко — обърна се той към албиноса. — Тръгвайте си.

— Всичко ли? Наистина ли това е краят? — в гласа на Бранд Горла имаше напрежение.

— Наистина. Първоначалният експеримент приключи. Пораженията, причинени от посещението на Реало, спокойно могат да са толкова големи, че да направят плановите ни ялови. Освен това... Мъри е прав. Ако имат вече междузвездни пътувания, значи са опасни.

— Но вие да не ги унищожите сега! — разкрещя Реало. — Не можете да ги унищожите. Те не са навредили никому.

Отговор не последва и той продължи яростно:

— Връщам се там. Аз ще ги предупредя. Те ще са готови. Аз ще ги предупредя! — албиносът отстъпваше към вратата, тънките му бели коси бяха настръхнали, червените му очи щяха да изскочат от орбитите си.

Бордовият Магистър не направи ни най-малко усилие да го задържи, когато онзи се втурна през вратата навън.

— Оставете го да върви. Този свят е светът на целия му живот. Той повече не ме интересува.

Тиър Реало се втурна към света на роботите с такава скорост, от която се задъхваше.

Някъде пред него се намираше мъгляво петънце, далечен свят с изкуствено човечество. То с мъка се справяше с един експеримент, който отдавна бе мъртъв. С всички сили сяпо се стремеше към една нова цел — междузвездните пътувания, които щяха да се окажат тяхната смъртна присъда.

Но той се движеше към този свят, към същия град, в който бе „изследван“ първия път. Спомняше си го добре. Неговото име бе първото нещо, което той научи от техния език.

Ню Йорк!

БЕЗИЗХОДНА СИТУАЦИЯ

*„Само веднъж в историята на
Галактиката бе открита интелигентна раса,
освен човешката...“*

*„Есета по история“
от Лигърн Виер*

I

От: Бюро за Външни провинции /БВП/

До: Лудън Антиох, главен държавен администратор.

Задача: Цивилен наблюдател на Цефей 18, административен пост.

Указания:

/а/ Акт на Съвет 2515 от 971-ва година на Галактическата империя, озаглавен „Среща на служители от Административно обслужване; методология, ревизия.“

/б/ Имперска директива, ян. 2374, 243/975 по ГИ.

1. Съгласно пълномощията от указание /а/ получавате назначение. Правомощията на указания пост, наблюдател на Цефей 18, се разпростират над нечовешки същества от Империята, които живеят на планетата и имат статут на самоуправление, съгласно споменатата Имперска директива в указание /б/.

2. Задълженията на вашия пост изискват всеобхватно наблюдение на нехуманоидите в рамките на планетата, координация с оторизираните правителствени изследователски и информационни организации, както и подготовка на шестмесечни отчети за всички действия на нехуманоидите.

К. Морили, ръководител БВП
12/977 по ГИ.

Лудън Антиох изслуша внимателно всичко и поклати леко кръглата си глава в знак на несъгласие:

— Искане ми се да ти помогна, друже, но не си попаднал на тоя, дето трябва. По-добре да уредиш тая работа с Бюрото.

Томър Замо се облегна на стола, разтърка силно върха на носа си и помисли какво да отговори:

— Логично е, но не и практично — изрече накрая предпазливо. — Сега не мога да пътувам до Трантър. Ти си представителят на Бюрото за Цефей 18. Нищо ли няма да свършиш?

— Ама дори и да съм граждански наблюдател, аз съм длъжен да спазвам политиката на Бюрото.

— Добре! — изкрещя Замо. — Тогава ми кажи каква е тази политика на Бюрото. Аз оглавявам научно-изследователска организация под прякото управление на Империята, имам огромни правомощия, а на всяка крачка съм ограничаван от цивилни авторитети, които правят едно и също — повтарят като папагали все „политиката на Бюрото“, за да се оправдаят. Какво *представява* политиката на Бюрото? Досега не съм получил свестен отговор.

— Според моите разбирания... — погледът на Антиох остана спокоен и непоклатим, — казвам ти личното си мнение, така че не можеш да ме хванеш по никакъв начин, политиката на Бюрото се състои във възможно най-почтено отношение към нехуманоидите.

— Тогава какво управление...

— Ш-ш-шт! Няма нужда да викаш. Трябва да отбележа, че Негово Имперско Величество е хуманист и последовател на философията на Аврелий. Ще ти кажа на ухо едно нещо: общоизвестно е как Императорът лично пръв предложи да бъде създаден този свят. Можеш да се обзаложиш, че политиката на Бюрото се придържа плътно към императорските идеи. И бъди сигурен, че няма да си подлея вода, като тръгна срещу *такова* течение.

— Е, момче — месестите клепачи на лекаря трепнаха, — щом като си решил да се държиш така, сигурно ще си загубиш работата. Не, няма да ги накарам да те изритат. Изобщо нямам предвид такова нещо. Просто работата сама ще ти избяга, защото тук нищо няма да стане!

— Наистина ли? Защо? — Антиох бе нисък, розов и дундест, а изражението на охраненото му лице бе неизменно любезно и приветливо, но сега помръкна.

— Ти си отскоро тук, докато аз дойдох отдавна — изглежда го навъсено Замо. — Ще имаш ли нещо против, ако пуша? — той запали небрежно грубовата пура от силен тютюн. После продължи безцеремонно: — Тук няма място за хуманизъм, администраторе. Ти

третираш нехуманоиди така, сякаш са хора. Не става. И не ми харесва тая дума „нехуманоиди“. Те са си животни.

— Те са интелигентни същества — подхвърли кротко Антиох.

— Добре де, тогава са интелигентни животни. Предполагам, че двата термина не са взаимно изключващи се. Чужд интелект в съседство с човешкия на едно и също място не е работа.

— Предлагащ да ги избием ли?

— О, Галактико, не! — размаха пурата си Замо. — Предполагам да гледаме на тях като на обект за изследване, единствено така. Можем да се научим много неща от тези животни, ако ни бъде позволено. Знания, които биха послужили незабавно на човешката раса, трябва да го отбележа. Ето ти я *тук* човечността. Ето *това* ще е добро за масите, щом като оня безгръбначен култ към Аврелий толкова много те интересува.

— Какво имаш предвид?

— Да вземем най-очебийните неща... Предполагам, че си чувал за тяхната химия.

— Да. Прегледах повечето от докладите за нехуманоидите, публикувани през последните десет години. Очаквам още публикации.

— Ами тогава... трябва да ти кажа всичко на всичко, че тяхната химиотерапия е направо съвършена. Например, лично аз видях с очите си как излекуваха счупена кост — онова, което при тях минава за счупена кост. Направиха го с помощта на хапче. Костта възстанови своята цялост за петнайсет минути. Нито едно от техните лекарства досега не е използвано от хората при земни условия. Повечето от тях биха ни убили набързо. Но ако разкрием как те действат на нехуманоидите, на животните...

— Да, да. Разбирам огромната значимост на ефекта.

— Виж ти. Е, това вече ме удовлетворява. Второто нещо е, че тези животни контактуват помежду си по неизвестен начин.

— Чрез телепатия ли?!

— Телепатия! Телепатия! Телепатия! — изкриви устни ученият. — Със същия успех можеш да кажеш и чрез отвара, приготвена от вещици. Никой не знае нищо за тая телепатия, освен името ѝ. Какъв е механизмът на телепатията? Каква е психологията и физиологията ѝ? Искам да разбера, но не мога. Политиката на Бюрото, според твоите думи, го забранява.

— Но... Извинявай, докторе, но не съм съгласен с теб — присви устни Антиох. — По какъв начин ти пречат? Сигурно управата не е направила никакъв опит да попречи на твоите научни изследвания върху тези нехуманоиди. Не мога да кажа същото за своя предшественик, разбира се, но аз самият...

— Няма никаква пряка намеса. Аз не твърдя такова нещо. Но в името на Галактиката, управителю, ние сме възпрепятствани от цялата тази ситуация. Всъщност ни карате да се занимаваме с хора. Позволявате им да си имат свой собствен предводител и вътрешна автономия. Угаждате им, глезите ги, като им предоставяте онова, което според философията на Аврелий се нарича „права“. Не мога да се разбера с техния управител.

— А защо не можеш?

— Защото не ми позволява да действам на воля. Не ме допуска да провеждам експерименти с никое същество, без да получа съгласието на набелязания обект. Онези двама или трима доброволци, които ни дават, съвсем не са от най-умните. Условиата са невъзможни.

Антиох присви рамене безпомощно.

— На всичкото отгоре явно е невъзможно да научим нещо стойностно за мозъка, физиологията и химичните процеси в организмите на тези животни без дисекция, без опити, свързани с храненето или с влиянието на различни лекарства върху тях. Знаеш, че научните изследвания са сложно нещо. Там не остава много място за хуманизъм.

— Трябва ли да е чак толкова трудно? — Лудън Антиох потупваше замислено с пръст брадичката си. — Тези нехуманоидни същества са безобидни. Казваш непременно дисекция... Ами ако опитаеш да намериш друг подход? Мисля, че предизвикваш у тях враждебно настроение. Може би трябва да покажеш превъзходство, да се държиш властно.

— Властно! Аз не съм от онези самозабравили се психолози, по които хората се увличат в последно време. Не вярвам някой да разреши проблем, за който е необходимо да бъде извършена дисекция, с помощта на така наречения „правилен персонален подход“.

— Жалко, че мислиш така. Обучението по социопсихология е необходимо условие за всички управители от квалификация над А-4.

Замо измъкна парченце пура от устата си, помълча малко, без да се старее да прикрива надменното изражение на лицето си и продължи:

— Тогава по-добре е да упражниш някои от своите прийоми върху Бюрото. Аз имам сериозни приятели в Имперския съд.

— Виж сега, аз не мога да поставя проблема, не мога да го направя открито. Основната насока в политиката не е в рамките на моята компетентност, тези неща са приоритет на Бюрото. Но ти знаеш, че бихме могли да опитаме индиректен подход — усмихна се той. — Някоя стратегия.

— Каква именно?

— Ами виж — Антиох плъзна внимателно пръсти по редицата подвързани в сиво доклади, наредени на пода до стола му, — прочел съм повечето от тях. Пълна глупост, но съдържат *някои* факти. Например знаеш ли кога се е родило последното нехуманоидно отроче на Цефей 18?

Замо помълча известно време преди да отговори:

— Не зная. А и не ме интересува.

— Но Бюрото би се заинтригувало. На Цефей 18 не се е раждало нито едно нехуманоидно отроче в рамките на две години... откакто техният свят съществува самостоятелно. Знаеш ли какви са причините?

— Възможни са множество фактори — присви рамене лекарят. — Необходимо е изследване, за да се докаже кои са те.

— Добре, да речем, че напишеш доклад...

— Доклади! Написал съм двайсет досега.

— Напиши още един. Дай превес на неразрешените проблеми. После им кажи, че трябва да промениш своите методи. Повтаряй непрекъснато проблема с ръста на раждаемостта. Бюрото няма да посмее да го пренебрегне. Ако нехуманоидите измрат, някой ще трябва да отговаря за това пред Императора. Схващаш ли...

— И така нещата ще се променят? — зениците на Замо се разшириха.

— Аз работя за Бюрото от двайсет и седем години. Зная как да му въздействам.

— Ще си помисля — Замо се изправи и излезе с тежки стъпи от кабинета, като затръшна след себе си вратата. По-късно Замо каза на

един от своите сътрудници:

— Той преди всичко е бюрократ. Затова няма да пренебрегне общоприетото правило да изложи първо проблема на хартия, а и няма да поеме открито риска. Сам няма да постигне кой знае какво, но ако ние действаме чрез него, може и да стане нещо повече.

От: Административното управление, Цефей 18

До: БВП

Задача: Проект на Външните провинции 2563, Част II — Научни изследвания върху нехуманоиди на Цефей 18. Координация.

Указания:

/а/ БВП, писмо Цеф-Н-КМ/дж. г, 100132, 302/975 по ГИ.

/б/ АдмУпр — Цефей 18, писмо АА-ЛА/мн, 140/977 по ГИ

Приложение:

1. Научна група 10, Физико-биохимичен отдел, доклад, озаглавен „Физиологични характеристики на нехуманоидите от Цефей 18, Част XI“, 172/977 по ГИ.

I. Приложение 1 е за информация на БВП. Трябва да се отбележи, че Дял XII, параграфи 1–16 от Прил. 1 засягат вероятните промени в политиката на настоящето БВП по отношение на нехуманоидите, с оглед да бъдат подпомогнати физичните и химическите изследвания в настояще време, съгласно указание /а/.

2. Обръщаме внимание на БВП, че указание /б/ вече обсъди възможните промени в изследователските методи. То се придържа към мнението на АдмУпр Цефей 18, че тези промени засега са прибързани. Все пак предлагаме въпросът за нивото на раждаемостта сред нехуманоидите да залегне в проект на БВП, възложен на АдмУпр Цефей 18, предвид важността на проблема, оценен от Научна група 10, както е видно от Дял V, Приложение 1.

Л. Антиох, Набл., АдмУпр. Цефей 18
174/977

От: БВП

До: АдмУпр Цефей 18

Задача: Проект 2563 на Външните провинции —
Научно изследване на нехуманоидите от Цефей 18,
координация.

Указания:

/а/ АдмУпр Цефей 18, п. АА-ЛА/мн, 174/977 по ГИ.

1. В отговор на предложените в параграф 2 от указание /а/ смятаме, че въпросът за нивото на раждаемостта сред нехуманоидите не е от компетенцията на АдмУпр-Цефей 18. Имайки предвид факта, изнесен от Научна група 10, относно стерилитета, причинен вероятно поради недостиг на химични елементи в храната, правото на всички изследвания в посочената област получава Научна група 10, като най-компетентна.

2. По-нататъшните изследвания ще проведат различни научни групи съгласно настоящите директиви по темата. Не се предвиждат никакви промени в политиката.

К. Морили, Ръководител БВП
186/977 по ГИ.

II

Мършавият вид на репортера удължаваше и без това високия му ръст. Репутацията на Гюстив Банърд се градеше върху смесица от умения — по-точно две умения, които не винаги се съчетават, независимо от максимите за елементарната етика.

Лудън Антиох го изглежда недоверчиво:

— Няма смисъл да отричам, че сте прав. Но докладът на Научната група бе секретен. Не разбирам как...

— Изтичане на информация — прекъсна го уверено Банърд. — Винаги така става.

— Ами тогава ще трябва да затъкна тази пукнатина. — Антиох явно бе объркан и по розовото му лице се появиха бръчки от напрежение. — Аз не мога да одобря репортажа ви. Всички забележки относно оплакванията на Научната група трябва да станат известни. Разбирате, нали?

— Не. — Банърд бе напълно спокоен. — Важно е и аз имам право според имперската директива. Мисля, че Империята трябва да знае какво става.

— Там е работата, че нищо не става — в тона на Антиох зазвучаха горчиви нотки. — Вашите твърдения са напълно погрешни. Бюрото няма намерение да променя политиката си. Показах ви писмата.

— Мислите, че можете да се изправите срещу Замо, когато е решил да упражни влиянието си? — запита насмешливо новинарът.

— Ще го направя... ако сметна, че е сгрешил.

— Ако! — подчерта невъзмутимо Банърд, а после изведнъж продължи разпалено: — Антиох, Империята има тук нещо изключително, нещо много по-велико от онова, което правителството си представя. Те го унищожават. Те се отнасят към тези същества като към животни.

— Наистина... — подхвана Антиох несигурно.

— Не ми говорете за Цефей 18. Това е зоологическа градина. Това е първокласна зоологическа градина с онези ваши коравосърдечни учени, които разнищват бедните създания там със своите прътове през решетките на клетките. Подхвърляте им късове месо, но ги държите затворени. Знам! От две години пиша за тях. Аз кажи-речи живея с тях.

— Замо казва...

— Замо! — прекъсна го с явно презрение другият.

— Замо казва — продължи с тревожна настойчивост Антиох, — че ние се отнасяме към тях прекалено хуманно.

— По-скоро Замо изобщо не можеш да го отличиш от животните. — Чертите на репортера се изостриха. — Той боготвори науката. Чели ли сте трудовете на Аврелий? — запита съвсем неочаквано накрая той.

— Да — поколеба се Антиох. — Разбирам Императора...

— Императорът е на наша страна. Това е добре... по-добре, отколкото да преследва последното царство.

— Не разбирам накъде биете.

— Тези чужди същества могат да ни научат на много неща. Разбирате ли ме? Не е нещо, което Замо или неговата Научна група може да използва, не става дума за химия или за телепатия. Става дума за начин на живот, за вид мислене. Сред пришълците няма убийства, няма нередности. Какво е направено досега, за да бъде проучена тяхната философия? Или да се установи какъв е проблемът за тяхното социално интегриране?

Антиох се замисляше все по-дълбоко, а пълното му лице започна да се топи:

— Интересни разсъждения. Те ще са от полза за психолозите...

— Няма да са им от полза. Повечето от тях са дърдорковци. Психолозите посочват проблемите, но взимат погрешни решения за преодоляването им. Трябват ни хора като Аврелий. Мъже философи...

— Но вижте, ние не можем да превърнем Цефей 18 в... метафизично поле за науката.

— А защо не? Можем да го направим много лесно.

— Как?

— Забравете вашите тестове, наблюдения. Позволете на пришълците да си направят свое общество, освободено от хора. Дайте

им неограничена свобода и оставете на воля да се прояви каквато и да било философия...

— Но това не може да стане от утре — отвърна нервно Антиох.

— А ние можем да започнем от утре.

— Е, аз не мога да ви забраня да направите опит — поде колебливо администраторът и продължи по-уверено: — Вие, обаче, сами ще го провалите, ако публикувате доклада на Научна група 10, ако му дадете гласност от хуманна гледна точка. Учените са могъща сила.

— Философите също.

— Да, но има и по-лесен начин. Няма нужда да се палите. Просто обявете, че Научната група не разрешава своите проблеми. Направете го без да влагате никакви емоции и оставете читателите сами да обмислят вашата гледна точка. Вземете проблема с нивото на раждаемостта например. Там има нещо за вас. След едно поколение нехуманоидите могат и да измрат, няма значение какво предприема науката. Наблегнете на необходимостта от философски подход. Или изберете някаква друга насока. Поразмърдайте мозъка си, де! — Антиох се изправи, усмихнат прекалено любезно: — Но в името на Галактиката, не вдигайте напразно шум.

— Може и да сте прав — Банърд остана като вцепенен и не можа да реагира адекватно.

По-късно прати капсуловано известие до един свой приятел: „Той изобщо не е умен. Объркан е и няма цел в живота си. Със сигурност е пълен невежа в работата си. Но умее да лавира, да се нагажда, ловко избягва затрудненията и по-скоро ще отстъпи, отколкото да поеме риска да срещне решителна съпротива. Може точно това да е ценното му качество. А твоето е в Аврелий.“

От: АдмУпр Цефей IX

До: БВП

*Задачи: Ниво на раждаемост сред нехуманоидите на
Цефей IX, новини.*

Указания:

/а/ АдмУпр Цефей 18 п. АА-ЛА/мн, 174/977 по И.
/б/ Имперска директива ян. 2374, 243/975 по ГИ.

Приложения:

1. Дописка на Г. Банърд, Цефей 18, 201/977 по ГИ
2. Дописка на Г. Бапърд, Цефей 18, 203/977 по ГИ

1. Стерилитетът на нехуманоидите на Цефей 18, за който съобщава БВП в указание /а/, стана обект на новините в галактическата преса. Новините по темата са представени тук за информация на БВП в приложение 1 и 2. Макар че споменатите дописки се базират на материал, който е секретен и недостъпен за обществеността, репортерът използва правото си на свобода на словото предвид условията в указание /б/.

2. Предвид неизбежната публикация и неразбирането от страна на широката общественост е необходимо БВП да поеме бъдещата политика по проблема за стерилитета сред нехуманоидите.

Л. Антиох, Набл. АдмУпр Цефей 18
209/977 по ГИ

От: БВП

До: АдмУпр Цефей 18

Задача: Ниво на раждаемост сред нехуманоидите на Цефей 18, проучване.

Указания:

/а/ АдмУпр Цефей 18 п. АА-ЛАмн, 209/977 по ГИ

/б/ АдмУпр Цефей 18 п. АА-ЛАмн, 174/977 по ГИ.

1. Предложено е да бъдат проучени причините и средствата за отстраняване на ниското ниво на раждаемост, споменато в указания /а/ и /б/. Вследствие на което е приет проект, озаглавен „Ниво на раждаемост сред нехуманоидите на Цефей 18, изследване.“, на който,

предвид изключителната важност на проблема, е отсъдена степен на значимост АА.

2. Проектът има номер 2910 и всички разходи по него ще бъдат посрещани от Кредит 18/78.

К. Морили, Ръков. БВП
223/977 по ГИ

III

Ако лошото настроение на Томър Замо намаляваше в Експерименталната станция на Научна група 10, това не означава автоматически, че той ставаше по-дружелюбен. Антиох стоеше сам край прозореца за наблюдения в централната лаборатория.

Централната лаборатория бе обширно помещение, установено на Цефей 18 за неудобство на експериментаторите и за удобство на експериментираните. Изгарящите пясъци и сухият, наситен на кислород въздух блестяха ослепително от нажеженото до бяло слънце. Сред този ад се намираха огненочервените нехуманоиди, с набръчкана кожа и жилаво телосложение, наклекали по един, по двама.

Замо излезе от лабораторията, за да утоли жаждата си.

— Искате ли да влезете? — вдигна той глава, водата блестеше по горната му устна.

— Не, благодаря — отговори Антиох решително. — Каква е температурата сега?

— Четиридесет и девет градуса. Поне да имаше някаква сянка. А те се оплакват, че им е студено. Сега е време за водопой. Искате ли да ги видите как пият?

От фонтана по средата на площадката бликна струя вода. Дребните фигурки с подскоци и олюлявания се отправиха нетърпеливо към нея. Обикаляха около водата. Блъскаха се едни други. А лицата им изведнъж започнаха да се променят, когато по средата на всяко едно се появи и започна да расте месеста тръбичка. Пришълците ги протягаха напред към фонтана и след време ги отдръпваха.

Така продължи дълго време, докато телата им набъбнаха и бръчките по тях изчезнаха. После нехуманоидите се оттеглиха бавно. Тръбичките за пиене се подаваха и изчезваха често-често, докато накрая се успокоиха като розова, набръчкана маса над широките отвори, които им служеха за уста, без устни. Така се отправиха да спят на групи, издути, утолили жаждата си.

— Животни! — проговори Замо презрително.

— По колко пъти на ден пият? — запита Антиох.

— Колкото им се прииска. Ако им се налага, могат да не пият и по една седмица. Даваме им вода всеки ден. Те я събират под кожата си. Хранят се вечерно време. Вегетарианци са.

— Добре е човек понякога да получи информация от първа ръка — усмихна се Антиох. — Не може да чете все доклади.

— Така ли? — обади се безизразно Замо. — Какво ново има? Какво става с момчетата в дантелени панталонки на Трантор?

— Бюрото не може да бъде принудено да се ангажира — присви рамене колебливо администраторът. — Щом като Императорът симпатизира на Аврелийизма, хуманитаризмът е в силата си сега. Ти го знаеш — известно време той гриза колебливо устните си и продължи: — Но се появи този проблем с ръста на раждаемостта. Най-накрая той бе възложен за разрешение на АдмУпр, както знаеш... доби също така значимост от степен АА.

Замо промърмори нещо едва чуто.

— Може и да не го съзнаваш, но този проект сега ще изпревари всички останали, по които се работи на Цефей 18. Той е от значение. — Антиох се обърна към прозореца за наблюдение и промени рязко темата на разговора им: — Смяташ ли, че тези същества са нещастни?

— Нещастни ли? — избухна Замо.

— Добре де — побърза да се поправи другият, — неприспособени към тази среда. Разбираш ме, нали? Трудно е да се пригледат подходящи условия за раса, за която не се знае почти нищо.

— Кажете ми... виждал ли си някога света, от който ги взимаме?

— Чел съм доклади...

— Доклади! — презрението на Замо нямаше край. — А аз съм го виждал. Той може да ти се струва пустиня, но за тия дяволи е воден рай. Имат необходимата им храна и вода. Те притежават свят с растителност и естествено бликаща вода, вместо пясъци и скали, където плесените, гъбичките растат насила в пещерите, а водата се изпарява от гипсовите скали. След десет години те щяха да са измрели до едно. Ние ги спасихме. Нещастни казваш! Ха, ако е така, то те нямат условия за приличен живот, какъвто имат повечето животни.

— Може и така да е. Но ми хрумна нещо.

— Хрумна ли ти? И какво? — Замо посегна да си вземе пура.

— Нещо, което може и да ти помогне. Защо да не проучвате съществата по-всеобхватно? Позволете им да проявят инициатива. В края на краищата те имат високо развита наука. Във вашите доклади непрекъснато се говори за това. Дайте им да разрешат някакви проблеми.

— Например?

— А-а-а... а-а-а — Антиох размаха безпомощно ръце: — Всичко, каквото смяташ, че ще ви помогне най-много. Например един космически кораб. Вкарай ги в командната зала и провери реакциите им.

— Защо? — запита Замо сухо, без да прикрива недружелюбния си тон.

— Защото в зависимост от това как техните мозъци реагират на апаратурата, на контролното табло, в сравнение с човешката реакция, можеш да научиш много за тях. На всичкото отгоре, така ще имате най-голяма полза, отколкото досега. Така си мисля аз. Ще имате повече доброволци, ако те решат, че правят нещо интересно.

— Твоята психология най-после изби. Хм. Звучи по-добре, отколкото би могло да е. Ще преспя с тази мисъл. И откъде мога да получа разрешение, за да проведем с тях опит в космически кораб? Нямам нито един *в наличност*. А за да го получим по надлежния бюрократичен ред, ще ни трябва страшно много време. Накрая ще се окаже безмислено.

Антиох се замисли, челото му се ороси със ситни капчици пот.

— Не е задължително да е космически кораб. Но все пак... ако напишеш още един доклад и направиш предложение... обосновано предложение... аз може и да измисля някакъв начин да го обвържа с моя проект за нивото на раждаемостта. Значимост от степен АА на практика може да извоюва всичко, без никакви въпроси.

— Ами, възможно е. — Замо най-после прояви макар и малък интерес. — Междувременно провеждам тест за фундаменталния метаболизъм, но той нещо изостава. Ще си помисля. Има хляб в тая работа.

От: АдмУпр Цефей 18

До: БВП

Задача: Проект на Външни провинции 2910, Част I „Ниво на раждаемост сред нехуманоидите на Цефей 18, изследване.“

Указания:

/а/ БВП п. Цефей-Н-КМ/кар, 115097, 223/977 по ГИ

Приложения:

I Научна група 10, доклад на Физико-биохимичната секция. Част XV, 220/977 по ГИ.

1. Приложение I е за информация на БВП.

2. Специално внимание се обръща на Дял V, параграф 3 от приложение 1, в което е посочена необходимостта от космически кораб за работата на Научна група 10 при провеждането на опит, под наблюдението на БВП. АдмУпр Цефей 18 смята, че такова изследване може да от полза за подпомагане на сегашната работа по проекта, разрешен, според указание /а/. Предвид значимостта на проекта, смятаме, че след незабавно обсъждане, молбата на Научната група ще бъде удовлетворена.

Л. Антиох. Набл. АдмУпр Цефей
240/977 по ГИ

От: БВП

До: АдмУпр Цефей 18

Задача: Проект 2910 на Външни провинции, „Ниво на раждаемост сред нехуманоидите на Цефей 18, изследване.“

Указания:

/а/ АдмУпр Цефей 18 п. АА-ЛА/мн, 240/977 по ГИ

1. Тренировъчен кораб АМ-К-2055 е на разположение на АдмУпр Цефей 18 за изследвания на нехуманоиди на Цефей 18 с уважение към споменатия проект и другите проекти на ВП, съгласно искането в приложение 1 към указание /а/.

2. Настоятелно молим работата по проекта да бъде ускорена с всички възможни средства.

К. Морили, Ръков. БВП
251/977 по ГИ

IV

Малкото ръждивочервено създание сигурно се чувстваше много по-зле, отколкото си личеше по вида му. То бе грижливо запънато и затоплено до температура, при която хората около него се запарваха в разкопчаните си ризи.

— Намирам, че тук е влажно, но не и непоносимо при тази ниска температура — отбеляза съществото предпазливо с пискливия си глас.

— Много любезно от ваша страна, че дойдохте — усмихна се Антиох. — Бях запланувал посещение при вас, но нали там сега се провежда опит... — усмивката му стана състрадателна.

— Няма значение. Вие, останалите земни същества, направихте за нас повече, отколкото ние самите сме в състояние да направим за себе си. Мой дълг беше да ви се отплатя, макар и съвсем не по достойнство, като се подложа на някакво незначително изпитание. — Говореше уклончиво, сякаш достигаше предпазливо до собствените си мисли или пък смяташе, че ще наруши добрия тон, ако каже всичко направо.

Гюстив Банърд седеше в един ъгъл на стаята и пишеше бързо, кръстосал дългите си крака:

— Нали нямате нищо против да записвам всичко казано тук?

— Аз не възразявам — отправи му бърз поглед нехуманоидът от Цефей.

— Проблемът не е чисто социален, сър — продължи Антиох. — Не бих ви принуждавал да се подлагате на изпитание заради това. Има важни въпроси за обсъждане, а вие сте начело на вашия народ.

— Доволен съм, че действате добронамерено — кимна гостът. — Моля да продължите.

Администраторът се размърда от неудобство и затруднение:

— Въпросът е деликатен и аз никога не бих го повдигнал, ако не беше от изключително значение за... ъ-ъ... разрешаване. Аз съм само говорител на моето правителство...

— Моят народ възприема управляващите на земните хора като много загрижени за нас.

— Ами да, загрижени са. Затова се тревожат, че вашият народ вече не се множи.

Антиох замълча и зачака неспокойно да види ответна реакция. Но очакванията му бяха напразни. Лицето на цефеанеца остана непроменено. Само в областта на меката, нагъната, смалена тръбичка за пиене се забелязваше леко трептене. Затова Антиох продължи:

— Колебаехме се дали да ви задаваме този въпрос заради изключителната му деликатност. Основната цел на моето правителство е ненамеса във вашите работи, затова направихме всичко възможно, за да проучим проблема внимателно, без да притесняваме вашия народ. Но, честно казано...

— Не постигнахте нищо? — допълни думите му гостът.

— Да. Или поне не открихме конкретни недостатъци в създаването на същите условия като във вашия роден свят. Разбира се, направихме необходимите промени, за да постигнем по-приятна среда. Идеята ни е, че не ви достигат химични елементи. Затова ви моля да ни помогнете. Вашият народ доста е напреднал в изучаването на собствената си биохимия. Ако не бихте искали...

— Не, не, аз мога да ви помогна. — Цефеанецът се оживи. Меката повърхност на гладкия му череп без косми изведнъж се набразди от бръчки — някаква чужда на земните хора реакция, която при това изразяваше несигурност. — Не смятахме, че този въпрос ще разтревожи толкова вас, другите земни същества. Наистина още едно доказателство за изключителната ви добронамереност. Намираме този свят за сроден, той може да се окаже дори рай в сравнение с предишния ни свят. Няма никакви недостатъци. За условия като тези тук се говори предимно в нашите легенди за Златния век.

— Тогава...

— Но има едно нещо, нещо, което може и да не разберете. Не очакваме някой друг интелигентен вид да мисли като нас.

— Аз ще се опитам да ви разбера.

— В нашия роден свят ние измирахме — заговори цефеанецът по-тихо, а обертоновете в гласа му станаха още по-звучни. — Но там ние се борехме. Нашата наука, развита за цялата ни история, която е по-стара от вашата, вече е в своя залез. Но още не е угаснала. Навярно

защото се базира повече на биологията, отколкото на физиката, както е при вас. Вашите хора са изнамерили нови форми на енергия и са достигнали звездите. Нашите са открили нови истини в областта на психологията и психиатрията, създали са общество, което е освободено от болести и престъпления. Не е необходимо да се питаме кой от двата подхода е по-добър, но няма съмнение кой е по-успешен в крайна сметка. В нашия умиращ свят без условия за живот или енергийни източници, биологичната наука може да направи единствено смъртта по-лека. И все пак ние се борихме. Столетия наред се стремяхме към атомната енергия. Така бавно се разгоря искрицата надежда, че може и да разчупим ограниченията на двуизмерното пространство на планетата ни и да достигнем звездите. В нашата система нямаше други планети, които да ни послужат като опорни стъпала нагоре. Нищо и никакви си два-сет светлинни години до най-близката звезда, без да имаме сведения за съществуването на други планетарни системи.

Но има нещо в живота, заради което си заслужава да се прави усилие, дори то да се окаже безнадеждно. Накрая останахме само около пет хиляди. Само пет хиляди. А първият ни кораб бе вече готов. Той вероятно нямаше да успее, но ние бяхме усвоили вече всичките принципи на двигателите и навигацията.

Настъпи тишина. Цефеанецът дълго мълча, а черните му очи сякаш се взираха в миналото.

Тогава изведнъж се обади новинарят:

— А след това дойдохме ние?

— А след това дойдохте вие — съгласи се гостът. — Това промени всичко. Щом ни потрлябваше енергия, получавахме я. Попаднахме в един нов, близък, идеален свят. Той стана наш, без дори да искаме. И ако социалните ни проблеми бяха отдавна вече разрешени от самите нас, то по-трудните проблеми за средата, в която трябваше да живеем, бяха разрешени от други, може да се каже идеално разрешени.

— И?! — подкани го Антиох.

— И... това не се оказа никак добре. Векове наред нашите предци са се борили да стигнат звездите, а сега изведнъж се оказа, че тези звезди са чуждо достояние. Ние се борихме за живота си, а той ни бе подарен ненадейно от други. Вече няма никакви причини да

продължаваме борбата си. Вече няма нищо, към което да се стремим и да постигаме. Целият космос е достойние на друга раса.

— Този свят е ваш — отбеляза тихо Антиох.

— По милост. Той ни е подарен. Той не ни принадлежи по право.

— Според мен вие го заслужихте.

Тогава очите на цефеанеца изведнъж се забиха в другия:

— Намеренията ви са добри, но аз се съмнявам, че ме разбирате. Вече нямаме накъде да се движим, за да запазим този подарък. Ние сме в безизходна ситуация. Смисълът на живота е в постоянното усилие, а то ни бе отнето. Животът повече не може да ни заинтригува. И ние нямаме потомство... съвсем съзнателно. По този начин се отдръпваме от пътя ви.

Антиох разсеяно премести флуоритното кълбо от перваза на прозореца и го завъртя. Ярката повърхност отразяваше светлината, докато кълбото се въртеше. Масивното тяло с височина три стъпки пръскаше навсякъде из стаята неуместната си красива бляскава светлина.

— Това ли е единственото решение? Стерилитет? — запита администраторът.

— Все още можем да го избегнем — прошепна цефеанецът, — но къде в Галактиката има място за нас? Тя цялата е ваша.

— Да, за вас няма по-близко място от Магелановата мъглявина, ако желаете самостоятелност. Магелановата мъглявина...

— Но вие няма да ни позволите да си отидем от вас. Зная, че го правите добросърдечно.

— Да, добросърдечно... но не можем да ви оставим да си отидете.

— Тази доброта е измамна.

— Вероятно, но вие не можете ли да се примирите? Имате си свят.

— Това е нещо необяснимо. Вашето мислене е различно от нашето. Невъзможно ни е да се примирим. Сигурен съм, че сте обмисляли всичко това, администраторе. И представата ни за безизходна ситуация не е нова за вас.

Антиох вдигна поглед сепнат. Ръката му неволно се протегна към флуоритното кълбо:

— Можете ли да разчетете мислите ми?

— Това е само догадка. Много добра догадка.

— Да... но *умееете ли* да разчитате мислите ми? Разгадавате ли разума на хората като цяло? Това е интересен момент. Учените казват, че не умеете, но аз понякога си мисля дали пък няма да го постигнете. Бихте ли ми казали? Или може би ви задържам вече?

— Не... не... — дребният цефеанецът се загърна по-плътнo с наметката и зарови лицето си за миг в електрически отопляемата яка. — Вие говорите за разчитане на мислите. Нещата съвсем не стоят така, но е безполезно да ви го обяснявам.

— Не може да бъде обяснена някаква гледка на човек, който е сляп по рождение — прошепна Антиох една стара поговорка.

— Да, точно така. Това усещане, което вие напълно погрешно наричате „разчитане на мисли“, не се отнася за нас. Не че нямаме истински усет, просто вие не подавате необходимите сигнали. Така няма как да ви обясним какъв е процесът.

— Хм — беше единствената реакция на Антиох.

— Случва се, разбира се, понякога, при голямо съсредоточаване или емоционално напрежение от страна на другите земни същества, някои от нас да успеят, тези с по-добре развит усет. С по-изострен поглед, така да се каже. Тогава смътно усещаме *нещо*. Но не е сигурно. Аз самият понякога съм се чудил точно какво става...

Антиох завъртя пак бавно флуоритното кълбо. Розовото му лице бе потънало в мисли, очите му бяха приковани в цефеанеца. Гюстив Банърд раздвижи пръсти и започна да препрочита бележките си, устните му мърдаха беззвучно.

Флуоритното кълбо се въртеше, а цефеанецът изглежда се заинтригува от него. Очите му не се откъсваха от цветната, лъскава повърхност.

— Какво е това? — запита той.

Антиох се сепна. Чертите на лицето му се смекчиха от някакъв тържествуващ изблик:

— Това ли? Галактическо увлечение отпреди три години, което означава, че сега то е безнадеждно остаряла реликва. Един ненужен уред, но е красив. Банърд, би ли затъмнил прозорците?

Чу се тихо щракване и прозорците потъмняха, докато в средата на стаята блестеше в розово сияние флуоритното кълбо. То изведнъж привлече погледите им. Светлините му наподобяваха отблясъци на

северно сияние. Антиох, пурпурна фигура наред пурпурната стая, сложи кълбото на масата и го завъртя. Ръката му се обагри в червено. Кълбото се въртеше и цветните светлини започнаха да се променят по-бързо, да стават по-наситени, а после избледняваха и се разпадаха до контрастни сияния.

Гласът на Антиох зазвуча сред тайнствено преливаща се цветна дъга:

— Повърхността на кълбото е от материя, която излъчва различни светлини. То е невероятно леко, изключително фино, но благодарение на жироскопичния баланс рядко пада. Много е красиво, не намирате ли?

— Безкрайно красиво — гласът на цефеанеца достигна от някъде много далеч.

— Но то вече не е на мода, изживя си времето.

— Много е красиво — продължи умислен цефеанецът.

Банърд включи отново светлината и цветната картина изчезна.

— Това би се харесало на моя народ — гостът гледаше кълбото като омагьосан.

— Най-добре е да си вървите — изправи се Антиох. — Ако останете още, условията тук могат да ви се отразят зле. Най-покорно ви благодаря за добрината да ни посетите.

— Аз ви благодаря най-покорно за вашата добрина — изправи се и цефеанецът.

— Повечето от вашите хора, между другото, приеха предложението ни да им направим изследвания в модерния космически кораб. Вие разбирате, предполагам, че целта ни е да проучим реакциите им при работа с нашата техника. Надявам се експериментът да отговаря на вашето усещане за благоприличие, за коректно отношение.

— Не е необходимо да се извинявате. Самият аз сега имам качества на човек-пилот. Това е най-интересното. Напомня ми нашите собствени стремежи... напомня ми колко близо бяхме до целта си.

Цефеанецът си тръгна, а Антиох седна мрачен.

— Е — обърна се той към Банърд малко рязко. — Спомнете си нашето споразумение, надявам се. Това интервю не може да бъде публикувано.

— Много добре — присви рамене другият.

Администраторът седеше на стола си, пръстите му се плъзгаха по металната статуетка на бюрото му.

— Какво си мислите за всичко това, Банърд?

— Жал ми е за тях. Мисля, че разбирам какво изпитват. Трябва да ги образуваме, да им дадем знания, за да се измъкнат от тази ситуация. Философията е в състояние да го направи.

— Мислите ли?

— Да.

— Не можем да им позволим да си отидат, разбира се...

— О, не. Исклучено е. Прекалено много имаме да се учим от тях. Това тяхно състояние е само преходно ниво. Ще дойде време и ще разсъждават по друг начин, особено когато им дадем пълна самостоятелност.

— Може би. Какво е мнението ви за флуоритното кълбо, Банърд? Той го хареса. Може и да направим добър избор, ако поръчаме няколко хиляди от тях? Едничката Галактика знае. Те сега са залежала стока и са доста евтини.

— Звучи ми добре.

— Бюрото обаче няма да се съгласи никога. Познавам ги.

— Но тези кълба може да се окажат точно онова, което ни трябва в случая. Цефеанците имат нужда от нещо ново.

— Така ли? Ами тогава ние бихме могли да направим нещо. Ще приложим записките ви от интервюто към доклада си и малко ще наблегна на момента с кълбата. В края на краищата вие сте член на Философското сдружение, защо да нямате влияние върху някои важни особи, чиято дума в Бюрото сигурно има много по-голяма тежест от моята. Разбирате ли...?

— Да — отговори замислен Банърд. — Да.

От: АдмУпр Цефей 18

До: БВП

Задача: Проект 2910 на БВП. Част II. „Ръст на раждаемостта сред нехуманоидите на Цефей 18, изследване“.

Указания:

/а/ БВП п. Цеф-Н-КМ/кар, 115097, 223/977 по ГИ

Приложения:

1. Дешифровка на разговора между Л. Антиох от АдмУпр от Цефей 18 и Ни-Сан, Върховен съдия на нехуманоидите от Цефей 18.

I. Приложение 1 е за информация на БВП.

II. Проучването се провежда съгласно указание /а/ в приложение 1. Според БВП всички средства ще бъдат използвани за преодоляване на пагубното философско схващане понастоящем сред нехуманоидите.

III. Трябва да се отбележи, че Върховният съдия на нехуманоидите прояви интерес към флуоритните кълба. Предприети са предварителни проучвания на този факт върху психологията на нехуманоидите.

Л. Антиох, Набл. АдмУпр Цефей 18
272/977 по ГИ

От: БВП

До: АдмУпр Цефей 18

Задача: Проект 2910 на БВП „Ръст на раждаемостта сред нехуманоидите, изследване.“

Указания:

/а/ АдмУпр Цефей 18 п. АА-ЛА/мн, 272/977 по ГИ

1. Съгласно указаното в приложение 1 точка /а/, изпращаме пет хиляди флуоритни кълба на Цефей 18 чрез търговския отдел.

2. Получени са инструкции АдмУпр Цефей 18 да използва всички методи за успокояване на нехуманоидите, съгласно изискванията на имперската прокламация.

К. Морили, Рък. БВП
283/977 по ГИ

V

Вечерята завърши, донесоха виното, задимяха пурите. Оформиха се няколко групи събеседници. Капитанът на търговската флотилия бе в центъра на най-голямата. Кристалнобялата му униформа направо заслепяваше слушателите наоколо.

— Пътуването ни беше направо играчка — заяви той самодоволно. — Преди този полет съм имал под мое командване повече от триста кораба. Но все пак никога не бях превозвал такъв товар. Какво ще кажете за пет хиляди флуоритни кълба в тази пустиня, а? Пустата му Галактика!

— За нехуманоидите — засмя се Лудън Антиох и разтърси рамене. — Надявам се товарът не ви е затруднил.

— Не, никак. Но е обемист. Крехък е и на един кораб не можеха да бъдат натоварени повече от двацет кълба, според всичките правителствени норми за пакетиране и предпазни мерки. Но парите са си на държавата, нали?

— Това първото ви изпитание с правителствени норми ли е, капитане? — усмихна се криво Замо.

— Велика Галактико, не! — избълва капитанът. — Винаги се опитвам да избягвам такава работа, но понякога не е възможно да не попаднеш в мрежата. Неприятна работа е, това е истината. Бюрокрация! Бумащина! Тя е в състояние да спре развитието ти, да смрази кръвта ти! Тя е един тумор, раков тумор на Галактиката. Аз бих ликвидирал цялата тази сган.

— Не сте прав, капитане — намеси се Антиох. — Не разбирате някои неща.

— Така ли? Тогава, като един от тези бюрократи — усмихна се онзи, — надявам се да ни обясните каква е вашата роля в операцията, администраторе.

— Ами, вижте — Антиох изглеждаше смутен, — правителството е сериозна и сложна институция. Имаме да се грижим за хиляди планети в нашата империя и за милиарди хора. Цялата тази работа без

здрава организация е непосилна. Мисля, че в наше време само в Имперската административна служба има около четиристотин милиона хора. За да бъдат координирани техните действия и за да бъдат направлявани техните знания, непременно трябва да съществува така наречената бюрокрация и бумащина, както я наричате. До последното звено, колкото и да ви се струва безумна, тежка, тя е необходима. Всяко парченце хартия обвързва усилията на четиристотин милиона хора. Ако унищожите администрацията, вие унищожавате и империята, а заедно с нея унищожавате и междузвездния мир, ред и цивилизация.

— Хайде де... — реагира капитанът.

— Не казвайте така. Точно това имам предвид — Антиох бе искрено развълнуван. — Правилата и системата на администрацията трябва да са всеобхватни и строги в случай, че има някои некомпетентни официални лица. Понякога се намира един... на вас може и да ви е смешно, но има некомпетентни учени и репортери, и капитани също... Ако има некомпетентни оторизирани лица, може някоя малка неприятност да е неизбежна. Но в най-лошия случай системата сама се грижи за себе си.

— Да — засмя се кисело капитанът. — Ами ако бъде назначен някой кадърен администратор? Той рано или късно попада в жестоката мрежа и няма как — върви надолу към посредствеността.

— Съвсем не е така — отвърна Антиох дружелюбно. — Един способен човек работи по правилата и постига каквото пожелае.

— Как? — запита Банърд.

— Ами... ами... — Антиох изведнъж бе хванат натясно. — Единият начин е да добиеш правото на проект със степен на значимост „А“ или „АА“, ако е възможно.

Капитанът се канеше да се изсмее с все сила, но не успя, защото вратата изведнъж се отвори с трясък и в залата нахълтаха изплашени служители. В началото от виковете им нищо не се разбираше. Но после...

— Сър, корабите са отвлечени. Онези нехуманоиди ги завладяха със сила.

— Какво?! Всичките?!

— До един. Няма ги и корабите, и съществата...

Два часа по-късно четиримата мъже бяха в стаята на Антиох.

— Няма грешка — отбеляза хладно администраторът. — Не е останал и един кораб, дори и тренировъчният, Замо. А в рамките на половината сектор няма никакъв правителствен кораб. Докато организираме преследване, те ще са извън Галактиката, ще са на половината път до Магелановата мъглявина. Капитане, ваше задължение бе да осигурите необходимата охрана.

— Ние се приземихме едва днес след толкова дълго пътуване в космоса — изрева онзи. — Вие трябваше да знаете...

— Чакайте малко, капитане — прекъсна го яростно Замо. — Започвам да разбирам. Антиох — заговори ученият рязко, — ти си измислил всичко.

— Аз? — изразението на Антиох оставаше все така странно хладно, дори безразлично.

— Ти ни каза тази вечер, че един оправен администратор ще се сдобие с проект със степен на значимост „А“ и ще постигне, каквото пожелае. Ти си го направил, за да помогнеш на нехуманоидите да избягат.

— Аз да съм го направил? Прости ми, но как би могло да стане това? Ти самият в един от своите доклади повдигна проблема за ръста на раждаемостта сред нехуманоидите. А Банърд беше онзи, който със сензационните си дописки изплаши Бюрото и го принуди да ни разреши проект със степен на значимост „АА“. Аз нямам нищо общо с това.

— Ти предложи да напиша за ръста на раждаемостта — викна освирепял Замо.

— Аз ли? — запита Антиох сдържано.

— И заради това — ревна изведнъж Банърд — ти предложи да спомена в статиите си ръста на раждаемостта.

Тримата наобиколиха плътно администратора. Антиох се облегна на стола си и отговори спокойно:

— Не зная какво имате предвид. Ако ме обвинявате, моля да ми дадете доказателства... законни доказателства. Законите на империята се защитават с писмени, с филмирани материали или със свидетели. Всичките ми писма в качеството ми на администратор са в папките на Бюрото и на други места. Аз никога не съм молил за проект от степен на значимост „А“. Бюрото ме натовари с него, а Замо и Банърд са отговорни за тази работа. Така е черно на бяло.

Звучите, които излизаха от гърлото на Замо, бяха кажи-речи нечленоразделни:

— Ти ме подмами да обуча съществата как да се справят с кораба.

— Това си беше *твое* предложение. Аз пазя твоите доклади, предложенията ти реакциите на цефеанците да бъдат изследвани с апаратурата на хората. Бюрото също ги пази. Доказателството... *официалното* доказателство е ясно, черно на бяло. Аз нямам нищо общо със случая.

— И с кълбата ли? — настоя Банърд.

— Ти умишлено повика моите кораби тука — викна неочаквано и капитанът. — Пет хиляди кълба! Ти си знаел, че за тях ще са нужни стотици кораби!

— Никога не съм молил да докарвате кълба — каза спокойно Антиох. — Това беше идея на Бюрото, макар че, според мен, приятелите на Банърд от Философското сдружение помогнаха много.

— Ти запита оня вожд от Цефей дали може да разчита мисли — Банърд пребледня като платно. — Ти му каза да прояви интерес към кълбата.

— Хайде, моля ви. Вие сами изготвихте дешифровката на разговора ни. Тя също е в папките. Не можете да докажете обвиненията си — изправи се администраторът. — Ще трябва да ме извините. Необходимо е да приготвя рапорта си за Бюрото.

На вратата Антиох се спря:

— Както и да е, проблемът с нехуманоидите е разрешен, макар и само в тяхна полза. Сега те ще имат потомство, ще имат свят, който са постигнали сами. Те искаха точно това. И още нещо. Не ме обвинявайте за такива глупости. Аз съм на администраторска служба от двайсет и седем години и ви уверявам, че от досието ми е видно колко стриктно съм изпълнявал всичките си задължения. Капитане, ще се радвам да продължим нашата дискусия тази вечер, за да ви убедя и да ви обясня как един кадърен администратор може да работи с бюрократи и да постигне, каквото пожелае.

Удивително е как такова кръгло, нежно, бебешко лице може да се усмихва така саркастично.

От: БВП

До: Лудън Антиох, Главен държавен администратор,

А-8

Задача: Административна служба, назначение.

Указания:

/а/ Решение 22874-К на АдмСл, 1/978 по ГИ

1. Предвид оценката, отбелязана в указание /а/, вие сте освободен от отговорност за отлитането на нехуманоидите от Цефей 18. Умоляваме ви да бъдете на разположение, в готовност за следващото ви назначение.

Р. Хорприт, Рък. АдмСл.
15/978 по ГИ.

УЛИКИ

— Не става дума и за това — отбеляза унесено доктор Калвин — В крайна сметка корабът и други такива неща станаха собственост на държавата, преминаването през хиперпространството се усъвършенства и сега ние имаме колонии от хора на планетите от обсега на по-близките звезди. Но работата не е там.

Бях привършил с последното ястие и я наблюдавах през дима на цигарата си.

— Важното е какво стана с хората тук на Земята през последните петдесет години, което всъщност е от значение Когато съм се родила, млади човече, току-що е била свършила последната световна война. Един недостоен етап от историята... но тогава е настъпил краят на национализма. Земята е прекалено малка за нациите и те започнаха да се групират по Зони. Този процес отне известно време. По време на моето раждане Съединените американски щати бяха все още нация, а не част от Северната зона. А името на корпорацията все още е „Роботи от Съединените щати“... Та преминаването от нации към зони, които стабилизираха нашата икономика и станаха причина за установяването на един златен век, ако сравняваме това столетие с последното, стана благодарение и на нашите роботи.

— Имате предвид Машините. Мозъкът, за който вие говорихте, за пръв път е бил внедрен в Машините, нали така?

— Да, така беше. Но аз нямах предвид точно Машините. А по-скоро един човек. Той умря миналата година — в гласа ѝ изведнъж прозвуча дълбока мъка — Или поне направи всичко така, че да умре, защото знаеше, че ние нямаме повече нужда от него... Стивън Байърли.

— Да, досетих се, че него имате предвид.

— Той се появи за пръв път във върхушката на държавната администрация през 2032-ра. Тогава вие сте били още малко момче,

затова едва ли си спомняте странните обстоятелства около този случай. Неговата кампания за кмет със сигурност бе най-странната в историята...

Франсиз Куин бе политик от новата школа. Това несъмнено е една куха фраза, каквито са всички подобни фрази. Повечето от „новите школи“, които имаме, наподобяват школите от обществения живот в древна Гърция и, навярно, ако имахме повече знания, в обществения живот на древния Шумер. Както и от времето на наколните жилища в праисторическа Швейцария.

Но да не се впускам в предистории, които обещава да бъдат скучни и заплетени, а по-добре да ви кажа веднага, че Куин нито се бе кандидатира за изборите, нито ходеше по агитации. Той не държеше речи и не пускаше фалшиви бюлетини в урните. Точно като Наполеон, който не е произвел и един изстрел при Аустерлиц.

И тъй като политиката по странен начин сближава всякакви хора, един ден Алфред Ланинг седна срещу Куин в кабинета му. Свирепите, посивели вежди на Ланинг бяха надвиснали застрашително над очите, чийто вечно неспокоен поглед им придаваше характерна острота. Той не бе доволен от нещо.

Куин не забеляза настроението му, а и да бе обърнал внимание, фактът не би го разтревожил ни най-малко.

— Предполагам, че познавате Стивън Байърли, доктор Ланинг?
— прозвуча дружелюбно гласът на Куин, вероятно в резултат на изработена професионална интонация.

— Чувал съм за него. Както много хора.

— Да, аз също. Навярно ще гласувате за него на следващите избори.

— Не бих казал — в гласа му се долавяха явни язвителни нотки.

— Аз не се водя от политическите течения. Затова дори не зная, че той се кандидатира.

— Той може да е нашият следващ кмет. Е да, засега е само адвокат, но големите дъбове...

— Да — прекъсна го Ланинг. — Чувал съм тази фраза. Мисля си дали ние сме в състояние да се заемем с работата сериозно.

— Ние вече сме се заели с нея, доктор Ланинг — гласът на Куин прозвуча мек като памук. — В мой интерес е да не позволя на Байърли да се издигне по-високо от поста областен прокурор. А в твой интерес е да ми помагаш.

— В мой интерес ли? Хайде де! — веждите на Ланинг надвиснаха още по-ниско над очите.

— Ами тогава да кажем в интерес на компанията „Роботи от Съединените щати и Механични хора“. Аз идвам при вас като при директор-емеритус по изследователската работа. Зная, че в компанията сте, да кажем, като старши съветник. Вашата дума тук е уважавана и все пак вече не са така здраво обвързан с тях. Имате определена свобода на действие, дори и да предприемете нещо необичайно.

Доктор Ланинг помълча известно време, премисляше нещо. После заговори по-любезно:

— Аз изобщо не ви разбирам, господин Куин.

— Не се учудвам, доктор Ланинг. Всичко е много просто. Имате ли нещо против? — Куин запали тънка цигара с изящната си запалка и по лицето му се разля тихо блаженство. — Разговарях с господин Байърли — особен и колоритен характер. Преди три години никой не го знаеше. А сега е много известен. Той е влиятелен и способен мъж, със сигурност мога да кажа, че е най-кадърният и интелигентен прокурор, когото познавам. За съжаление не е мой приятел...

— Разбирам — обади се Ланинг машинално, загледан в ноктите си.

— Имах възможност миналата година — продължи Куин с равен глас — да проуча доктор Байърли... доста обстойно. Винаги е полезно да разучиш миналото на политик-реформатор. Само ако знаехте колко често това е от голяма полза... — той замълча и се усмихна без капка хумор, съсредоточил поглед върху припламващата си цигара. — Но в миналото на господин Байърли няма нищо забележително. Тих, спокоен живот в малък град, колеж, съпруга, която починала млада, автомобилна катастрофа с продължителен оздравителен период, правно образование, преместване в столицата, прокурор. — Франсиз Куин бавно поклати глава и добави: — Виж, сегашният му живот... е забележителен. Нашият областен прокурор никога не се храни!

— Моля?! — Ланинг внезапно вдигна глава, остарелите му очи се ококориха удивени.

— Нашият областен прокурор никога не се храни — повтори Куин думите си на срички. — Ще го кажа по друг начин. Никой не го е виждал да се храни или да пие. Никога! Разбирате ли значението на тази дума? Аз не казвам „рядко“, а „никога“!

— Намирам го за доста невероятно. Можете ли да се доверите на вашите агенти?

— Мога да им се доверя и съвсем не намирам този факт за невероятен. Нещо повече, никой не е виждал нашия областен прокурор да пие — нито вода, нито алкохол — нито пък някой го е виждал да спи. Има и други фактори, но мисля, че казах необходимото.

Ланинг се облегна на стола си. Двамата се умълчаха за известно време, а после старият специалист по роботите тръсна глава:

— Не. Има само едно нещо, което се опитвате да ми внушите, ако съпоставя твърденията ви с факта, че ги заявявате пред мен. А то е невъзможно.

— Но той съвсем не прилича на човек, доктор Ланинг.

— Ако ми бяхте казали, че е преоблечен Сатана, все щеше да има някаква слаба възможност да ви повярвам.

— Казвам ви, че е робот, доктор Ланинг.

— А аз ви казвам, че това е най-невероятното твърдение, което съм чувал, доктор Куин.

Настъпи отново тишина.

— И все пак — Куин загаси усърдно цигарата си — ще трябва да разучите тази невъзможност с всички средства на корпорацията.

— Сигурен съм, че не е необходимо да предприемам такива действия, доктор Куин. Сериозно ли допускате, че корпорацията ще се меси в местните избори?

— Нямате избор. Можех да направя моите твърдения публично достояние без никакви доказателства. Уликите са косвени.

— Съобразете се тогава с това обстоятелство.

— Но уликите не ме задоволяват. Предпочитам всичко да бъде доказано. А те не са от полза и за вас, защото разгласяването им би подронило доста авторитета на компанията ви. Вие сте идеално запознат с правилата срещу употребата на роботи в населени светове.

— Естествено! — реагира бурно старият мъж.

— Знаете, че компанията „Роботи на Съединените щати и Механични хора“ е единственият производител на позитронни роботи

в Слънчевата система. И ако Байърли е робот, то той е *позитронен* робот. Известно ви е също така, че всички позитронни работи са дадени под наем, те не са продадени, че корпорацията остава собственик на роботите и стопанисва всеки един от тях, следователно тя е отговорна за всичките им действия.

— Лесно е да се докаже, че корпорацията никога не е произвеждала робот от хуманоидно естество, господин Куин.

— А възможно ли е да го направи? Да обсъдим само възможностите.

— Да. Възможно е.

— Тайно, предполагам. Без да го регистрирате.

— Не и позитронен мозък, сър. Тук се застъпват прекалено много фактори. И се осъществява най-строг правителствен надзор.

— Да, но роботите се захабяват, чупят се, излизат от строя... и тогава им махат позитронните мозъци.

— Позитронните мозъци в такъв случай се използват повторно или се унищожават.

— Наистина ли? — реагира саркастично Франсиз Куин. — Ами ако по някаква случайност, разбира се, не бъде унищожен... и се окаже, че някоя хуманоидна структура очаква мозък?

— Невъзможно е!

— Ще трябва да го доказвате пред правителството и обществеността. Тогава защо не го докажете сега пред мен?

— Но каква би могла да е целта ни? — вбеси се най-накрая Ланинг. — С какви мотиви да го правим? Позволете ни да имаме поне малко здрав разум.

— Скъпи мой, господине, моля ви, чуйте ме. Корпорацията само ще се радва, при това страшно много, ако в различни райони бъде позволена употребата на хуманоидни позитронни работи в населени места. Печалбата за нея би била огромна. Но хората имат прекалено много предразсъдъци срещу такава практика. Да предположим, че в началото направите всичко възможно хората да свикнат с такива работи: виждате ли, имаме си оправен прокурор, добър кмет... И той е робот. Няма ли да си купите от нашите работи?

— Фантастика открай докрай. Смешно е до възбег.

— Сигурно. Защо не го докажете? Или предпочитате да го направите пред цялата общественост?

Светлината в кабинета бе оскъдна, но не дотолкова, че да прикрие червенината, която изби от притеснение по лицето на Алфред Ланинг. Специалистът по роботите бавно натисна едно копче и стенните лампи заблестяха с мека светлина.

— Ами ще видим — измърмори той.

Не е лесна работа да се опише лицето на Стивън Байърли. Според акта на раждане, той бе на четиристот години. Видът му също бе на четиристотгодишен мъж — става дума за здрав, добре поддържан и хубав вид, който направо дърпа човек за езика да каже „изглежда точно на годините си“.

Това особено си проличаваше, когато той се смееше, а точно сега Стивън Байърли се смееше. Смееше се шумно, продължително, за миг притихваше и после отново избухваше...

Лицето на Алфред Ланинг се сгърчи в гневно кисела, недоволна гримаса. Той понечи да обясни с жест ситуацията на жената, която седеше до него, но тя само присви леко тънките си безкръвни устни.

Байърли най-после си пое дъх и дойде малко на себе си:

— Наистина, доктор Ланинг... наистина... аз... аз... робот?!

— Твърдението не е мое, сър — отреагира рязко Ланинг. — Аз ще съм напълно удовлетворен да разбера и да ви приема за представител на човешкия род. След като нашата корпорация не ви е произвела, аз съм съвсем сигурен, че сте... човек на законно основание. Но понеже предположението, че сте робот, дойде от човек с известно положение...

— Не споменавайте името му, ако така от солидния ви авторитет на етичен човек ще се отчупи някоя отломка, но хайде да го наречем Франк Куин само заради спора и да продължим.

Ланинг си пое рязко въздух и замълча яростно преди да продължи с още по-ледена интонация:

— ... от човек с известно положение, от чиято самоличност аз не се интересувам и не искам да отгатвам с разни игрички. Длъжен съм да ви помоля за помощ, за да опровергая твърдението. Самият факт, че е възможно да бъде изказано такова предположение, а и да бъде огласено с помощта на средствата, с които разполага, би нанесъл голям удар на

компанията, която представлявам... дори твърдението да не се докаже. Разбирате ли ме?

— О, да, ясно ми е в какво положение сте. Самото обвинение е смехотворно, но ситуацията, в която се намирате, никак не е. Моля да ме извините, ако моят смях ви е обидил. Смяхът ми бе насочен към обвинението, не към неприятностите ви. Как мога да ви помогна?

— Много лесно. Трябва само да седнете да се нахраните в някой ресторант в присъствието на свидетел и да се оставите да ви снимат.

Ланинг се облегна спокойно: най-лошата част от разговора бе отминала. Жената до него наблюдаваше съсредоточено Байърли, но чертите на лицето ѝ не трепваха.

Стивън Байърли срещна очите ѝ, нещо в тях го прикова за няколко мига, после обърна поглед към специалиста по роботите. Известно време задържа ръка върху бронзовото преспание, единственото украшение на бюрото му.

— Не мисля, че мога да ви направя тази услуга — каза той тихо след малко. — Чакайте, доктор Ланинг — вдигна той ръка, — разбирам колко ви е неприятна цялата тази работа, зная, че сте въвлечен в нея против желанието си, че са ви отредили доста непристойна и дори смешна роля. И все пак проблемът е повече мой, затова ви моля да проявите търпение. Първо, кое ви кара да мислите, че Куин — онзи мъж с известно положение — не ви заблуждава, за да ви принуди да правите това?

— Ами малко правдоподобно ми се струва такъв уважаван човек да се излага на опасност по такъв абсурден начин, ако не е уверен в почвата под краката си.

— Вие не познавате Куин — в очите на Байърли сега вече не блесна нито едно шеговито пламъче. — Той е в състояние да се закрепил здраво там, където и планински козел не би могъл да се задържи. Сигурно ви е казал какви са подробностите около разследването, което твърди, че е направил за мен.

— Достатъчно са, за да ме убедят колко неприятности ще си навлече моята корпорация, ако се опита да ги отрича, след като вие можете да го направите много по-лесно.

— Значи вярвате на твърденията му. Вие сте учен, доктор Ланинг. Помислете си. Никой не ме е виждал да се храня, следователно аз не го правя. Което трябва да се докаже. Това е в крайна сметка!

— Вие си служите със съдебни прийоми, за да усложните една много проста ситуация.

— Напротив, опитвам се да разплета онова, което вие с Куин сте заплели. Знаете ли, аз не спя много, истина е. И със сигурност не спя на обществени места. Не ми харесва да се храня с други хора — необичайна идиосинкразия, навярно е на нервна почва. Но тези неща не вредят никому. Вижте сега, доктор Ланинг, позволете ми да ви предложа една хипотеза. Да допуснем, че имаме политик, който има интерес да победи на всяка цена съперника си, включително и като разследва личния му живот, за да изкара на бял свят моменти, за които споменах току-що. Представете си още, че за да оклевети както трябва ответната страна той идва във вашата компания като идеална възможност за целта. Очаквате ли да ви каже: „Еди-кой си е робот, защото изобщо не се храни в компанията на други хора и никой не го е виждал да спи по време на някое дело, а и веднъж като надникнах през прозореца му посред нощ, го видях да седи с книга в ръка, погледнах и в хладилника му, там нямаше никаква храна.“? Ако ви беше казал така, щяхте да извикате лекари да му надянат усмирителна риза. Но понеже ви казва: „Той *никога* не спи, той *никога* не се храни!“, на вас съзнанието ви се замъглява за факта, че подобни твърдения не могат да бъдат доказани. Така падате в ръцете му и правите, каквото той пожелае.

— Независимо дали смятате този въпрос за сериозен или не, за него е необходимо само едно ястие и всичко ще е приключено — възпротиви се Ланинг застрашително.

Байърли отново погледна жената, която все още го наблюдаваше безучастно:

— Простете ми, дали съм разбрал правилно името ви? Доктор Сюзан Калвин, нали?

— Да, господин Байърли.

— Вие сте психолог във фирмата „Роботи от Съединените щати“, така ли е?

— Робопсихолог, ако обичате.

— О, а психологията на роботите различава ли се много от човешката?

— Разликата е колкото между два свята — усмихна се тя хладно.
— Роботите са много почтени.

— Ето това е мощен удар — по крайчеца на устните му трепна бегла усмивка. — Но аз исках да кажа друго. След като сте психо... ропсихолог *и в същото време* жена, обзалагам се, че сте направили нещо, за което доктор Ланинг не се е сетил.

— И какво е то?

— Донесли сте в чантата си нещо за ядене.

В очите на Сюзан Калвин, приучени да се взират безучастно, изведнъж нещо трепна.

— Изненадахте ме, господин Байърли — проговори жената.

После отвори чантата си извади една ябълка и му я подаде бавно. След като се окопоти от първоначалното изумление, доктор Ланинг проследи с изострен поглед плавния жест на преминаването на ябълката от ръката на Сюзън в ръката на Байърли.

Прокурорът спокойно отхапа от нея и преглътна.

— Виждате ли, доктор Ланинг?

Онзи се усмихна облекчено, та чак веждите му станаха доброжелателни. Обзе го облекчение, което продължи само една мимолетна секунда. Разби го на пух и прах Сюзан Калвин:

— Бях любопитна да видя дали ще я изядете, но в настоящия случай това не доказва нищо.

— Наистина ли? — засмя се Байърли.

— Не, разбира се. Доктор Ланинг, ако този мъж бе робот-хуманоид, имитацията щеше да е перфектна. Той по всичко прилича на човек, за да заслужи доверие. В края на краищата цял живот сме сред хора, всичко трябва да е наред. Погледнете структурата на кожата, състоянието на ирисите, костната система на ръката. Ако е робот, би ми се искало да го е направила компанията „Роботи от Съединените щати“, защото по него си личи, че е свършена добра работа. Смятате ли, че онзи, който е способен да обърне внимание на всички тези тънкости, ще погледне през пръсти на вътрешностите? Той непременно ще се погрижи за храненето, спането, отделянето. Навярно само за случай на опасност, както и за предотвратяване на такава ситуация като сегашната. Затова едно хранене няма да докаже на практика нищо.

— Ама чакайте — изръмжа Ланинг, — аз не съм такъв глупак, какъвто ме изкарвате вие двамата тука. Аз не се интересувам дали господин Байърли е човек или не е човек. За мен е важно да измъкна

корпорацията си от ямата. Едно хранене пред очите на хората ще сложи край на въпроса независимо какво ще каже Куин. Дребните детайли можем да оставим на адвокатите и на робопсихолозите.

— Но, доктор Ланинг, вие забравяте политиката в цялата история — напомни прокурорът. — Аз държа толкова много да се кандидатирам, колкото и Куин да ме спре. Между другото, усетихте ли се, че казахте името му? Това е мой евтин, изпитан номер. Знаех, че ще се издадете без да се замислите.

— Какво общо имат тук изборите? — пламна от гняв Ланинг.

— Публичните изяви са нож с две остриета, сър. Ако Куин иска да ме изкара робот и има кураж да го направи, аз пък имам кураж да играя според неговата игра.

— Искате да кажете... — Ланинг съвсем искрено се ужаси.

— Точно така. Искам да кажа, че възнамерявам да го оставя да продължи, да си избере въже, да изпробва здравината му, да отреже необходимото парче, да направи примка, да пхне главата си в нея и да увисне. Аз мога да направя останалото.

— Страшно самоуверен сте.

— Хайде, Алфред — изправи се Сюзан, — ние няма да променим решението му.

— Вие разбирате тези неща — усмихна се любезно Байърли. — Бива ви и за психолог на хора.

Но вечерта прокурорът не бе зареден с онази самоувереност, която забеляза у него доктор Ланинг. Байърли паркира колата си върху автоматичния транспортър, който водеше към подземния гараж и се отправи по пътеката към къщата.

Щом влезе, човекът в инвалидната количка го погледна и се усмихна. Лицето на Байърли светна от обич.

Лицето на сакатия бе наполовина в белези. Гласът му бе дрезгав. От завинаги изкривената му уста се изплъзна стържещ шепот:

— Ти закъсня, Стийв.

— Зная, Джон, зная. Но днес имах странно и интересно прежеждие.

— Какво? — нито обезобразеното лице, нито деформираният говор можеха да изразят някакво чувство, но в ясните очи на човека се

четеше тревога. — Не е нещо, с което да не можеш да се справиш?

— Не съм напълно сигурен. Може да ми потърбва твоята помощ. *Ти си* бляскавият ум на семейството. Искаш ли да те отнесе в градината? Вечерта е чудесна.

Две силни ръце повдигнаха Джон от инвалидната количка. Внимателно, почти нежно, Байърли обгърна с една ръка раменете на Джон, а с другата го подхвана под коленете. Пресече бавно и все така внимателно стаята, слезе по наклонената плоскост, пригодена за инвалидната количка и през задната врата излезе в обградената със стени градина.

— Защо не ме оставиш да се движа с инвалидната количка, Стийв? Така е глупаво.

— Защото предпочитам да те нося. Възражаваш ли? Знаеш, че си радостен да се измъкнеш от тази моторизирана количка за малко, както и на мен ми е хубаво да те видя извън нея. Как си днес? — той положи Джон изключително внимателно на тревата.

— Как мога да се чувствам? Ама кажи ми за твоето премеждие.

— Кампанията на Куин ще се базира на твърдението, че аз съм робот.

— Как го разбра? — отвори широко очи Джон. — Не е възможно. Не мога да повярвам.

— Е, казвам ти, че е така. Оплел е един от големите учени на компанията „Роботи на Съединените щати и Механични хора“. Той дойде днес в кабинета ми и подхвана спор.

— Разбирам. Разбирам — ръцете на Джон бавно късаха стръкове трева.

— Но ние можем да го оставим да избира оръжието — обади се Байърли. — Имам идея. Чуй я и ми кажи дали можем да я осъществим.

Същата вечер в кабинета на Алфред Ланинг се разигра драматична сцена, нещо като жива картина. Франсиз Куин наблюдаваше съсредоточено Алфред Ланинг. Той гледаше свирепо Сюзан Калвин, а тя обръщаше безизразния си поглед към Куин.

Франсиз Куин наруши мълчанието с решителното си намерение да разведри обстановката:

— Блъф! Измисля си ги ей така.

— Ще заложите ли на тази карта, господин Куин — запита безизразно доктор Калвин.

— Ами всъщност залагате вие.

— Слушайте — избухна Ланинг и така прикри обзелото го мрачно настроение, — ние направихме каквото поискахте. Видяхме човека как яде. Смешно е да го нарочвате за робот.

— Вие така ли смятате? — Куин стрелна с поглед доктор Калвин.
— Ланинг каза, че сте специалист.

— Внимавайте, Сюзън — гласът на Ланинг бе направо заплашителен.

— Защо не я оставите да говори, човече? — прекъсна го спокойно другият. — Тя от половин час седи и не реагира, като съвършена имитация на някой стълб.

Ланинг съвсем се обърка. От неговото състояние в този миг до лудостта имаше само една крачка.

— Много добре — каза той. — Изкажи се, Сюзан. Ние няма да те прекъсваме.

Сюзан Калвин го изглежда сериозно, а после се втренчи хладно в господин Куин:

— Има само два начина да се докаже със сигурност, че Байърли е робот, сър. Досега предлагате все косвени улики, с които можете да обвините някого, но не да ги докажете... Според мен господин Байърли е достатъчно умен, за да не се съобразява с такива улики. Вие сигурно сте се досетили, иначе не бихте дошли. Двата метода на *доказателство* са физически и психологически. Чрез физичния начин можете да му направите дисекция или да използвате рентгенови лъчи. Как да го направите си е *ваши* проблем. По психологичен път може да бъде изследвано неговото поведение. Защото, ако той е позитронен робот, трябва да се подчинява на трите правила на роботиката. Позитронният мозък не може да бъде конструиран без тях. Знаете ли правилата, господин Куин? — жената ги произнесе бавно, ясно, цитира дума по дума прословутите правила от *Наръчника по роботика*, напечатани с едър шрифт на първа страница.

— Чувал съм за тях — отвърна небрежно Куин.

— Тогава разяснението ще е лесно — отговори сухо тя. — Ако господин Байърли наруши някое от тези три правила, той не е робот. За

беда тази процедура е валидна само в една насока. Ако той живее по правилата, това не доказва нищо.

— Защо, докторе? — Куин вдигна учудено вежди.

— Защото, ако се замислите, трите правила на роботиката са основните принципи на повечето етични норми в нашия свят. Разбира се, всяко човешко същество би трябвало да има инстинкт за самосъхранение. Това е третото правило от роботиката. Също така всяко „порядъчно“ човешко същество със социално мислене и чувство за отговорност би трябвало да се съобразява с представителите на някои институции: с лекарите, с шефовете, с правителството, с психолога си, с приятеля си. Трябва да се подчинява на законите, да спазва правилата за обществено поведение, да спазва традициите, та дори и ако те нарушават спокойствието му или неговата безопасност. Това е второто правило в роботиката. После всяко „порядъчно“ човешко същество би трябвало да обича хората и себе си, да защитава приятелите си, да рискува живота си, за да спаси ближния си. Това е първото правило в роботиката. Да го кажа направо: ако Байърли се придържа към тези правила в роботиката, има вероятност да е робот, но може просто да е един порядъчен човек.

— Но вие ми казвате, че никога няма да сте в състояние да докажете, че той е робот.

— Аз имам възможност да докажа, че той *не* е робот.

— Това не е доказателството, от което аз се нуждая.

— Ще ви се наложи да приемете съществуващите доказателства. Само вие сте отговорен за личните си желания.

В този миг съзнанието на Ланинг внезапно бе осенено от една мисъл:

— На някого да му е хрумвало, че постът на областен прокурор е доста странно място за един робот? Преследване на човешки същества... смъртни присъди... това нанася безкрайна вреда на хората...

— Не, така няма да се измъкнете — обади се веднага Куин. — Длъжността на областен прокурор не доказва, че той е човек. Не познавате ли досието му? Той се хвали, че нито веднъж не е възбуждал съдебно дело срещу невинен, че има неизпълнени присъди, защото уликите срещу тях са неприемливи за него. Макар вероятно да би могъл да убеди съда да ги разкъсат. Така е.

— Не, Куин, не — мършавите страни на Ланинг потрепваха. — В правилника на роботиката не става дума за никакви човешки провинения. Един робот може и да не прецени дали човешкото същество заслужава смърт. Решението не е негово. *Той не е в състояние да навреди на човек...* няма значение дали е негодник или ангел.

— Алфред — в глас на Сюзан прозвуча умора, — не говорете глупости. Ами ако един робот попадне на някой луд, който се кани да подпали къща с хора? Той ще спре лудия, нали?

— Разбира се.

— А ако единственият начин да го спре е да го убие...?

Ланинг нададе гъгнив вик, без да успее да направи нищо повече.

— Отговорът, Алфред, е, че той ще направи всичко възможно да не го убива. Ако лудият умре, роботът ще се нуждае от психотерапия, защото може лесно да загуби разсъдъка си при породения конфликт в самия него — да наруши първото правило. Но човекът ще е мъртъв и ще го е убил един робот.

— А Байърли побъркан ли е? — запита настоятелно Ланинг, като вложи целия си сарказъм в този въпрос.

— Не, но той не е убивал никого собственоръчно. Само разкрива факти, по които би могло да се разбере колко опасно е някое човешко същество за голяма група хора, наричаме я общество. Защищава по-голямата част от обвиняемите и така максимално се придържа към правило едно. Толкова далече стига. После съдията отсъжда дали да има смъртна присъда за престъпника или лишаване от свобода след като съдебните заседатели преценят дали е виновен или не. Тъмничарят го затваря, а екзекуторът го убива. И ето, господин Байърли не прави нищо, освен да изяснява истината и да помага на обществото. Господин Куин, аз проследих кариерата на господин Байърли веднага, щом поставихте въпроса пред нас. Така открих, че той никога не е искал смъртна присъда в заключителните си речи пред заседателите. Открих също, че е говорил в полза на премахването на смъртната присъда и щедро е подпомагал изследователските институти, които работят в областта на съдебната неврофизиология. Той очевидно вярва по-скоро в резултата от лечението на престъпника, отколкото от наказанието му. Намирам този факт за значителен.

— Наистина ли? — усмихна се Куин. — Значителен, защото навярно намирисва на робот?

— Навярно. Защо да го отричам? Такива действия са присъщи единствено на един робот или на много уважаван и почтен човек. Но, разбирате ли, невъзможно е да бъдат разграничени роботът и най-достойният измежду хората.

Куин седна отново. Гласът му трепереше от нетърпение:

— Доктор Ланинг, съществуват идеални условия за създаването на хуманоиден робот, който напълно дублира човешкия вид, нали?

Ланинг се замисли:

— Той вече бе създаден експериментално в „Роботи от Съединените щати“ — обясни той неохотно, — но без да му бъде монтиран позитронен мозък, разбира се. Посредством човешки яйцеклетки и хормонален контрол може да се предизвика нарастване на човешка плът и кожа върху пореста силиконова пластмаса, която не се разпознава отвън. Очите, косата, кожата са човешки, а не хуманоидни. Ако му бъде сложен позитронен мозък и разни вътрешности, каквито пожелаете, получавате хуманоиден робот.

— Колко време би отнела направата?

— Щом имате всичко необходимо — мозък, скелет, яйцеклетки, хормони, апаратура за облъчване — приблизително около два месеца.

— Тогава ще видим какво представляват вътрешностите на господин Байърли — изпъна се на стола си политикът. — Това ще означава популярност за компанията ви... аз ви давам шанс.

Когато останаха сами, Ланинг се обърна нетърпеливо към Сюзън Калвин:

— Защо настоявате...?

— Кое предпочитате — истината или моята оставка? — отвърна тя на мига рязко. Реакцията ѝ бе искрена. — Аз няма да лъжа заради вас. Корпорацията може да се погрижи за себе си. Не ставайте страхливец.

— Какво ще стане, ако този разтвори вътрешностите на Байърли и оттам се разхвърчат шайби и пружинки? Тогава какво ще правим?

— Той няма да успее — не скри презрението си Калвин. — Байърли е поне толкова умен, колкото и Куин.

Новината се разнесе из града седмица преди кандидатурата на Байърли да бъде утвърдена. Но „разнесе“ не е точната дума. Тя връхлиташе града, пълпеше из него, пълзеше. Започнаха да ѝ се надсмиват, да пускат остроумни шеги. Но постепенно здравата ръка на Куин затегна хватката си. Тогава смехът стана пресилен, прокрадна се несигурност и хората започнаха да се замислят.

Атмосферата на самото събрание бе напрегната като при укротяването на див кон. А не се предвиждаше никаква борба, защото само Байърли би могъл да бъде избран още преди една седмица. Нямаше кой да го измести. Налагаше се да определят него, но хората бяха напълно объркани в тази ситуация.

Тя не би била толкова лоша, ако средностатистическият индивид не бе разкъсван от отговорността на избора си (в случай, че прокурорът е истински човек) и от нечуваното безразсъдство (в случай, че е робот).

На другия ден от формалното утвърждаване на Байърли един вестник най-после публикува част от дългото интервю с доктор Сюзан Калвин, „световноизвестна специалистка в областта на робопсихологията и позитрониката“.

Онова, което последва, бе наречено и описано на простосмъртен език като лудост.

Точно това очакваха фундаменталистите. Те не бяха политическа партия. Имаха претенциите, че представляват неформално религиозно течение. А всъщност бяха онези, които не успяха да се приспособят към така наречената „атомна ера“, когато атомът бе все още новост. На практика те даваха превес на природосъобразния начин на живот, макар и да не им бе леко в този техен живот.

На фундаменталистите не им трябваха нови поводи за подхранване на тяхната ненавист към роботите и производителите на работи. Но обвиненията на Куин и анализите на Калвин им бяха достатъчни, за да надигнат глас.

Огромните заводи на компанията „Роботи от Съединените щати и Механични хора“ гъмжаха от въоръжена охрана. Те се готвеха за война.

В града къщата на Стивън Байърли бе обградена от многобройна полиция.

Политическата кампания, разбира се, загуби своето значение и напомняше кампания единствено дотолкова, доколкото запълваше по някакъв начин времето от утвърждаването на кандидатурата до изборите.

Стивън Байърли не се остави да бъде объркан от дребния мъж. Оставаше все така невъзмутим и от униформените полицаи наоколо. Навън, край кордона от строги пазители, очакваха репортерите и фотографите, както си му е редът. Една развлекателна видеопрограма заснемаше безлюдния вход на непретенциозния прокурорски дом, докато репортерът с изкуствено развълнуван глас правеше помпозния си безсмислен коментар.

Суетливото дребно човече пристъпи с изписан открай докрай лист хартия:

— Това, господин Байърли, е прокурорско нареждане, което ми дава право да претърся дома ви за наличието на незаконни... ъ-ъ-ъ... механични хора или работи, без оглед на вида им.

Байърли се понадигна от мястото си и пое документа. Хвърли му безразличен поглед и го върна с усмивка:

— Всичко е наред. Вършете си работата. Госпожо Хопън — повика той икономката си, която се появи неохотно от съседната стая, — моля ви, придружете ги и им помогнете, ако можете.

Дребното човече, чието име бе Хароуей, се поколеба, по лицето му изби червенина. След като не успя да привлече вниманието на стопанина, Хароуей измърмори на двамата полицаи „хайде“ и групата влезе в дома.

След десет минути тримата се появиха отново.

— Претърсихте ли всичко? — запита Байърли с интонацията на човек, който изобщо не се интересува нито от въпроса, нито от отговора.

Хароуей се закашля ненужно, понечи да заговори, но от гърлото му се откъсна само някакъв фалцетен звук. В следващия миг той повтори ядосан усилието си:

— Слушайте, господин Байърли, ние имаме специални инструкции да претърсим цялата къща.

— И не го ли направихте?

— Имаме точни нареждания какво да търсим.

— Да?

— Накратко, господин Байърли и грубо казано, разпоредено ни е да претърсим вас самия.

— Мен? — усмихна се още по-широко прокурорът. — И как възнамерявате да го направите?

— Носим уред за изследване на вътрешни органи...

— Значи ще ми правите рентгенова снимка, така ли? Имате ли разрешение?

— Нали го видяхте.

— Може ли да го погледна още веднъж?

Хароуей, чието чело бе лъснало не само от ентусиазъм, подаде документа отново.

— Чета тук описа на онези обекти, които имате право да претърсвате — заговори спокойно Байърли. — Цитирам: „... жилищните помещения, които принадлежат на Стивън Алън Байърли, с местонахождение «Уилоу гроув», Ивънстрън, заедно с гаража, склада или други прилежащи помещения или сгради, както и прилежащия дворен имот“... м-м-м... и така нататък. Всичко е по правилата. Но, драги мой, тук нищо не е казано за претърсването на моите вътрешности. Аз не съм част от жилищната и дворна собственост. Вие можете да претърсите моите дрехи, ако прецените, че имам в джобовете си скрит робот.

Хароуей знаеше на кого дължи работата си и нямаше намерение да отстъпва, след като му бе дадена възможност да спечели много повече, тоест доста по-високоплатена длъжност.

— Слушайте — в гласа му се долавяха нотки на закана, — имам право да претърся мебелировката във вашата къща и всичко, което намеря вътре. А вие сте вътре, нали?

— Забележително умозаключение. Аз наистина съм вътре. Но не съм част от мебелировката. Аз съм зрял, пълноправен гражданин със съответните задължения... Имам медицинско свидетелство за доказателство и известни права според законодателството в нашата Зона. Да ме претърсите, би означавало да погазите правото ми на лична неприкосновеност. Този документ не е достатъчен за целта.

— Сигурно, но ако вие сте робот, нямате право на лична неприкосновеност.

— Напълно вярно... но все пак документът ви не е достатъчно условие. В него аз съм определен като човешко същество.

— Къде? — грабна листа Хароуей.

— Там, където е казано „жилищна сграда, собственост на...“ и така нататък. Роботът няма своя собственост. И вие можете да кажете на вашия работодател, господин Хароуей, че ако той изфабрикува още един подобен документ, в който *не ме* определя като човешко същество, той незабавно ще получи съдебно разпореждане за гражданско дело, на което ще бъде задължен да *докаже*, че съм робот, използвайки наличните си сведения в този момент. В противен случай ще трябва да плати глоба за посегателството върху правата ми. Ще му го кажете, нали?

Хароуей тръгна бързо към вратата:

— Вие сте хитър прокурор... — обърна се той на прага. За миг остана там, мушнал ръце в джобовете си. После излезе, усмихна се по посока на камерата, помахна на репортерите и извика: — Утре ще има нещо за вас, момчета. Няма шега.

След като настани удобно в колата си, Хароуей извади малкото апаратче от джоба си и внимателно го огледа. За пръв път му се налагаше да прави рентгенова снимка. Надяваше се, че се е справил.

Куин и Байърли никога не се бяха срещали лице в лице. Но видеофонът даваше идеални възможности в това отношение.

Куин беше този, който предприе среща от този род. Той заговори пръв без никакви церемонии:

— Помислих, че бихте искали да знаете как ще действам, Байърли. Ще направя публично достойние факта, че носите защитна жилетка, която ви предпазва от рентгеново лъчение.

— Така ли? Тогава навярно вече сте го оповестили. Имам чувството, че представителите на нашата жълта преса от известно време подслушват всички мои разговори. Те имат номерата на служебните ми апарати за комуникация, от които информацията изтича право към тях. Ето защо съм се окопал през последните седмици в дома си — Байърли бе дружелюбно настроен, дори се шегуваше.

— Това обаждане е сигурно... изцяло. Аз го правя с известен риск за себе си.

— Представям си. Никой не знае, че точно вие стоите в основата на тази кампания. Поне никой не го знае официално. То е публична тайна. Но аз не се притеснявам. Защото нося защитна жилетка. Сигурно сте разбрали, когато рентгеновата снимка, направена от онова ваше кутре, се е оказала негодна.

— Байърли, на всекиго ще му стане ясно колко ви е страх да си направите рентгенова снимка. Вие сигурно го осъзнавате.

— Както и това, че вашите хора използват незаконни средства за посегателство срещу правото ми на лична неприкосновеност.

— Кой се интересува от средствата и посегателствата?

— Може и да се заинтересува. Много символични са нашите две кампании, нали? Вие не придавате никакво значение на човешките права. Докато аз съм загрижен за тях. Няма да се подложа на рентгеново лъчение, защото искам да утвърдя принципа за защита на правата. Така ще пазя и правата на останалите хора, когато бъдат избран.

— Такава реч без съмнение би била много интересна, но никой няма да ви повярва. Звучи доста високопарно, за да е истина. И още нещо — промени изведнъж темата Куин, — миналата вечер персоналът на дома ви не е бил в пълен състав.

— В какъв смисъл?

— Според полицейския рапорт — той размаха листата, които се намираха в обхвата на видеофона — липсвал е... един сакат.

— Вие казвате „един сакат“ — реагира спокойно Байърли. — Той е моят стар учител, който живее тук, а сега е в извънградското ни имение... от два месеца го няма. „Необходима почивка“ казват в такъв случай.

— Вашият учител? Някакъв учен?

— Някога е бил адвокат... преди да се осакати. Притежава правителствен лиценз за изследователска работа в областта на биофизиката, има своя лаборатория, води най-подробни записки за работата си, съхранявани от съответните чиновници, в което мога да ви уверя. Работата не е мащабна, тя е безобидна, развлечение за... горкия осакатен човек. Помагам с каквото мога.

— Разбирам. И какво знае този... учител... за производството на работи?

— Не мога да преценя степента на знанията му в една област, с която аз не съм запознат.

— Има ли достъп до позитронни мозъци?

— Запитайте своите приятели от „Роботи от Съединените щати“. Те трябва да знаят.

— Ще ви кажа направо, Байърли. Вашият сакат учител е истинският Стивън Байърли. Вие сте негово творение робот. А ние сме в състояние да го докажем. Той е претърпял автомобилна катастрофа, не вие. Има начин досиетата да бъдат проверени.

— Какво говорите? Тогава направете го. Пожелавам ви успех.

— Ние можем да претърсим така нареченото от вас „извънградско имение“ и ще видим какво ще намерим там.

— Не е точно така, Куин — усмихна се широко Байърли. — За зла участ моят така наречен учител е болен човек. Вилата му извън града е място за почивка. Неговата лична неприкосновеност е дори още по-голяма, имайки предвид обстоятелствата. Няма да се сдобияте с разрешение да влезете в дома му, ако нямате основателна причина. Но аз ще съм последният човек, който ще се опита да ви спре.

Настъпи тишина за известно време, а после Куин се наведе поблизо до екрана и по лицето му ясно изпъкнаха напрегнатите бръчки по челото:

— Байърли, защо още упорствате? Вас няма да ви изберат.

— Виж ти?

— Смятате ли, че ще успеете? След отказа ви да опровергавате обвинението, че сте робот... стига само да нарушите едно от трите основни правила... не постигате нищо друго, освен да убеждавате хората, че наистина *сте* робот.

— Досега разбрах, че от един слабо известен прокурор станях световноизвестна фигура. С ваша помощ.

— Но вие сте един робот.

— Така се казва, но не е доказано.

— На електората му стигат и тези доказателства.

— Тогава успокойте се... вие спечелихте.

— Довиждане — в гласа на Куин за пръв път се прокраднаха злостни нотки.

Екранът угасна.

— Довиждане — отговори Байърли невъзмутимо на празния екран.

Една седмица преди изборите Байърли доведе учителя си обратно. Летателната машина се приземи бързо в края на града.

— Ще останеш тука до края на изборите — каза Байърли. — По-добре ще е да си настрана, ако нещата придобият лош обрат.

— Има ли опасност от насилие? — дрезгавият глас, излязъл от болезнено разкривената уста трябваше да звучи загрижено.

— Фундаменталистите отправиха заплахи, затова смятам, че опасност има, в теоретичен план. Но не очаквам да се решат на такава стъпка. Те нямат реална власт, просто са един непрестанен дразнител, който може да се разбунни след време. Имаш ли нещо против да останеш тук? Моля те. Няма да съм на себе си, ако съм обзет от тревога за тебе.

— О, ще остана. Все още ли смяташ, че всичко ще мине добре?

— Сигурен съм. Никой ли не те безпокои във вилата?

— Никой. Сигурен съм.

— И ти направи всичко както трябва?

— Много добре. Не се тревожи.

— Тогава се пази и гледай утре вечер телевизия, Джон.

Байърли стисна съсухрената му ръка.

Напрегнатата гримаса набразди челото на Лентън с тънки бръчки. Той имаше незавидната роля да води предизборната агитация на Байърли в една кампания. Кампанията всъщност бе доста странна за човек, който отказваше да разкрие своята стратегия и да приеме най-близкия си помощник в нея.

— Не бива така! — това беше любимата му фраза, тя стана и единствената му фраза: — Не бива така, Стийв, не бива! — той се хвърли към прокурора, който прелистваше напечатаната си реч. — Остави това, Стийв. Слушай, тази тълпа е насъскана от фундаменталистите. Никой няма да те чуе. По-скоро ще те замерят с камъни. Защо трябва да говориш пред публика? Какво лошо има да направим запис, видеозапис?

— Ти искаш да спечеля изборите, нали? — запита кротко Байърли.

— Да спечелиш изборите! Ти няма да спечелиш, Стийв. Аз се опитвам да спася живота ти.

— Но аз не съм в опасност.

— Той не бил в опасност. Той не бил в опасност — взе да нарежда Лентън със стържещ глас. — Наистина ли имаш намерение да излезеш на балкона пред петдесет хиляди малоумници и да им говориш умни приказки... на балкон, като средновековен диктатор?

— След около пет минути — погледна часовника си прокурорът. — Веднага щом се освободи време по телевизионните канали.

Отговорът на Лентън не приличаше на отговор на разумен човек.

Хората се трупаха в ограденото от въжета пространство на сред града. Дърветата и къщите сякаш бяха поникнали и израснали от човешкото множество. Останалата част от света гледаше събитието по телевизията. Уж започваха местни избори, а ги следеше публика като на световни избори. Байърли се усмихна на тази мисъл.

Но стълпотворението не можеше да предизвика усмивка. Вееха се знамена и транспаранти, които по всевъзможен начин засягаха единствено твърдението, че той е робот. Враждебното настроение се нагнетяваше все повече.

В началото речта му не постигна успех. Тя бе удавена от рева на примитивната тълпа и от виковете на групите-клакьори, внедрени от фундаменталистите сред множеството. А Байърли продължаваше да говори бавно, невъзмутимо...

В същото време Лентън, останал вътре, си скубеше косите и сумтеше... очакваше кръвопролитие.

Първите редици се раздвижиха. Един съсухрен гражданин с изпъкнали очи и с доста къси за дългите му крайници дрехи, се промъкваше напред. След него тръгна полицаи, който едва си пробиваше път. Байърли направи гневен жест към полицаия.

Слабият човек се озова точно под балкона. Но думите ме бяха заглушени от рева на тълпата.

— Какво казвате? — наведе се Байърли. — Ако имате смислен въпрос, ще ви отговоря — после се обърна към един от охранителите:

— Доведете този човек тук.

Напрежението сред тълпата се увеличи. От различни места се разнесоха викове „Тишина!“, които прераснаха във всеобща олелия и малко по малко утихнаха. Слабият мъж със зачервено лице се бе изправил срещу Байърли.

— Имате ли въпрос? — запита прокурорът.

Онзи го наблюдава известно време, а после изрече с дрезгав глас:

— Ударй ме!

С неподозирана енергия той вирна глава и извика:

— Хайде, ударй ме! Казваш, че не си робот. Докажи го. Ти не можеш да удариш човек, чудовище такова!

Настъпи странна, мъртва тишина. Наруши я гласът на Байърли:

— Нямам причини да ви ударя.

— Ти *не си в състояние* да ме удариш — разкикоти се диво другият. — *Не си в състояние.* Ти *няма* да ме удариш. Ти не си човек. Ти си чудовище, подобие на човек.

Тогава Стивън Байърли стисна устни и пред очите на хилядите очевидци на площада, както и на милионите пред телевизионните екрани, нанесе страхотен удар по челюстта на мъжа. Онзи падна по гръб, загубил в същия миг съзнание. А лицето му не изразяваше нищо друго, освен неимоверна изненада.

— Съжалявам — изрече Байърли. — Отнесете го вътре и се погрижете за него. Искam да поговоря с него, когато приключа речта си.

После, когато доктор Калвин подкара колата си от паркинга, само един репортер, който бе успял да се окопити от шока, се спусна след нея и избълва някакъв неразбираем въпрос.

Сюзън Калвин му отговори през рамо:

— Човек е.

Това беше достатъчно. Репортерът хукна по своя път.

Останалата част от речта може да бъде описана като „произнесена, но нечута“.

След време доктор Калвин и Стивън Байърли се срещнаха още веднъж, една седмица преди той да заеме мястото си на кмет. Беше доста късно, минаваше полунощ.

— Не изглеждате уморен — отбеляза доктор Калвин.

— Издържам дълго време без сън — усмихна се избраният кмет.

— Не казвайте на Куин.

— Няма. Но щом го споменахте, той имаше интересна версия за вас. Жалко за нея. Мисля, че ви е известна неговата теория.

— Част от нея.

— Тя е доста драматична. Стивън Байърли бил млад правист, завладяващ оратор, велик идеалист... имал известна слабост към биофизиката. Интересувате ли се от роботиката, господин Байърли?

— Само от юридическа гледна точка.

— *Този* Стивън Байърли се е интересувал. Но претърпял катастрофа. Жена му починала. А неговата съдба било още по-злочеста. Останал без крака, лицето му било обезобразено, почти загубил гласа си. Част от разсъдъка му... също пострадала. Не поискал да се подложи на пластична операция. Откъснал се от света, кариерата му на юрист свършила... останали само неговият ум и двете му ръце. По някакъв начин успял да се сдобие с позитронен мозък, доста сложен, с най-голям капацитет в решаването на етични проблеми... това е най-висшата степен на развитие в роботиката. После създал тяло за този мозък. Обучил творението си на всичко онова, което би могъл да постигне, но вече било невъзможно. Така изпратил новия Стивън Байърли сред хората, като самият той останал под прикритието на стария сакат учител, когото никой никога не е виждал...

— За нещастие аз разруших тази твърде драматична история като ударих човек — отбеляза кметът. — Вестниците пишат за вашето окончателно становище по случая, че аз съм човек.

— Как стана така? Ще ми кажете ли? Сигурно не е случайно?

— Не съвсем. По-голямата част от работата свърши Куин. Моите хора започнаха постепенно да разпространяват мълвата, че аз не съм способен да ударя човек, че ако не успея да го направя дори когато ме предизвикат, това ще е сигурно доказателство. Затова се реших на тази глупава публична реч. Все някой глупак неизбежно щеше да попадне в капана. На това аз му казвам евтин трик. Такъв, какъвто по време на цялата изкуствено нагласена атмосфера да свърши цялата работа. Несъмнено емоционалният ефект осигури успешния завършек на моята кампания.

— Виждам, че се справяте добре в моята област — кимна робопсихологът, — както би трябвало да прави всеки политик. Но аз много съжалявам за този обрат. Аз обичам роботите. Обичам ги много повече, отколкото човешките същества. Ако бъде създаден робот, способен да стане обществен ръководител, за мен той ще е най-добър измежду всички възможни. Според законите на роботиката той няма да може да навреди на човек, няма да е способен на тирания, няма да се поддава на корупция, на глупостта, на предразсъдъците. И след като служи достатъчно дълго, ще се оттегли, макар и да е безсмъртен, защото не би могъл да нарани хората, като им даде възможност да узнаят, че е робот, че ги е управлявал робот. Това ще е идеалният вариант.

— Само ако роботът не се провали поради закономерните недостатъци на своя мозък. Позитронният мозък никога не може да бъде равен на сложния човешки мозък.

— Той ще си има съветници. Дори и човешкият мозък не е способен да управлява без помощ.

— Защо се усмихвате, доктор Калвин? — Байърли се вгледа в жената с нарастващ интерес.

— Усмихвам се, защото господин Куин не се е досетил за всичко.

— Искате да кажете, че към версията му би могло да се добави нещо.

— Съвсем малко. Три месеца преди изборите този господин Байърли, за когото говори господин Куин, този осакатен човек бе извън града поради някакви загадъчни причини. Той се върна навреме за вашата прочута реч. В крайна сметка онова, което старият осакатен човек е направил веднъж, е възможно да бъде направено и втори път, особено ако втората му задача е по-лесна от първата.

— Не ви разбирам.

Доктор Калвин се изправи и пригладя дрехата си. Явно се готвеше да си тръгва:

— Има само една възможност робот да удари човешко същество, без да наруши първото правило. Една-единствена.

— И коя е тя?

— Когато уж човекът, който трябва да бъде ударен, е също робот — отговори тя тихо, застанала до вратата.

След миг жената се усмихна широко, лицето ѝ сияеше:

— Довиждане, господин Байърли. Надявам се да гласувам за вас след пет години... в изборите за координатор.

— Трябва да ви кажа, че това е доста далечна перспектива — засмя се Стивън Байърли.

И вратата се затвори след нея.

Гледах я втренчено, бях слисан:

— Това истина ли е?

— От началото до края.

— И великият Байърли е бил всичко на всичко робот?!

— О, няма начин да го узнаем. Аз мисля, че беше робот. Но когато решил да умре, той сам направил така, че да се разпадне на атоми, за да няма никакви законни доказателства... Освен това какво значение има?

— Ами...

— И вие споделяте тези съвсем неоснователни предубеждения към роботите. Той бе много добър кмет. Пет години по-късно наистина стана зонален координатор. И когато отделните зони на Земята създадоха своя федерация през две хиляди и четиридесет и четвърта, той стана първият световен координатор. Тогава машините вече управляваха света.

— Да, но...

— Никакви „но“. Машините са роботи и те управляват света. Едва преди пет години открих цялата истина. През две хиляди петдесет и втора. Тогава Байърли приключваше втория си мандат на световен координатор...

РАСАТА НА ЧЕРВЕНАТА КРАЛИЦА^[1]

Ето ви една загадка, ако желаете. Престъпление ли е да преведеш един учебник по химия на гръцки?

Може да го зададем и по друг начин. Ако една от ядрените електроцентрали на някоя страна е напълно унищожена в следствие на своеволен експеримент, престъпници ли са непреките участници в това дело?

С времето проблемите само се увеличават, разбира се. Ние започнахме с атомната електроцентрала. Една атомна централа, която бе изчезнала. Имам предвид точно *изчезнала* *яко дим*. Не знам колко точно е било ядреното гориво, но всичкото е изгоряло за две микросекунди.

Не е имало експлозия, нито опасно гама лъчение, просто абсолютно всичко в сградата е изгоряло за секунда. Разтопило се е. Главният корпус бе нагорещен, а въздухът в радиус от две мили — приятно затоплен. Остана само една мъртва, безполезна сграда, която по-късно погълна стотина милиона долара за ремонт.

Случило се бе около три часа през нощта. Намерили Елмър Тайуд сам в централната хранваща камера. Разкритията от първите двайсет и четири часа могат лесно да бъдат обобщени:

1. Елмър Тайуд, доктор по физика, Доктор на науките, член на това, почетен председател на онова, на младини участник в проекта Манхатън, а сега професор по ядрена физика. Не е бил външен човек. Имал е пропуск от клас А с неограничен достъп. Нямаше обаче отбелязани никакви сведения за целта на посещението му в електроцентралата в този час. На една сгъваема масичка имаше уреди, които не бяха записани в никой от регистрите. Всички тези съоръжения представляваха разтопена маса, не особено топла.

2. Елмър Тайуд беше мъртъв. Лежеше до масата; лицето му беше почти черно от налива на кръв. Не ставаше въпрос за радиационен ефект, нито за следи от насилие. Докторът каза, че е получил удар.

3. В кабинета на Елмър Тайуд, в сейфа му имаше два озадачаващи предмета: дваисет изписани листа с математически изчисления и един завит във фолио свитък, написан на гръцки. Оказа се превод на учебник по химия.

Секретността около цялата тази неразбория беше така ужасяваща, че превръщаше всеки, който се докоснеше до нея, в *мъртвец*. Това е единствената дума, с която мога да я опиша. Дваисет и седем души, мъже и жени, включително министрите на отбраната, на науката и още две-три такива важни клечки, че дори не бяха известни на обществото, са влизали в електроцентралата по време на разследването. Всички, които са били там онази нощ — физикът, идентифицирал Тайуд и докторът, който го беше прегледал, бяха поставени под действителен домашен арест.

Нито един вестник не разбра каква е историята. Само няколко членове на конгреса узнаха част от нея.

Това си беше съвсем естествено. Този, който бе успял да извлече всичката енергия от може би петдесет-седемдесет килограма плутоний без да го взриви, държеше здраво индустрията и отбраната на Америка в едната си ръка. Така че можеше да отнеме за минути електричеството или живота на сто и шейсет милиона души, ей така, между две прозявки.

Тайуд ли беше? Или може би бяха Тайуд и някои други? Може би някои чрез Тайуд?

Ами моята работа? Аз бях примамка, човек за пред хората, ако така ви звучи по-добре. Някой трябваше да се навърта около университета и да задава въпроси за Тайуд. Все пак той беше изчезнал. Можеше да е амнезия, нападение, отвличане, убийство, бягство, лудост, нещастен случай — бях в състояние поне пет години да се занимавам с всичките версии и да събера какви ли не неща. Освен всичко друго може би щях и да привлека вниманието на хората към случая. Уверявам ви, че не стана нищо подобно.

Но не си мислете, че бях запознат със случая от самото начало. Аз не съм в групата на онези дваисет и седем човека, за които ви споменах, въпреки че шефът ми е от тях. Аз знаех малко, все пак — достатъчно, за да започна.

Професор Джон Кейсър също бе физик. Аз не отидох при него веднага. Трябваше първо да свърша доста рутинна работа, справих се с

нея толкова съвестно, колкото можех. До известна степен тя бе безмислена, но също толкова необходима. Но в края на краищата стигнах до кабинета на Кейсер.

Професорските кабинети на професорите са по-различни от тези на останалите. Никой не се грижи за тях, освен някоя уморена чистачка, която идва в осем сутринта, но професорът и без това въобще не обръща внимание на праха. Пълно е с книги, които видимо са в безпорядък. Тези, които са по-близо до бюрото, се използват по-често — това са лекциите. Книгите, които са извън обсега на професора, са оставени от някой студент, който ги е взимал за известно време. Най-забутани са професионалните списания, които изглеждат евтини, но всъщност са доста скъпи. Те стоят и чакат реда си, някой ден може и да бъдат прочетени. На бюрото има много листа, някои са надраскани.

Кейсър е възрастен мъж — от поколението на Тайуд. Носът му е голям и доста червен. Професорът пуши лула. Има онзи спокоен и кротък поглед, какъвто обикновено най-много подхожда на академиците — или защото такъв вид работа привлича този вид хора, или защото този вид работа ги прави такива.

— С какво се занимаваше професор Тайуд? — запитах го.

— Изследване на физиката.

Такива отговори отскачат от мен като гумена топка от стена. Преди няколко години ме вбесяваха, но сега просто казах:

— Знаем, професоре. Интересуват ме подробностите.

— Със сигурност подробностите не могат много да ви помогнат, ако вие самият не сте физик изследовател — примигна той срещу ми търпеливо и продължи: — Има ли значение при създалите се обстоятелства?

— Може би не, но него го няма. Ако нещо му се е случило, като — и аз показах с жест, при това нарочно се смръщих — предателство, то работата му може да е от значение. Освен ако не е бил богат и тогава мотивът са били парите.

Кейсър сухо се изсмя:

— Щатните професори никога не са били богати. На работата ни се обръща малко внимание, като се знае колко голямо е предлагането.

Това също го пуснах покрай ушите си, защото знам, че външният ми вид създава погрешна представа за мен. Всъщност аз завърших

колеж с „много добър“, оценката ми бе преведена на латински, че директорът на колежа да може да я разбере. Аз никога не съм изиграл дори и един футболен мач през живота си. И въпреки това изглеждам като футболист.

— Тогава ни остава само работата му — казах накрая.

— Да нямате предвид шпиони или международни интриги?

— Защо не, случвало се е и преди. Все пак той е ядрен физик, нали?

— Така е, но и други са ядрени физици. Аз също.

— А, но може би той знае нещо, което вие не знаете.

На човечеца му увисна долната челюст от удивление. Като ги хванеш неподготвени, професорите реагират почти като нормалните хора. Този каза вдървено:

— Доколкото си спомням, Тайуд е публикувал статии относно ефекта от вискозитета върху краищата на Рейлеровата линия, валентното изравняване на електроните, за спираловидната орбита, която съединява два нуклеона, но основната му работа е върху квадрополните моменти. Аз съм доста компетентен в тези области.

— А сега върху квадрополните моменти ли работи? — попитах аз и дори не трепнах, окото ми не мигна.

— Да, в известен смисъл — отвърна той, — може вече да е стигнал до експерименталната фаза. Той изглежда е прекарал целия си живот в математически изчисления върху някаква негова теория.

— Като това тук ли? — подадох му аз един лист с драсканици.

Това беше един от онези листове от сейфа на Тайуд. Разбира се, съществуваше вероятност този лист да съдържа пълни безсмислици, дори и само поради факта, че е бил в професорски сейф. И това се случва често: понякога набързо прибират книжа в сейфа, защото чекмеджето им е заето с неоценени изпитни работи и разбира се оттам повече нищо не вижда бял свят. В този сейф намерихме малки стъкленици с едва различими надписи, в които имаше жълти кристали; няколко брошури от Втората световна война, които бяха надписани като „забранени“; копие на стара студентска книжка и кореспонденция относно евентуален пост на директор по изследванията за Американ Електрик отпреди десет години. И учебник по химия на гръцки.

Драсканиците също бяха там. Всичките листове, събрани и навити на руло, завързано с гумена лента също като студентска диплома, но на тях нямаше заглавие. Около двайсетина листа бяха нашарени с мастилени знаци, малки, нанесени до педантичност точно...

Аз взех един от тези листове. Не мисля, че който и да е човек по света струва повече от един лист хартия. И съм сигурен, че никой човек на света, освен един-единствен, не е знаел, че загубата на един определен лист, както и на живота му, така ще съвпадна. Според волята на правителството.

Подхвърлих листа на Кейсър като да го бях намерил запилян някъде в района на университета.

Професорът се загледа съсредоточено, обърна го от другата страна, където нямаше нищо. Погледът му се плъзна надолу и нагоре. Накрая той каза:

— Не знам какво е това.

Аз не казах нищо. Просто си взех листа, сгънах го и го пъхнах във вътрешния джоб на самото си.

А Кейсър добави сприхаво:

— Вие се заблуждавате, че учените могат да погледнат някакво уравнение и да кажат „А, да“, а после да напишат цяла книга за него. Математиката не съществува сама за себе си. Тя е опростен код, разработен, за да описва физични или философски концепции. Всеки човек може да я пригоди към собствените си нужди. Никой не може да погледне един символ и да бъде сигурен за значението му. Досега учените са използвали всяка буква от азбуката, голяма, малка и ръкописна; и всяка символизира различни неща. Използвани са обикновени, готически, гръцки, главни и малки, дори и еврейски букви. Различните учени използват различни символи за едни и същи неща и еднакви символи за различни. Именно затова, ако покажете една такава страница на някой без да му обясните какъв е бил обектът на изследването или поне не му кажете каква символика е използвана, той няма да разбере нищо.

— Но вие казахте, че той е работил върху квадрополните моменти. Това не прави ли страницата по-смислена? — попитах като потупах мястото на гърдите си, където листчето стоеше от два дена.

— Не мога да кажа. Не видях нито една от стандартните връзки, които очаквах да са налице. Или поне не разпознах нито една, но не мога да съм сигурен.

Кейсър помълча минута и продължи:

— Вижте, защо не проверите при студентите му?

— Имате предвид студентите му? — вдигнах учудено вежди.

— Не, за бога — подразни се той. — Студентите, които му помагат в изследванията! Кандидат-докторантите. Те работеха с него и ще знаят някои детайли от работата му по-добре от мен или от който и да било друг във факултета.

— Това е идея — подхвърлих небрежно.

Наистина беше. Не знам защо сам не се сетих. Сигурно, защото е естествено да се мисли, че професорът знае повече от студента.

Кейсър си оправяше ревера, когато аз излизах.

— И между другото — каза той, — смятам, че сте на погрешна следа. Това не е колегиално и нямаше да го кажа при обикновени обстоятелства, но Тайуд не е особено ценен в професията. О, признавам, той е чудесен лектор, но изследванията му никога не са предизвиквали респект. Винаги клони към чисто теоретизиране, без то да бъде подкрепено от експериментални доказателства. Този ваш лист сигурно е пак нещо такова. Никой не би поискал да го... м-м... отвлече заради това.

— А, така ли? Разбирам. Имате ли някаква представа защо го няма или къде е отишъл?

— Нищо конкретно — присви устни Кейсър. — Всеки знае, че той е болен човек. Преживя удар преди две години, вследствие на който цял семестър не може да преподава. Не се оправя изцяло. Лявата му страна бе парализирана известно време. Той дори още продължава да накуцва. Втори удар би го убил, а може да го сполети всеки момент.

— Мислите, че е мъртъв ли? — попитах.

— Възможно е.

— Къде е тогава тялото?

— Ами... това е *ваша* работа, мисля.

Прав беше и аз си тръгнах.

Разговарях с всеки един от четирите ученика на Тайуд сред невероятния хаос, наречен изследователска лаборатория. В тези изследователски лаборатории обикновено има по двама обещаващи студенти. Да кажем, че са двама в морето от свободно движещо се население, което се подновява изцяло всяка година.

Вследствие на това уредите в лабораториите са прибрани. По работните маси е онова, което се използва постоянно, а в три или в четири от най-удобните чекмеджета има резервни части или разни приспособления. В по-недостъпните чекмеджета, по рафтове, които стигат до тавана, по разни ъгли е пълно с всякакви пособия, останали от предишните поколения... чудати неща, които не влизат в употреба, но и никога не се изхвърлят. Твърди се, че всъщност нито един студент не знае точно какво има в лабораторията му. Четиримата ученици на Тайуд бяха разтревожени. Но трима бяха загрижени предимно за собственото си положение. Вероятно заради евентуалните последствия, които отсъствието на Тайуд можеше да окаже върху „проблемите“ им. Пуснах тримата (надявам се, че те вече са получили дипломите си) и повиках четвъртия отново.

Той беше най-неподатливият измежду тях и най-необщителният, което аз сметнах за добър знак. И ето, че сега седеше вдървено на стола с висока облегалка отдясно на бюрото, докато аз се излегнах в един стар, скърцащ люлеещ се стол и килнах шапка към темето си. Името на момчето е Едуин Хоу, той си получи дипломата.

Сигурен съм, защото сега е голяма клечка в Министерството на Науката.

— Вие вършите същата работа, както и останалите момчета, предполагам?

— Всичко тук е един вид ядрени изследвания.

— Но не всичко е едно и също, нали?

— Ние подходдаме от различни страни — поклати той бавно глава. — Трябва да се занимаваш с нещо точно установено, в противен случай няма да има какво да публикуваш. Трябва да получим дипломите си.

Каза го така, както аз или вие бихме казали: „Трябва да си изкарваме хляба.“ Навярно за тях това е едно и също.

— Добре. И от какъв ъгъл подходдаате Вие?

— Аз правех математическите изчисления, имам предвид заедно с Тайуд.

— Какви изчисления?

Той се усмихна тънко-тънко и доби същото изражение, както професор Кейсър сутринта. Нещо от рода на: „Ти наистина ли си мислиш, че мога да обясня всичките си възвишени мисли на такъв дребен глупак като тебе?“ Но на глас каза:

— Доста сложно е за обяснение.

— Ще ви помогна — казах. — На това ли прилича? — подхвърлих му листа.

Той дори не го погледна отблизо. Направо го грабна и нададе тих вопъл:

— Откъде го взехте?

— От сейфа на Тайуд.

— Имате ли останалата част?

— Тя е на сигурно място — на този въпрос не исках да му отговарям.

Едуин се успокои малко... съвсем малко:

— Не сте го показвали на никого, нали?

— Показах го на професор Кейсър.

Хоу цъкна с език, а после изказа и мнението си:

— На онзи глупак! И какво каза той?

Аз от своя страна му отвърнах с жест, като вдигнах неопределено длани към небето. Хоу се засмя:

— Ами ето, такава работа върша аз — обясни той набързо.

— И за какво става въпрос? Кажи го така, че да те разбере.

Момчето се поколеба известно време, след което продължи:

— Вижте сега, това е секретна работа. Дори и останалите студенти на професора не знаят нищо. Дори аз не мисля, че знам *всичко* за нея. Аз не целя само едната диплома. Това е Нобеловата награда на професор Тайуд, а за мен е асистентско място в „Кол Тек“. Тези неща трябва да се публикуват преди да се говори за тях.

— Не, синко! — поклатих аз глава в знак, че не съм съгласен и казах съвсем тихо: — Не си разбрал правилно. Ще трябва да говориш преди да се стигне до публикация, защото Тайуд го няма и може да е мъртъв, а може и да не е. Ако е мъртъв, обаче, възможно е да е бил убит. А щом правителството има подозрения за убийство, всеки

говори. Виж сега, хлапе, лошо ти се пише, ако се опиташ да скриеш някои работи.

Това проработи. Знаех, че ще проработи, защото всеки чете криминални романи и знае всичките клишета.

— Разбира се — скочи той от стола си и се раздрънка, все едно четеше от някакъв текст пред очите си. — Не можете да подозирате мен в... такова нещо. Ами... ами, кариерата ми...

Бутнах го обратно на стола. По челото му избиха капчици пот. Минах към следващата реплика:

— *Аз все още* никого не подозирам. А и нищо няма да ти се случи, ако говориш, приятелче.

Той беше готов да говори:

— Всичко това е строго секретно!

Горкото момче. То не знаеше значението на думата „строго“. От този момент до решението на правителството да приключи случая с неопределеното „неизяснен“, то винаги бе под наблюдение. (Не се шегувам. До ден не е ясно дали случаят е приключен или не.)

— Предполагам, че знаете какво представлява пътуването във времето? — запита Хоу колебливо.

Знаех, разбира се, какво е пътуване във времето. Голямото ми хлапе е на дванайсет и дотолкова се е нагледало на следобедни видеопрограми, че главата му се е надула като балон от глупостите им.

— Какво искаш да ми кажеш за пътуването във времето?

— Ами всъщност ние можем да го осъществим. Това просто може да се нарече микро-темпорално пренасяне...

Почти загубих търпение. Дори мисля, че не се сдържах. Явно младокът се опитваше да ме будалка. Свикнал съм хората да ме смятат за глупак, но не чак толкова...

— Да не искаш да ми кажеш, че Тайуд е някъде във времето — като Ейс Роджърс, Самотният рейнджър? (Това беше любимото предаване на малкия. Самотният рейнджър успя да спре с една ръка ордите на Чингиз хан тази седмица.)

Хоу обаче ме изгледа почти толкова ужасен, колкото и аз него.

— Не — извика той. — Не знам къде е професорът. Ако въобще ме слушате, казах микро-темпорално пренасяне. Така, това не е телевизионно шоу и не е магия. Това е наука! Надявам се поне да знаете за връзката материя-енергия?

Кимнах с горчивина. След Хирошима всеки знаеше за нея.

— Добре тогава — продължи той, — като за начало е чудесно. Ако вземем някакво вещество и го подложим на темпорално пренасяне, иначе казано, ако го пратим назад във времето, ще създадем същото това вещество в онази точка от времето, в която го пращаме. За да го постигнем, трябва да имаме енергия, пропорционална на масата на веществото. С други думи: за да изпратим един грам или да кажем половин килограм вещество назад във времето, трябва да го разположим на съставлящите го атоми и да го снабдим с необходимата енергия.

— Хм — реагирах аз, — създаваш един грам материя в миналото, но не унищожаваш ли грам от това нещо в настоящето, след като я преместваш? Така не се ли създава съответното количество енергия?

Той изглеждаше почти толкова изнервен, колкото и човек, седнал върху жива пчела. Явно лаиците не бива да задават въпроси на учените.

— Опитах се да опростя нещата, за да ги разберете. Всъщност те са много по-сложни. Би било изключително постижение, ако можехме да не губим енергията, но това би означавало да се въртим на едно място, повярвайте ми. Законите на ентропията не биха го допуснали. Нека го обясня по-ясно. Енергията е нужна, за да бъде превъзможната инерцията на времето. И се оказва, че енергията (измервана в единица ерг), необходима за изпращане в миналото на някакво тяло (в грамове), е равна на масата на това тяло, умножена по квадрата на скоростта на светлината, което се измерва в сантиметри за секунда. Това всъщност е уравнението на Айнщайн за връзката между масата и енергията. Мога да ви го покажа математически, да знаете.

— Знам — опитах се да прикрия малко нетърпението си. — Но има ли експериментални доказателства или всичко е само на хартия?

Целта беше да го накарам да говори.

Очите му блесяха с онзи налудничав пламък, който гори във всеки студент, щом го попитат за темата на изследванията му. Той би го обсъдил с всекиго, дори и с „глупав невежа“, което в момента може би беше най-удачното сравнение.

— Вижте — заговори Хоу като човек, който се опитва да подмами някого в тъмна сделка, — всичко започна покрай неутриното.

Опитват се да намерят това неутрино от края на трийсетте и още не са успели. То е частица, която е в ядрото на атома, няма заряд и масата ѝ е много по-малка от тази на електрона. Естествено тя е почти неоткриваема и още не е изолирана. Учените обаче продължават да я търсят. Ако то не съществува, то енергията на някои ядрени реакции не може да бъде изравнена. Така на професор Тайуд му е хрумнало преди двайсетина години, че част от енергията изчезва под формата на материя назад във времето. Ние работехме върху тази теория, по-скоро той работеше върху нея. А аз съм единственият студент, който му помагаше.

Трябва да използваме с малки количества вещество и — ами просто още една от гениалните идеи на Тайуд беше да използваме изкуствените радиоактивни изотопи. Можеш да работиш с няколко микрограма и да следиш активността с датчици. Промените в активността би трябвало да следват един определен и прост закон, който никога не се влияе от лабораторните условия. Ами, взехме, че изпратихме една точица петнайсет минути назад във времето. И петнайсет минути преди да го направим (разбирате, че всичко беше нагласено автоматично) броячът скочи почти двойно, след това спадна до нормалното и рязко слезе на нула, когато точицата беше върната обратно. Материята се пренесе във времето и в продължение на петнайсет минути ние отчитяхме двойно количество вещество.

— Искаш да кажеш, че едни и същи атоми са съществували на две места по едно и също време? — прекъснах го аз нетърпеливо.

— Да — удиви се малко, — защо не? Именно затова използвахме толкова много енергия — пропорционална на създаването на тези атоми. Сега ще ви кажа точно каква беше моята работа. Ако върнем материята с петнайсет минути назад във времето, тя ще се появи пак на същото място, независимо че през това време Земята се е преместила с около двайсет хиляди километра около Слънцето, а и то самото се е придвижило с хиляди километри. Има обаче някои промени, които трябва да се отчетат и които се дължат основно на два фактора.

Първо: има известен гравитационен ефект — с придвижване назад към времето тялото се приближава към земната повърхност. И второ: някои от другите отклонения могат да се обяснят само с предположението, че самото пренасяне отнема време.

— Как така?

— Имам предвид, че част от радиоактивното облъчване се разпределя равномерно във времето на пренасянето. Значи точицата се е променяла във времето. Изследванията и изчисленията ми показват следното: ако вие трябваше да се пренасяте назад във времето, щяхте да остарявате с по един ден на всеки сто години. Иначе казано, ако можехте да наблюдавате часовник, който отчита времето извън „машината на времето“, то вашият часовник ще избърза с двайсет и четири часа, докато часовникът извън машината ще се придвижи сто години назад. Мисля, че това е универсална константа, защото и скоростта на светлината е универсална. Както и да е — каза той кротко накрая, — това е моята работа.

— Откъде взехте енергията, необходима за експеримента? — попитах след няколко минути, които ми бяха нужни, за да смея информацията.

— Пуснаха ни специална линия от електроцентралата. Професорът е голяма клечка там и успя да го уреди.

— Хм. Какво беше най-голямото количество, което сте изпращали в миналото?

— О! — замисли се Хоу, забил поглед в тавана. — Веднъж струва ми се пратихме една стотна от милиграма. Това са десет микрограма.

— Пробвали ли сте да изпратите нещо в бъдещето?

— Няма да се получи — реагира той бързо, — невъзможно е. Не може така да се сменят знаците, защото нужната за случая енергия става безкрайно голяма величина. Това е еднопосочен процес.

— Колко материал можете да изпратите обратно във времето, ако изгорите... да кажем около петдесет килограма плутоний?

Помислих, че нещата вече съвсем се изясняват.

Отговорът дойде много бързо:

— Тъй като при плутония изгаря не повече от два процента от масата, то с петдесет килограма плутоний можем да изпратим около един килограм.

— Само толкова ли? Но как успявате да абсорбирате енергията? Имам предвид, че петдесетина килограма плутоний ще предизвикат доста голяма експлозия.

— Всичко е относително — наду се малко Хоу. — Ако вземем всичката тази енергия и я оставим да изтича малко по малко, можем да я контролираме. Ако пък я пуснем изведнъж, но и също толкова бързо я използваме, пак можем да се справим. При пренасяне на материя във времето енергията се изразходва много по-бързо, отколкото се произвежда, пък било то и чрез ядрена реакция. Така е на теория, естествено.

— Как точно се освобождавате от енергията?

— Тя се разсейва във времето, естествено. Разбира се, минималното време за пренасяне на материя зависи и от нейната маса. В противен случай енергийният интензитет с времето ще стане прекалено голям.

— Добре, хлапе, обаждам се в управлението и оттам ще изпратят човек, за да те закара у вас. Ще поседиш там известно време.

— Но защо?

— Няма да е за дълго.

Така и стана, а след това той получи компенсация.

Прекарах вечерта в главната квартира. Там имаме библиотека — много специална библиотека. Още на сутринта след експлозията трима оператори тихичко се вмъкнаха в библиотеката на университета и се потопиха в нейните документи. Те бяха експерти в своята област. Откриха всеки текст, публикуван някога от Тайуд във всяко едно научно списание и откъснаха всички страници. Никой от университета не бе притеснен.

Други прегледаха файлове на списания и книги. Всичко това изпълни една стая, в която събрахме цялата информация за Тайуд. Нямаше определена причина за такива действия. Те просто представляваха част от процедурата, която се прилага при подобни обстоятелства.

Аз прегледах тези писания. Не научните документи — знаех, че там няма нищо, което би ми свършило работа. Тайуд беше написал поредица от статии за едно списание преди двайсет години. Аз ги прочетох. Прегледах и всяко късче хартия от личната му кореспонденция.

След това седнах, помислих и се уплаших.

Легнах си към четири сутринта и сънувах кошмари.

В девет обаче бях в личния кабинет на шефа и пак се почувствах по същия начин.

Шефът е едър мъж със сива коса. Той не пуши, но си държи една кутия цигари в бюрото и когато не иска да говори, взима една цигара, мотае я известно време между пръстите си и след това я запалва много внимателно. Дотогава или е решил какво да каже, или съвсем няма нищо за казване. После оставя цигарата в пепелника и тя догаря. Сменя по една кутия на около три седмици и всяка Коледа половината му подаръци са кутии с цигари.

Сега обаче не посегна към цигарите. Просто сложи големите си юмруци на бюрото и погледна изпод вежди:

— Какво толкова спешно има?^[2]

Сега обаче не посегна към цигарите. Само сви юмруци и ме погледна изпод навъсените си вежди:

— Какви са резултатите?

Разказах му. Бавно, защото не е лесно да приемеш на сериозно микротемпоралния пренос, особено ако го наречеш пътуване във времето, както направих аз. Шефът само веднъж се усъмни на глас в моята нормалност и това само подчерта сериозността на положението.

Приключих разказа си и двамата се втренчихме един в друг.

— Значи смяташ, че се е опитал да изпрати нещо в миналото — попита Шефът, — нещо с тегло около един-два фута и е унищожил цялата електроцентрала?

— Връзва се — отговорих аз.

Помълчахме. Шефът мислеше, а аз се стараех да не му преча, за да може и той, дай Боже, да стигне до същия извод, който и аз, за да не ми се налага да му казвам...

Защото изобщо не ми се искаше да му казвам...

Защото идеята ми беше напълно безумна. И много страшна.

Така че аз мълчах, Шефът мислеше и от време на време мислите му изплуваха на повърхността.

— Да предположим, че този аспирант, Хоу, е казал истината — обади се Шефът след няколко минути, — и си е струвало да провериш лабораторните му дневници — надявам се, че не си забравил за това...

— Запечатахме цялото крило на този етаж, сър. Дневниците са у Едуард.

— Добре. Да предположим, че е казал истината — защо Тайуд е прескочил от части от милиграма към фунтове? — Шефът ме погледна твърдо. — Ти си се съсредоточил върху пътуването във времето. Този въпрос ти изглежда критичен, а всъщност случаят засяга електроцентралата.

— Да, сър — мрачно потвърдих аз. — Точно така е.

— Да ти е идвало на ум, че може да си сбъркал? Че всичко е съвсем различно?

— Не разбрах?

— Тогава слушай. Казваш, че си чел статиите на Тайуд? Добре. Той е бил от онези учени, които след края на Втората световна война са се борили срещу атомното оръжие, за световна държава — чувал си за това, нали?

Кимнах.

— Той е имал комплекс за вина — бодро продължаваше Шефът. — Той е помагал да строят бомби и после не е могъл да спи заради гузна съвест. Този страх го е разяждал с години. Нищо, че дори в Третата световна война не са използвани атомни бомби — представи си какво е означавал за него всеки ден на неопределеност. Представи си какъв ужас го е мъчил, докато другите са вземали решения, чак до Компромиса през 65-а година? По време на предишната война направихме пълен психиатричен анализ на Тайуд и още няколко като него. Знаеше ли за това?

— Не, сър.

— Анализът беше приключен, но след 65-а го зарязахме — беше установен международен контрол над ядрената енергетика, бяха унищожени запасите от ядрено оръжие и бяха осигурени контакти между учените от различни страни; голяма част от етичните конфликти на учените се разрешиха от самосебе си.

Но резултатите от анализа будеха тревога. През 1964 година Тайуд изпитваше дълбока подсъзнателна ненавист към ядрената енергия. Той започна да допуска грешки, и то сериозни. В края на краищата бяхме принудени да го отстраним от разработките, заедно с няколко негови колеги, независимо от отчаяното положение. Тогава току-що бяхме загубили Индия, помниш ли?

Помнех. През онази година се намирах именно в Индия. Но не разбирах накъде клони Шефът.

— Та така — продължи той, — ами ако остатъците от тази ненавист са оцелели в съзнанието на Тайуд и до наши дни? Защо да хвърля в миналото цял фунт? За да докаже откритието си? Той вече го е доказал с части от милиграма. Дори това стига за Нобелова награда. С част от милиграма не може да постигне само едно — той не може да унищожи електроцентралата. Значи именно това се е опитвал да постигне. Той е намерил начин да се погълне невъобразимо количество енергия. Като изпрати в миналото осемдесет фунта отпадъци, той може да унищожи целият плутоний в света. И за дълго да се избави от ядрената енергия.

Тирадата му изобщо не ме впечатли, но се опитвах да скрия това.

— Смятате, че е успял да направи подобен номер за втори път?
— попитах аз.

— Моята теория се основава на предположението, че Тайуд не е бил съвсем нормален. Какво ли не може да хрумне на един безумец? Освен това, зад него могат да стоят други — по-малко образовани и по-умни, — онези, които са готови да продължат делото на Тайуд.

— Открили ли сте такива хора? Или поне следите им?

След кратка пауза Шефът посегна към цигарите. Извади една, повъртя я между пръстите си. Чаках търпеливо. Шефът решително остави цигарата без да я запали.

— Не — каза той и погледна първо към мен, а после — през мен.
— Не те ли убедих?

Свих рамене:

— Нещо тук не е наред.

— Имаш ли своя идея?

— Да. Но не искам да говоря за нея. Ако не съм прав, това е най-голямата грешка в историята. Ако съм прав — най-страшната истина.

— Слушам те — каза Шефът и пхна ръка под бюрото.

Ето, че дойде и моят час. Бронирани стени на стаята не пропускаха нито звук, нито излъчване от какъвто и да е вид; те можеха да бъдат разрушени само от ядрен взрив. А след натискането на бутона, на бюрото на секретаря му светваше надпис „Не ме свързвайте дори с президента на САЩ“. Както сега.

Аз се облегнах назад и попитах:

— Шефе, помните ли как се срещнахте със съпругата си? За първи път?

Шефът очевидно си помисли, че този въпрос е *non sequitur*^[3]. А какво друго можеше да си помисли? Но, по някакви свои причини, реши да не ме прекъсва.

— Аз кихнах — отвърна той с усмивка — и тя се обърна. Това се случи на един ъгъл.

— А защо бяхте на този ъгъл? А тя? Помните ли защо сте кихнали? Къде сте настинали? Откъде е долетяла тази прашинка? Помислите само колко много фактори да довели до това, да се окажете в нужното време и в нужното място и да се срещнете с бъдещата си жена!

— Но ние сигурно щяхме да се срещнем и някъде другаде?

— Убеден ли сте? Не можете да знаете колко момичета не сте срещнали, само защото в критичния момент сте се обърнали или сте закъсняли? Вашият живот се разклонява във всеки миг и на всеки разклон вие правите избор, и така е с всички хора. Започнете отпреди двайсет години и разклоненията ще ви отведат много далеч.

Кихнали сте — и сте се запознали с едно момиче, а не с друго. Защото сте взели определени решения, също както момичето, с което не сте се срещнали, и мъжът, с който се е запознало това момиче, и всички, с които сте се срещали в последствие, вашето семейство, нейното семейство, техните семейства — и вашите деца.

Заради това, че преди двайсет години сте кихнали, днес са живи пет, или петдесет, или петстотин човека, които са могли да умрат, и са умряли онези, които са могли да живеят. А сега се отдалечете на двеста или две хиляди години в миналото — и едно кихане може да заличи всички хора на Земята!

Шефът потри врата си:

— Теорията за разходящите кръгове. Четох един разказ...

— И аз. Това не е нова идея. Просто искам да си я припомните, преди да ви дам да прочетете разказ, написан от професор Елмър Тайуд преди двайсет години. Преди последната война.

Копията от филмчето бяха в джоба ми, а от бялата стена се получаваше превъзходен екран — именно затова я бяха построили. Шефът искаше да се откаже, но аз настоявах на своето.

— Не, сър — казах аз. — Искам да ви прочета това. А вие слушайте.

Той се облегна назад.

— Статията — продължих аз, — е озаглавена „Първата велика грешка на човечеството!“. Ако си спомняте, преди войната разочарованието от неспособността на Обединените Нации достигна върхната си точка. Ще ви прочета само откъси от първата част на статията...

И започнах да чета:

— ... Това, че човекът, независимо от всичките му технически достижения, не е успял да реши великите социални проблеми на днешния ден, е втората велика грешка в историята. А първата, още по-голяма трагедия, се състои в това, че някога тези проблеми били решени, но решението им се е оказало краткотрайно, тъй като е предшествовало сегашния технически прогрес.

Хляб без масло или масло без хляб — и никога и двете...

Спомнете си Елада, в която са развити философията, математиката, етиката, изкуството, литературата — цялата наша култура... По времето на Перикъл Гърция е приличала на сегашния свят в миниатюра, на кипящ котел от културни и идеологически противоречия. Но после дошъл Рим, възприемайки гръцката култура, но подарил и укрепил мира. Разбира се, *Pax Romana*^[4] е устоял само двеста години, но оттогава не е имало подобна епоха...

Войните са спрели. Национализмът е престанал да съществува. Всеки жител на империята е бил римски гражданин — включително Павел от Тарса и Йосиф Флавий. Властта на империята била призната от Испания, Магриба и Илирия. Още е съществувало робство, но това е било неспецифично робство — като наказания, като компенсация за парични дългове, като следствие от военни поражения. Но никой от жителите на империята не е ставал роб заради цвета на кожата или мястото на раждане.

Религиозната търпимост е била абсолютна. Ако по този въпрос е правено изключение за ранните християни, това е било така само заради факта, че те самите се отказвали от принципа за търпимостта, настоявайки, че само на тях е открита истината — мисъл, противна на всеки цивилизован римлянин.

Но защо човекът не е успял да запази своите постижения — когато цялата култура на Запада се подчинявала на единен център, при липса на религиозни и национални конфликти?

Само защото технологията в епохата на елинизма е останала недоразвита. А при липса на развита технология развлеченията — а оттам и културата, и цивилизацията — за избранниците се превръщали в робство за мнозина. Защото тази цивилизация не е могла да осигури комфорт и свобода за всички.

А после угнетените се обърнали към задгробния свят и религиите, отхвърляйки светските съблазни — и науката в буквалния смисъл на думата се оказала погребана за хиляда години. Нещо повече, даденият от елинизма начален тласък отслабнал, и империята не разполагала с технологии за да отбива атаките на варварите. Едва в началото на шестнайсти век военната мощ станала производна на промишлеността дотолкова, че развитите страни можели без проблем да отблъскват набезите на номадите...

Само си представете какво би станало, ако древните гърци бяха овладели дори основите на съвременната физика и химия. Представете си възходът на империята, съпровождан с развитието на науките, технологиите, промишлеността; империя, в която робите са заменени от машини, в която всеки човек има право на достоен живот, в която легионът се превръща в бронирана дивизия, срещу която не могат да устоят пълчищата варвари. Представете си империя, разпростряла се из цялото земно кълбо, лишена от религиозни и национални предразсъдъци.

Империя, в която всички хора са свободни, и всички хора са братя.

Само ако можеше да се промени историята и да се предотврати най-голямата грешка на човечеството...

На това място спрях.

— Е? — попита Шефът.

— Е — отвърнах аз, — не е трудно да свържем тази статия с два от фактите: Тайуд е разрушил атомна електроцентрала, за да изпрати нещо в миналото, а в личния му сейф открихме учебник по химия на древногръцки.

Лицето на Шефа се вкамени. Той размишляваше.

— Но нищо не се е случило — промълви той тежко.

— Знам. Но аспирантът на Тайуд казва, че пътешествието сто години в миналото отнема едно денонощие. Ако предположим, че

целта е Древна Гърция, получаваме дваайсет века — дваайсет дни очакване.

— Можем ли да го спрем?

— Не знам. Тайуд сигурно знае, но той е мъртъв.

Целият ужас на ставащото се стовари върху мен с пълна сила, далеч по-тежко от предишната нощ... На цялото човечество е издадена смъртна присъда. Това е само тягостна абстракция, но за мен е непоносимо реална. Защото присъдата е издадена и на мен. И на моята жена. И на мойт син.

Невъобразима смърт. Прекратяване на съществуването, нищо повече. Прекъсната въздишка. Изпарена мечта. Падане в мъглявото непространство и невреме. Аз няма да умра — просто никога няма да съм съществувал.

Или все пак ще остане нещо — моята личност, его, душа? Друг живот? Друга съдба?

Тогава не казах нищо такова. Но ако можех да опиша ледената бучка в корема си, щях да използвам именно тези думи.

На Шефа също му хрумна нещо подобно.

— Тогава имаме още две седмици и половина. Не бива да губим време. Да действаме.

Мрачно се усмихнах:

— Да хукнем да гоним книжката?

— Не — студено отвърна Шефът. — Имаме две насоки за работа. Първо, ти може и да грешиш. Твоите разсъждения може да са лъжлива следа, подхвърлена ни за да скрие истинското положение на нещата. Това трябва да се провери.

Второ, ти може да си прав, и тогава трябва някак да спрем тази книга, без да я преследваме с машина на времето. Ако има начин, длъжни сме да го намерим.

— Не искам да ви прекъсвам, но ако това е лъжлива следа, по нея може да тръгне само ненормален. Ами ако съм прав и е невъзможно да бъде спряна книгата?

— Тогава, младежо, през следващите две и половина седмици ще съм много зает. И теб съветвам същото. Така времето минава неусетно.

Шефът, както винаги, беше прав.

— Откъде ще започнем? — попитах аз.

— Преди всичко трябва да направим списък на онези, на които Тайуд е плащал от правителствения фонд.

— Защо?

— Помисли. Това е твоя работа. Тайуд не е знаел древногръцки — това е само предположение, до напълно обосновано. Значи преводът е правен от някой друг. Едва ли безплатно. И Тайуд най-вероятно не е платил от личните си средства — с неговата професорска заплата.

— Може би е мислил повече за секретността, отколкото за икономии — предположих аз.

— Защо? Какъв смисъл има да се крие? Нима това е престъпление — да преведеш учебник по химия на гръцки? На кой ще му хрумне да търси заговор в това?

Трябваше ни половин час за да открием в графата „консултанти“ Майкрофт Джеймс Боулдър и да изясним, че в университета заема длъжността професор в катедрата по философия и че сред многобройните му постижения е и свободното владение на древногръцки.

Забавно съвпадение — Шефът още не беше успял да си сложи шапката, когато вътрешния телетайп ни събщи, че професор Боулдър вече два часа седи в приемната и настоява да го пуснат.

Шефът остави шапката си и отвори вратата пред професора.

Професор Майкрофт Джеймс Боулдър беше сив. Сиви очи, сиви коси, костюм в миши цвят, и най-главното — сиво от напрежение лице, изпъстрено с тънки бръчици.

— Вече три дена се опитвам да накарам някой да ме изслуша, сър — тихо каза той. — Не можах да стигна до някой по-нависоко от вас.

— И няма нужда — отвърна Шефът. — Какво желаете?

— Крайно необходимо е да поговоря с професор Тайуд.

— Знаете ли къде е той?

— Абсолютно съм убеден, че е задържан от правителството.

— Защо?

— Известно ми е, че той планираше експеримент, нарушаващ изискванията за секретност. Доколкото мога да съдя, събитията от последните дни свидетелстват, че секретността е била нарушена,

откъдето естествено следва, че опитът е бил проведен. Интересува ме дали е бил проведен до край.

— Професор Боулдър — започна Шефът, — вие, доколкото зная, владеете древногръцки.

— Да — спокойно отвърна професора.

— И за сметка на правителството сте превели за професор Тайуд учебник по химия?

— Точно така, като законно привлечен консултант.

— Но това действие, имайки предвид обстоятелствата, е престъпление — съучастничество в престъплението на Тайуд.

— Извинете, а каква е връзката?

— Нима Тайуд не ви е разказал за пътешествието във времето... или както той го нарича — микротемпорално пренасяне?

— А! — Болдер се усмихна леко. — Значи ви е разказал?

— Не, не ни е разказал — отрязва Шефът. — Тайуд е мъртъв.

— Какво!? Не ви вярвам.

— Почина от инсулт. Гледайте.

Шефът подаде на Боулдър една от снимките, направени тази нощ. Лицето на лежащия на пода Тайуд беше изкривено от гримаса, но това не пречеше на разпознаването.

Боулдър въздъхна така, сякаш изскърцаха спирачки. Той се взира в снимката цели три минути — засякох го по часовник.

— Къде е направена снимката? — попита той.

— В атомната електроцентрала.

— Значи е завършил експеримента си?

Шефът сви рамена:

— Не можем да разберем. Намерихме го вече мъртъв.

Свитите устни на Боулдър се обезцветиха.

— Това непременно трябва да се изясни. Ще се наложи да се събере комисия и, ако е нужно, да се направи повторен опит.

Шефът го погледна мълчаливо и посегна за цигара.

Никога досега ритуалът по запалването на цигара не му бе отнемал толкова време.

— Преди двайсет години — произнесе той, оставяйки безполезно димящата цигара, — Тайуд е написал статия в списание...

— А, това ли — устните на професора трепнаха — ви е дало ключа? Забравете го. Тайуд беше физик и нищо не разбираше от

история или социология. Просто така, ученическа мечта и нищо повече.

— Значи вие смятате, че изпратеният учебник няма да доведе до Златен век на цивилизацията?

— Разбира се че не. Нима може да се предполага, че продуктът на две хилядолетия мъчителен труд може да се внедри в общество, което още не е готово за това? Или ви се струва, че великото откритие или изобретение се ражда готово в мозъка на гения и не е свързано с културната среда, в която живее този гений? Нютон е обявил своя закон за притеглянето два-сет години по-късно, отколкото е могъл, защото тогавашната оценка на радиуса на Земята се е отличавала от истинската с десет процента. Архимед едва не открил диференциалното смятане, но не успял, защото не е познавал арабските цифри, изобретени от някакъв неизвестен индус!

Ако говорим за това, самото съществуване на робството в древните Гърция и Рим означава, че машините не могат да привлекат внимание — трудът на робите е бил по-евтин и по-качествен. А от мъдреците очаквали, че няма да си губят времето с безсмислени практически приспособления. Дори Архимед, най-великият инженер в древността, е отказал да демонстрира своите технически постижения — само математическите абстракции. Когато един младеж попитал Платон каква е ползата от геометрията, го изгонили позорно от академията като подъл и низък тип.

Науката не лети напред — тя се придвижва пълзешком в направленията, в които я тласкат онези велики сили, които движат обществото и, от своя страна, се движат от нея. Великите хора стоят на раменете на културата, която ги е издигнала...

В този момент Шефът го прекъсна:

— По-добре ни разкажете каква е вашата роля в тази история. Ще повярваме на уверенията ви, че историята не може да се промени.

— Защо да не може? Може, но не е задължително. Разбирате ли, когато Тайуд за пръв път ме помоли за помощ — искаше да преведе на гръцки няколко изречения, — аз се съгласих само заради парите. Но професор Тайуд искаше преводът да бъде написан на ръка, върху пергамент; той настояваше да се използва само древногръцка терминология — езикът на Платон, както се изразяваше — дори и да ми се наложи малко да изкривя първоначалният смисъл на текста.

Това ме озадачи. Аз също намерих онази статия. Очевидният за вас извод направих доста късно — постиженията на съвременната наука се оказаха твърде невероятни за скромния философ. Но в края на краищата научих истината и разбрах колко инфантилни са представите на Тайуд за историята. Във всеки миг има дващест милиона променливи и още не е създадена математическа теория — да я наречем психоистория, — която е способна да ги обхване всичките.

По-просто казано, всяка намеса в историята преди две хиляди години ще промени настоящето по непредсказуем начин.

— Като камъче, предизвикващо срутване — с измамно тих тон се поинтересува Шефът.

— Именно. Сега разбирате в какво положение се оказах. Размишлявах седмици наред и разбрах, че трябва да действам — и видях как.

Чу се басово ръмжене. Шефът скочи, блъсна стола си, заобиколи бюрото и стисна Боулдър за шията. Аз посегнах да ги разделя, но Шефът само махна с ръка. Той просто държеше професора за вратовръзката и Боулдер можеше да диша. Само побеляваше и през цялото време, докато Шефът говореше, дишаше много тихо.

— Да, виждам какво сте решили — говореше Шефът. — Знам, че на вас, побърканите философи ви се струва, че целият свят е лош, че си струва да хвърлим заровете и да видим какво ще се получи. Сигурно не ви интересува дали ще оживеете и дали някой ще узнае за вашата велика роля. Вие все пак се втурвате да творите. Искате да дадете втори шанс на Господа Бог.

Може би аз просто искам да живея — но този свят можеше да бъде и по-лош. Дващест милиона пъти по-лош. Имало е един писател, Уайлдър, написал е пиеса „Зъбите на нашата кожа“. Може би сте я гледали. Същността ѝ е в това, че човечеството непрекъснато се намира на косъм от гибелта си. Няма да ви обяснявам как едва не ни убил ледниковия период — за него не зная почти нищо. Няма да ви обяснявам как гърците са победили при Маратон, а арабите са загубили при Тур, за това, как монголите се върнали назад без бой — не съм историк.

Но си спомнете дваисти век. В първата световна война немците два пъти спират при Марн. Във втората световна война е имало Дюнкерк и немците някак са спрени в Москва и Сталинград. В

последната война можехме да хвърляме атомни бомби, но не го направихме, защото в критичния момент беше постигнат Големият Компромис — и то само заради това, че генерал Брюс се е забавил в цейлонското летище и е получил заповедта лично. В течение на векове ние непрекъснато изтегляме щастливите билетчета — един след друг. За всяко несбъднато „ако“, способно да ни направи супермени, има по двайсет други, които могат да навлекат гибел на целия свят.

А вие залагате на този шанс, един от двайсет, и този залог е животът на Земята. И успяхте да заложите, защото Тайуд изпрати учебника си в миналото.

Шефът произнесе последната фраза през зъби, след което разтвори юмрук. Боулдър падна в креслото.

И се разсмя.

— Глупаци — горчиво промърмори той. — Да се доближат толкова близо до разгадката и така да сгрешат. Значи Тайуд все пак е изпратил книгата? Сигурни ли сте?

— Не е намиран учебник по химия на древногръцки — мрачно потвърди Шефът, — а милиони калории енергия са изчезнали. И това не изключва факта, че имаме само още две седмици и половина, за да... съжалите за решението си.

— Глупости. Моля ви, нека продължим без театрални сцени. Най-добре ме изслушайте и се опитайте да разберете. Двама древногръцки философи, Левкип и Демокрит, разработили атомната теория. Те смятали, че всичко се състои от атоми, неизменни и различни, чийто комбинации образуват различни вещества. Тази теория възникнала не в резултат на опити или наблюдения — тя се появила готова, разработена.

Римският поет Лукреций в своята „De Rerum Natura“ — „За природата на нещата“ — развил тази теория и изказал няколко удивително съвременни мисли.

Още в елинската епоха Херон построил парен двигател и едва не механизирал въоръжението. Този период понякога го наричат разкъсана техническа ера, която не е получила развитие, защото не е произхождала от социалната и културна среда, не се съчетавала с нея. Александрийската наука остава удивителен и необясним феномен.

Може да споменем и древноримската легенда за книгата на Сивила, съдържаща тайни знания, получени от самите богове...

Накратко, господа, макар че не мога да не се съглася с вас, че дори най-малките изменения в нималото могат да доведат до непредсказуеми последствия и предизвиканите от тях промени в настоящето едва ли ще ни зарадват, вие сте допуснали сериозна грешка в изводите си.

Защото ние вече живеем в света, в който учебник по химия на гръцки език е бил изпратен в миналото!

Ние преследвахме Черната Царица. Ако си спомните „Алиса в огледалния свят“, то в градината Черната Царица трябваше да бяга с всички сили, за да остане на едно място. Това се е случило и с нас. Тайуд е предполагал, че ще създаде нов свят, но преводът го правих аз, и се погрижих в него да влязат само онези откъси, които могат да обяснят получените неизвестно откъде откъси от знания в древността.

Единственото, което исках да постигна, е да останем там, откъдето започнахме.

Изминаха три седмици; после три месеца; после три години. Нищо не се случи. А когато нищо не се случва, няма и доказателства. Двамата с Шефа загубихме надежда да обясним случилото се и в края на краищата започнахме да се съмняваме във всичко.

Делото така и не беше закрито. Не можеше да обявим Боулдър за престъпник, без да го наречем спасител на човечеството, и обратното. Всички просто забравиха за него. А делото, така и останало неразрешено, го прибраха в папка, отбелязаха го с „?“ и го напъхаха в най-дълбокия подземен сейф във Вашингтон.

Шефът сега е голяма клечка във Вашингтон; аз ръководя местния отдел на Бюрото вместо него.

А Боулдър си остана професор в катедрата по философия. В университета е невъзможно да направиш кариера.

[1] Всъщност заглавието е „Надбягването на Червената кралица“. Причината за грешката и друга преводаческа глупост — в следващата ми бележка под линия. Бел.Mandor. ↑

[2] Това е вторият разказ в тези сборници, който свършва неочаквано на около една трета преди края. Тази липса обяснява и глупавата грешка с превода на заглавието. Непростима издателска

небрежност! Текстът по-нататък е мой приблизителен превод, с дублиране на предишните два параграфа. Бел.Mandor ↑

[3] Не следва от гореказаното (лат.). ↑

[4] Римски свят (лат). ↑

КАКТО ПИЩА, ТАКА ГИ РЕДЯ!

О, д-р А...
О, д-р А...
Тука става нещо (не си отивай, а!)
Така ми се иска да го кажеш, да.
По-скоро бих умрял
Отколкото да бих желал
Да разбереш какво съм наумил.

Не търся евтина забава
Така че, моля те кажи какво става
И отхвърли дребнавите си страхове
Сподели своята представа!
Как за бога
Ги създаваш
Тези диви, невъзможни светове?

От някакво объркване ли се пръкват
Или кошмари те измъчват?
Вихрено очите ти забулват
Вият се
И пръсти чупят.
Простираат се навред
А кръвта бушува в теб
Докато историята види свет?

Твойта мисъл или някаква отвара
поражда дивото по-скоро?
А може би в мъничко
Дребничко
Сухо мартини
Се крие

Твоят джин.
Или в онези Том и Джери?
Които ти навярно ще намериш
Доста дребни
Да те преборят или предизвикат?
Или ужасна
Комбинация
От незаконна
Ситуация —
Марихуана плюс текила,
Които току-виж ти дали сила?
Нищо не си пасва
Нищо не се вярства
Щом подхванеш своя пир
В лудо синкопиране
На мозъка ти — тик-так —
Без никакво спиране.

Сто на сто има нещо, д-р А,
Кое то ти дава властта
И дарбата на ясновидец.
А щом като чета творбите ти в захлас
Ти би ли казал ми завчас
Как тъй ловко, живо
След някоя и друга глътка
Редиш истории и фабули
Безумни?
След тази взривна тайна отвара
Твоята слава ни изгаря
В най-щастливите
Научно-фантастични светове...
И така, д-р А,
Не си отивай, а...
О, д-р А...
О, д-р А...

ПРОКРАДВА СЕ ТУК-ТАМ И НЕЧИЕ НЕОДОБРЕНИЕ

А — НАУЧНО

*Драги Азимов, всички закони на логиката
Доказват, че ортодоксалното си има свои
недостатъци.*

*Да вземем еkleктичните участъци
Във философията на Кант,
Която непрестанно гризе
На антилогични тласъци,
Всякакви изтъркани
И безполезна максими,
Че оръжие се струпва
В ръцете на съвременни мутанти.
Тогава идват твоите истории (вяло ръкопляскане).
А далечните светове бурно ги приветстват.*

Б — СЪРДИТО

*Скъпи Айк, Аз бях готов
(И бога ми направил бих го)
Да глътна почти всичко, простреляно от теб.
Но, Айк, кажи какво да глътна —
Ти стреляш със сачми.
Така писанията ти отидоха във оня кош.
И не остана нищо, на което да не пиша „лош“.
Взemi обратно всички тези драсканици,
Тез глупости смърдят.
Усещам ги веднага как вонят.*

Но, Айк, послушай ме, момче,
Не спирай да опитваш пак и пак.
Не мога без някоя заплетена история
И знай, хлапе, по твоите си падам — няма как.

В — ДОБРОНАМЕРЕНО

Скъпи Айзък, приятелю мой,
Твоят разказ по-добре да няма край.
Ту страшен,
Ту смешен —
Печели всичките награди.
С него вечерите ми са пълни,
Пълни са, приятелю,
С напрежение,
А после с облекчение.
Препълнени от удоволствие,
От разтопено недоверие.
Изтъркано го казвам,
Едва ли вярно думите подбирам,
А може и злобен да ти се струвам,
Щом казвам, че имаш някои дребни грешки
Тук и там.
Нищо повече.
За такава дреболия
Не се укорявай.
И така, искам да ти кажа
Без да се бавя и минута даже,
Приятелю, друже мой,
Краят на твоята история
Ми донесе радост и наслада.

PS: О, да,
Трябва да си призная
(и държа да го подчертая):
Тук е поместена и твоята история.

Издание:

Айзък Азимов. Събрани разкази (том трети)

„Мириам Публишинг“, София, 1999

ISBN: 954-951-364-5

Isaac Asimov. The Complete Stories. Volume 1, Volume 2

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.